

Ludmila Ulițkaia

Al dumneavoastră sincer, Șurik

roman

HUMANITAS fiction

LUDMILA ULIŢKAIA

Al dumneavoastră sincer, Şurik

Traducere din rusă şi note de GABRIELA RUSSO

HUMANITAS
fiction

Cu mulţumiri, Nataşei Cervinskaia — lector, consilier, medic.

1

Tatăl copilului, Aleksandr Sighismundovici Levandovski, cu înfăţişarea unui demon cam şifonat, cu nasul încovoiat şi cu buclele înfoiate pe care încetase să şi le mai vopsească după ce împlinise cincizeci de ani, promitea din fragedă copilărie să devină un geniu al muzicii. L-au tot cărat pe la concerte de la opt ani ca pe Mozart, dar lucrurile s-au împotmolit când a ajuns aproape de şaisprezece ani, ca şi cum steaua gloriei i-ar fi apus undeva în ceruri. Pianiştii tineri îndeajuns de înzestraţi, dar fără să fie străluciţi, au început să-l ocolească, iar după ce a terminat cu brio conservatorul din Kiev, a ajuns treptat-treptat un simplu acompaniator. Era un acompaniator cu multă sensibilitate, scrupulos, s-ar putea spune că era unic în felul lui, se producea în public alături de violonişti şi violoncelişti de prima mână care se băteau chiar pentru el. Dar apărea al doilea pe afiş. În cel mai bun caz scria „partidă pian”, în cel mai rău erau două litere „ac”. „Ac-ul” ăsta era nefericirea vieţii lui, îi dădea mereu junghiuri la ficat. În concepţia anticilor tocmai ficatul s-ar părea că se îmbolnăveşte cel mai tare din cauza invidiei. Bineînţeles că nimeni nu credea în prostiile lui Hipocrat, în schimb ficatul lui Aleksandr Sighismundovici era într-adevăr cel mai expus agresiunilor. Ţinea regim, din când în când se îngălbenea, pica bolnav şi se chinuia groaznic.

A cunoscut-o pe Verocika Korn în cel mai fericit an din viaţa ei. Abia intrase la studioul de teatru al lui Tairov, nu ajunsese încă să aibă reputaţia de cea mai slabă studentă, era încântată de cursurile atât de diverse şi de interesante şi visa la rolul cel mare. Erau ultimii ani înainte de apusul teatrului de cameră. Cel mai de seamă teatrolog al ţării nu apucase încă să îşi exprime

punctul de vedere sacrosanct cu privire la teatru, numindu-l „burghez la propriu”, asta avea s-o facă peste câţiva ani. Alisa Koonen era la apogeul carierei, iar Tairovîşi permitea într-adevăr asemenea nebunii „burgheze la propriu” cum era spectacolul *Nopţi egiptene*.

Au sărbătorit la teatru, conform tradiţiei, vechiul An Nou[1]1935 şi printre multele distracţii cu care s-au amuzat actorii inventivi în noaptea aceea lungă a fost şi concursul pentru cel mai frumos picior. Actriţele s-au retras în spatele cortinei şi fiecare dintre ele, ridicând-o puţin, şi-a expus în văzul tuturor piciorușul fără nume de la genunchi până în vârful degetelor.

Verocika, tânăra de optsprezece ani, şi-a sucit şi răsucit glezna în aşa fel încât să nu se vadă ciorapul cârpit cu grijă şi a fost cât pe ce să leşine din cauza emoţiilor gata să dea în clocot când au tras-o cu putere de după cortină şi i-au pus un şorţ pe care scria cu litere argintii: „Am cel mai minunat piciorus din lume”. I-au înmânat şi un pantofior de carton meşterit în atelierul teatrului, plin ochi cu bomboane de ciocolată. Toate acestea, inclusiv bomboanele ca piatra de tari, au fost păstrate mult timp în sertarul de jos al scrinului mamei ei, Elizaveta Ivanovna, care devenise neaşteptat de sensibilă la succesul fetei într-un domeniu pe care şi-l imagina ca depăşind limita decenţei.

Chiar Tairov l-a invitat la petrecere pe Aleksandr Sighismundovici, venit în turneu de la Piter. Toată seara oaspetele de vază nu s-a dezlipit de Verocika şi a produs asupra ei o impresie dintre cele mai adânci, iar spre dimineaţă, când balul s-a terminat, i-a pus cu mâna lui în piciorul premiat ghetuţa albă de fetru, variaţie curajoasă pe tema pâslarilor ruseşti, dar având tocurile înalte, şi a condus-o acasă pe străduţa Kamergherski. Era încă întuneric, zăpada cădea domol ca într-un decor de teatru, felinarele dădeau o lumină galbenă tot ca la teatru, iar ea se credea actriţă în rolul principal pe scena cea mare. Într-o mână ţinea strâns pantofii eleganţi, numărul treizeci şi patru, înveliţi în ziar, cealaltă mână i se odihnea fericită pe mâneca lui, iar el îi recita versurile perimate ale unui poet căzut în dizgraţie.

El a plecat în aceeaşi zi la Leningradul lui lăsând-o total dezorientată. A promis că va veni în curând. Dar au trecut

1Sărbătorit de ruşi după calendarul iulian. (N. tr.)

săptămânile una după alta, iar de la atâta aşteptare şi atâtea speranţe Verocikăi nu i-a rămas decât un gust amar.

Succesele Verocikăi în meserie nu erau prea mari, la asta se adăuga faptul că profesoara de balet, care le învăţa dansul modern inspirată fiind de Isadora Duncan, îi purta o pică grozavă, nu îi spunea decât „picioruş minunat” şi nu îi ierta nici cea mai mică greşeală. Sărmana Vera îşi ştergea ochii cu colţul hitonului din stambă de la Ivanovo şi nu reuşea să nimerească ritmul muzicii extatice a lui Skriabin după care exersau studentele azvârlindu-şi energic în faţă pumnişorii şi genunchii ca să prefacă în imagini vizuale spiritul rebel, greu de prins, al melodiilor.

Într-una dintre zilele cele mai urâte din primăvara aceea, Aleksandr Sighismundovici s-a întâlnit cu Vera la intrarea artiştilor. Venise la Moscova pentru două săptămâni să înregistreze câteva concerte ale unui violonist remarcabil, o celebritate mondială. Într-un anume sens, aceasta a fost clipa lui norocoasă: violonistul, educat după moda veche, s-a purtat cu Aleksandr Sighismundovici cu un respect deosebit şi, după cum a reieşit până la urmă, şi-a amintit de gloria acestuia din copilărie. Înregistrarea a decurs minunat. Pentru prima oară după mulţi ani, vanitatea pianistului a avut un moment de respiro, s-a înmuiat şi s-a îmblânzit. Simpla lui prezenţă a făcut-o să se înfioare pe fata cu ochii albaştri bătând în cenuşiu, o splendoare de fată — entuziasmul unuia s-a hrănit din entuziasmul celuilalt...

În ceea ce o priveşte pe tinerica Vera, care îşi dăduse toată silinţa de-a lungul întregului an şcolar să studieze „formele cu mare încărcătură emoţională” promovate de Tairov, taman în primăvara aceea şi-a pierdut o dată pentru totdeauna capacitatea de a sesiza că există totuşi o graniţă între teatru şi viaţă, „al patrulea zid” s-a prăbuşit, iar de atunci încolo ea a jucat în spectacolul propriei sale vieţi. În acord cu ideile adânc stimatului profesor care cerea de la actorii lui universalitate — de la mistere la operetă după cum spunea chiar el, Verocika a jucat în primăvara aceea rolul de ingenuă dramatică în faţa lui Aleksandr Sighismundovici, emoţionat la culme.

Graţie strădaniei comune a naturii şi artei, povestea lor de dragoste a fost minunată — cu plimbări noaptea, cu cine intime în separeurile din cele mai renumite restaurante, cu mângâieri fierbinţi care le-au procurat amândurora o plăcere mai mare, poate, decât aceea pe care au încercat-o în ultima noapte de

dinaintea plecării din Moscova a lui Aleksandr Sighismundovici, atunci când Verocika a capitulat definitiv în faţa forţei vădit superioare a adversarului.

Fericitul învingător a plecat, lăsând-o în ceaţa dulce a amintirilor proaspete din care s-a conturat încetul cu încetul tabloul adevărat al viitorului ei. El a avut timp să îi facă mărturisiri despre cât de nefericită e viaţa lui de familie: că are o nevastă bolnavă psihic, o fetiţă cu un traumatism provocat la naştere, o soacră autoritară cu apucături de plutonier-major. Şi că n-o să poată niciodată, dar niciodată, să îşi lase familia asta... Verocika a fost cât pe ce să leşine de admiraţie: cât de mărinimos este! A vrut numaidecât să îşi jertfească viaţa pentru el. Nu-i nimic dacă vor fi perioade lungi de despărţire şi scurte întâlniri, treacă de la ea, nu-i nimic dacă ei îi va aparţine numai o cotă-parte din sentimentele lui, din timpul lui, din personalitatea lui, fie şi aşa — o să accepte partea pe care el binevoieşte să i-o consacre.

Dar rolul acesta era deja un alt fel de rol, nu mai era Cenuşăreasa care îşi schimbă înfăţişarea şi ciocăne noaptea cu tocurile pantofiorilor de sticlă pe caldarâm, în decorul luminat de felinare, acum era amanta secretă, ascunsă în umbra adâncă. I s-a părut la început că va putea juca rolul acesta până la sfârşitul vieţii, a ei sau a lui: câteva întâlniri îndelung aşteptate, câteva momente de prăbuşire fără mare tam-tam şi mereu aceleaşi scrisori pline de dor. Aşa au lungit-o trei ani. Vera a început să simtă ca orice femeie gustul amar al unei vieţi serbede şi fără noroc în dragoste.

Nici nu a început bine cariera ei de artistă, că s-a şi terminat: i-au sugerat să plece. A părăsit trupa, dar a rămas la teatru să lucreze ca secretară.

Tot atunci, în 1938, a făcut prima încercare să scape din relaţia asta care o sleia de puteri. Aleksandr Sighismundovici s-a supus voinţei ei şi, sărutându-i mâna, a plecat la Leningrad. Verocika însă n-a rezistat nici măcar două luni; ea a fost aceea care l-a chemat, şi au luat-o de la capăt.

Ea slăbise şi, după cum spuneau prietenele ei, se urâţise. Au apărut primele semne ale bolii nediagnosticate încă: ochii aveau o strălucire de metal, din când în când i se punea un nod în gât, avea crize de nervi, chiar şi pe Elizaveta Ivanovna au început s-o sperie întru câtva isteriile care o apucau pe Verocika acasă.

Au mai trecut încă trei ani. În parte la presiunea Elizavetei Ivanovna, în parte din dorinţa de a-şi schimba viaţa ratată, după părerea ei, Verocika a rupt-o iarăşi cu Aleksandr Sighismundovici. Chiar şi pe el îl chinuia povestea asta complicată, dar nu se încumeta să fie el cel care să provoace ruptura: de câte ori venea la Moscova o iubea pe Verocika profund exaltat. Dragostea ei tandră şi înflăcărată îi hrănea vanitatea bolnavă, mizerabilă. De data aceasta au reuşit, pare-se, s-o rupă de tot: războiul care începuse i-a despărţit pentru mult timp.

La vremea aceea Verocika rămăsese fără slujbă, o slujbă de secretară deloc de invidiat, şi s-a apucat să înveţe modesta meserie de contabilă, dar a alergat în acelaşi timp şi la repetiţii, a încercat departe de ochii lumii să vadă dacă i se potrivesc câteva roluri: avea o mare slăbiciune pentru rolul doamnei Bovary. Ah! Dacă ar fi Alisa Koonen! I s-a părut atunci că timpul se mai poate întoarce, că va apărea din nou pe scenă în rochia de muselină împodobită cu trei bucheţele de trandafiri cu ceva fire de verdeaţă şi va dansa cadril pe domeniul Vaubyessard, cu un viconte necunoscut... Aceasta e o boală molipsitoare pe care o cunosc numai aceia care au suferit de ea şi s-au lecuit. Fără să abandoneze teatrul, Vera a încercat să nu mai fie atât de dependentă de el, şi-a procurat chiar şi un admirator „din public”, cum se spune, un evreu care lucra la aprovizionare, un om extraordinar de serios şi un prost tot atât de extraordinar. I-a cerut mâna. Ea, după ce a plâns cu sughiţuri o noapte întreagă, l-a respins comunicându-i cu mândrie că iubeşte pe altul. Ori că Vera avea un cusur, ori că nu era deloc în pas cu vremea, delicateţea ei fragilă, faptul că era gata oricând să se entuziasmeze şi să recurgă la stratageme subtile şi sentimentalisme la modă, să zicem, în vremea lui Cehov, toate acestea nu mai aveau niciun haz pentru nimeni în vremurile eroice ale războiului şi ale desăvârşirii socialismului, începute imediat după aceea... Ei bine, dacă-i aşa, atunci nimeni... În niciun caz individul de la aprovizionare...

A urmat evacuarea la Taşkent. Elizaveta Ivanovna, conferenţiar la un institut pedagogic, a stăruit ca fiica ei să demisioneze de la teatru şi să plece cu ea.

Aleksandr Sighismundovici s-a pomenit evacuat la Kuibîşev, nefericita lui familie n-a apucat să fie evacuată şi a pierit în timpul blocadei. El s-a îmbolnăvit grav la Kuibîşev, cele trei pneumonii făcute una după alta erau cât pe ce să-l bage în

groapă. L-a pus pe picioare o soră medicală, o tătăroaică zdravănă din partea locului. A luat-o de nevastă pentru că era singur şi slab de înger.

Când s-au întâlnit după război, Verocika şi Aleksandr Sighismundovici au luat totul de la capăt, dar în decoruri uşor schimbate. Ea lucra la Teatrul Dramatic, unde îşi găsise un post de contabilă. Acum se dădea în vânt după Maria Ivanovna Babanova în locui Alisei Koonen, mergea la spectacolele ei, îşi zâmbeau chiar când se întâlneau pe culoare. Aleksandr Sighismundovici se întâlnea cu ea tot la intrarea artiştilor şi o porneau pe bulevardul Tverski până la străduţa Kamergherski. Era din nou nefericit în căsnicie, avea din nou o fată bolnavă. Îmbătrânise, se împuţinase la trup, era şi mai îndrăgostit, şi mai tragic. Povestea de dragoste a lovit din nou cu forţa oceanului în furtună, valurile iubirii i-au purtat pe culmi de neatins şi i-au lăsat să cadă în adâncurile cele mai adânci. Poate că exact asta îşi dorea Verocika în sufletul ei nemângâiat. În toţi anii aceia i se întâmpla des să viseze unul şi acelaşi vis: în timp ce avea o ocupaţie absolut anodină, în timp ce îşi bea ceaiul, de exemplu, cu mama la măsuţa lor ovală, vedea deodată că unul dintre pereţi dispare, iar în locul lui apare o sală de spectacole în beznă, care se întinde la nesfârşit, plină cu spectatori nemişcaţi şi muţi...

Ca şi altădată, Aleksandr Sighismundovici venea şi acum la Moscova de două-trei ori pe an, se oprea de obicei la hotelul Moscova, Verocika alerga să îl întâlnească. Se împăcase cu soarta ei, şi numai sarcina venită atât de târziu i-a schimbat cursul vieţii.

Povestea ei de dragoste a durat mult, „până la moarte”, aşa cum îşi prorocise singură în tinereţe...

2

Vera arăta aşa cum arată femeile însărcinate cu fete: cu burta ca un măr, şi nu ca o pară, cu faţa un pic umflată, cu pielea de la ochi zgrunţuroasă şi maronie, iar fătul avea mişcări line, nu bruşte. Aşteptau bineînţeles o fetiţă. Elizaveta Ivanovna, străină de orice fel de superstiţie, s-a pregătit din timp pentru naşterea nepoatei şi, deşi nu ţinea morţiş la culoarea roz, întâmplarea a făcut să adune aproape pe negândite tot trusoul de culoare roz: pieptăraşe, scutece, chiar şi o bluziţă de lână.

Copilul era din flori. Vera nu mai era tânără, avea treizeci şi opt de ani. Dar situaţia asta nu o împiedica deloc pe Elizaveta Ivanovna să se bucure de evenimentul care era pe cale să se producă. Ea însăşi se căsătorise târziu, o născuse pe unica ei fiică aproape de treizeci de ani şi rămăsese văduvă cu trei copii în braţe: cu Verocika de şapte luni şi cu două fete vitrege adolescente. Rămăsese singură, singură îşi crescuse fetele. De altfel, fata vitregă cea mare plecase din Rusia în 1924 şi nu se mai întorsese. Fata vitregă cea mică o cotise cu inima deschisă spre noua putere, întrerupsese relaţiile cu Elizaveta Ivanovna pentru că era din vechiul regim şi era un om periculos de înapoiat, se măritase cu un şef sovietic de rangul doi, a cincea roată la căruţă, şi se prăpădise înainte de război în lagărele staliniste.

Toată experienţa de viaţă a Elizavetei Ivanovna o îndemna să fie răbdătoare şi curajoasă, să o aştepte cu inimă deschisă pe fetiţa care îi mărea în mod neaşteptat familia. Fiică-membru al familiei, fiică-prietenă şi sprijin, pe aşa ceva se construise şi viaţa ei.

Când în loc de fetiţa aşteptată s-a născut un băiat, amândouă, şi mama, şi bunica, s-au pierdut cu firea: li s-au năruit toate planurile dragi lor, n-a mai rămas nici urmă din imaginea despre familie pe care şi-o făuriseră: Elizaveta Ivanovna stând în picioare, cu minunata lor sobă olandeză în fundal, Verocika stând jos în aşa fel încât mâinile mamei să-i fie aşezate pe umeri, iar pe genunchii Verocikăi minunea de fetiţă cu părul cârlionţat. Ca într-o ghicitoare pentru copii: două mame, două fiice, bunica şi nepoţica...

Verocika examinase cu atenţie feţişoara copilului încă din maternitate, dar de desfăşat l-a desfăşat prima dată acasă şi a fost impresionată neplăcut de scrotul de un roşu aprins, imens în comparaţie cu tălpile micuţe, şi de flecuşteţul acela înviorat brusc, într-un mod tare nedelicat. Tocmai în clipa în care se uita buimăcită la acest fenomen îndeobşte cunoscut, un jet cald i-a udat faţa.

— Ia te uită ce ghiduş! a zâmbit bunica şi a pipăit scutecul care era complet uscat. Să ştii, Verusia, că ăsta o să iasă întotdeauna uscat din apă...

Pruncul îşi juca feţişoara schimbându-şi mimica de la o secundă la alta: fruntea i se încrunta şi i se încreţea, buzele îi zâmbeau. Nu plângea, dar nu îţi puteai da seama dacă îi e bine sau rău. Mai degrabă era uimit de tot ce se întâmplă...

— Ca bunicul, e leit bunicul. O să fie un adevărat bărbat, frumos, solid, a decretat mulţumită bunica.

— Unele părţi ale corpului sunt prea din cale afară, a punctat cu subînţeles Verocika. E leit taică-său...

Elizaveta Ivanovna a făcut un gest plin de dispreţ:

—Nu, Verusia, nu ai de unde săştii... Asta a fost dintotdeauna specialitatea bărbaţilor din familia Korn.

Cu asta au epuizat definitiv experienţa lor personală în această problemă şi au trecut la următoarea: cum o să crească două femei slabe un bărbat puternic. Din nenumărate motive familiale şi sentimentale copilul a fost condamnat să poarte numele de Aleksandr.

Chiar din prima zi şi-au împărţit sarcinile în aşa fel încât să rămână în seama Verocikăi numai alăptatul, iar toate celelalte să le ia asupra ei Elizaveta Ivanovna.

Sport, distracţii pentru bărbaţi şi niciun fel de cocoloşeli, şi-a fixat Elizaveta Ivanovna primele obiective. Zis şi făcut. Din ziua când i s-a vindecat buricul, s-a ocupat de educaţia fizică a copilului: a chemat o maseuză şi l-a stropit zilnic cu apă recişoară, dar fiartă înainte. Ca să îi asigure copilului distracţiile demne de un bărbat, a făcut rost din timp de la Lumea copiilor de o puşcă de lemn, de soldăţei şi de un căluţ de lemn cu roţi. Cu obiectele astea deloc complicate Elizaveta Ivanovna şi-a pus în minte să-l ferească pe băiat de gustul amar al traiului în absenţa unui tată, absenţă ale cărei dimensiuni adevărate aveau să se contureze în scurt timp. Bunica avea de gând să facă din el un bărbat adevărat, un bărbat responsabil, sigur de el, capabil să ia decizii de unul singur, adică să fie exact cum fusese răposatul ei soţ.

—Trebuie să te obişnuieşti să te ţii departe de el, să valorifici principiul distanţei maxime.

Aşa a învăţat-o Elizaveta Ivanovna pe fiica ei de cum a ieşit de la maternitate, plănuind prea departe în viitor şi spunând-o pe un ton care suna a dăscăleală.

— Când băiatul se va face mare, când va ieşi în sfârşit de sub tutela ta şi va face primul pas într-o direcţie anume, tu va trebui să faci un pas în direcţia opusă. Asta-i primejdia îngrozitoare care le paşte pe mamele singure, se leagă zdravăn de copil şi alcătuiesc împreună un singur organism, i-a spus-o răspicat, fără urmă de milă, Elizaveta Ivanovna.

— Cum poţi să spui una ca asta, mămico? a replicat jignită Vera. La urma urmei copilul are un tată care va pune umărul la educaţia lui...

— N-o să iasă nimic din asta, că nu-i nimic de capul lui, e bun de lapte ca iepurele, ascultă la mine, a spus apăsat Elizaveta Ivanovna.

A fost cu atât mai supărător pentru Vera, cu cât hotărâseră de comun acord ca peste câteva zile să vină fericitul tată ca să se unească în sfârşit cu iubita lui. Fiica şi mama, care altfel se adorau, nu se înţelegeau în această privinţă: Elizaveta Ivanovna îl dispreţuia pe iubitul Verocikăi, sperase ani la rând că fiica ei va întâlni un om mult mai vrednic de ea decât artistul ăsta nevricos şi fără noroc. Dar ştia tot atât de bine din propria experienţă cât de greu îi este unei femei singure, mai ales unei femei ca fiica ei, Vera, care are fire de artist şi e neînvăţată cu bărbaţii mitocani din ziua de azi. Dar, mă rog, bine că are pe unul... Şi a mormăit ceva nu tocmai la locul lui:

— Oricât de cucoană ai fi, tot te mănâncă undeva...

Adora proverbele şi zicătorile, ştia multe, chiar şi latineşti. Deşi era extrem de riguroasă în felul cum vorbea, folosea uneori expresii peste măsură de necuviincioase, dacă erau menţionate în dicţionarul frazeologic...

—Să ştii, mamă, că... eşti prea de tot..., a spus uimită Vera.

Elizaveta Ivanovna şi-a dat brusc seama:

— Ei, iartă-mă şi tu, în niciun caz n-am vrut să te jignesc.

Cu toată nedelicateţea mamei, Vera a avut aerul că se scuză:

— *Mamocika*, ştii şi tu că el e în turneu...

Văzând figura întristată a fetei, Elizaveta Ivanovna a dat înapoi:

— Să-l lăsăm în plata Domnului, Verocika. Putem să creştem băiatul şi singure.

A avut gura pocită... Aleksandr Sighismundovici a murit la o lună şi jumătate după ce s-a născut Şurik. A nimerit sub o maşină pe strada Vostanie, aproape de gara Moscova, când s-a întors la Leningrad după ce l-a văzut pentru prima oară pe fiul lui abia născut. Tatăl bătrân de-a binelea se hotărâse în sfârşit să îi comunice ferm zmeoaicei de Sonia că se desparte de ea, că îi lasă ei şi fetei apartamentul din Leningrad şi se mută la Moscova. Primele două puncte au fost îndeplinite. Doar de mutat nu a mai apucat să se mute...

Vera a aflat de moartea lui Aleksandr Sighismundovici după o săptămână de la înmormântare. În absenţa oricăror veşti a sunat neliniştită la un prieten al lui care ştia de relaţia lor, dar nu a dat de el pentru că era plecat într-o călătorie. Şi-a luat inima în dinţi şi a sunat la apartamentul lui Aleksandr Sighismundovici. Sonia i-a comunicat că a murit.

Tânăra mămică, din categoria „primiparelor vârstnice”, cum o numiseră la maternitate, şi totodată amanta bătrână — la vremea aceea se adunaseră douăzeci de ani de când dura relaţia lor — a devenit proaspătă văduvă fără să apuce să se mărite.

Băieţelul cu părul negru îşi băga pumnişorul în gură, sugea cu convingere, plângea, murdărea scutecele, se găsea într-o stare de mulţumire senină şi nepăsătoare, fără urmă de griji. Nu se sinchisea de durerea mamei lui. În locul laptelui albăstrui care secase îi dădeau acum lapte de vacă în biberon, diluat şi îndulcit, şi îi mergea foarte bine.

3

La mijlocul veacului douăzeci a apărut din senin o modă care i-a molipsit pe toţi fără excepţie făcându-i să brodeze tot soiul de legende în legătură cu familiile lor. Au avut motive multe şi diverse, dintre care cel mai important a fost, fără îndoială, dorinţa ascunsă de a umple cu ceva locul gol rămas în urma fiecăruia.

Cu vremea, sociologii, psihologii şi istoricii s-au pus pe treabă şi au studiat mobilurile care i-au împins pe mulţi oameni în acelaşi timp să scotocească în genealogii. Nu toţi au reuşit să dea de urma strămoşilor nobili, dar chiar şi ciudăţeniile de tot felul, unele de-a dreptul nostime, cum a fost cazul bunicii din Republica Ciuvaşă, prima femeie medic, o menonită descendentă a unor nemţi olandezi, sau, şi mai şi, cazul călăului de la camera de tortură din vremea lui Petru, toate acestea au avut şi ele valoarea lor în ce priveşte istoria familiei.

În cazul lui Şurik nu a fost nevoie să se apeleze la imaginaţie. Istoria familiei lui a fost documentată convingător cu câteva tăieturi din ziarele din 1916, cu o hârtie minunată făcută sul, o hârtie japoneză groasă, şi nu subţire cum şi-o închipuie ageamii, un carton fibros de un cenuşiu spălăcit pe care era lipită o fotografie de o calitate ce nu a putut fi atinsă nici până astăzi. În fotografia asta, bunicul lui, Aleksandr

Nikolaevici Korn, un bărbat masiv, cu bărbia mare, fermă, sprijinită pe gulerul înalt al cămăşii de gală, stă alături de vărul primar al împăratului Japoniei, prinţul Kotohito Kanin, care a făcut o lungă călătorie de la Tokio la Petersburg, din care cea mai mare parte pe magistrala transsiberiană. Aleksandr Nikolaevici, director tehnic la căile ferate, om cu şcoală europeană şi educaţie ireproşabilă, era şeful acestui trenul special.

Fotografia a fost făcută la 29 septembrie 1916 în atelierul fotografic al domnului Johansson de pe Nevski Prospekt, fapt atestat de ştampila albastră de pe spate, executată cu mare măiestrie. Din păcate, prinţul nu arăta prea bine: nici tu haine japoneze, nici tu sabie de samurai. Avea haine europeneşti obişnuite, faţă rotundă cu ochii înguşti, picioare scurte, arăta ca un chinez oarecare dintr-o spălătorie, dintre cei care împânziseră la vremea aceea Petersburgul. Între altele fie spus, prinţul se deosebea mult de chinezul de la spălătorie cu zâmbetul lui perpetuu care nu iese la spălat cu niciun chip şi îl însoţeşte până la moarte. Se deosebea printr-o aroganţă impenetrabilă pe care n-o puteau înmuia nici măcar buzele la fel de lăţite în ambele părţi.

Partea de legendă transmisă prin viu grai cuprindea amintirile bunicului relatate de bunică în variantă proprie: şedinţe de ceai prelungite în vagonul special Pullman, pe fundalul taigalei care de zile întregi nu se mai sfârşea, cu pădurile ei de foioase şi conifere, ale căror tonuri roşietice şi vii de toamnă sau verzi şi posomorâte străluceau dincolo de ferestre.

Răposatul bunic avea o deosebită consideraţie pentru prinţul japonez, un snob cu studiile făcute la Sorbona, om inteligent şi liber-cugetător. S-a văzut că gândea de capul lui mai cu seamă când şi-a permis libertatea să aibă o relaţie personală, bazată pe încredere — fapt inadmisibil pentru un aristocrat japonez — cu domnul Korn, care făcea parte din personalul de serviciu, chit că era o funcţie de rang superior.

Prinţul Kotohito, care trăise opt ani la Paris, era mare admirator al noii picturi franceze, îl admira în special pe Matisse şi a găsit în Aleksandr Nikolaevici un interlocutor binevoitor. Asemenea oameni nu găsea el în Japonia. Aleksandr Nikolaevici nu cunoştea tabloul *Peşti roşii*, dar a fost gata să îi dea crezare prinţului că tocmai în această capodoperă Matisse a dovedit că studiase atent arta japoneză.

Aleksandr Nikolaevici fusese ultima oară la Paris în 1911, până să vină războiul, atunci când *Peştii roşii* nu erau decât în stadiul de icre, în schimb exact în anul acela Matisse prezentase la expoziţia de toamnă o altă capodoperă a lui, *Dansul*... Mai departe, poveştile bunicii despre amintirile bunicului se pierdeau încetul cu încetul, încurcându-se cu amintirile ei despre ultima lor călătorie în străinătate, iar Şurik, căruia îi era uşor să înţeleagă că răposatul bunic îl cunoscuse pe prinţul japonez, se încăpăţâna să nu admită că bunica fusese în carne şi oase la Paris, oraş a cărui existenţă ţinea mai degrabă de literatură decât de realitate.

Bunicii îi făcea mare plăcere să povestească şi poate că uneori forţa prea mult nota. Şurik o asculta cu smerenie mutându-se de pe un picior pe altul, aşteptând cu nerăbdare să se termine povestea al cărei sfârşit îl ştia deja de mult timp. Nu punea întrebări în plus, iar bunica nici nu avea nevoie de ele. Pe măsură ce treceau anii, poveştile minunate mureau şi se aşezau parcă în mănunchiuri nevăzute într-un raft din scrinul ei, la un loc cu fotografiile şi sulul de hârtie. Cât despre sulul de hârtie, acesta era documentul care atesta că domnului Korn i se acordase ordinul Soarele Răsare, cea mai înaltă distincţie de stat a Japoniei.

În 1969 s-a produs marea schimbare, familia s-a mutat din străduţa Kamergherski, adică străduţa kammerjunkerilor — Elizaveta Ivanovna se încăpăţâna să folosească în mod profetic vechile denumiri —, la bariera Brest, pe o stradă care, judecând după numele ei, se întinsese cândva până la pădurea de lângă oraş. Imediat după ce s-au mutat aici, în Novolesnaia, pe o mică ramificaţie a străzii care cobora abrupt spre terasamentul căii ferate secundare care lega Belorusia de Riga — care, preciza bunica, lega Brest de Vindau—, deci aici, în minunatul apartament de trei camere neverosimil de spaţios, bunica i-a arătat pentru prima oară nepotului ei de cincisprezece ani inima însăşi a legendei: ea se afla în trei cutii care se scoteau una din alta, dintre care prima nu era autentică — o casetă din mesteacăn de Karelia, fără niciun fel de incrustaţii, cu capacul bombat în schimb celelalte două dinăuntru erau cutii japoneze autentice, una din jad, cealaltă din mătase în nuanţe de cenuşiu şi verde aşa cum e apa mării iarna. Înăuntrul ei zăcea el, ordinal Soarele Răsare. Comoara asta era moartă de tot, iar faima ei se veştejise, nu rămăsese din ea decât scheletul de metal preţios, iar mulţimea de briliante care o ţinuseră în viaţă

şi care, strict vorbind, îi dăduseră valoarea materială, străluceau prin absenţă, numai găurile goale mai aminteau de ele.

— Pietrele preţioase le-am mâncat. Ultimele s-au dus pe apartamentul ăsta, l-a informat Elizaveta Ivanovna pe nepotul ei de cincisprezece ani.

La vremea aceea Şurik semăna cu un pui de ciobănesc german de un an, cu talia şi labele mari de adult, dar cu toracele încă îngust şi fără aerul acela impunător de bărbat în toată puterea cuvântului.

— Cum le-ai scos de acolo? s-a interesat tânărul de partea tehnică a problemei.

Elizaveta Ivanovna şi-a scos acul de păr din coada prinsă în vârful capului, a înţepat aerul cu el şi l-a lămurit:

— Cu acul, Şurik, cu acul! S-au desprins excelent din scobitură. *Comme des escargots*[2] .

Şurik nu mâncase în viaţa lui melci, dar a sunat convingător. A întors pe o parte şi pe alta ce mai rămăsese din decoraţie şi a înapoiat-o.

— Au trecut cincizeci de ani de când a murit bunicul tău. Şi în toţi anii ăştia el şi-a ajutat familia să supravieţuiască. Apartamentul ăsta, Şurik, e ultimul cadou pe care ni l-a făcut.

Acestea fiind zise, a aşezat decoraţia în prima cutie, pe urmă în a doua şi abia pe urmă în cutia de lemn. A închis cutia cu o cheiţă atârnată pe o panglică verde decolorată, iar cheiţa a pus-o într-o cutie de tablă pentru ceai.

— Cum ne-a ajutat el, dacă era mort? a încercat Şurik să se lămurească. Şi-a holbat ochii galben-căprui şi sprâncenele i s-au făcut rotunde.

— Zău că ai minte de ţânc de cinci ani, s-a necăjit Elizaveta Ivanovna. De pe lumea ailaltă! Am vândut piatră cu piatră, asta se înţelege de la sine.

Şi-a înfipt acul de păr cu mişcarea obişnuită, înţepându-l sub coc, şi a împins sertarul scrinului.

Şurik s-a dus în camera lui cu care nu se obişnuise încă şi a dat drumul magnetofonului. A început să urle muzica. Trebuia să mai rumege spusele bunicii, ele erau în acelaşi timp şi importante, şi complet absurde, iar cu muzică putea întotdeauna să gândească mai bine.

2Ca la melci (fr.). (N. tr.)

Ca mărime, camera lui aproape că nu se deosebea de coteţul în care locuise înainte şi în care erau înghesuite două dulapuri cu cărţi şi o etajeră cu partituri muzicale. Numai că aici uşa avea o bilă în broască, se închidea bine şi se putea bloca uşor cu zăvorul. Îi plăcea grozav lucrul ăsta şi ca să amplifice efectul produs atârnase un bilet: „Nu intraţi fără să bateţi la uşă”. Dar nimeni nu avea de gând să intre. Şi mama, şi bunica i-au respectat încă de la naştere viaţa intimă de bărbat. Viaţa unui bărbat era pentru ele o mare enigmă, era chiar o taină sfântă, şi amândouă aşteptau cu nerăbdare să vină ziua aceea minunată când Şurik al lor va deveni brusc un Korn adult — om serios, bărbat de nădejde, cu bărbia fermă şi cu putere asupra lumii neroade din jurul lor, în care totul se distruge, se dărâmă şi se deteriorează continuu, nemaifiind bun de nimic şi nemaiputând fi reparat, îndreptat şi chiar recreat decât de o mână de bărbat.

4

Elizaveta Ivanovna provenea dintr-o familie de negustori bogaţi, familia Mukoseevilor, nu atât de faimoasă ca familiile Eliseevilor, Filippovilor sau Morozovilor, dar foarte prosperă şi cunoscută în toate oraşele din sudul Rusiei.

Tatăl Elizavetei Ivanovna, Ivan Polikarpovici, făcea negoţ cu cereale; aproape jumătate din comerţul cu ridicata din sud era în mâinile lui. Elizaveta Ivanovna era cea mai mare dintre cele cinci surori, cea mai inteligentă dintre toate şi cea mai urâtă: dinţii îi ieşeau în afară ca la iepuri, încât gura nu îi stătea închisă de tot, bărbia era tare mică, iar fruntea înaltă, bombată, îi domina ameninţătoare faţa. Viitorul îi fusese croit din fragedă copilărie — să aibă grijă de nepoţi. Asta era soarta fetelor bătrâne. Ivan Polikarpovici, tatăl ei, o iubea, o compătimea pentru urâţenia ei şi îi preţuia mintea ageră şi perspicacitatea.

Pe măsură ce numărul fetelor creştea, iar moştenitorul se încăpăţâna să nu apară, tatăl era tot mai mult cu ochii pe ea, şi, cu toate că avea idei cum nu se poate mai conservatoare privind educaţia femeilor, a trimis-o la liceu. Numai pe ea. În timp ce fetele mai mici sporeau în frumuseţe, fata cea mare acumula cunoştinţe.

După ce a născut a cincea fată, mama a zăcut bolnavă de tot soiul de boli şi a isprăvit-o cu naşterile. Din momentul acela, tatăl a fost din ce în ce mai atent la Elizaveta. După ce a

terminat liceul, a înscris-o la şcoala de comerţ din Nijnii Novgorod, singura care primea fete. Deşi la vremea aceea Mukoseevii ajunseseră moscoviţi, păstrau amintirea întemeietorului familiei, un negustor de grâne cu ridicata care venise la Moscova taman din Nijnii Novgorod.

Elizaveta a plecat cuminte la noua şcoală, dar s-a întors urgent acasă şi i-a explicat tatălui cu multă putere de convingere că învăţătura de acolo nu are niciun Dumnezeu, că lecţiile sunt inepte, că se învaţă ce ştiu toţi proştii, iar dacă el vrea într-adevăr ca ea să îi fie un ajutor destoinic, atunci s-otrimită să studieze la Zürich sau la Hamburg unde se învaţă lucruri practice şi nu după metode răsuflate, ci după metodele economiei moderne.

Dunia, a doua fiică a lui Ivan Polikarpovici, se măritase deja. A treia, Nataşa, se logodise, iar în privinţa celor două fete mai mici erau speranţe să nu rămână mult timp nemăritate: zestrea lor era bunicică, iar ele erau plăcute la vedere. Dunia se apucase deja de făcut copii, dar primul născut a fost fată, spre disperarea tatălui. Toate s-au potrivit în aşa fel încât a reieşit clar că, atâta timp cât fetele nu vor aduce pe lume un moştenitor, Elizaveta trebuia să ţină cu mână de fier frâiele afacerilor. În concluzie, tatăl şi-a trimis fata să înveţe în străinătate. Ea a plecat în Elveţia ca într-o călătorie de nuntă — cu toate lucrurile noi-nouţe, cu două cufere mirosind a piele, cu dicţionare şi cu binecuvântări.

La Zürich a făcut o pasiune pentru profesia care era la modă atunci şi, în pofida binecuvântărilor părinteşti care atârnau ca o piatră de moară, a pierdut credinţa strămoşilor pe neobservate, ca pe o umbrelă uitată în tramvai după ce a încetat ploaia. Şi uite-aşa, ieşind din lumea de acasă, a ieşit şi din religia neîndurătoare a familiei, aspră ca pâinea uscată, în care ca nu mai vedea nimic altceva decât flori de hârtie, odăjdii de aur şi superstiţii atotstăpânitoare. Ca mulţi tineri din generaţia ei, nu mai răi, dar nici mai buni decât ea, s-a îndreptat spre o altă religie care propovăduia credinţa într-o nouă sfântă treime: materialismul sărăciei, teoria evoluţiei şi marxismul „curat” care nu intrase în cârdăşie cu utopiile sociale. Aşadar a înghiţit concepţiile considerate progresiste fără să intre însă în niciuna dintre mişcările revoluţionare, aşa cum era moda printre tinerii din generaţia ei.

După ce a terminat un an la Zürich, Elizaveta Ivanovna nu a plecat acasă în vacanţă, ci a luat-o în sens opus, pornind la

drum prin Franţa. Călătoria nu a durat mult: Parisul a fermecat-o într-atât, încât nu a ajuns nici măcar până la Coasta de Azur. I-a scris tatălui că nu se mai întoarce la Zürich, că — rămâne la Paris să studieze limba şi literatura franceză. Tatăl s-a înfuriat şi nu prea. La vremea aceea îi apăruse nepotul mult aşteptat, a luat „bâzdâcul" Lizei ca pe o dovadă a faptului că femeia e o fiinţă inferioară şi a rămas în adâncul sufletului convins că a făcut degeaba o excepţie pentru fata lui cea mare.

„Nu, dacă femeia e urâtă, asta nu înseamnă că o să ajungă bărbat", a hotărât el. Şi-a spus că nu trebuie să mai pună la inimă toate astea şi i-a cerut să se întoarcă acasă. Nu a mai ajutat-o cu bani. Elizaveta Ivanovna nu s-a grăbit să se întoarcă. Studia, muncea. Lucra, oricât ar părea de ciudat, în contabilitate, la o bancă nu prea mare. Tot ce învăţase în Elveţia s-a dovedit a fi aici extrem de folositor.

S-a întors în Rusia abia peste trei ani, la sfârşitul lui 1908, a sosit ferm hotărâtă să nu depindă de familie, să îşi câştige banii din munca ei. La vremea aceea devenise o femeie emancipată, educată după modelul european, îşi luase chiar libertatea să fumeze. Dar pentru că şarmul franţuzesc nu se prinsese neam de ea, iar de educată era oricum bine educată, libertăţile pe care şi le lua nu băteau la ochi. A vrut să predea literatura franceză, dar nu au primit-o într-o slujbă la stat, iar ea nu s-a dus să facă pe guvernanta. Tot căutând profund dezamăgită slujba potrivită, a primit în cele din urmă o propunere neaşteptată: soţul unei prietene din liceu a angajat-o la departamentul de statistică din Ministerul Transporturilor.

Erau anii când porţiuni din căile ferate aflate în proprietate privată treceau în administrarea statului, iar Aleksandr Nikolaevici Korn conducea proiectul acesta de importanţă naţională, care se întindea pe mai mulţi ani. Elizaveta Ivanovna a nimerit sub şefia lui, ocupând funcţia cea mai modestă, aceea de statistician. Hârtiile întocmite de ea cu acurateţe ajungeau pe scară ierarhică la el pe birou, iar peste jumătate de an a început să îi încredinţeze numai ei toate problemele complicate privind cheltuielile de exploatare, traficul de călătorie, socotitul verstelor şi stâlpilor care marchează verstele, transportul de mărfuri. Nimeni nu se descurca aşa de bine ca ea cu verstele şi cu rublele.

Bătrânul Mukoseev nu greşise în privinţa fetei lui, calităţile ei de contabil priceput erau într-adevăr excepţionale. Aleksandr Nikolaevici, bărbat văduv de patruzeci şi cinci de ani, om serios,

o privea cu simpatie crescândă şi cu respect pe colega lui agreabilă, plină de bunăvoinţă, şi, în al treilea an de când se cunoşteau, a cerut-o în căsătorie. Aici trebuie să fie pus semnul exclamării. Niciuna dintre surorile ei drăgălaşe nu ar fi putut nici măcar să viseze la o asemenea căsătorie. Luându-l de soţ pe Aleksandr Nikolaevici, Elizaveta a renunţat definitiv la tot soiul de filozofii cu care se hrănise în tinereţe, a terminat Institutul Pedagogic şi s-a apucat cu succes de pedagogie. Nu se poate spune că au dezamăgit-o ideile în care crezuse, dar a început să i se pară că acestea depăşesc limitele bunei-cuviinţe, şi din anii aceia s-a ales nu cu mari principii, ci cu reguli simple de viaţă: să muncească, să îşi facă treaba cu bună-credinţă şi cu abnegaţie, să nu săvârşească fapte rele, să decidă ce e rău şi ce e bine numai după cum îi dictează conştiinţa, să fie dreaptă cu cei din jur. Ultima regulă însemna pentru ea să ţină seama în tot ce face nu numai de interesele ei, ci să aibă în vedere şi interesele celorlalţi. Toate acestea ar fi fost plictisitoare la culme, dacă nu le-ar fi însufleţit cu francheţea şi naturaleţea ei. Fiicele lui Aleksandr Nikolaevici o îndrăgeau, se purtau cu ea firesc, nu se simţea nimic artificial în dragostea lor. Iar pe Verocika, surioara lor, născută din acelaşi tată, o adorau.

A murit Aleksandr Nikolaevici pe nepusă masă în vara lui 1917, iar cântarul cu care măsura Elizaveta Ivanovna bucuriile şi necazurile vieţii s-a oprit tocmai când arăta că e fericită în cel mai înalt grad. Momentele fericite din căsnicia lor au rămas cu ea pentru totdeauna. Ani de-a rândul a pus pe seama absenţei soţului toate nenorocirile, supărările şi lipsurile care s-au năpustit asupra ei după moartea lui. A crezut că până şi revoluţia care a izbucnit imediat este una dintre urmările nefericite ale morţii lui Aleksandr Nikolaevici. Nu degeaba râdea el mereu, pe bună dreptate, de inocenţa şi de simplitatea nevestei lui. Şi, cât a trăit, nu şi-a pierdut calităţile astea. Şi a trăit mult.

Nu prea avea simţul umorului, dar cum ştia prea bine ce înseamnă cusurul ăsta, folosea mereu câteva jocuri de cuvinte şi vorbe de duh învăţate pe de rost. Se întâmpla adesea ca micul Şurik să audă cum bunica îi spunea cochetând cu cuvintele:

— Sunt o limbută... Dau lecţii de limbi.

Era o profesoară minunată. Avea o metodă de predare foarte specială, atractivă pentru copii şi extraordinar de

eficientă pentru adulţi. Prefera să facă lecţii cu copiii, deşi toată viaţa predase la institut şi scrisese manuale anoste şi neinteresante.

Obişnuia să ţină lecţiile acasă cu o grupă de doi-trei copii, de cele mai multe ori de vârste diferite, aducându-şi aminte cât de plăcut era când fraţii şi surorile învăţau împreună. Exact aşa se întâmplase cândva acasă la părinţii ei. Ca să facă economie aduceau un singur profesor pentru toţi copiii.

Începea prima lecţie arătându-le copiilor cum se spune în franceză „a face pipi”, „a face caca” şi „a voma”, adică exact cuvintele de ruşine care nu erau acceptate în casele bune. Limba franceză se transforma încă din prima zi într-un fel de limbaj secret, accesibil numai celor iniţiaţi. Cel mai potrivit să îi strângă pe elevi la un loc era spectacolul în limba franceză organizat cu ocazia Crăciunului pe care Elizaveta Ivanovna îl pregătea cu ei în tot cursul anului. Sărbătoarea nu era genul de petrecere cuminte în sânul familiei, era mai degrabă un spectacol clandestin: puterea rusă, care se băgase întotdeauna în sufletul oamenilor ajungând până în măruntaiele lor, voia să lichideze definitiv creştinismul acum, după război, aşa cum altădată îl sădise şi îl ajutase să prindă rădăcini şi cum avea să îl resădească mai târziu. Organizând în felul ei spectacolele de Crăciun, Elizaveta Ivanovna îşi manifesta astfel independenţa înnăscută şi respectul pentru tradiţiile culturale.

În spectacolele astea Şurik a trecut prin toate rolurile. Primul rol care i-a fost încredinţat când avea trei luni a fost acela al pruncului Hristos, care de obicei era o păpuşă înfăşată într-o păturică veche, maronie. În ultimul spectacol, jucat cu o jumătate de an înainte de moartea bunicii, Şurik l-a jucat pe bătrânul Iosif şi a pocit rolul într-un mod tare caraghios spre încântarea magilor, păstorilor şi măgarilor.

Lecţiile se desfăşurau întotdeauna în apartamentul Elizavetei Ivanovna, iar Şurik, chiar dacă nu ar fi avut aptitudini deosebite, ar fi fost oricum condamnat să înveţe limba: camera din strada Kamergherski, deşi era foarte mare, era totuşi una singură. Nu avea încotro, asculta la nesfârşit aceleaşi şi aceleaşi lecţii pentru primul, al doilea şi al treilea an de studiu. La şapte ani vorbea bine franceza, iar când s-a făcut mai mare, nici măcar nu s-a mai întrebat cum şi când a putut să înveţe limba asta. *Noël, Noël...* era mai aproape de inima lui decât *S-a născut în codru un brăduţ*...

Când a început să meargă la şcoală, bunica s-a apucat să îl înveţe germana, pe care, spre deosebire de franceză, el a simţit-o ca pe o limbă străină, dar lecţiile au mers cum nu se poate mai bine. La şcoală învăţa bine, după şcoală juca fotbal în curte, făcea şi puţin sport, se ducea chiar şi la box, spre disperarea mamei, dar nu manifesta un interes special pentru ceva anume. Până la paisprezece ani aproape i-a plăcut să i se citească cu glas tare seara, acasă, ca să îşi treacă timpul. Citea bineînţeles bunica. Citea minunat, simplu şi expresiv. Stând tolănit pe divan lângă ea şi simţindu-se ocrotit ştiind-o aproape, aţipea când îi citea din Gogol, Cehov şi din dragul ei Tolstoi. Dormita şi la Victor Hugo, Balzac şi Flaubert. Ce să-i faci, cam astea erau gusturile Elizavetei Ivanovna.

Mama contribuia şi ea la educaţia băiatului: îl ducea la toate spectacolele şi concertele bune, chiar şi la acelea care veneau rar în turneu. Aşa l-a văzut, când era doar un băieţaş, pe marele Paul Scofield în rolul lui Hamlet, pe care l-ar fi uitat cu siguranţă, dacă Vera nu i-ar fi adus aminte de el din când în când. A văzut, se putea să nu vadă băiatul ei, şi cei mai frumoşi brazi din capitală — la Casa actorului, la Asociaţia oamenilor de teatru, la Casa filmului. Într-un cuvânt, o copilărie fericită...

5

Mama şi bunica, cei doi îngeri păzitori, stăteau cu aripile desfăcute larg de-a stânga şi de-a dreapta băiatului. Nu erau nişte îngeri fără trup şi fără sex, dimpotrivă, feminitatea lor era evidentă, putea fi atinsă cu mâna, iar Şurik simţea, fără să înţeleagă de ce, şi asta se întâmplase de la vârsta cea mai fragedă, că binele însuşi izvorăşte din femeie, că există în afara lui, că-l înconjoară şi-l copleşeşte pe el, cel aflat în centrul atenţiei. Chiar din momentul când venise pe lume, cele două femei îl protejaseră cu trupurile lor, îi atinseseră uneori fruntea cu palmele să vadă dacă nu cumva e fierbinte. Îşi ascunsese faţa în poalele lor netede şi moi de mătase când făcuse o boacănă şi fusese cuprins de ruşine, se lipise de pieptul lor înainte să adoarmă, de pieptul moale şi elastic al bunicii, de cel al mamei, mic şi tare. Dragostea femeilor nu ştia ce-i gelozia, ce-i supărarea: amândouă îl iubeau ca pe ochii din cap, îi purtau care mai de care de grijă, chit că o făcea fiecare în felul său, şi nu trăgeau de ei în toate părţile, ci îşi uneau forţele ca să-l întărească pe cel care avea nevoie să prindă putere şi să se

afirme în lume. Se aliau când era vorba să-l laude şi o făceau cu inima deschisă, îl încurajau, se mândreau cu el, se bucurau de succesele lui. Şurik le răsplătea cu aceeaşi dragoste fără margini. Niciodată însă nu le trecuse prin minte să-l întrebe prosteşte pe cine iubeşte mai mult.

Umbra tatălui absent, de care se temuseră cândva amândouă, nu şi-a făcut apariţia niciodată. Când a învăţat să spună „mama” şi „buni”, i-au arătat fotografia din care răposatul Levandovski trimitea un zâmbet vag şi i-au spus că e „tati”. Asta l-a mulţumit pe deplin timp de şapte ani de zile, şi numai la şcoală a remarcat că familiei lui îi lipseşte ceva. A întrebat „unde e?” şi a primit un răspuns demn de crezare — „a murit”. Ştia că tati fusese pianist şi s-a deprins cu gândul că pianina veche din casă este chiar dovada că el existase cândva.

Dacă era nevoie într-adevăr de puterea a doi oameni, bărbat şi femeie, ca să educe copilul şi să îi asigure o dezvoltare armonioasă, atunci, mai mult ca sigur că, pe lângă pianină, Elizaveta Ivanovna, cu firea ei puternică şi cu liniştea lăuntrică, era potrivită să asigure echilibrul ăsta.

Căzute în admiraţie pentru băiatul lor voinic şi chipeş, amândouă aşteptau cu interes să vină vremea când o să apară în viaţa lui o a treia femeie şi cea mai importantă. Din cine ştie ce motive se încăpăţânau să creadă că băiatul lor se va căsători devreme, că familia se va întregi, că va da mlădiţe noi. Le examinau fremătând de curiozitate pe colegele de clasă ale lui Şurik venite la ziua lui de naştere, în timp ce acestea dansau twist, un dans nervos şi asexuat, încercând să ghicească: nu cumva o fi aceea...

În clasă erau mult mai multe fete decât băieţi. Şurik avea trecere la şcoală printre colegi şi pe 6 septembrie, de ziua lui de naştere, a invitat aproape toată clasa. Vacanţa de vară luase sfârşit şi toţi aveau chef să se vadă şi să stea de vorbă. Cu atât mai mult cu cât începea ultimul an de şcoală.

Fetele bronzate ciripeau vesele, râdeau cam tare şi scoteau sunete stridente, băieţii nu prea dansau, mai mult fumau pe balcon. Elizaveta Ivanovna sau Vera Aleksandrovna intrau din când în când cu sfială în cea mai mare dintre camere, care era, de fapt, camera bunicii, aduceau următorul fel de mâncare şi se zgâiau pe furiş la fete. Apoi făceau imediat schimb de impresii în bucătărie. Erau amândouă de acord că fetele sunt teribil de prost-crescute.

— Scot nişte chiote aşa cum fac alea deochiate la gară, dar par fete dezgheţate, a oftat Elizaveta Ivanovna.

Pe urmă a tăcut, s-a jucat puţin cu vârfurile degetelor pline de zbârcituri şi a recunoscut în silă:

— Da’ ce minune de fete totuşi... drăguţe...

— Ce-ţi veni mămico? Sunt groaznic de vulgare. Nu ştiu ce-oi fi găsit la ele aşa drăguţ, a contrazis-o Vera înfierbântându-se puţin.

— Blonduţa în rochie albastră e foarte drăguţă. Tania Ivanova, mi se pare. Şi frumuseţea aia orientală, cu sprâncene persane, e subţirică, o minune, după părerea mea...

— Mamă, ce-i cu tine? Blonduţa nu e Tania Ivanova, ci Gureeva, fata Anastasiei Vasilievna, profesoara de istorie. Uite cum i-au crescut dinţii, aia da minune, iar frumoasa ta orientală, nu ştiu zău, chiar nu-mi dau seama de ce-i aşa frumoasă, are mustăţi ca primăriţa... Ira Grigorian. Ce-i, nu ţi-o aminteşti?

— Bine, fie. Tu, Verocika, parcă ai alege caii dintr-o herghelie. Da’ Nataşa, Nataşa Ostrovskaia, ce nu-ţi place la ea?

— Nataşa ta, între altele, e prietenă din clasa a opta cu Ghiia Kiknadze, a punctat oarecum ofensată Vera.

— Ghiia? s-a minunat Elizaveta Ivanovna. Bufleiul ăla caraghios?

—Se vede treaba că Nataşa Ostrovskaia nu gândeşte aşa...

Elizaveta Ivanovna nu ştia ceva ce ştia numai Vera. Şurik fusese îndrăgostit lulea de Nataşa din clasa a cincea, în schimb ea îl preferase pe caraghiosul şi adormitul de Ghiia, care era tăcut pe atunci, dar care pe urmă, când îşi dădea drumul la gură, toţi se tăvăleau pe jos de râs: nu-l întrecea nimeni la glume şi şotii.

Într-un cuvânt, bunicii nu-i plăceau fetele luate la un loc, în schimb fiecare dintre ele i se părea atrăgătoare. Vera, dimpotrivă, era convinsă că şcoala lui Şurik e aproape cea mai bună din oraş, clasa e minunată, copiii au numai părinţi inteligenţi, adică îi plăceau toţi luaţi la un loc, în schimb, fiecare fată luată-n parte avea defecte care o făceau antipatică...

Lui Şurik însă îi plăcea totul, şi luat totul la grămadă, şi luat fiecare în parte. Învăţase twist încă de anul trecut, tare-i mai plăcea dansul ăsta caraghios: se simţea ca şi cum şi-ar fi smuls hainele ude lipite de el. Îi plăcea şi Gureeva, şi Grigorian, chiar şi Nataşei îi iertase că l-a trădat, cu atât mai mult cu cât Ghiia îi era prieten. Îi plăcea şi tortul de fructe cu frişcă bătută pe care

îl pregătea bunica. Şi magnetofonul nou pe care i-l făcuseră cadou când împlinise şaptesprezece ani.

În clasa a zecea s-a lămurit definitiv: s-a hotărât să se înscrie la Facultatea de Filologie, la secţia de limbi romanice şi germanice. Unde altundeva?

6

Chiar la începutul ultimului an de şcoală, Şurik s-a înscris la cursul de literatură ţinut de cei mai buni profesori universitari. În fiecare duminică alerga la universitate pe Mohovaia, se aşeza în primul rând în amfiteatrul Kommunisticeski, fost Tihomirov, şi îşi lua notiţe la cursul extraordinar de interesant al unui bătrân evreu de-o şchioapă, specialist în literatura rusă. Pe cât de minunate erau cursurile lui, pe atât erau de inutile. Conferenţiarul era în stare să vorbească o oră întreagă despre duelul în literatura rusă: despre regulile duelului, despre mecanismul pistoletelor cu ţevile lustruite, cu gloanţele care atârnau greu şi care erau introduse pe ţeava cu vergeaua şi ciocanul, despre tragerea la sorţi cu moneda de argint, despre cascheta plină ochi cu cireşe galbene-trandafirii, mâncate înainte de duel, despre sâmburii de cireaşă scuipaţi care amânau o vreme duelul şi anticipau traiectoria glonţului ..., despre cum poetul avusese o inspiraţie subita, încălecase pe Pegas şi crease lumea după chipul şi asemănarea himerelor lui, într-un cuvânt, vorbea despre lucruri care nu aveau nici în clin, nici în mânecă cu teme precum „Tolstoi, oglindă a revoluţiei ruse” sau „Puşkin, acuzatorul absolutismului ţarist”...

La dreapta lui Şurik stătea Vadim Polinkovski, la stânga, Lilia Laskina. Făcuse cunoştinţă cu amândoi chiar din prima zi de curs.

Micuţă de statură, Lilia îţi sărea în ochi cu cizmuliţele ei albe cu vârf ascuţit, cu minijupa de piele care le asasina fără deosebire pe babele cumsecade care ţineau la morală, pe studentele căzute în păcat şi pe trecătorii care de obicei nu aveau ochi pentru ce se întâmpla în jurul lor. Îşi sucea şi răsucea ca o jucărie capul cu părul tăiat scurt, moale ca pluşul, şi trăncănea ca o moară stricată. Vârful nasului lung i se mişca abia perceptibil în sus şi-n jos, pleoapele clipeau des, genele îi fremătau, iar degetele micuţe, când nu foiau batista sau caietul, despicau aerul greu din jurul ei. Şi, în plus, se scobea în

nas cu mişcări iuţi şi abile, nu renunţase încă la obiceiul ăsta de copil mic.

Avea farmec fata cât cuprinde, iar Şurik s-a îndrăgostit de ea atât de tare, încât sentimentul ăsta nou a lăsat în umbră toate pasiunile lui din trecut, multe şi neînsemnate. Senzaţia că totul vibrează în el, că toate beculeţele sunt încinse la roşu, îi era cunoscută încă din copilărie. Prinsese drag de toţi pe rând: de elevii bunicii, fete şi băieţi deopotrivă, de prietenele mamei, de colegele de şcoală şi de profesoare, dar în momentul de faţă strălucirea şi voioşia Liliei transformau tot trecutul în nişte vagi umbre...

Şurik credea că Polinkovski îi e rival, până când odată, la începutul orei de curs, acesta, arătând cu ochii spre locul gol unde stătea de obicei Lilia, a spus ca să se audă:

— Maimuţica noastră nu-i azi...

Şurik a rămas surprins:

— Maimuţică?

— Da' ce să fie? O maimuţă. Bucăţică ruptă. Mai are şi picioarele strâmbe...

O oră şi jumătate şi-a frământat Şurik mintea cu ce poate să însemne frumuseţea femeii, lăsând să-i treacă pe lângă ureche ideile subtile ale profesorului despre personajele secundare din romanele lui Lev Nikolaevici — profesorul ăsta sucit făcea ce făcea şi găsea întotdeauna calea să se îndepărteze cât mai mult de programa şcolară, încremenită ca o carieră de piatră, care cuprindea domeniul controversat al teoriei literaturii...

De data asta nu avea pe cine să conducă acasă şi a făcut câţiva paşi împreună cu Polinkovski din Mohovaia până la gara Belorusskaia. Şurik mai mult a tăcut din cauza lui Polinkovski, care-l tulburase vorbindu-i dispreţuitor despre minunea de Lilia. Cât despre Polinkovski, acesta îşi scutura din când în când fulgii de zăpadă din părul cârlionţat şi încerca să găsească soluţia la o problemă care-l privea numai pe el: nu era încă hotărât cum să facă mai bine, să dea la Institutul Poligrafic, unde preda tatăl lui, sau la universitate, sau, poate, să lase totul baltă şi s-o ia din loc, să lucreze pe teren ca geolog-prospector... La gara Belorusskaia Şurik l-a invitat pe Polinkovski la el şi au cotit-o spre bariera Butîrski. Trecând pe lângă podul de cale ferată aruncat peste terasamentul lăsat în paragină, Polinkovski a observat că, dacă ar lua-o pe drumul ăsta peste pod, ar putea ieşi la atelierul tatălui lui, şi i-a propus lui Şurik să meargă să-l

vadă. Dar Şurik se grăbea acasă şi au hotărât s-o lase pe a doua zi. Polinkovski i-a scris adresa pe un petic de hârtie, pe urmă au umblat fără rost o vreme şi au intrat la Şurik. Elizaveta Ivanovna le-a dat să mănânce de seară şi s-au apucat să asculte în camera lui Şurik muzică imprimată pe o mulţime de benzi maronii de magnetofon. Polinkovski a fumat o ţigară străină şi a plecat.

În timpul cât îi mai rămăsese din seară, Şurik a fiert în suc propriu neştiind ce să facă, să-i dea telefon Liliei, să nu-i dea... Îşi notase numărul ei de telefon, dar până acum n-o sunase niciodată, se mulţumise doar s-o însoţească cuminte până la intrarea în casa veche de pe strada Cistaia.

Nici în ziua următoare, luni, Lilia nu i-a ieşit din minte, dar de sunat nu s-a hotărât s-o sune, deşi numărul de telefon îi sărea mereu în ochi şi-i dădea ghes... Spre seară, obosit de atâta chin, şi-a adus aminte că-l invitase ieri Polinkovski să treacă, dacă vrea, pe la atelierul tatălui lui şi a ieşit din casă să se plimbe — aşa i-a spus mamei.

Pierduse bucăţica de hârtie cu adresa, dar o ţinea minte, avea numai trei cifre.

S-a lămurit că atelierele astea nu se aflau chiar aşa de aproape după pod, a căutat destul de mult casa cu ferestre mari descrisă de Vadim. A dat în sfârşit de ea, a găsit şi atelierul cu numărul respectiv, a bătut în uşa întredeschisă. A intrat şi a rămas înmărmurit. Chiar în faţa lui, pe un podium scund, şedea o femeie complet goală. Unele părţi din trupul femeii nu puteau fi văzute, în schimb pieptul alb-roz, cu vinişoare albastre, cu toate detaliile lui uluitoare, lumina ca un proiector, în jurul femeii erau aşezaţi vreo douăzeci de pictori.

—Uşa! Închide uşa! Trage! s-a auzit un glas răstit de femeie. De ce ai întârziat? Ia loc şi apucă-te de treabă.

O femeie frumoasă într-o cămaşă neagră bărbătească, cu bretonul negru strălucitor atârnându-i peste ochi, a arătat cu mâna undeva în spatele ei. Şurik s-a dus supus în direcţia arătată şi s-a aşezat departe, într-un colţ al încăperii, pe treapta de jos a unei scări mobile. Toţi desenau, se auzea tare scârţâind creioanelor pe hârtia aspră. Şurik nu pricepea nimic. Credea că pe undeva pe aici se află Vadik, noua lui cunoştinţă, dar nu-şi putea lua ochii de la sfârcul maroniu, imens, înfipt în ochii lui ca şi cum femeia l-ar fi arătat cu degetul. Şurik s-a înspăimântat la gândul că femeia goală îşi va înălţa capul şi îşi va da seama ce se petrece cu el. Iar cu el se petreceau multe... Ştia că trebuie

să plece. Dar nu se îndura. A întins mâna şi a luat de pe jos un top de coli cenuşii, le-a pus în faţă ca o baricadă şi s-a izolat de toţi. Prezenţa lui aici era aproape o crimă, se aştepta să fie descoperit dintr-un moment în altul şi dat pe uşă afară. Dar nu era în stare să se mişte din loc. Gura îi era când uscată, când i se umplea cu o cantitate uriaşă de salivă, iar el şi-o înghiţea tremurând tot ca la dentist. Şi-a imaginat că se apropie de femeia care poza aşezată, că o ridică de pe podium şi că ajunge cu mâna în locul unde umbra era deasă de tot... Coşmarul ăsta dulce a durat la nesfârşit, după cum i s-a părut lui Şurik. În sfârşit, modelul s-a ridicat în picioare, şi-a pus un halat de molton galben cu roşu-aprins. Nici măcar nu părea prea tânără, avea picioare scurte, obrajii umflaţi ca la hârciog. Nu avea pic de farmec, nimic să-ţi încânte ochii. Arăta ca oricare din fostele lui vecine din apartamentul comun. Poate că ăsta era lucrul cel mai surprinzător. Ce însemna oare asta? Că fiecare dintre femeile acelea în halate de molton care se învârteau prin bucătăria comună cu ceainicele afumate avea sub halat asemenea sfârcuri uriaşe, asemenea pliuri ademenitoare, asemenea locuri rămase în umbră?

Bărbaţii, tineri şi bătrâni, au început să-şi strângă planşele şi să plece cu un aer preocupat care-ncotro. Vadim nu se afla printre ei. Femeia frumoasă în bluza neagră i-a făcut semn de departe lui Şurik şi i-a spus:

— Rămâi, ajută-mă să strâng.

Şurik a rămas. A mutat scaunele unde i-a arătat ea, o parte dintre ele le-a scos pe coridor, a mutat din loc podiumul, iar când a terminat, femeia l-a plantat lângă o măsuţă şchioapă şi i-a întins o ceaşcă de ceai.

— Cum se mai simte Dmitri Ivanovici? a întrebat ea.

Şurik s-a fâstâcit şi a mormăit ceva.

— Igor, nu-i aşa?

— Aleksandr, a scos cu greu Şurik din el.

— Asta-i culmea, eram convinsă că eşti Igor, băiatul lui Dmitri Ivanovici, a izbucnit ea în râs. De unde ai mai apărut şi tu?

— Din întâmplare... Îl căutam pe Polinkovski... a bălmăjit Şurik făcându-se roşu ca racul.

Cât pe-aci să-i dea lacrimile. „Crede, probabil, că am venit să casc gura la femeia aia goală...”

Femeia râdea. Buzele îi tremurau, deasupra celei de sus ba se lăţea, ba se strângea o dungă întunecată de firişoare de păr,

ochii înguşti i se închideau ajungând cât nişte crăpături mici. Lui Şurik îi venea să intre în pământ de ruşine.

Pe urmă ea a încetat să mai râdă, a pus ceaşca pe masă, s-a apropiat de el, l-a luat de umeri şi l-a tras spre ea strângându-l tare la piept:

— Ah, prostuţule...

Şi prin stofa de lână grosolană a scurtei Şurik a simţit cum i se înfige în coaste sfârcul întărit, apoi i-a simţit trupul până în adâncimile lui întunecate. Şi abia dacă a simţit un uşor miros de pisică, uşor ca o boare...

Culmea e că Şurik nu l-a mai întâlnit niciodată pe Polinkovski. N-a mai apărut nici măcar o singură dată la cursuri. Se vede treaba că în scenariul vieţii lui Şurik el n-a fost decât un personaj secundar, fără vreo valoare în sine. Mulţi ani mai târziu, amintindu-şi de acest impromptu extravagant, Matilda Pavlovna i-a spus lui Şurik cam aşa:

— N-a fost niciun Polinkovski, a fost demonul meu, ai priceput?

Hm, da’ nu-s deloc supărat pe el, Matiuşa, a făcut Şurik. Pe atunci nu mai eram un băieţandru roşu în obraji, ci ditamai bărbatul de şaptesprezece ani, cam palid la faţă şi plinuţ, şi poftim, poate că arătam chiar mai bătrân...

7

Trecuseră mai bine de două luni de când începuse povestea cu Matilda şi cât de mult se schimbaseră toate! Pe de o parte, părea că Şurik rămăsese acelaşi: îşi privea în oglindă ovalul feţei rozalii, cu umbra neagră de fire dese şi zbârlite care se vedeau cel mai bine seara, îşi vedea nasul drept şi lătăreţ cu porii dilataţi ca nişte pâlnii, sprâncenele rotunde, gura roşie. Umerii îi erau laţi şi subţirei. Braţele mai aveau până să devină musculoase, în schimb avea pulpe de luptător de categorie grea. Pieptul îi era neted, fără fir de păr. Făcea puţin box şi ştia cum se încordează tot înainte de lovitură, cum i se adună toată forţa în umeri, în mâini, în pumni, cum se strâng picioarele înainte de săritură şi cum tot corpul, până la cel mai mic muşchi, participă la fiecare mişcare având o ţintă precisă — lovitură, elan, săritură... Dar, pe de altă parte, toate erau nişte prostii mari cât roata carului, pentru că, după cum s-a văzut, trupul său îi putea produce o asemenea plăcere, încât niciun sport nu se mai putea compara cu asta. Îşi privea cu veneraţie

în oglinda aburită din baie pieptul fără păr şi pântecul neted pe mijlocul căruia pornea în jos, de sub buric, o dungă subţire de păr şi îşi punea solemn mâna pe comoara lui tainică de care asculta tot corpul până la ultima celulă.

Nu încape nicio îndoială că Matilda Ivanovna fusese aceea care pusese în funcţiune mecanismul ăsta minunat, dar el presimţea că, odată pornită, maşinăria nu se va mai opri, că nu există pe lume ceva mai bun. Şi privea fetele şi femeile cu un ochi mai atent. În principiu, fiecare dintre ele ar fi putut să-i pună în mişcare instrumentul preţios, şi, la gândul ăsta, simţea în mână cum bucata de carne creşte şi sporeşte în greutate şi se încrunta pentru că abia ieri fusese luni şi până la următoarea luni trebuia să mai aştepte cinci zile...

În schimb, până la întâlnirea cu Lilia mai rămâneau cu totul doar patru zile. Emoţiile astea nu se încurcau între ele. Adică de ce să se încurce, ce motiv ar avea să se încurce fragila şi vesela Lilia, pe care o însoţea duminică de duminică după cursuri — stătea cu ea ore întregi la intrarea în casa aceea veche, îi încălzea în palmele înfierbântate degetele micuţe de copil şi nu îndrăznea s-o sărute —, cu falnica Matilda Pavlovna, planturoasă şi placidă, ca o vacă de Holmogor, în care el se afunda tot, fără să lase nimic pe dinafară, în fiecare zi de luni. Sosea la ea la atelier în fiecare luni, exact după ce se termina ora de pictură, o ajuta să strângă scaunele, pe urmă o conducea până aproape, la ea acasă, în camera de femeie nemăritată, unde o aştepta o familie de pisici — trei pisici mari şi negre, înrudite între ele prin legături incestuoase. Matilda le dădea peşte, se spăla pe mâini şi, în timp ce pisicile îşi făceau de lucru cu mâncarea, mestecând ritmic, fără grabă, dar cu poftă, proceda şi ea la fel, se înfrupta pe îndelete şi cu poftă ca să prindă puteri, ajutată fiind de tânărul ăsta dotat şi dresat care se învăţase cu ea ca mâţa cu laptele.

Băiatul apăruse din întâmplare, era un capriciu de o clipă, nici prin cap nu-i trecuse Matildei că se va distra cu el mai mult decât o singură dată, şi asta venită pe nepusă masă. Dar uite că treaba se cam lungea. Matilda nu era nici desfrânată, nici cinică, şi cu au atât mai puţin ahtiată după sex, nu era ea femeia care să umble cu limba scoasă după îmbrăţişările nepricepute ale unui ţânc. Bunul-simţ, mintea sănătoasă şi pofta de muncă o împiedicaseră din tinereţe să fie fericită. Fusese cândva căsătorită, dar, pierzându-şi copilul, primul născut, şi fiind ea însăşi cât pe ce să se ducă pe lumea cealaltă,

îi dăduse drumul fără mare tam-tam beţivanului de bărbatu-său, care nimerise o dată, din cine ştie ce motive, la prietena ei. Şi, fără să-şi plângă amarul prea tare, Matilda se vindecase şi începuse să-şi câştige traiul trudind ca un meşteşugar vrednic: lipea, încleia, modela, lucra şi în piatră, şi în bronz, şi în lemn. Cu timpul pătrunsese în tagma sculptorilor care făceau muncă de ocnaş şi primeau bani frumoşi pentru comenzile de stat. Sculptase ea însăşi un regiment întreg de eroi din timpul războiului şi de eroi ai muncii. Trudea din zori şi până-n noapte aşa cum trudise şi mama ei, ţărancă din Vîşnii Volociok, şi n-o făcea din constrângere, ci pentru că simţea că are nevoie de asta ca de aer. Se căpătuia din când în când cu câte un amant dintre sculptorii sau meşterii care executau lucrările. Erau cioplitori în piatră, turnători în bronz. Din cine ştie ce motive, bărbaţii ajungeau întotdeauna la ea beţi, iar relaţia sexuală se transforma imediat într-o zbatere chinuită. Se jura să nu mai aibă de-a face cu ei, apoi se lega din nou la cap. Ştia dinainte ce hram poartă neamul ăsta de oameni simpli care-i dau mereu târcoale, aşa că în ultimul timp ajunsese să-şi ofere serviciile până şi cu mâna, trimiţându-i la plimbare înainte ca ei să-i ceară în zorii zilei să alerge după o sticlă ca să se dreagă.

Băiatul ăsta venea la ea lunea, de parcă ar fi căzut amândoi la învoială, deşi nu fusese nicio înţelegere între ei. Ea simţea de fiecare dată că ar trebui să nu-şi mai permită un asemenea răsfăţ, că e ultima oară când îşi îngăduie aşa ceva. Dar Şurik venea şi iar venea.

Cu puţin timp înainte de Anul Nou, Matilda Ivanovna s-a îmbolnăvit de o gripă cumplită. Două zile a zăcut cu mintea pe jumătate pierdută, înconjurată de pisicile agitate. Negăsind-o la atelier, Şurik a sunat la uşa garsonierei ei. Bineînţeles că era luni, era ora nouă.

A alergat la farmacia de serviciu, a cumpărat o mixtură care nu era bună de nimic şi nişte analgin, a şters după pisici, a dus gunoiul. A spălat pe urmă podeaua în bucătărie şi la closet. Cât timp a fost bolnavă Matilda, pisicile şi-au făcut de cap în lege. S-a simţit atât de rău, încât aproape că n-a observat cum s-a agitat Şurik trebăluind prin casă. A doua zi a venit din nou, a adus pâine, lapte şi peşte pentru pisici. A făcut totul cu zâmbetul pe buze, fără s-o plictisească prea tare cu vorba.

Vineri Matildei i-a scăzut temperatura, iar sâmbătă Şurik a căzut la pat, se molipsise şi el. Lunea următoare nu s-a arătat.

„Ce-i prea mult nu-i sănătos”, şi-a spus Matilda tare pe poziţie, fiind oarecum mulţumită în sinea ei. Dar a început să se cam plictisească. Aşa că, atunci când el a venit peste o săptămână, întâlnirea a fost din cale afară de pasională şi s-au înţeles la pat fără să scoată o vorbă. Trei vorbe spuse în şoaptă de Matilda au rupt tăcerea:

— Puişorul meu drag.

8

După Anul Nou Şurik s-a apucat să se pregătească serios pentru universitate. Ieşită la pensie, Elizaveta Ivanovna se ocupa intens de franceza lui. Relua acum cu nepotul ei tot ce îi plăcuse încă din tinereţe. Era teribil de mulţumită de progresele lui Şurik. Ştia mai bine limba decât mulţi dintre absolvenţii institutului pedagogic unde lucrase. Îi cerea, de ce, nu se ştie, să înveţe pe de rost poeziile lui Hugo şi să citească poezie franceză veche. El se lăsa antrenat, găsea că e chiar plăcut.

Când a cunoscut la Olimpiadă, după ce a terminat institutul, o franţuzoaică tinerică din Bordeaux, prima străină în carne şi oase din viaţa lui, aceasta a fost cuprinsă de frenezie auzindu-l cum vorbeşte limba asta căzută în desuetudine. La început a râs cu hohote, aproape să-i dea lacrimile, apoi l-a acoperit cu sărutări. După cât se pare, limba lui suna ca limba lui Lomonosov din discursul ţinut în 1770 la Academia de Ştiinţe. Şurik, la rândul lui, abia dacă a înţeleslimba din sud vorbită de franţuzoaică cu „r” graseiat şi cu multe abrevieri, aşa cum fac studenţii, şi a întrebat-o mereu ce vrea să spună.

În pofida vârstei înaintate, Elizaveta Ivanovna mai dădea încă lecţii particulare, dar nu mai avea aşa de mulţi elevi ca altădată. Nu renunţase însă la serbarea de Crăciun. La începutul lui ianuarie a fost atât de rece, încât serbarea s-a tot amânat până în ultima zi a vacanţei şcolare.

Nu era loc pentru brad în mijlocul camerei mari, acolo erau îngrămădite o mulţime de scaune şi taburete, bradul stătea într-un colţ, parcă era pedepsit. Era însă un brad adevărat, împodobit cu jucării de pe vremuri, păstrate cu grijă de Elizaveta Ivanovna: o trăsură cu cai, o balerină toată în paiete, o libelulă de sticlă strălucitoare, rămasă întreagă printr-o minune, primită în dar de Elizaveta Ivanovna de la iubita ei mătuşă la Crăciunul din 1894. Sub brad, lângă un Moş Gerilă puhav şi gălbejit de bătrân ce era, se afla peştera în care

stăteau Fecioara Maria într-o rochie roşie de mătase, Iosif îmbrăcat într-un zăbun şi multe alte minunăţii de mucava...

Pregătiseră mâncare specială pentru Crăciun. În tot apartamentul, chiar şi pe scară, mirosea a brad şi a turtă dulce: pe o tavă imensă, sub un şervet alb, se odihneau figurine delicate de turtă dulce, fiecare învelită separat. Elizaveta Ivanovna le pregătise dintr-un aluat special cu miere, erau uscate, pişcau la limbă şi erau glazurate cu cremă albă de fondante. Fiecare steluţă, brăduţ, îngeraş şi iepuraş de turtă dulce aveau câte un bileţel pe care era scrisă caligrafic în franceză câte o prostioară drăguţă. Ceva în genul: „Anul acesta vă aşteaptă un mare succes”, „Călătoria din vară vă va aduce o bucurie neaşteptată”, „Păziţi-vă de oamenii cu părul roşu”. Toate acestea se numeau oracole de Crăciun.

Turtele dulci erau prea frumoase ca să fie înfulecate una-douăfără nimic altceva, aşa că la ceaiul care se pregătea după spectacol urmau să fie servite plăcinte obişnuite şi biscuiţi... Fiecare participant avea voie să îşi aducă un singur invitat şi de obicei îşi aduceau surorile, fraţii şi uneori colegii de clasă.

Vera, după ce a şuşotit ceva cu Elizaveta Ivanovna, i-a propus lui Şurik s-o aducă la serbare pe fata de la universitate pe care o conducea cu orele în fiecare duminică. Cu mama relaţiile erau bazate pe încredere, atât cât să îi dea raportul că există o fată Lilia, dar să nu sufle o vorbă despre Matilda Pavlovna.

O săptămână întreagă a găsit tot felul de pretexte să se eschiveze. Nu avea chef să o invite pe Lilia la o serbare pentru copii, mai degrabă i-ar fi făcut plăcere să meargă cu ea la cafeneaua Molodiojnoe sau la vreo petrecere cu colegii de clasă. Totuşi, la insistenţele mamei, i-a bălmăjit ceva Liliei despre serbarea pentru copii pe care o organiza bunica, iar ea s-a pornit să strige înflăcărându-se într-un mod cu totul neaşteptat:

— Ah, vreau, sigur că vreau!

Astfel i-a fost retezată scurt dorinţa lui de a bate în retragere. S-au înţeles ca Şurik să nu iasă s-o aştepte fiindcă avea o mulţime de treburi de făcut.

De dimineaţă, aproape cu noaptea-n cap, s-a ocupat de prichindei, a pus la loc aripa ruptă a îngerului nesigur pe mişcările lui şi l-a consolat pe Timoşa, care plângea pentru că descoperise brusc ce rol umilitor avea în spectacol şi refuza categoric să îşi pună urechile de măgar croite de Elizaveta

Ivanovna din nişte ciorapi gri de lână. Toţi „puţoii borţoşi”, cum îi numea Şurik pe elevii bunicii, îi adorau. Când Elizavetei Ivanovna îi creştea uneori tensiunea şi o durea tare în ceafă, el îi ţinea locul la lecţii, spre marea lor bucurie.

Lilia a venit singură la adresa indicată. I-a deschis Vera Aleksandrovna, care a rămas înmărmurită: în faţa ei stătea o creatură mititică având pe cap o cuşmă albă imensă, iar prin laţele de blană neîngrijită care îi ajungeau aproape până la bărbie o priveau insistent nişte ochişori ca ai unui animal mititel de pluş, pictaţi cu un strat gros de fard negru. S-au salutat. Fata şi-a scos cuşma imensă. Vera nu s-a putut abţine:

— Arăţi ca Filipok[3], leit el!

Fata isteaţă şi-a desfăcut gura într-un zâmbet larg:

— Ăsta nu-i cel mai înspăimântător personaj din literatura rusă!

Şi-a deschis fermoarul roşu cu pretenţii de eleganţă de la scurta subţire, nepotrivită pentru sezonul acela, şi a rămas într-o rochie neagră micuţă, plină de fire albe de la căciulă. Prin despicătura mare de la spate, care îi ajungea aproape până la brâu, i se zărea spinarea albă, slabă, acoperită şi ea cu un pufuşor fin, de data asta era pufuşorul ei. La vederea spinării de copil, învineţite de frig, Verei i s-a strâns inima de milă şi de silă.

— Aşază-te, uite acolo, în colţişorul ăla, o să te simţi bine, e un loc plăcut. Nu-ţi scoate eşarfa, trage de la fereastră, a prevenit-o grijulie Vera Aleksandrovna.

Lilia însă şi-a îndesat eşarfa în mâneca scurtei.

— Şurik vine îndată, are treabă cu copiii ...

Amestecându-se în mulţimea de copii împreună cu mama ei, Vera i-a şoptit acesteia la ureche:

—Asta-i fata lui Şurik, i-ar şedea bine în rolul Irodiadei...

Elizaveta Ivanovna, care o examinase insistent pe fată, a corectat-o pe Vera:

—Mai degrabă în rolul Salomeei... Da’ să ştii Verocika... e foarte graţioasă, e foarte...

— Fugi de-acolo, ce tot spui mămico! s-a înfuriat Vera. O obrăznicătură, asta e şi nimic mai mult... Dumnezeu ştie din ce familie vine...

Şi Vera a simţit că i se urcă sângele la cap din cauza gâsculiţei ăsteia, care mai era şi tunsă pe deasupra...

---

3 Personaj din povestirea eponimă a lui L. N. Tolstoi. (N. tr.)

În schimb, Lilia nu era deloc furioasă, dimpotrivă, de acolo din colţişorul ei îi plăcea totul teribil de mult: şi mirosul amestecat de brad cu scorţişoară, şi serbarea cu un uşor iz aristocratic cunoscut din literatura rusă, i-au plăcut până şi cele două „bunicuţe caraghioase”, cum le-a numit în sinea ei pe cele două mame ale lui Şurik: Vera Aleksandrovna, femeia aceea delicată, cu gâtul lung şi plin de zbârcituri, înconjurat de danteluţe mototolite, cu părul cărunt pe ici, pe colo, prins într-un coc demodat, şi cealaltă, Elizaveta Ivanovna, mult mai masivă, tot cu danteluţe în jurul gâtului, dar aranjate altfel, cu părul alb, uşor ondulat, prins tot într-un coc demodat.

Vera a bătut cu putere în clapele tari ale pianinei, aşa încât printre sunetele cântecelelor franţuzeşti s-a auzit ţăcănitul sec al unghiilor. Copiii însă au cântat înduioşător, serbarea s-a desfăşurat cum nu se putea mai bine, nimeni nu a uitat nimic, nu a căzut şi nu a luat costumul altuia, chiar şi sfântul Iosif a strălucit improvizând rolul pe loc: când a venit momentul să fugă în Egipt, Iosif l-a apucat zdravăn de o mână pe măgăruşul cu urechile făcute din ciorapi, a înhăţat-o şi pe Fecioara Maria, care încălecase cu teamă pe puiul de animal, a mai înşfăcat şi plăpumioara maronie veche care îl înfăţişa pe pruncul Hristos. Toţi au început să strige, să râdă în hohote şi să ţopăie. Şurik şi-a scos în sfârşit pelerina şi chelia din capron — era singurul costum de spectacol adevărat împrumutat de la atelierul teatrului de Vera Aleksandrovna special pentru evenimentul ăsta —, a strâns grămadă restul costumelor şi le-a scos din cameră. În program urma ceaiul, au băut ceai din samovarul electric, au mâncat fără prea mare entuziasm plăcintele de casă şi au aşteptat să vină în sfârşit momentul oracolelor promise.

Elizaveta Ivanovna, îmbujorată şi transpirată toată ca după baie, a întins mâna sub şervet şi a scos de acolo turta dulce cu bileţelul aşa cum i-a venit la mână. Cei mari s-au aşezat şi ei la coadă. A întins şi Lilia mâna. „Bunicuţa” a privit-o cu bunăvoinţă, a bolborosit ceva în franceză şi a extras pacheţelul cel mai mare. Lilia l-a desfăcut. În el era un berbecuţ învelit tot în spirale de cremă albă de fondante. Iar pe bileţel scria: „Îţi schimbi locuinţa, îţi schimbi viaţa, îţi schimbi soarta”. I-a arătat lui Şurik bileţelul:

— Uite, vezi...

9

Părinţii Liliei erau nişte matematicieni evrei de treizeci şi opt de ani, aveau caiac, schiuri şi chitare. Mama înjura la tot pasul amuzată, iar tatăl era mort după băutură. Dar de băut nu putea bea pentru că nu îl ţineau puterile. În schimb, nu era în stare să îşi ia gândul de la această plăcere gustată de un popor întreg, iar din când în când mama îl scotea târâş de la vecini şi îl căra ca pe un sac. Era galben ca o lămâie stoarsă, mirosea a vomă, îl băga în baie, îl ocăra amuzându-se de cât de caraghios e, îl certa fără răutate, pe urmă se opintea cu el târându-l până în cameră gol-puşcă, înfofolit în prosop, îl culca în pat, îl acoperea, îi dădea să bea ceai cu lămâie şi aspirină şi declara sentenţios:

— Ce pe rus îl înzdrăveneşte, pe evreu îl prăpădeşte...

Era curat plagiat. Şi Leskov găsise pe undeva proverbul ăsta şi îl folosise. Era oricum amuzant.

Şi, ca să pună capac la toate astea, înaintaseră deja cererea de plecare, îşi dăduseră amândoi demisia de la slujbă şi de câteva luni bune toată familia trăia într-un entuziasm isteric: şi bucurie, şi veselie, şi spaimă... Nu era prea clar, se auzea ba că îi vor lăsa să plece, ba că le vor respinge cererea, ba că îi vor băga la puşcărie. Tatăl avea unele păcate: publicase ceva undeva, semnase ceva, îşi spusese părerea în legătură cu ceva. Se împlinise deja un an de când se tot amâna despărţirea de Rusia şi de prietenii dragi. Într-o zi o luaseră din loc pe neaşteptate la Leningrad, în alta o luaseră de la cursuri pe Lilia şi o căraseră cu ei la Samarkand, la un moment dat îşi găsiseră nişte rude necunoscute în Ucraina, le invitaseră să îşi ia rămas-bun şi o săptămână întreagă tropăiseră prin apartamentul lor două evreice bătrâne şi grase cu un aer provincial greu de imaginat, erau un fel de Şalom Alehem corcit cu nişte caricaturi de antisemiţi.

Lilia nu se putea decide dacă merită să încerce să se înscrie la universitate. Că nu o vor primi, asta se înţelegea de la sine, totuşi merita să facă o încercare, să vadă cam ce poate. Şi, dacă va fi admisă, atunci iese şi mai prost... Mama o îndemna să se răzgândească:

— Las-o baltă... Apucă-te să înveţi limba, e mai important pentru tine.

Bineînţeles că mama se referea la ivrit. Tatăl era de părere că trebuie să se înscrie la universitate şi îi spunea mamei în liniştea nopţii, ca să nu audă Lilia:

— Las-o să încerce, să aibă şi ea o experienţă, că prea ia lucrurile uşor. Las-o să i se înfunde, că aşa se căleşte conştiinţa de sine a evreului...

După Anul Nou Lilia s-a simţit extenuată, a lăsat baltă pregătirea pentru examene, nu a mai dat pe la şcoală şi a prins gustul plimbărilor fără rost şi fără ţintă prin Moscova la orele dimineţii. Şurik, în schimb, şi-a îndreptat notele pe care era gata-gata să le primească la algebră şi matematică, şi-a făcut ordine în cunoştinţe şi şi-a reîmprospătat materia la obiectele la care urma să fie examinat.

În primăvară Vera Aleksandrovna şi-a luat concediu ca să se ocupe mai serios de băiat. Era de-a dreptul inutil: Şurik manifesta un neaşteptat spirit de organizare, studia mult şi o asculta din ce în ce mai puţin pe Ella Fitzgerald. Venea la el acasă profesoara de limba şi literatura rusă, iar la profesorul de istorie se ducea el de două ori pe săptămână. Examenul de maturitate l-a trecut aproape cu brio, uimindu-i chiar pe profesorii de matematică şi fizică. A isprăvit cu şcoala, mai rămânea ultimul hop, dar, spre nemulţumirea Verei, pleca în fiecare seară de acasă şi se întorcea Dumnezeu ştie la ce oră. Serile şi le petrecea în mare parte în compania Liliei. Şi în compania Matildei Pavlovna într-o oarecare măsură. Dar despre asta nu sufla o vorbă.

Câteodată, Lilia venea din proprie iniţiativă la Şurik. După unele indicii total învăluite în mister se putea trage concluzia că familia Laskinilor va primi aprobarea de plecare şi lucrul ăsta imprima legăturii lor o intensitate specială: era clar ca bună ziua că se despart pentru totdeauna. Vera se mai înmuiase în privinţa Liliei, deşi credea ca şi înainte că e o zănatică şi o neserioasă. Dar cu mult farmec.

Aproape în fiecare seară se plimbau prin Moscova. Nimereau câteodată în vreo zonă necunoscută, cum ar fi Lefortovo sau Marinaia Roşcia, şi Lilia, sensibilă, cu ochiul călătorului pregătit să o ia din loc, îl învăţa pe Şurik să vadă ce nici ea nu ştiuse să vadă până atunci: o casă care se surpa lent aşezată ca un dulău bătrân pe labele dinapoi, strada care se îngusta văzând cu ochii şi o cotea brusc fără să ducă undeva anume, copacul bătrân cu mâna întinsă la cerşit... Se pierdeau prin curţile din Zamoskvorecie, se trezeau deodată pe cheiul pustiu sau dădeau peste o bisericuţă minunată, cu o fereastră luminată la nivelul solului, aşezată între două case posomorâte, iar Lilia plângea din cauza unor vagi presimţiri şi a unei

inexplicabile spaime în legătură cu plecarea mult aşteptată. Şi se sărutau dulce şi primejdios, sprijiniţi de vreun gard dărăpănat sau aşezaţi comod pe o bancă. Lilia era mult mai îndrăzneaţă decât Şurik. Se apropiau fără să se mai poată opri, ajungând dacă nu la ţintă, în orice caz aproape de ea. Şurik căpătase de ceva timp destulă experienţă ca să evite punctul culminant, numai că mângâierile fetei îi provocau plăceri noi şi cu totul altfel decât acelea pe care le aflase de la Matilda Pavlovna. De fapt, şi unele, şi altele erau minunate, nu se împiedicau una de cealaltă şi nici nu se băteau cap în cap. Delicată şi fără sâni, Lilia nu era câtuşi de puţin o slăbănoagă, ci era îndesată şi cu destulă carne şi muşchi pe acolo pe unde ajungeau mâinile lui. Şurik găsea pe pipăite locul acela umed unde tot ce era la suprafaţă se desfăcea transformându-se într-o plăcere venită dinăuntru şi, când îl atingea, Lilia scheuna uşor ca un căţeluş...

Târziu după miezul nopţii o conducea până la intrarea în casă. De obicei lumina mai ardea încă la etajul doi, Lilia mai trăgea un scheunat pentru ultima oară, îşi ştergea mâinile umede, îşi îndrepta fusta şi o pornea repede în sus ca să înfrunte privirea plină de reproş a mamei şi bombănelile tatălui. Acasă mai găsea de obicei ultimii musafiri rămaşi, al căror număr nu scădea deloc până dimineaţă.

În iulie au început examenele. Lilia nu s-a înscris — i se părea deja că vede ţărmuri noi: al Dunării, al Tibrului, al Iordanului... Şurik a scris o compunere de nota patru[4], iar la istorie a luat cinci. Era un rezultat foarte bun, pentru că nu se prea dădea nota cinci pentru compunere. Acum totul depindea de limbă. Ar promova dacă ar lua „foarte bine” la franceză.

În ziua examenului s-a pomenit că nu e pe lista celor înscrişi. S-a dus la comisia de înscriere, unde a dat peste o mulţime de oameni nervoşi care se îndesau unul în altul şi asediau o secretară furioasă şi rea. S-a descoperit că îl trecuseră pe lista celor care urmau să dea examen la germană, pentru că pe diploma de maturitate figura germana. Şurik s-a zăpăcit, s-a lansat în tot soiul de explicaţii că atunci când s-a înscris a cerut să fie trecut la grupa celor care dau examen la franceză şi a obţinut aprobarea, că a făcut exact cum a scris în cerere, s-a pregătit pentru franceză... Dar secretara bătrână,

---

4 În sistemul de notare din învăţământul rusesc cinci este nou maximă. (N. tr.)

clănţănind din fălci din cauza protezei noi care se încăpăţâna să nu stea la locul ei, a scos câteva sunete din fundul gâtului ca şi cum ar fi făcut nişte exerciţii de gimnastică cu limba şi nici nu a vrut să îl asculte. Era sătulă până-n gât de câte treburi avea, îşi simţea gura strânsă în chingi, era chinuită de durere şi, fără să dea atenţie explicaţiilor şi aşa încurcate ale lui Şurik, i-a spus răstit să se ducă să îşi dea examenele acolo unde e înscris pe listă şi să nu îi mai împuie capul cu prostii.

Aşa ceva nu s-ar fi întâmplat, de bună seamă, dacă l-ar fi însoţit mama sau bunica. Ele ar fi convins-o pe secretară să îi treacă numele de familie pe cealaltă listă sau ar fi făcut presiuni şi l-ar fi obligat să dea examen la germană. Ce să mai facă acum, nu se pregătise în mod special pentru germană! Se vede treaba că nu degeaba îl pusese Elizaveta Ivanovna să înveţe temeinic verbele nemţeşti... Şurik însă le-a spus apăsat să nu vină cu el şi nimeni nu l-a însoţit pentru că îi respectau deciziile de bărbat.

A ieşit din clădirea minunată de pe Mohovaia fiind ferm hotărât să nu mai pună niciodată piciorul aici. Era o zi de iulie minunată, aerul era plin de mirosul florilor şi de praful care dansa în soare. O albină de oraş ieşită din minţi i se învârtea în jurul capului; Şurik, necăjit, a gonit-o cu mâna şi şi-a lovit dureros nasul cu unghia. Îi era tare ciudă, toate îl călcau pe nervi. A luat-o în jos pe Volhonka, a trecut pe lângă Muzeul Puşkin, la fântâna arteziană a cotit-o spre chei şi de acolo a făcut un ocol scurt şi a ajuns acasă la Lilia. Laskinii primiseră în ajun mult aşteptata aprobare de plecare. Şurik aflase vestea la telefon cu o zi în urmă. A urcat la apartamentul Liliei. Era singură acasă, dacă nu puneai la socoteală mormanul de vase nespălate rămase după ditamai cheful. Părinţii alergau cu sufletul scos pe la tot soiul de instituţii: trebuiau să adune milioane de hârtii şi hârtiuţe în cel mai scurt timp. Şi bătaia de joc intra în demersurile făcute în vederea plecării: să tărăgănezi aprobarea cererii cât mai mult, uneori ani de-a rândul, pe urmă să dai un termen de o săptămână pentru pregătirea plecării.

De cum a intrat pe uşă, fără să îi lase timp Liliei să îl întrebe ceva, Şurik i-a povestit despre eşecul neaşteptat. Ea a început să dea din mâini, să turuie ca o moară stricată, i-a aruncat o avalanşă de cuvinte întrerupându-se mereu:

— Hai repede, să mergem, trebuie să facem ceva, sun-o degrabă pe mama ta, las-o pe bunica ta să meargă imediat la

comisia de înscriere... Ce prostie, mare prostie, de ce nu te-ai dus să dai la germană?

—Nu m-am pregătit pentru germană, a ridicat din umeri Şurik.

A îmbrăţişat-o. Torentul de cuvinte s-a oprit şi ea a început să plângă. Şurik şi-a dat brusc seama că pierde ceva mult mai important decât universitatea, că o pierde pe fata asta, pe Lilia, că pierde totul... Ea pleacă peste o săptămâna, pleacă pentru totdeauna, iar acum nu mai are nicio importanţă dacă intră sau nu la universitate.

— Nu telefonez nimănui, nu mă duc nicăieri, i-a spus la urechea ei micuţă.

Urechea era umedă de la lacrimile care se prelinseseră până acolo. Lacrimile curgeau din plin, faţa i s-a umezit şi ea. Motivul pentru care îi curgeau lacrimile o copleşea, cuvintele nu mai erau de ajuns. Mai bine zis motive erau multe, iar examenul pe care Şurik nu îl va susţine era ultima picătură din paharul care stătea să se reverse...

—Nu pleca, Lasocika, bolborosea el, o să ne căsătorim, o să rămâi. La ce bun să pleci...

Lui îi mai lipseau trei luni până la optsprezece ani, ei — o jumătate de an.

— Ah, Doamne, ar fi trebuit să se întâmple mai devreme, acum e prea târziu, plângea Lilia vârându-şi trupul mic în pieptul şi pântecul lui.

Nasturii, care abia se ţineau pe hălăţelul alb, cusut din două broboade, s-au împrăştiat peste tot. El i-a simţit sub degete muşchii subţiri pe spinarea îngustă. Ea l-a tras cu hotărâre spre divan în timp ce nu contenea să turuie:

—Trebuie s-o suni pe Vera Aleksandrovna, trebuie mers la comisia de înscriere, nu e totul pierdut încă...

— Totul epierdut, Lasocika!

Şurik i-a strâns tare mâinile micuţe, zgâriate de pisică, cu unghiile roase şi cu nişte crăpături mici pe care făcuse ce făcuse şi reuşise să le păstreze din iarnă. Şi nu ştia ce să spună că simte când îi strânge mâinile, picioruşele slabe şi strâmbe, urechea clăpăugă ieşită prin părul aspru, tuns scurt. Şi a bâiguit:

— Eşti aşa de... Eşti aşa de neobişnuită. Ce ai tu cel mai frumos? Mânuţele, picioruşele, urechiuşele ...

Ea a râs ştergându-şi lacrimile:

—Şurik! Astea sunt defectele mele cele mai mari, picioarele strâmbe şi urechile clăpăuge. Îl urăsc pe tata pentru asta, de la el m-am căpătuit cu ele, iar tu spui că e tot ce am mai frumos.

Fără să asculte ce spune, Şurik îi mângâia picioarele, îi lua tălpile micuţe în palmele făcute căuş, i le strângea la piept:

— O să-mi fie dor de fiecare în parte, de mânuţele tale, de picioruşe, de urechiuşe.

Şi uite aşa a descoperit Şurik din întâmplare cea mai importantă şi cea mai secretă lege a iubirii: dacă e să aleagă, inima alege defectele pentru că sunt mai seducătoare decât calităţile şi spun mai multe despre un individ anume. Între altele fie spus, el nici măcar nu îşi dădea seama ce descoperire a făcut, cât despre Lilia, ea avea toată viaţa în faţă să înţeleagă...

Lilia şi-a strâns picioarele sub ea, s-a întors şi s-a sprijinit cu spinarea de pieptul lui Şurik, iar el şi-a pus palmele pe gâtul ei şi a simţit cum i se zbat venele la dreapta şi la stânga, repede-repede ca un pârâiaş mititel.

— Nu pleca, Lilecika, nu pleca...

Venită de la muncă, vecina i-a bătut Liliei în uşă şi i-a strigat:

— Lilia! Lilia! Ce-i cu tine, ai adormit? Ceainicul tău a luat foc!

Să spui că a luat foc ceainicul, că arde, ce caraghios sună! Viaţa lor toată luase foc... De examen nu au mai pomenit...

Evenimentele ce au urmat s-au petrecut atât de repede, încât Şurik a trebuit mai târziu să facă un efort să reconstituie întâmplările în succesiunea lor.

Elizaveta Ivanovna, care trecuse în viaţa ei prin atâtea încercări şi suportase bărbăteşte moartea soţului, a fiicei vitrege, preferata ei, dispariţia surorilor, evacuarea şi privaţiunile de tot felul, nu a suportat eşecul minor cu examenul lui Şurik. În aceeaşi seară au dus-o la spital cu un atac de cord sever. Atacul de cord s-a transformat într-un infarct masiv.

Vera, obişnuită toată viaţa să se răsfeţe cu emoţii de toate felurile, emoţii mai mici, mai mari, dar oricum uşurele, a trecut de data asta printr-o emoţie foarte puternică. Totul îi scăpa din mână, nu îi reuşea nimic. I-a fiert mamei o supă, stând tot timpul aplecată deasupra cratiţei care bolborosea şi aşteptând sfârşitul operaţiunii, iar înainte să plece la spital şi-a adus aminte că a uitat să cumpere apă de colonie. A plecat în centru

după o apă de colonie bună, a întârziat să ajungă la spital în orele de vizită şi a trebuit să-i dea bani frumoşi garderobierei încăpăţânate ca să o lase să intre. Şi aşa s-au petrecut lucrurile în fiecare zi, zi de zi...

Elizaveta Ivanovna zăcea cu perfuzie, era palidă, tăcută şi nu voia să moară. Mai bine spus, îşi dădea seama că nu are dreptul să o lase pe scumpa ei fiică atât de neajutorată (îşi arunca din când în când privirea la supa tulbure căreia Vera nu îi pusese nici măcar sare) şi pe Şurik, care o luase razna din cauza ghinionului ăstuia stupid. În privinţa asta Elizaveta Ivanovna evalua total greşit situaţia, credea că băiatul căzuse în depresie. Nu avea cum să îşi explice altfel faptul de neconceput că el nu venise nici măcar o dată la spital să o vadă.

Or, Şurik a fost ocupat toată săptămâna cu pregătirile de plecare, cu luările de rămas-bun, cu condusul la aeroport. Ultimele douăzeci şi patru de ore şi le-a petrecut la Şeremetievo ca să ajute la înregistrarea nu ştiu cărui bagaj. A sosit pe urmă şi clipa când Lilia a urcat pe scara care ducea la sala unde el nu mai avea acces, aşa că i-a făcut cu mâna de la distanţă, din golul unei ferestre de la etajul doi, acolo unde era graniţa. Lilia şi-a luat zborul luând cu ea şi picioruşele strâmbe, şi urechiuşele clăpăuge.

Când a sosit pe seară acasă, a auzit în sfârşit tot ce nu ajunsese la urechile lui o săptămână întreagă, că bunica a făcut infarct şi că e într-o stare foarte gravă. S-a îngrozit ce inimă de piatră poate să aibă: cum de nu a putut să îşi facă timp într-o săptămână întreagă să se ducă să o vadă? Dar era seară deja, la spital programul de vizită se terminase. Noaptea a dormit buştean, lipsa somnului din ultimele zile se făcea simţită. La opt dimineaţa au sunat de la spital şi au comunicat că Elizaveta Ivanovna a murit. În somn.

În mintea lui, plecarea Liliei şi moartea bunicii erau totuna, aşa încât, stând lângă groapă, a trebuit să facă un efort să-şi alunge din cap talmeş-balmeşul ăsta straniu: tot timpul i s-a părut că o îngroapă pe Lilia.

10

Şi iată că soseşte dimineaţa de după înmormântare, când parastasul s-a încheiat, când toată vesela a fost spălată de vecinele venite în ajutor, scaunele împrumutate au fost duse

înapoi la apartamentele de unde fuseseră luate şi casa a rămas curată, casa care fusese până de curând plină până la refuz de prezenţa aceleia care acum nu mai era.

Sub scaunul din vestibul, Vera Aleksandrovna găseşte sacoşa adusă de cineva de la spital. În ea se află ceaşca, lingura, hârtia igienică şi tot felul de alte mărunţişuri atât de impersonale. Şi ochelarii. Fuseseră comandaţi într-un loc anume, pare-se, acum aproape două luni. Atât de bine se potriveau pe ochii mamei, a căror lumină începuse să se stingă din cauza bătrâneţii. Nu existau pe lume ochi cărora să le vină atât de bine lentilele astea bombate cu ramă gri, care îi dădeau un aer tineresc. Cu ochelarii în mână, Vera stă locului încremenită: ce să facă cu ei... Lenjeria de corp şi lucrurile de purtat din dulap — şalul pufos, halatul, sutienul mare făcut la comandă, toate pline de mirosul mamei, căciula tricotată în formă de turban pe dosul căreia se rătăciseră laolaltă cu mirosul mamei câteva fire albe şi subţiri de păr —, unde să le pună pe toate?Îi vine să le strângă şi să le ducă undeva să nu îi mai rănească mereu privirea, să nu o mai doară inima, dar în acelaşi timp nu poate să lase din mână lucrurile astea cu urmele calde încă ale mamei ascunse în ele.

Peste tot în cameră, prin toate ungherele, în aer, trupul ei a lăsat urme. Aici se aşeza ea. Aici, pe braţul fotoliului, îşi punea cotul. Picioarele umflate în papucii vechi cu tocuri făcuseră de multă vreme, de la atâta frecat, o rosătură în covorul roşu: jumătate de secol bătuse din picior în timp ce îi învăţa pe elevi cum să pronunţe corect. Dar de curând, de când se mutaseră, schimbaseră poziţia covorului şi în locul nou, lângă masă, unde bătea tactul cu picioarele grele, ţesătura nu mai apucase să se roadă.

O întrebare îi trece Verei prin minte şi o îngrozeşte: ea fusese tratată întotdeauna ca un copil. Mama o apărase de toate necazurile vieţii, o îndrumase, o pilotase, îi crescuse fiul. Aşa se face că propriul ei copil îi spune Verocika, şi nu mama. Are cincizeci şi patru de ani. Dar cât are de fapt?

E doar o fetiţă. O fetiţă care nu ştie ce e viaţa de adult... Câţi bani îi trebuie ca să trăiască o lună? Cum şi unde se plăteşte întreţinerea pentru apartament? Unde e notat numărul de telefon al dentistului cu care mama se înţelegea asupra orei de consultaţie? Şi mai ales cum rămâne acum cu Şurik, cu intrarea lui la institut? După eşecul scandalos, mama avea de gând să îi aranjeze intrarea la ea, la Institutul Pedagogic...

Vera a învârtit maşinal ochelarii mamei în mâna. Un munte de telegrame zăcea în faţa ei. Condoleanţe. De la elevi, de la colegi. Unde să le pună? De aruncat nu poate să le arunce, să le păstreze e o prostie. Trebuie să o întreb pe mama, i-a trecut prin minte aşa cum se întâmpla de obicei. A simţit cum se înfurie de supărare şi de ciudă: de ce tocmai acum când e atât de necesar ca ea să fie aici... Azi-mâine încep examenele. Trebuie să sun pe careva de la catedră, pe Anna Mefodievna sau pe Galia... Elevele mamei... Şi Şurik ăsta, cât e de ciudat, s-a închis în camera lui şi a dat drumul la muzică jignitor de tare...

Oricât de tare ar fi pus muzica, Şurik simţea că nu poate să îşi înăbuşe vina uriaşă care atârna mai greu în sufletul lui decât pierderea bunicii. Stătea încremenit cum stă încremenită crisalida şi înăuntrul ei se zbate ceva până să iasă de acolo o fiinţă pe deplin dezvoltată, aşa cum îi e dat de la natură.

La unsprezece dimineaţa Vera a plecat la teatru, iar Şurik a rămas în camera lui cu un Elvis Presley melancolic şi cu el însuşi într-o stare groaznică din care nu mai avea cum să iasă: el, Şurik Korn, nu îşi dăduse examenul pentru că se fâstâcise şi îşi pierduse curajul, umblase cu limba scoasă după Lilia, nu le prevenise pe femeile astea care înnebuniseră neştiind nimic de el, în fond el era cel care o adusese pe bunica în pragul infarctului, nici măcar nu o vizitase la spital pentru că era un fluşturatic, un idiot chiar, şi uite că ea a murit, iar el poartă vina morţii ei. Răbufnirile morale ţineau cumva de o reacţie biochimică, se schimbase ceva înăuntrul lui, fie compoziţia sângelui, fie metabolismul. A stat aşa până seara tot sucindu-l pe Elvis pe faţă şi pe dos, şi seara târziu *Love me, tender* i s-a înfipt în minte atât de tare şi de adânc, încât i-a zburat din cap viaţa toată cu tot cu amintirile despre bunica şi despre copilăria fericită, luminată de prezenţa ei.

Şurik era nepotul şi elevul drag al Elizavetei Ivanovna, dar era în acelaşi timp şi victima directă a educaţiei ei: de mic copil se obişnuise cu ideea că el, Şurik, este un băiat bun, că face fapte bune, că nu face fapte rele şi că, dacă totuşi se întâmplă să facă o faptă rea, trebuie să şi-o recunoască imediat, să îşi ceară iertare şi să devină iarăşi băiat bun... Dar nu mai avea cui să ceară iertare....

Spre seară a sosit Vera de la teatru, au îmbucat ceva din ce rămăsese de la pomană şi Şurik i-a spus:

— Mă duc să fac câţiva paşi.

Era duminică. Vera era cât pe ce să îl roage să rămână. Se simţea atât de nefericită. Dar ca să fie nefericită până la capăt trebuia ca Şurik să plece şi s-o lase singură. Prin urmare, nu i-a cerut să rămână.

Şurik a găsit-o pe Matilda Pavlovna îngrijorată: primise de dimineaţă o telegramă că murise mătuşa ei de la ţară şi se pregătea să plece a doua zi la Vîşnii Volociok. Încă din copilărie relaţiile ei cu mătuşa fuseseră destul de proaste, iar acum nu se simţea în largul ei pentru că nu o prea iubise şi nu o regreta. Tot ce putea face pentru ea era să aranjeze un parastas îmbelşugat. A alergat de dimineaţă pe la magazinele din preajmă, a făcut provizii serioase de salam şi de maioneză, de votcă, scrumbie şi de portocale cubaneze — o delicatesă iubită de toată lumea. Şurik i-a spus de cum a intrat pe uşă că i-a murit bunica. Ea şi-a lovit uimită palmele:

— Cum se poate! O nenorocire nu vine niciodată singură!

Văzând chipul lui Şurik atât de îndurerat, a apucat-o plânsul după mătuşa ei, o femeie nenorocită, pizmaşă, cu o fire greu de suportat. Şurik s-a pus şi el pe plâns. Matilda Pavlovna, fire simplă, fără fasoane, a smuls într-o clipită dopul de metal de la sticla căldicică şi a turnat în păhărele.

Lacrimile, votca, scrumbia tăiată grosolan, necurăţată ca lumea, la vederea căreia Elizaveta Ivanovna ar fi fost cuprinsă de indignare, toate astea mergeau bine împreună. Au băut câte un păhărel cu un aer preocupat ca nişte oameni puşi pe treabă, iar Şurik şi-a făcut conştiincios şi înfocat datoria de bărbat. Treaba asta le-a adus uşurare, nu se ştie de ce, şi lui, şi Matildei, iar el a avut chiar senzaţia vagă că e băiatul bun care face o faptă bună — ciudat lucru...

Matilda, care a vărsat jumătate de duzină de lacrimi pentru ceva care nu o privea defel, s-a simţit eliberată şi cu păcatul iertat. Mai avea acum o problemă cu pisicile: cui să le lase... Vecina ei, inginera amabilă cu o droaie de plozi, care avea grijă câteodată de pisici, era plecată la o pensiune cu copiii, pictoriţa, altă prietenă, făcea imediat o criză de astm de la mirosul de pisică. Dintr-un motiv sau altul au căzut şi celelalte variante: unul era bolnav, altul locuia departe. Nu s-a gândit nicio clipă la Şurik, dar acesta s-a oferit singur să îngrijească de pisici.

Pisicile astea negre, Dusia, Konstantin şi Morkovka, care îi venea mamei ei în acelaşi timp şi fiică, şi nepoată, nu puteau să sufere oamenii, dar cu Şurik au făcut, naiba ştie de ce, o

excepţie, s-au arătat binevoitoare şi chiar şi-au retras ghearele, aşezându-i-se pe genunchi. Matilda i-a dat imediat cheile şi l-a învăţat câteva lucruri deloc complicate.

A doua zi dimineaţa, Şurik, la rugămintea Matildei, a condus-o la tren, pe urmă s-a dus la universitate să îşi ia actele. Avea de gând să le ducă la Institutul Pedagogic, unde înscrierea nu se terminase încă, dar, când s-a văzut cu hârtiile în mână, şi-a dat seama că nu vrea să-i vadă pe niciunul dintre foştii colegi ai bunicii şi, în general, nu vrea să mai audă de niciun fel de institut pedagogic. Pentru nimic în lume. S-a înscris la primul institut care i-a ieşit în cale şi care se afla foarte aproape de casă. Era institutul Mendeleev, la cinci minute de mers pe jos.

A trecut apoi pe la magazinul de peşte, a cumpărat două kilograme de bucăţele mici de batog. Pisicile deştepte, trei statuete egiptene, aşteptau în vestibul ţepene ca nişte stâlpi negri, lucioşi. Konstantin s-a apropiat de el, şi-a înclinat capul lucios şi şi-a frecat uşor fruntea de piciorul lui.

11

Dezinteresul total al lui Şurik pentru rezultatele de la examene a dat roade minunate. Fără să se pregătească în mod special, a trecut destul de bine examenele la matematică, fizică şi chimie. Norocul lui a fost mai mult decât unul obişnuit: i-au picat exact problemele pe care tocmai le revăzuse în ajun. La 20 august s-a văzut pe lista candidaţilor admişi.

Institutului i se spunea fără niciun pic de respect Mendelavka. Era considerat a fi mai prost decât institutul de petrol şi decât cel de tehnologie chimică, şi chiar mai prost decât institutul de mecanică chimică. Avea în schimb faima de instituţie de învăţământ liberală: administraţia era blândă, organizaţia de comsomol nu avea nicio putere, Catedra de ştiinţe sociale, care avea mare autoritate la universitate, aici ocupa un loc modest, iar şefii de partid conduceau bineînţeles treburile, dar nu le stăteau oamenilor pe cap toată ziua, bună ziua.

Pentru că nu avea experienţă, Şurik nu era capabil să preţuiască meritele liberalismului, mergea la cursuri cu toţi ceilalţi la grămadă, făcea conspecte şi îşi răsucea capul în toate părţile examinându-şi cu atenţie colegii, familiarizându-se cu modul de predare atât de diferit de ceea ce ştia din şcoală.

A început cursul principal de chimie anorganică cu lecţii, seminarii şi lucrări de laborator. Îi plăceau grozav orele de laborator. La început au învăţat lucruri simple. Cum să manevreze eprubetele, cum să curbeze la arzătorul de gaz retorta de sticlă, cum să pritocească soluţia şi să separe prin filtrare sedimentele. Era o vrăjitorie *sui generis*. Eprubeta se încălzea în momentul când se amestecau două soluţii reci, soluţiile îşi schimbau culoarea, lichidul străveziu se transforma pe neaşteptate într-o masă gelatinoasă ca o piftie albastră. Toate aceste mici evenimente aveau explicaţia lor ştiinţifică absolut riguroasă, dar lui Şurik i se părea că în spatele fiecărei explicaţii, oricare ar fi fost aceea, rămâne misterul nedezlegat al legăturilor intime dintre substanţe. Mai era puţin şi descoperea piatra filozofală sau cine ştie ce altă himeră a alchimiştilor din Evul Mediu.

La lucrările de laborator se număra printre cei mai nepricepuţi în schimb nimeni nu făcea ochii mari şi nu se bucura ca el de micile miracole ale chimiei care se petreceau mai tot timpul chiar în mâinile lui.

Cei mai mulţi dintre studenţi nu veniseră să înveţe chimie pentru că institutul se afla aproape de casa lor. Erau îndrăgostiţi de mult timp de chimie, erau înscrişi la cercuri de chimie, participau la olimpiade. Pe lângă cei pasionaţi mai erau şi destui evrei care abia apucaseră să dea cu nasul de universitate că fuseseră imediat respinşi, mai erau fizicieni şi matematicieni cu minte multă şi cu ambiţii nesatisfăcute care nu intraseră la universitate. Liberalismul din Mendeleevka se făcea simţit, printre altele, şi prin faptul că aici erau primiţi evreii. Mulţi îl luau drept evreu şi pe Şurik pentru că nu se lămureau ce e cu numele lui de familie, dar el era obişnuit din şcoală cu asta şi nici măcar nu încerca să protesteze.

La orele de laborator studenţii erau împărţiţi în grupe şi subgrupe, pentru unele lucrări de laborator subgrupele erau alcătuite din câte patru studenţi. În subgrupa lui Şurik cea mai bună la chimie era Alia Togusova, o kazahă cu nişte picioruşe subţiri, uşor nedezvoltate, care se întâlneau într-un singur punct, la glezne. În schimb, cu mânuţele ei mici şi dibace, făcea lucrările în joacă şi atât de repede, încât îşi isprăvea prima treaba, în timp ce restul colegilor nu reuşeau nici măcar să termine de citit indicaţiile de metodică. Aici îşi spunea cuvântul faptul că, până să intre la institut, muncise doi ani la laboratorul unei uzine chimice. Alia era o studentă „specială”: uzina

chimică din Akmolinsk îi acordase o bursă. Era o studentă isteaţă, prindea totul din zbor. Profesorul de lucrări practice o remarcase printre ceilalţi studenţi aşa cum se vede de la o poştă soldatul experimentat printre recruţi.

A doua fată se numea Lena Stovba. Numele de familie suna aspru, potrivindu-se de minune cu înfăţişarea ei. Avea chipul frumos, dar lipsit de fineţe, bretonul castaniu-deschis îi acoperea fruntea îngustă, corpul avea formă aerodinamică precum la delfin şi stătea pe picioare solide şi drepte, cu gleznele groase. Tăcută şi neprietenoasă, îşi petrecea toate pauzele sub scară fumând una după alta ţigările scumpe Femina. Se ştia că e din Siberia, că tatăl ei e mare şef la partid. Amândouă erau nişte provinciale, Alia era o provincială entuziastă, Lena, o provincială tăcută şi suspicioasă. Îi bănuia pe moscoviţi de păcate ascunse, făcea eforturi să le descopere şi să le dea în vileag. Amândouă locuiau la cămin.

Al treilea din subgrupa lor era un băiat din Moscova, Jenia Rosenzweig, cu care Şurik s-a împrietenit imediat. Noul lui prieten era un *wunderkind* care nu reuşise să ajungă la Facultatea de Mecanică-Matematică din pricina handicapului datorat naţionalităţii. Era roşcovan, pistruiat, nu era dezvoltat fizic pe de-a-ntregul şi era foarte simpatic. Speranţa tuturor stătea în el în ceea ce priveşte matematica. Analiza matematică atât de logică şi clară era văzută de toţi ca fiind materia de examen cea mai grea din prima sesiune şi nicidecum chimia arbitrară şi capricioasă.

Cursul de analiză matematică îl ţinea un individ mic şi fioros, cu chica zburlită şi cu ochelarii care stăteau să îi cadă de pe nasul noduros. Se ştia că la examen e mai bine să nu nimereşti la el, că dă numai note de trei şi nu de prima data. Rosenzweig, care se credea mare specialist la matematică, s-a angajat să îi pregătească pe toţi. Se înghesuiau toţi patru în cămăruţa lui Şurik, iar Jenia se străduia să îi facă să înţeleagă subtilităţile matematicii.

Vera Aleksandrovna venea din când în când să arunce o privire şi să îi întrebe încet şi drăgăstos dacă nu cumva vor ceai... Pe urmă le aducea ceaiul în patru ceşti pe o tavă, fiecare cu farfurioara ei. Pe o farfurie mică, pictată cu frunze şi flori în relief, se odihneau pesmeţii, iar zaharniţa înnegrită era, evident, de argint — ar fi trebuit s-o cureţe cu pastă de dinţi, ar fi strălucit ca nouă...

12

Alia Togusova era fiica unei rusoaice deportate şi a unui kazah văduv. Mama ei, Galina Ivanovna Lopatnikova, nimerise înainte de război în Kazahstan la numai patru ani. În afacerea cu uciderea lui Kirov fusese amestecat indirect şi tatăl Galinei, un activist de partid de rang inferior. Tatăl pierise în închisoare, mama se prăpădise şi ea la puţin timp după aceea. Galina nu îşi mai aducea aminte de părinţi, la şapte ani o plasaseră la o casă de copii cu regim special. Toată viaţa ei a fost o cazně neîntreruptă şi o luptă blazată pentru supravieţuire. Cât a fost copil a fost mereu bolnavă. Dar ca să vezi ce lucru ciudat, copiii voinici mureau, iar ea, fără pic de putere, reuşea să rămână în viaţă. Ca şi cum bolile, odată instalate în fiinţa asta prăpădită, nu aveau de unde să îşi tragă seva şi mureau, iar ea scăpa cu viaţă. De la casa de copii au trimis-o la o şcoală de meserii, la tencuitori. Aici a făcut imediat tuberculoză şi a început din nou să moară încetul cu încetul, dar se vede treaba că morţii i s-a făcut aşa o silă de oscioarele ei slabe, că boala s-a oprit şi caverna s-a cicatrizat. A ieşit din spital şi s-a angajat femeie de serviciu la gară. Dormea la cămin într-un pat cu o altă fată tot dintr-o familie de deportaţi.

Când Togus Togusov, bărbatul de patruzeci de ani, manipulant de vagoane la depoul din Akmolinsk, a luat-o acasă la el, situaţia ei s-a îmbunătăţit într-o oarecare măsură: i-au dat viză permanentă de şedere. În rest toate au rămas la fel: foamete, frig, ba pe deasupra şi muncă multă. Rusoaica lui Togus s-a dovedit a fi nepricepută şi neînvăţată cu treburile casnice, nu ştia să facă nici măcar o supă. Copilăria petrecută la casa de copii o învăţase să se mulţumească doar cu raţia mizeră de pâine, să fie supusă din cauza fricii şi răbdătoare. Galina se pricepea doar să dea cu cârpa pe duşumeaua plină de scuipat din gară. Iar cu copiii adolescenţi ai lui Togus nu se descurca deloc, aşa că a trebuit să îi trimită la tatăl lui Togus, departe, în raionul Mugodjarski.

Rudele kazahe din partea lui Togus spuneau despre el că e un om de nimic, iar căsătoria cu rusoaica le-a întărit definitiv convingerea asta. Chiar şi Togus a fost întru câtva dezamăgit: noua lui nevastă nu născuse o fetiţă bălaie cum ar fi vrut el, ci

una neagră, cu ochii înguşti, o kazahă în toată puterea cuvântului. I-au pus numele Alia. Togus a avut noroc în altă parte. Imediat după ce s-a născut Alia, l-au angajat însoţitor de vagon. Se dădeau bani grei ca să obţii un loc ca ăsta. De cum s-a dat drumul la calea ferată Turkestan-Siberia, kazahii au fost atraşi de meseria asta nouă care era modalitatea ideală de trecere de la viaţa nomadă la cea sedentară.

Călătorind fericit pe calea ferată, îmbogăţindu-se din specula cu votcă, alimente, articole de manufactură, lucru obişnuit într-o meserie ca asta, Togus şi-a făcut rost de o nouă familie la Taşkent şi de câteva prietene vremelnice pe toate rutele pe unde trecea. Venea din când în când la Akmolinsk, lăsa ba o jumătate de berbec, ba o bucată de mătase scumpă, ba nişte bomboane nemaipomenite pentru fată şi dispărea cu lunile. S-ar putea spune chiar că a părăsit-o pe Galina, dacă aceasta ar fi fost în stare să se gândească la aşa ceva. Dar de gândit nu putea să se gândească. Ar fi trebuit ca sufletul să îi fie puternic, or, ea abia dacă avea putere să se gândească la lucrurile mărunte, la mâncare, la pantofii scâlciaţi, la ce avea să pună pe foc. Nu avea putere să se gândească la niciun fel de iubire, nu avusese pe nimeni aproape de ea, pe nimeni care să îi trezească iubirea. Alia, fiica ei, nu îi trezea decât vagi palpitaţii. Fetiţa nu îi semăna deloc, era o agitată, nu o lăsa în pace pe mama ei obosită de toate, îi lua toată vlaga, se agăţa încăpăţânată de ea cu mânuţele şi îşi căpăta ademenind-o dramul de iubire.

Ultimele două veri când Togus a mai venit pe la Akmolinsk cât de cât regulat, au trimis-o pe Alia la bunicul kazah care toată viaţa lui nu făcuse altceva decât să se mute dintr-un loc în altul hoinărind prin stepă de la munţii Mugodjar până la Arai, pe străvechiul drum tainic, potrivindu-şi paşii după anotimp, direcţia vântului şi înălţimea ierbii călcate în picioare de turmele de oi. Despre durerea ascuţită din burtă, despre rufele scorojite de la diareea cu sânge, despre duhoarea din iurtă, fumul înecăcios şi copiii mai mari decât ea — răi şi urâţi — care o necăjeau şi o băteau din te miri ce, despre toate astea Alia nu povestea nimănui niciodată. Aşa făcea şi mama ei, Galina Ivanovna, nu îi povestea despre copilăria ei petrecută la casa de copii...

După moartea lui Stalin au început să mai slăbească chingile în privinţa deportaţilor. Galina Ivanovna ar fi putut să se ducă la Leningrad, dar acolo nu avea pe nimeni. Sau chiar

dacă era cineva, ea nu avea cum să ştie. Şi încotro s-o apuce? Cât de pregătită era oare să se mute într-un loc nou? Cu anii se aranjase binişor aici: o cameră de unsprezece metri la marginea Akmolinskului, lângă bariera de cale ferată, un pat, masa, covorul — toată averea de la bărbatul ei, unde mai pui că avea şi de lucru, era femeie de serviciu la gară, acolo mai avea parte şi de un ajutor preţios —, sticlele goale lăsate de pasagerii mărinimoşi.

Până să se ducă la şcoală, pe Alia o lua cu ea la gară, şi acolo, în sala de aşteptare, fetiţa se aşeza pe vine şi îi examina cu atenţie, mâncându-i din ochi, pe cei care veneau în valuri şi dispăreau pe urmă nu se ştie unde. La început se holbase la ei prosteşte şi văzuse doar o turmă fără chip, haotică, aşa cum erau turmele de oi din stepa kazahă, pe urmă începuse să deosebească figurile între ele. O fermecau mai ales ruşii, feţele lor aveau altă expresie, erau altfel îmbrăcaţi, nu ţineau în mâini boccele şi traiste, ci serviete şi geamantane, iar pantofii erau de piele şi străluceau aşa cum strălucesc galoşii spălaţi. Mai zărea uneori câteva femei prin mulţimea de bărbaţi, nu purtau pufoaice şi broboade, ci pălării şi pardesie cu gulere de blană, cu pantofi cu toc. Erau rusoaice, dar altfel de rusoaice, nu ca mama ei.

Multe ceasuri a petrecut micuţa Alia la gară cu gândul aiurea, ca un budist care contemplă cerul întrebându-se de unde vine înţelepciunea sau apa care curge veşnic. Nu era în stare să îşi pună întrebări şi să răspundă la ele, îşi făurea doar visuri, ghemuită lângă coşul de gunoi: odată şi odată se va încălţa şi ea cu pantofi cu toc, va lua în mână un geamantan şi va pleca de aici altundeva, nu ştia nici ea unde... la o altă viaţă pe care avea îndrăzneala să şi-o dorească. Poate că în ea vorbea chiar sângele tatălui ei, sângele ăsta care îl mânase pe liniile încurcate de cale ferată, în mijlocul magmei umane, în mirosul greu de fier încins amestecat cu mirosul de cărbune ud şi cu duhoarea closetelor spurcate din vagoane, acolo unde totul i se potrivea ca o mănuşă, acolo unde viaţa îi oferea ocazii de toate felurile — să bea un coniac bun cu soldaţii, să cotonogească o femeie pe care o prinsese fără bilet, să câştige uşor un purcoi de bani, să promită câte în lună şi în stele, să mintă de să îngheţe apele şi câteodată să facă pe grozavul în faţa vreunui pasager lipsit de apărare... Zece ani a dus-o Togus Togusov tot într-o petrecere, sărbătorind norocul de a fi ajuns la căile ferate, iar în al unsprezecelea l-au îmbătat, l-au jefuit şi l-

au aruncat din tren doi nelegiuiţi pe care îi primise noaptea să stea în compartimentul rezervat lui, în timp ce trenul mergea pe ruta Urghenci-Koz-Sîrt. De la vârsta de zece ani Alia nu a mai avut parte de bomboane scumpe. Mama a dus-o la şcoală şi în primii ani nu a prea reuşit să facă vreo legătură între oamenii aceia fericiţi, sosiţi pe peronul gării din Akmolinsk şi beţişoarele strâmbe pe care le desena în silă în caiet, dar la sfârşitul clasei a doua ceva a încolţit în mintea ei: a început să înveţe cu pasiune, cu înverşunare, şi-a încordat puterile continuu — multe, puţine, nu conta —, până la limita maximă, limita asta tot creştea şi cu fiecare an ce trecea învăţa din ce în ce mai bine. S-a înscris la şcoala de zece ani, deşi majoritatea fetelor, după ce terminau clasa a şaptea, îşi găseau de lucru, intrau ucenice la fabrică sau se duceau la şcoala profesională.

A terminat şcoala cu medalie de argint. Profesoara de chimie, Evghenia Lazarevna, diriginta clasei, deportată din Moscova, stabilită şi ea în Kazahstan, a îndemnat-o să plece la Moscova şi să se înscrie la universitate, la Facultatea de Chimie.

— Ai talent cum rar se întâlneşte, crede-mă, asemenea unui pianist sau unui matematician. Simţi structura, s-a entuziasmat Evghenia Lazarevna.

Alia ştia şi singură că mintea ei a prins putere, că memoria vizuală, care îi permitea bunicului ca dintr-o privire să descopere dispariţia unei singure oi din turma în continuă mişcare, înregistra corect tiparul formulelor chimice, structura lor ramificată, circulară, radicalii liberi...

— Nu merg acum, mă duc peste doi ani, a spus Alia şi nu a mai catadicsit să îi dea explicaţii.

Evghenia Lazarevna a dat din umeri:

— În doi ani se pierde totul, dispare în bătaia vântului...

La vremea aceea Galina Ivanovna ajunsese o invalidă: un picior nu şi-l putea îndoi de la genunchi, pe celălalt abia şi-l târa. Alia s-a dus să muncească în fabrică, e adevărat, nu în atelier, ci la laborator. Evghenia Lazarevna a plasat-o pe lângă o fostă elevă a ei. Doi ani a tras Alia ca un rob, lua câte un salariu şi jumătate, muncea douăsprezece ore pe zi. A strâns bani pentru biletul de tren, şi-a cumpărat o bluză albastră de lână, fustă neagră şi pantofi cu toc. A mai pus deoparte o sută de ruble să aibă de rezervă. Dar nu ăsta era cel mai important lucru: pe lângă faptul că muncise doi ani şi căpătase ceva experienţă, fabrica din ţara natală a trimis-o la studii, e adevărat, nu la universitate, ci la Institutul Mendeleev, la

Facultatea de Tehnologie. Era acum un „cadru naţional”. Mama, care tocmai atunci îşi făcuse formele pentru „grupa a doua de invaliditate” pentru tuberculoză osoasă, a rugat-o să rămână, să se înscrie aici la Akmolinsk, la Institutul Pedagogic, dacă tot a prins drag de învăţătură. Se pregătea să moară şi i-a promis că nu o va deranja mult timp cu boala ei. Dar Alia nici nu a vrut să audă.

Cu pantofii cu toc pe piciorul gol, cu geamantanul burduşit cu cărţi, a luat loc în trenul care tocmai trecea. Pe drumul până la gară şi-a făcut praf călcâiele frecându-le până la sânge de ştaifurile tari ca piatra. Dar nu îi păsa: era mai necruţătoare cu ea însăşi decât fusese cu mama ei.

În tren a luat hotărârea fermă să nu se mai întoarcă niciodată în Kazahstan. Nu văzuse încă Moscova, dar ştia că acolo va rămâne pentru totdeauna.

Nici în vis nu îşi imaginase strălucirea extraordinară a capitalei văzută pe viu. Gara Kazansk, concentratul ăsta de harababură, de vacarm şi de mizerie, cloacă a oraşului dispreţuită de moscoviţi, i s-a părut Aliei că e anticamera paradisului. A ieşit în piaţă — măreţia oraşului a uluit-o. A coborât la metrou şi a înlemnit: paradisul nu era în ceruri, ci sub pământ. A ajuns la Novoslobodsk şi, la vederea bucăţelelor de sticlă colorată ale vitraliilor jalnice din staţia de sub pământ, i s-a părut că trăieşte cea mai adâncă emoţie artistică. O jumătate de ceas a stat înmărmurită cu lacrimile curgându-i şiroaie în faţa panoului strălucitor înainte să iasă la lumina zilei. Dar ieşind la suprafaţă, a fost la început dezamăgită: de o parte şi de alta a palatului de marmură erau împrăştiate căsuţe micuţe şi fără niciun Dumnezeu, nu mai răsărite decât la Akmolinsk. Şi, în timp ce privea răscrucea de drumuri prizărită şi ea, brusc a venit de undeva un miros plăcut de pâine, la fel de fabulos şi de desfătător ca sticla colorată a vitraliilor.

Brutăria era vizavi, puţin în diagonală faţă de metrou. A pornit pe urmele mirosului care plutea în aer. Era o clădire veche cu un etaj. Înăuntru străluceau plăcile de faianţă alb-albăstruie. Şi asta i s-a părut o minune. Brutăria era într-adevăr foarte frumoasă, fusese cândva a lui Filippov, păstraseră la subsol brutăria veche, mai lucra aici bătrânul brutar care trebăluise de mic copil pe lângă cuptoare înainte de revoluţie...

În brutărie aerul era încărcat de un miros atât de plăcut, încât îţi venea să muşti din aerul ăsta şi să îl mesteci. Şi era atâta pâine, că îţi venea s-o mănânci din ochi. Alia nu mai

pomenise aşa minune de pâine. La început a crezut că e scumpă, că nu e de buzunarul ei. Dar costa ca orice altă pâine, ca pâinea de la Akmolinsk. A cumpărat un colac, o franzelă cu multe calorii şi o turtiţă de secară, pe toate deodată. A muşcat puţin, deşi îi era milă să îi vatăme frumuseţea. Colacul era presărat cu făină, era atât de fină şi de albă cum nu mai văzuse la ea în Kazahstan. Nu credea să existe ceva mai gustos pe lume decât pâinea asta...

Şi-a târât geamantanul burduşit zdravăn până la institut, oprindu-se la fiecare zece paşi. I-au primit imediat hârtiile şi i-au dat un loc la cămin. A găsit cu greu căminul în raionul Krasnaia Presnia, destul de departe de metrou. După ce şi-a rezolvat problema cu căminul şi a obţinut un loc într-o cameră cu patru paturi, şi-a vârât geamantanul urâcios sub patul de fier şi a pornit-o val-vârtej spre Piaţa Roşie ca să vadă Kremlinul şi mausoleul lui Lenin, Mecca şi Kaaba din partea asta a lumii.

A fost cea mai însemnată zi din viaţa ei: descoperise dintr-odată cele trei minuni ale lumii. Sufletul a avut parte de sfânta artă înfăţişată sub forma bucăţelelor de sticlă colorată meşterite de nişte lucrători beţi după schiţele unor cârpaci şi ciubucari neruşinaţi, corpul a avut parte de lucrul cel mai de preţ — gustul de neuitat al pâinii (cei care desţeleniseră pământurile virgine, ţăranii transmutaţi, veneticii din rândul deportaţilor şi al comsomoliştilor chemaţi să săvârşească fapte de vitejie făcuseră să rodească pâinea cenuşie, umedă ca pământul), iar duhul nemuririi a cocoţat-o pe Alia sus de tot, la Dumnezeu, în slava cerului, atunci când s-a apropiat de zidul crenelat al sfântului lăcaş. Aleluia!

Cine ar fi îndrăznit să îi deschidă ochii în ziua aceea? Cine ar fi putut să îi ofere mai mult? Colegele de cameră nu i-ar fi împărtăşit probabil entuziasmul, dacă ea le-ar fi destăinuit emoţiile prin care trecuse. Dar ea şi-a păstrat exaltarea în adâncul sufletului.

Tot ce şi-a propus s-a înfăptuit. Şi-a luat examenele mult mai bine decât era nevoie ca să fie admisă. La cămin i-au dat un pat şi o noptieră într-o cameră cu patru locuri, closetul şi duşul la capătul culoarului, bucătăria comună şi plita cu gaz. Avea dreptul la toate astea. Se uita pe deasupra eprubetelor şi retortelor la colegii ei. Toţi erau minunaţi, arătau ca nişte străini — frumoşi, eleganţi, bine hrăniţi. Şurik Korn arăta mai bine decât toţi. A ajuns pe urmă la el acasă. Era ultimul etaj al

paradisului. Alia era sigură acum că poate obţine totul. Trebuia doar să acţioneze. Şi a acţionat. Era pregătită pentru toate.

13

După moartea mamei, Vera a îmbătrânit brusc. Se simţea ca o orfană şi, cum starea asta ţine prin excelenţă de copilărie, a început să se comporte ca şi cum ar fi făcut schimb de locuri cu fiul ei student, cedându-i întâietatea după vârstă. Toate problemele vieţii de zi cu zi, rezolvate înainte fără mare tam-tam de Elizaveta Ivanovna, au căzut acum pe capul lui Şurik, iar el le-a luat supus asupra lui.

Mama se uita acum la el de jos în sus şi, atingându-i umărul cu mâna străvezie de slabă ce era, îi spunea distrată:

— Şurik, ar trebui ceva pentru prânz... Şurik, factura de lumină...? Era pe aici pe undeva...? Şurik, n-ai dat cumva peste şalul meu...?

Totul era cu semn de întrebare, suna a ceva spus în doi peri şi nedus până la capăt.

Îşi punea ca şi înainte salariul de contabilă în cutiuţa îmbrăcată în mătase, aşezată pe măsuţa Elizavetei Ivanovna. Şurik a fost primul care şi-a dat seama că banii nu le ajung şi chiar de la jumătatea lui septembrie s-a apucat să dea lecţii foştilor elevi ai bunicii. În plus era şi bursa.

Când se întorcea de la institut, trecea pe la magazinul cel mai apropiat şi aducea acasă colţunaşi cu carne, cartofi, mere fără de care mama nu putea trăi, plătea gazul şi lumina, căuta până găsea şalul care alunecase între perete şi dulapul de pantofi...

O dată pe săptămână cumpăra batog mărunţit, pe care i-l ducea Matildei... Aştepta o scrisoare de la Lilia. Nu primise încă niciuna.

Se apropia Anul Nou, primul fără Elizaveta Ivanovna, fără serbarea de Crăciun, fără ghicitul în turtă dulce, fără darurile generoase şi neaşteptate ale bunicii, şi, pare-se, fără brad... În orice caz Vera habar nu avea de unde se cumpăra bradul ăsta, cine îl aducea acasă şi cum de ajungea ditamai copacul ţepos în trepiedul vechi de când lumea, păstrat de Elizaveta Ivanovna, fixat cu pene de lemn păstrate şi ele într-o cutie specială.

Pe măsură ce treceau săptămânile şi lunile, absenţa Elizavetei Ivanovna se făcea simţită din ce în ce mai acut, în

special în săptămâna din ajunul Anului Nou, care în anii trecuţi era săptămâna bucuriei abia ţinute în frâu şi a pregătirilor febrile: aproape în fiecare zi veneau elevii să dea ultimul lustru poezioarelor şi cântecelelor franţuzeşti, iar seara, când Vera ajungea acasă de la lucru, se aşeza la pian şi îi acompania gândindu-se la Aleksandr Sighismundovici, pe care nu şi-l putea scoate din minte, îşi scutura maşinal capul la sfârşitul fiecărei fraze muzicale, aşa cum făcea el odinioară. Copiii cântau tare şi fals, Elizaveta Ivanovna, ţinându-şi strânsă buza de sus din cauza protezei care i se mişca, bătea cu vârful pantofului în covor, în cuptorul încins se uscau cojile de portocale şi de mere, casa se umplea de mirosul plăcut de scorţişoară şi portocale combinat cu mirosul de ceară de parchet...

— Apropo, Şurik, unde e notat telefonul lui Aleksei Sidorovici?

Aleksei Sidorovici era parchetarul pe care Elizaveta Ivanovna îl chema din vremuri apuse de mult de două ori pe an, în ajun de Crăciun şi de Paşte. El însă nu avea telefon, locuia la Tomilino, ea îi trimitea o carte poştală cu data la care să vină. Avea adresa în cap, nu o trecuse în agendă...

Încă din copilărie Vera suporta greu luna decembrie, o lună mohorâtă care nu se lăsa dusă cu una, cu două: era întotdeauna răcită, tuşea, cădea în depresie, numită pe vremea aceea melancolie. Elizaveta Ivanovna începea de obicei din noiembrie să se îngrijească mai serios de fiica ei, îi dădea să înghită o poşircă făcută din frunze de aloe amestecate cu miere, făcea o infuzie de pătlagină sau de iarbă-mare, îi aducea dimineaţa la nas un păhărel de vin roşu, dulce...

Decembrie ăsta, primul fără mama, a fost o lună deosebit de grea pentru Vera. Plângea mult şi, fapt de-a dreptul uimitor, plângea chiar şi în somn. Se trezea şi abia dacă avea putere să lupte cu lacrimile care o podideau împotriva voinţei ei. O apuca plânsul şi la birou, lacrimile începeau să îi curgă din nimic, i se punea un nod în gât că abia mai putea să respire. Slăbea văzând cu ochii, fustele i se învârteau în jurul şoldurilor slabe. Artistele tinere o asaltau cu întrebările ca să afle dacă ţine cumva vreun regim. Nu era vorba, bineînţeles, de niciun fel de regim alimentar, ci de glanda tiroidă hipertrofiată încă din copilărie, care acum împrăştia în sânge cantităţi mari de hormoni. Din cauza ei Vera se simţea slăbită, plângea şi nu îşi găsea locul. Şi pentru că simptomele bolii se potriveau perfect cu simptomele care ţineau de firea ei — plânsul din orice,

ipohondria, surmenajul —,mult timp nu au putut să îi dea de capăt răului de care suferea. Prietenele îi dădeau mereu de înţeles că nu prea arată bine, că are un aer obosit...

Şurik era poate singurul care se simţea înduioşat că frumuseţea ei se ofileşte văzând cu ochii, că arată ca vai de capul ei, că seamănă cu o ceaşcă veche de porţelan sau cu un fluture care şi-a trăit traiul...

O diviniza pe Vera. Crescuse cu convingerea fermă, inoculată preventiv de Elizaveta Ivanovna, că mama lui e un om deosebit, un artist, că lâncezeşte într-o slujbă mizerabilă care nu corespunde deloc nivelului ei şi asta pentru că munca de creaţie cere ca artistul să i se dedice întru totul, or, Verusia şi-a luat asupra ei o cu totul altă sarcină, să îl crească pe el. Pentru el şi-a sacrificat cariera artistică. El trebuia să aprecieze sacrificiul ăsta la justa lui valoare. Ceea ce şi făcea.

Acum, după povestea tristă cu bunica, intra mereu în panică, temându-se pentru mama lui. Şi-au schimbat definitiv rolurile: Vera l-a pus pe Şurik în locul răposatei ei mame, iar el a intrat cu uşurinţă în rolul ăsta, asumându-şi răspunderea nu ca un tată pentru copilul lui, ci ca un frate mai mare pentru sora lui mai mică. Grija pentru ea nu avea nimic abstract, nu îşi bătea el capul cu speculaţii dintr-astea, îl preocupau lucrurile practice, grijile zilnice care îi luau mult timp.

Şurik trecea printr-o perioadă grea. Chiar dacă intrase uşor la institut, mesteca cu greu cursurile. Avea fără doar şi poate aptitudini pentru ştiinţele umaniste, iar uşurinţa cu care învăţase limbile străine nu avea nici în clin, nici în mânecă cu materiile de aici. La sfârşitul primului semestru, s-a trezit că avea o grămadă de lacune la toate ştiinţele exacte, a luat cu greu note de trecere, recurgând mereu la ajutorul Aliei şi al lui Jenia. Îl mânau de la spate să înveţe, ba îi făceau şi lecţiile. Chiar dacă până acum nu fusese trântit la examene, avea totuşi presimţiri rele în privinţa lor. Singura materie la care lucrurile mergeau strună era engleza. Încurcătura care provocase indirect moartea Elizavetei Ivanovna se repeta, pare-se, pentru a doua oară: îl înscriseseră din greşeală la altă grupă. Când şi-a văzut numele la grupa de „engleză-avansaţi”, nici măcar nu s-a dus la decanat să explice situaţia. A început să meargă la cursuri, iar abia la sfârşitul semestrului profesoara a observat că dintr-o greşeală unul din studenţii ei a reuşit în trei luni să înveţe toată materia şi să se descurce foarte bine cu volumul mare de cunoştinţe noi pentru avansaţi.

Pe vremuri Vera se ducea conştiincios la cele mai bune premiere de teatru şi concerte în compania lui Şurik. Acum, când îi propunea să iasă cu ea undeva, se întâmpla ca el s-o refuze uneori pentru că nu îi mai ajungea timpul. Avea mult de învăţat. Chimia îi provoca cele mai mari necazuri, o găsea sucită, stufoasă şi fără pic de logică...

Se schimbase totul în viaţa lui şi dintr-odată, atât în lucrurile importante cât şi în fleacuri. Un singur lucru rămăsese neschimbat de anul trecut — Matilda, femeia din zilele de luni. De altminteri, zilele de luni luau uneori locul şi altor zile din săptămână. Pentru că Vera simţea mai ales seara că o apasă povara singurătăţii, Şurik moţăia pe manuale aşteptând să se facă unsprezece, când mama îşi lua somniferul, şi, pe urmă, lăsând în camera lui o luminiţă mică şi muzica dată încet, numai în ciorapi, cu ghetele în mâini, deschidea uşa de la intrare ferindu-se să nu scârţâie balamalele unse special şi să nu facă zgomot încuietoarea, îşi încălţa ghetele pe palier şi o lua la fugă pe scări, apoi străbătea curtea în goană, o lua peste podul de cale ferată şi drept la Matilda...

Deschidea uşa cu cheia lui, dată nu ca un semn al legăturii lor amoroase, ci ca o dovadă a prieteniei pe care i-o arătase Matilda din ziua în care îi lăsase în grijă pisicile pentru prima oară. Prin deschizătura uşii el zărea patul alb, lat, pe Matilda culcată pe pernele imense, într-o cămaşă albă, largă, cu coada împletită pentru noapte căzându-i moale pe umăr, cu o cărticică groasă învelită în ziar, înconjurată de cele trei pisici dormind în cele mai ciudate poziţii pe corpul ei care ocupa mare parte din suprafaţa patului. Matilda trimitea un zâmbet imaginii din uşă — flăcăiandrului roşu în obraji, într-o scurtă de sportiv, cu fulgi de zăpadă în părul des. Ştia că alergase tot drumul cu sufletul la gură ca animalul gonind să se adape, şi mai ştia că ar alerga nu douăzeci de minute, ci o noapte întreagă, poate chiar o săptămână ca să ajungă mai repede s-o strângă în braţe, pentru că foamea lui era foame de animal tânăr şi ea simţea că e gata să i se dea cu totul.

Îi trecea uneori prin minte că ar trebui să îl facă să se dezmeticească şi să îl instruiască pe puştan pentru că şi în pat îşi continua fuga, nu avea timp de mângâieri pe îndelete, de voluptăţi şi rafinamente. Imediat ce îşi încheia cursa, se smulgea din braţele ei, scotea un „ah!” uitându-se la ceas, se îmbrăca iute şi o lua iar la fugă. Ea se ducea la fereastră şi îl

vedea cum zboară din curte în stradă, apoi îl zărea apărând o clipă în spaţiul dintre două case...

„Se grăbeşte la maică-sa”, zâmbea Matilda indulgenta. „Numai de nu m-aş lega prea tare, toanta şi hoaşca de mine.. .” Se temea de ataşamente, ştia că asta înseamnă un preţ de plătit. Era obişnuită să dea socoteală pentru toate.

14

Anul Nou va fi un an trist, aşa îşi propusese Vera Aleksandrovna. A decis să îi interpreteze în notă minoră, a găsit un album cu Mendelssohn şi a descifrat din timp *Sonata nr. 2*. Nu avea o părere prea bună despre nivelul la care ajunsese s-o interpreteze, dar unicul spectator pe care conta în seara de Anul Nou era spectatorul cel mai îngăduitor cu putinţă.

Sufletul ei de artistă nu murise. Vechiul spectacol al vieţii ei se dusese pe apa sâmbetei, gata cu scenele vechi, acum monta un spectacol nou cu recuzită nouă, la îndemână, un fel de potpuriu cum se spune în teatru. La Mendelssohn se potriveşte o rochie neagră, închisă până sus, dar cu mâneci transparente, ceva decent pentru o interpretă. Iar negrul îi vine bine. Cât despre tradiţia mic-burgheză conform căreia nu e bine să întâmpini Anul Nou în negru, de asta nu se sinchiseşte deloc. Mâncarea va fi fără pretenţii: niciun fel de plăcinte în formă de purceluş cum le făcea mama cu mâna ei, perfect identice cu cele făcute la maşină, să nu audă de salata de fructe făcută în casă în castronul de argint stil *à la russe*... Apropo, pe unde s-o fi rătăcit castronul, trebuie neapărat să îl întrebe pe Şurik... Sendvişuri micuţe... Da, ei da, trebuie cumpărate nişte tarte de la bufetul Societăţii oamenilor de teatru. Portocale. Şi o sticlă de şampanie. Asta-i tot. Pentru noi doi.

O să pun şalul mamei pe spinarea fotoliului, şi pe Stendhal lasă-l să stea deschis exact acolo unde l-a lăsat atunci când au dus-o la spital. Şi ochelarii... O să punem masa pentru trei. Da, pentru noi trei.

Nici prin cap nu îi trecea Verei că Şurik ar putea să aibă alte planuri. Ca întotdeauna lui îi erau rezervate câteva roluri pentru sărbătoarea care se apropia: de paj, de interlocutor şi de mulţime entuziastă. Şi, bineînţeles, să joace rolul bărbatului în sensul înalt al cuvântului. În sensul cel mai înalt.

Iar lui Şurik numai de serbare nu-i ardea. Pe 31, dimineaţa devreme, s-a dus la colocviul de chimic anorganică. S-a

întâmplat să bată la uşa asistentului Xabarov tocmai când acesta ciocnea cu laborantul un păhărel gradat de o sută de grame cu alcool folosit în laborator, diluat atât cât trebuie. Şurik încerca pentru a treia oară să treacă la colocviu, căci, dacă nu îl lua azi, nu îl primeau la sesiunea de examene. Stătea nehotărât în pragul uşii. Alia, mentorul şi suporterul lui Şurik, aştepta curioasă în spatele lui.

— Ce-i cu tine, Togusova? a întrebat Xabarov, care o promovase demult pentru rezultatele ei bune.

— Stau şi eu aşa, s-a fâstâcit Alia.

— Of, ce să mă fac cu voi copii! a oftat cu blândeţe Xabarov.

Votculiţa tocmai îi pătrunsese în organism şi totul pe dinăuntru şi pe dinafară se încălzise şi se înmuiase. Xabarov era un alcoolic începător, iar Şurik picase la ţanc, când totul începea să i se învârtească în jur. Şurik a rezolvat problema la plesneală. Lui Xabarov i s-a părut de-a dreptul comic, a izbucnit în râs, i-a dat alta şi s-a dus în camera alăturată să mai bea un rând cu laborantul lui devotat. Peste cincisprezece minute s-a întors, l-a găsit pe Şurik, de care uitase, cu problema rezolvată de Alia, i-a dat notă de trecere şi i-a făcut cu ochiul, agitându-şi degetul:

— Nu ştii nimic, Korn!

Pe coridor Şurik a îmbrăţişat-o pe Alia şi a învârtit-o, ciufulindu-i părul aranjat cu migală:

— Ura! L-am luat!

Alia s-a simţit în al nouălea cer. Coridorul era plin de lume, au văzut toţi cum a îmbrăţişat-o. Era cea mai clară dovadă că eforturile pe care le făcea să îl cucerească au dat primele roade. Bucuria pe care i-a arătat-o şi părul ciufulit au demonstrat tuturor că între ei se întâmplă ceva. Apropierea s-a produs, iar ea era pregătită să trudească atât cât va fi nevoie, să cucerească marele premiu.

Şi-a îndreptat smocul de păr alunecat într-o parte cu mâna osoasă şi şi-a trecut-o agitată pe gulerul bluzei albastre, pe poalele fustei, şi-a aranjat ciorapul ciupindu-l prin fustă în dreptul pulpei şi l-a tras în sus.

— Te felicit! s-a fandosit ea mişcând din umeri.

În clipa asta era aproape drăguţă, aducea de departe cu japoneza din calendarul pe hârtie lucioasă, unul dintre mulţimea de lucruri care ajunseseră în anul acela în Rusia.

— Îţi mulţumesc foarte mult, a spus Şurik radiind încă de bucuria succesului.

„Sună a invitaţie”, şi-a spus ea.

Îi intrase în cap, nu se ştie de ce, că, dacă el o să ia colocviul, o s-o invite neapărat acasă de Anul Nou. De câteva zile toată lumea era agitată, se înţeleseseră să facă o colectă şi să suporte cheltuielile împreună, cumpăraseră de mâncare, discutaseră unde să se ducă. Lucrul ăsta era deosebit de important mai ales pentru cei de la cămin: administraţia intransigentă era cu ochii pe ei, îi vâna să nu se ţină de beţii şi de alte scandaluri de tot felul care aveau loc de regulă într-o zi ca asta. În ziua asta cei din provincie voiau să-şi petreacă seara într-o familie de moscoviţi adevăraţi.

Şurik îşi muta hârtiile mâzgălite din buzunare în servietă, iar ea stătea alături de el şi îşi frământa înfrigurată mintea doar-doar i-o veni să spună ceva pe loc, la cald, ca să exploateze clipa asta favorabilă şi s-o facă să lucreze în folosul ei. Dar nu a găsit nimic mai bun să spună decât ceva banal:

— Da’ tu unde o să-l petreci?

— Acasă.

Şi discuţia s-a oprit aici, mai departe nu a mai putut să stoarcă nimic de la el. Alia nu voia să i se vâre pe gât.

— Mai am de cumpărat bradul, i-am promis mamei, i-a mărturisit Şurik, adăugând simplu şi lăsând-o fără replică: Mulţumesc, Alka. Fără tine n-aş fi reuşit. Şi acum am plecat...

— Da, e timpul să plec şi eu.

L-a salutat trufaşă şi a plecat scuturându-şi ritmic părul negru şi des, prost tapat, abia stăpânindu-şi lacrimile, înciudată că nu i-a ieşit stratagema.

La cămin pregătirile erau în toi: colegele Aliei călcau, coseau, se fardau cu cosmetice nemţeşti cumpărate în comun, îşi curăţau faţa şi îşi puneau din nou fond de ten şi roşu de obraz. Aveau de gând să se ducă la institutul Patrice Lumumba, dar nu i-au propus Aliei să le însoţească. Ea s-a întins în pat, s-a învelit cu pătura până peste cap.

— Ce-i cu tine, eşti bolnavă? a întrebat-o Lena Stovba, surprinzându-şi în oglindă ochii ca oul de rotunzi.

— Mă doare rău burta. Aveam de gând să mă duc la Korn, dar, după cum se vede, n-o să mă duc, s-a crispat Alia. Dacă ai pune urechea la burtă, ai avea într-adevăr ce să auzi, s-a întâmplat ceva acolo.

— A-a, a răspuns Lena scuipând din când în când în tuş şi întinzându-l cu periuţa, şi pe mine m-a chemat, dar nu vreau să mă duc.

Alia a ciulit urechile la ce se petrecea în burtă, într-adevăr o durea. Cu atât mai bine. Interesant, de ce minte? Dar cine ştie, poate că nu minte...

Stovba, într-un furou despicat în faţă, cu piciorul frumos şi plinuţ răsucit în jurul piciorului de la scaun, se chinuia să îşi ţină ochii holbaţi ca să nu îi cadă rimelul. Era fată bogată, îi trimiteau de acasă pachete, mama venea de două ori pe lună, îi aducea lucruri care la Moscova nu erau de găsit...

Pe la zece au plecat toate lăsând în urma lor dezordine, rochii scoase din dulap, un fier de călcat în priză, bigudiuri şi bucăţi de vată cu urme de negru şi de carmin. În momentul acela Alia a început să plângă.

După ce a plâns puţin, s-a consolat alintându-se de una singură aşa cum făcea întotdeauna. Are sânii micuţi, tari ca perele necoapte. Burta suptă altădată, cu pubisul şi cu oasele femurului ieşite în afară, e acum rotunjoară graţie pâinii de la brutăria Filippov. Talia e subţirică, iar restul nu e mai rău decât la altele: piele fină de antilopă pe dinafară, pe dinăuntru mătase alunecoasă.

S-a sculat, s-a privit în oglinda plină de praf: fiecare detaliu al feţei nu are nimic care să îi atragă atenţia, dar luate la un loc arată neglijent, nu au pe vino-ncoa': ochişorii înguşti, alungiţi, ar trebui lungiţi şi mai mult şi stau un pic prea aproape unul de celălalt. Nasul e cârn ca al tatălui ei, îi plouă în nas, dar nu e ceva de care să te sperii. Uite că distanţa dintre vârful nasului şi buza de sus e foarte mică. A tras de buza de sus scoţându-şi limba — aşa ar fi mai bine... Fardurile nemţeşti rămăseseră nestrânse şi, fără să îi pese că nu sunt ale ei, a luat din ele la discreţie, şi-a desenat sprâncenele oblic, şi-a înconjurat ochii cu chenar negru… S-a şters şi s-a fardat din nou. Şi cu toate astea, nu aducea cu japoneza durdulie din calendar, ci cu tatăl ei, samuraiul...

S-a apucat apoi să probeze rochiile care nu erau ale ei. Aici toată lumea avea obiceiul să facă schimb de haine, îmbrăcămintea era la comun. Avutul fetelor era destul de jalnic, dar pentru Alia era mai mult decât suficient. Chiar dacă hainele Lenei Stovba nu îi veneau deloc nici în lungime, nici în lăţime. A luat la mână şi a examinat de mai multe ori bluzele şi rochiţele cu un ochi rece, fără invidie. Uite-o pe asta, aşa o să-şi cumpere

şi ea una: vişinie, de mătase, dar nu largă să fluture şi nu cu dungi, pentru nimic în lume, aşa poartă uzbecele care stau în piaţă. Îşi va cumpăra şi cizme. Unele înalte. I-au promis un loc de femeie de serviciu la catedră după Anul Nou. Va câştiga şi îşi va cumpăra...

Din oglindă nu o privea o frumuseţe de fată, dar nici Alia Togusova. Era un alt chip, unul nou. Abia dacă s-a recunoscut. Monedele de telefon se aflau în noptieră într-un colţ... A dat în sfârşit de flaconaşul cu parfum. L-a agitat, s-a parfumat. Parfumul se numea „Poate că”. A luat două monede şi a coborât să dea telefon...

15

Pe la ora unsprezece Vera Aleksandrovna a terminat de aranjat masa sobră, de ascet. A împăturit şervetele scrobite de mama încă de anul trecut, potrivindu-le îndelung pliurile în forma complicată de „coadă de pasăre”, a fixat la baza lumânărilor ghirlande mici, împletite la repezeală din hârtie neagră şi aurie. Arăta cam sumbru, în schimb era solemn. A pus sub bradul procurat cu greu de Şurik şi care nu apucase încă să se dezgheţe cadoul de Anul Nou pentru el — un pulover subţire de lână cu glugă, pe care îl va spăla şi cârpi mulţi ani de acum încolo. Pe urmă s-a răzgândit şi l-a chemat pe Şurik:

— Ia-ţi cadoul acum! E bine să ai ceva nou pe tine de Anul Nou!

Şurik a desfăcut pachetul:

— E de milioane! Clasa-ntâi, marca lux!

Şi-a îmbrăţişat mama şi s-a dezbrăcat de puloverul vechi albastru-deschis. Cel nou era de culoare închisă cu reflexe argintii, o culoare minunată, i-a plăcut foarte mult. Avea şi el pregătit un cadou pentru mama — o cămaşă de noapte splendidă, o minune roz de nailon, care fâşâia, pentru care îşi cheltuise toţi banii din ultima bursă: femeile dăduseră lupte grele la coadă în faţa magazinului, aşa că a cumpărat şi el una. În anii aceia începuse deja să iasă la iveală talentul lui foarte special de a alege cadouri scumpe şi ridicole, total nepotrivite, care lăsau impresia că dăruieşte lucruri rătăcite din întâmplare prin casă numai ca să scape... Vera însă nu avea timp să se amărască, a pus deoparte cadoul până o să vină vremea lui...

După ce a terminat de aranjat masa, Vera s-a închis în baie pentru câteva manevre care chiar dacă nu o întinereau, măcar

îi dădeau un sentiment de siguranţă că a făcut tot ce a putut să nu se neglijeze. În timpul ăsta a sunat telefonul. A răspuns Şurik. Pe mama o căuta şefa ei, Faina Ivanovna. Aflând că mama e acasă şi că sărbătoresc în doi Anul Nou, a spus pe un ton care nu lăsa loc de împotrivire:

— Grozav! Grozav! Sun mai târziu.

A sunat însă peste o oră la uşă. Enormă, cu faţa roşie, într-o şubă de oaie şi cu o căciulă la fel, a intrat ca un Moş Gerilă fără barbă care îşi mutase darurile din sacul roşu în două sacoşe de piaţă burduşite, grele ca piatra.

Vera Aleksandrovna a exclamat surprinsă:

— Faina Ivanovna! Ce surpriză!

Faina Ivanovna îşi scosese deja şuba grea şi i-o trântise lui Şurik în braţe, îşi scosese labele imense din cizmele care stăteau să plesnească şi acum îşi aranja părul lipicios din cauza fixativului :

—Uite ce surpriză v-am făcut! Aveţi un musafir neaşteptat! Era aşa de mulţumită de surpriza pusă la cale, încât nu a observat nici privirea uimită a lui Şurik, nici gestul discret al Verei în direcţia lui Şurik — ce vrei, n-avem încotro... Nici prin cap nu i-a trecut că Vera, colaboratoarea ei, nu e deloc încântată de surpriza asta. S-a aplecat, a scormonit cu mâna în sacoşa imensă şi a cloncănit:

— Ei drăcia dracului! S-ar părea că mi-am uitat pantofii! Pantofii nou-nouţi, de gală, cu care voiam să mă fălesc...

— Şurik, adu-i te rog papucii ăia mari, a spus Vera Aleksandrovna.

— Care, Verusia?

Îmbrăcat în puloverul nou, înalt, frumos, proaspăt bărbierit, Şurik acoperea cu corpul lui cadrul uşii...

Ah, dacă şi-ar pune nişte epoleţi şi ar fi cu zece ani mai mare...

Faina Ivanovna avea şi ea slăbiciunea ei, simţea o atracţie inexplicabilă pentru militari. Dar nu găsea pe unul care să fie numai al ei pentru mult timp, să se mărite cu el, nu avea parte decât de unii care veneau şi plecau, bărbaţi provizorii pe care nu se putea bizui. Ori care e farmecul unui militar?Îţi dă un sentiment de siguranţă. Cât despre siguranţa pe care ţi-o dă amantul? Uite-l pe ăsta pe care îl avea acum: Faina avansase până la gradul de colonel, avea amant un adevărat papaşa cu căciulă caucaziană, cât despre el, ce să zică?, un şmecher şi jumătate, vine la ea de două ori pe săptămână ca la serviciu,

dar nu se lasă prins în cursă. De pildă azi: o anunţase din timp că îşi trimite nevasta cu copiii la părinţi, la Smolensk, să petreacă acolo toate sărbătorile, iar la opt o sunase şi îi spusese sec că fata s-a îmbolnăvit, că totul se contramandează... Că nu vine...

Faina Ivanovna izbise cu farfuria de podea, lăsase să îi curgă patru lacrimi de ciudă şi o sunase pe Vera Aleksandrovna. Apoi strânsese în sacoşe tot ce pregătise pentru Anul Nou, feluri de mâncare minunate, provizii pentru un adevărat festin, făcuse chiar şi plăcinte, nu ca recuzita asta de teatru a Verei, aranjată artistic cu o jumătate de măslină şi cu o frunzuliţă de pătrunjel, nişte fleacuri, nu alta, şi uite-o că îşi făcuse apariţia. Ca să nu stea singură acasă şi ca să îi facă o surpriză sărmanei Vera. Pentru Faina Ivanovna surpriza a fost Şurik: până nu de mult îl duceau la teatru în cămăşuţă de mătase cu o fundă făcută papion, uneori venea de mână cu bunica, o femeie distinsă, iar acum nu mai era nimic din toate astea: bunica murise, iar în locul băieţelului sfios apăruse un tăuraş tânăr. Miroase încă a lapte, dar arată ca un bărbat, uite-i talia, umerii... Şi în acest domeniu Faina avusese ghinion: era înaltă, bine făcută, în schimb avusese parte toată viaţa de bărbaţi cu gabarit mic, chiar dacă aveau grad de colonel...

Faina a scos din sacoşe borcanele şi pachetele, le-a înşirat pe masa îngustă din bucătărie şi s-a apucat să turuie:

— Vedeţi ce idee bună am avut! M-am gândit, voi singuri, eu singură. Pe Vitka l-am expediat azi la Ruza în tabără! De cine să mai avem nevoie? Unde aveţi o tavă mare?

Şurik s-a dus plin de entuziasm să ia tava din bufet. Totul îl încânta: şi ideea mamei să petreacă Anul Nou înecat în amintiri triste, să fie o sărbătoare sobră şi distinsă, şi intenţia Fainei să organizeze o petrecere grandioasă cu bucate din belşug...

N-au apucat bine să aşeze plăcintele şi salatele că a sunat iarăşi telefonul. Era Alia Togusova:

— Şurik! Sunt lângă institut. Închipuie-ţi că fetele au plecat, au luat cu ele cheile de la cameră, iar administratorul ia-l de unde nu-i. Acasă la mine nu pot să ajung... E ceva dacă trec pe la tine? a ciripit ea fără prea multă convingere.

— Bineînţeles, Alia, mai încape vorbă? Să ies înaintea ta?

— Drept cine mă iei? Crezi că nu ştiu drumul? Vin singură...

Alia sunase nu de lângă institut, ci de la metrou. Peste zece minute se afla la uşă. De data asta Vera Aleksandrovna a scos un strigăt. În prima clipă i s-a părut că e Lilia Laskina: o fetiţă

micuţă, boită zdravăn, cu ochii vopsiţi gros până aproape de urechi... Şurik a râs ca prostul:

—Ce de tencuială ţi-ai pus pe faţa, mai să nu te recunosc... Ea şi-a scos într-o clipă paltonul vechi şi a apărut în rochia vişinie împrumutată, strânsă cu un cordon lat pe care se vedea o gaură în plus făcută în grabă, şi-a aranjat părul des, strâns în coc.

— Arăţi chiar ca o japoneză, şi...

Ceva mai bun nici nu putea să găsească Şurik, chiar dacă ar fi spus-o într-adins. Asta şi voia Alia Togusova, să semene cu o japoneză.

În timp ce ei stăteau de vorbă pe coridor, Vera Aleksandrovna a apucat să îi şoptească Fainei Ivanovna:

— E colega de an a lui Şurik. Învaţă împreună. E studentă fruntaşă, e din Kazahstan. Vine la noi acasă, se pregătesc pentru sesiune.

—E şi normal! Ce mândreţe de băiat! O să se ţină scai de el fetele. Pentru Dumnezeu, Vera Aleksandrovna, trebuie să-l ţii din scurt încă vreo zece ani, să nu-i dai voie să se însoare devreme. Şi al meu are treisprezece ani şi e înalt de un metru şaptezeci. La optsprezece ani o să ajungă de doi metri. Îl sună deja fetiţele. În fine, eu cred aşa: lasă-i să se distreze cât sunt tineri...

Faina Ivanovna era o femeie deşteaptă, chiar talentată în felul ei. Lucrase la început pe post de casieră, a ajuns pe urmă contabil-şef. Avea mare autoritate în teatru, şi directorul, şi administratorul-şef se cam temeau de ea. Fuseseră nişte maşinaţiuni în care Vera Aleksandrovna nu se amestecase din cauza statutului ei modest şi a dezgustului pe care îl provocau asemenea treburi unui om cinstit ca ea, dar bănuise că acolo se fură... Şi cu toate astea Vera avea pentru şefă un fel de respect. E adevărat, e vulgară, prost-crescută, dar îi merge mintea brici, ca un calculator. E deşteaptă, ăsta-i adevărul. Uite că şi acum are perfectă dreptate: e clar că o căsătorie făcută devreme poate să schilodească viaţa unui om. Slavă Domnului că fetiţa de anul trecut, Lilia Laskina, a plecat, dacă nu pleca, s-ar fi însurat prostuţul ăsta...

— Pe băieţi trebuie să-i păzeşti mai ceva decât pe fete, a plescăit din limbă Faina Ivanovna.

Vera a fost de acord cu ea în adâncul sufletului...

Şi-au luat rămas-bun de la anul vechi în mod ceremonios, cu şampanie.

— Da' televizoru'? Să dăm drumul la televizor!
Faina a început să se agite şi a căutat din ochi televizorul.
Nici urmă de televizor.
— Cum adică? În vremurile noastre şi fără televizor?! a spus uimită Faina Ivanovna.
A trebuit să se descurce fără televizor, a trebuit să se lipsească de Brejnev, de *Mica flacără albastră*, de *Noaptea de carnaval*. La ora douăsprezece a sunat ceasul de perete al bunicii, au ciocnit paharele. A venit rândul proviziilor imense aduse de Faina Ivanovna. Vera abia dacă a ciugulit cu furculiţa, seara aşa cum o plănuise era dată peste cap. Lumânările ardeau prosteşte, beculeţele din brad şi-au pierdut strălucirea pentru că Faina Ivanovna a declarat sus şi tare că îi e groază de întuneric şi a aprins lustra ca să lumineze tare. S-a trântit în fotoliul Elizavetei cu toată greutatea, strivind şalul vechi cu spinarea solidă. A dat la o parte tacâmul nefolosit care simboliza prezenţa bunicii atât de puţin evidentă de altfel. Mânca Faina zdravăn, ronţăia cu poftă oscioarele de pui:
— Puii de găină îmi ies întotdeauna molişori, mai întâi de toate îi marinez...
„Seamănă cu o leoaică", a observat Vera Aleksandrovna pentru prima oară în cei douăzeci de ani de când o cunoştea. „Cum de nu mi-am dat seama mai devreme? Fruntea îi e brăzdată de-a curmezişul de două cute, ochii îi sunt tare depărtaţi, nasul e mare şi teşit... şi părul e pieptănat spre spate, îi acoperă ceafa de animal..."
— Ia de mănâncă, fetiţo, haide.
Numai grija asta nu o avea Faina Ivanovna, să reţină numele pocitaniei ăsteia mici. Mai era încă înfuriată pe colonel, pe măsură ce timpul trecea devenea şi mai furioasă, dar şi mai binedispusă.
— Unde-i telefonul vostru?
A ieşit pe culoar, a format un număr de telefon. Nu îl suna niciodată acasă, el habar nu avea că are numărul lui. A răspuns o femeie.
— Alo? Casa colonelului Korobov? Aveţi o telegramă de la Ministerul Apărării...
— Tolia! Tolia! a chiţăit în receptor un glas de femeie. O telegramă de la minister! O clipă!
Dar Faina Ivanovna a continuat fără să ia în seamă emoţia din glasul interlocutoarei care se îndepărta:

— Comandamentul îl felicită pe colonelul Korobov cu ocazia Anului Nou şi cu prilejul avansării. Începând cu data de 15 ianuarie, anul acesta, este numit comandantul regiunii militare Magadan. Secretar Podmahaeva.

Şi a trântit cu zgomot receptorul. Şi acum ce facem? Doar viaţa e teatru! Arăta mult mai destinsă.

— Ce aveţi de nu mâncaţi?

Faina Ivanovna a simţit şi ea brusc că are un gol în stomac, i-a pus lui Şurik în farfurie nişte salată şi o bucată de peşte.

—Vera Aleksandrovna! Ce ai de nu mănânci nimic? Farfuria e goală! Şurik, toarnă!

Şurik s-a apucat să desfacă a doua sticlă de şampanie.

— Nu, nu, coniac.

Ea adusese de toate: şi coniac, şi bomboane.

„Dacă ar pleca mai repede, şi-a spus Vera nemaiputând să rabde. Am rămâne noi doi, ne-am aduce aminte de mama. E totul dat peste cap, totul. Ce neobrăzare, e de necrezut, n-am mai pomenit aşa ceva, să cazi aşa tam-nisam pe capul omului fără să fii invitat, cu mâncarea asta pentru uriaşi de la care pe urmă ai arsuri, îţi vine să râgâi, dacă nu cumva te strici la stomac...”

Alia ciocnea cu toţi şi bea. Cum se mai umfla în pene! S-o vadă prietenele ei din Akmolinsk! La Moscova, într-o casă ca asta... În rochie de mătase... Să-l vadă pe Şurik Korn, pianina, şampania...

Până acum nu băuse niciodată. Când era invitată să bea, refuza. La fabrică se bea pe rupte. Îi era mereu frică de beţivi, ştia ce urmează: îţi pun mâinile la spate de nu mai poţi face nicio mişcare, fusta peste cap şi hop! ţi-o strecoară... Şi fraţii vitregi o încolţiseră când era mică, şi băieţii din baracă o încolţiseră de câteva ori. Şi la laborator la fel, anul trecut de 1 Mai organizaseră un fel de chef, pe urmă administratorul şi Zotkin, şeful laboratorului, năvăliseră în vestiar... Acum însă se simţea aşa de bine, era atât de mulţumită...

„Uite de ce mă durea pe mine burta, s-a lămurit ea. Iată de ce beau toţi”, a tras ea concluzia greşită în parte. „Fetele spuneau că e bine. Poate că nu minţeau... Ce zi! O să obţin eu ce vreau...”,a hotărât ea ferm aţintindu-şi ochii asupra lui Şurik.

Iar Şurik mânca netulburat. Fiecare îşi făcea planuri. Avea şi el planurile lui. Se înţelesese cu Matilda să treacă pe la ea mâine, adică azi. De dimineaţă ea avea de gând să se ducă la nişte prietene, iar spre seară trebuia să se întoarcă acasă. Din

cauza pisicilor, bineînţeles. Şurik avea şi el de gând să treacă pe la ea după ce petrecea cu mama Anul Nou, înecat în tristeţe şi în fast.

—Se poate să dansăm? a propus Alia încetişor.

— Magnetofonul e la mine în cameră. Să-l aduc?

Pe cât de astupat la minte era Şurik, pe atât era Alia de stângace.

— Să mergem noi acolo, a roşit Alia la privirea ironică a Fainei Ivanovna.

— Hai, a fost de acord Şurik şi şi-a şters gura cu şervetul scrobit de care Alia nu îndrăznise să se atingă.

— Lasă-i să danseze! a spus ticăloasa de Faina Ivanovna, dar nimeni nu i-a dat atenţie.

Tinerii au plecat, iar Faina Ivanovna s-a apucat să îi facă Verei confidenţe şi să îi povestească cum se încheie contractele cu artiştii, cum contabilizează cheltuielile, trecându-le în contul lor, lucruri pe care Vera nu ardea deloc să le afle.

În camera lui Şurik nu era loc pentru dans: se aflau acolo un divan, biroul, două dulapuri, şi rămânea un loc de trecere îngust, în care Alia îşi lipea corpul ei uscat de Şurik în sunetele sfâşietoare ale bluesului. Şurik s-a mirat cât de mult seamănă la pipăit cu Lilia: coaste delicate, sânii tari... Numai că Lilia dansa îndrăcit ca o ţigancă, iar asta tropăia bătând pasul pe loc şi încurcându-se în propriile picioare. Dacă o strângea mai tare, descoperea un lucru absolut uluitor: picioruşele subţiri îi erau înfipte undeva sus şi stăteau alături fără să se unească, iar între ele era un loc gol, un drum deschis larg şi bucăţica aceea, pubisul, se simţea de parcă ar atârna în aer ieşind chiar puţin în afară. I-a apucat poala rochiei şi i-a ridicat-o, i-a vârât mâna sub fustă, era pur şi simplu curios, voia să vadă cum de se poate aşa ceva şi a rămas surprins: a dat uşor la o parte chiloţii şi a nimerit cu degetul drept în scobitura caldă. Şi uite aşa, uşurel, uşurel, ea s-a săltat puţin şi s-a împins zdravăn în el. Era uşoară ca Lilia, nu atârna la cântar. El a început să geamă: Lilia... Nici urmă de coaste, de carne inutilă. Numai atât cât trebuie... Era cu totul altfel decât Matilda, cu totul altfel... Şi bluesul nu îi încurca deloc, doar o notă la saxofon continua să se audă. Şi în clipa în care Şurik proptea de dulap fiinţa asta imponderabilă şi îşi descheia anevoie nasturii prinşi zdravăn, când totul mergea de la sine, s-a auzit de pe culoar o voce tare poruncind:

— Şurik, vino o clipă!

Nu mama era aceea care îl striga, ci Faina Ivanovna.

— Da, da, imediat, a răspuns Şurik.

A ieşit din strânsoare, şi-a scos degetul şi a dat-o la o parte pe fata asta străină. Mătasea închisă la culoare a rochiei s-a electrizat şi a rămas lipită de pieptul ei, şi pentru prima oară el s-a minunat câţ de ingenios e construit totul: în lumina slabă a lămpii de birou întoarsă spre perete îl priveau petalele roşii ale unei flori în relief...

— Mă întorc imediat, a şoptit răguşit Şurik.

A început să îşi încheie nasturii împingându-i în butonierele strâmte ale pantalonilor noi.

Faina Ivanovna se îmbrăca în vestibul. Îşi îndesase deja picioarele în cizme. Sacoşele goale zăceau pe podea precum căţeii la picioarele stăpânilor.

— Şurik, sui-o pe Faina Ivanovna într-un taxi, l-a rugat mama.

— Mmm! a dat din cap Şurik.

Nu avea cum să scape.

— E atât de întuneric la noi în curte. Lasă-l să mă ducă până la intrare şi să vină înapoi cu aceeaşi maşină.

— Sigur că da, sigur că da, s-a bucurat Vera că scapă.

Se făcuse deja ora trei, oamenii erau în toiul petrecerii.

Au găsit imediat maşină. Ca să vezi coincidenţă, casa Fainei Ivanovna se afla chiar vizavi de căminul Aliei. Faina Ivanovna a achitat şi a lăsat maşina să plece, spre nedumerirea lui Şurik, aflat încă sub efectul magnetic al flecuşteţului aceluia pe care îl descoperise sub poala vişinie.

Nici urmă de curte întunecoasă aşa cum îl anunţase Faina, dar Şurik nu a dat nicio atenţie acestui lucru. Cu o mână ducea sacoşele uşoare, pe cealaltă se sprijinea mâneca grea din blană de astrahan. Au urcat cu liftul. Faina Ivanovna a deschis uşa, l-a lăsat pe Şurik să treacă înainte şi a răsucit cheia. Avea în plan două lucruri. Primul — să dea un telefon.

— Dezbracă-te o clipă şi fă-mi un serviciu...

Şi-a scos şuba la iuţeală şi, în timp ce el îşi frământa picioarele neînţelegând ce se întâmplă, a format un număr de telefon şi i-a dat receptorul.

—Sună-l pe Anatolii Petrovici şi spune-i aşa: Faina Ivanovna m-a rugat să vă transmit că a reţinut două bilete la spectacolul *Mult zgomot pentru nimic*... Ai înţeles?*Mult zgomot pentru nimic*. Două locuri!

Un glas de bărbat a spus în receptor:

— Ascult.

— Anatolii Petrovici? Faina Ivanovna m-a rugat să vă transmit că aveţi reţinute două bilete la spectacolul *Mult zgomot pentru nimic*.

— Ce? a răcnit vocea.

— Două bilete...

Cu o mişcare uşoară a degetului arătător, Faina Ivanovna a apăsat furca receptorului. Bip-bip-bip. A zâmbit enigmatic.

— Iar acum... Era al doilea punct al programului de Anul Nou. Acum o să-ţi arăt un mic joc...

I-a luat mâna, i-a apucat zdravăn degetul mare şi, scoţând limba tare printre buzele în formă de ţevuşcă, i-a lins vârful degetului.

— Nu te speria... o să-ţi placă...

Leoaica avea ceva talente speciale pe care Şurik, înarmat cu experienţele lui de luni, nu i le-a ghicit. Şi nu i-a venit în minte să asocieze una cu alta: habar n-avea de asemenea jocuri. După o jumătate de oră, pierzându-şi complet orientarea în spaţiu şi nemaifiind deloc stăpân pe senzaţiile lui, a fost cuprins de o plăcere pârjolitoare, de un fior care i-a trecut ca un curent electric pe şira spinării. Deasupra lui atârna ceva exagerat de mare care nu avea nimic în comun, în afară de miros, cu floricica aceea uscată spre care se repezise cu puţin timp înainte. Era mirosul nespus de ademenitor venit din locul acela aflat în adâncul femeii. A descoperit că mirosul ăsta are şi gust. Instrumentul lui drag, cu care era deprins, nu îl mai asculta defel, căzuse pradă mângâierilor umede şi înflăcărate — era muşcat, mestecat, supt... Dezorientat, s-a oprit o clipă ca un înotător înspăimântat înainte să sară în apa necunoscută. Când era îmbrâncit, el se dădea înapoi. Părea că nu vrea să se arunce. Nu ştia nici el de ce îi era frică. S-a auzit un răcnet catifelat, prelung... La celălalt capăt al universului se petrecea ceva extraordinar. De nu s-ar termina în veci! Nu mai avea încotro s-o apuce, s-a aruncat în vâltoare, chiar în mijloc... L-a fript la limbă: gustul era în acelaşi timp înţepător şi acid ca laptele acru, delicat şi total nevinovat...

Abia acum şi-a dat seama cu ce au legătură toate astea— cu desenul complicat şi complet neverosimil pe care îl studiase îndelung acum patru ani pe peretele closetului public de pe strada Puşkin, colţ cu intrarea Stoleşnikov, în timp ce bunica îl aşteptase mult şi bine să îşi facă nevoile.

Şurik s-a întors acasă dimineaţa. Murind de scârbă, a tras o minciună bine ticluită cum că, pe drumul de întoarcere de la Faina Ivanovna, taximetristul care îl ducea s-a ciocnit cu o altă maşină şi a trebuit să rămână trei ore la secţia de miliţie ca martor, iar miliţienii nu l-au lăsat să sune de la secţie...

— Ai fi sunat în zadar, toată noaptea te-am căutat pe la morgă şi pe la spitale, a răspuns, fără să insiste, Vera epuizată, îşi închipuise că l-a pierdut.

L-au crezut orbeşte.

Vera Aleksandrovna era foarte mulţumită că şi-a regăsit fiul dispărut. Abia mai târziu, Faina, experimentă în tot felul de subterfugii, a atins în treacăt subiectul sesizând isteaţă scenariul şi asigurându-şi propriul alibi. A spus că i se stricase telefonul.

Lacrimile vărsate împreună şi agitaţia mare din noaptea de Anul nou au apropiat-o pe Vera Aleksandrovna de studenta fruntaşă la chimie. S-a împăcat cu fizicul ingrat şi cu limbajul provincial al Aliei.

„Inimoasă fată”, a dat Vera verdictul. „Slavă Domnului că totul s-a sfârşit cu bine.”

S-a privit în treacăt în oglindă — chiar şi aici, în vestibul, unde era cam întuneric, chipul ei nu mai făcea nici două parale: pleoape umflate... cearcăne negre sub ochi... umflăturile mici de lângă gură care îl tulburaseră atât de mult pe Aleksandr Sighismundovici se transformaseră în zbârcituri fleşcăite.

— Condu-o pe Alia şi întoarce-te repede acasă, a spus Vera.

O durea burta după ospăţul Fainei, voia să doarmă, dar voia şi mai mult să rămână în sfârşit cu fiul ei, doar ei doi, fără străini, fără oameni în plus.

Iar Şurik s-a târât anevoie până la strada Anul 1905, de unde tocmai se întorsese. Cheia de la camera Aliei atârna în dulapul cu zăbrele de la poartă. Portăreasa nu era acolo. Era o ocazie unică. Acum ori niciodată.

— Urcăm? a propus Alia cu un aer jalnic de răzgâiată.

— Da’ fetele? a încercat Şurik să scape.

Alia a roşit: mai era puţin şi se dădea de gol. Uitase de minciuna cu colegele care luaseră cheia cu ele. Nici cutremurul, nici inundaţia sau incendiul nu ar fi făcut-o să renunţe la intenţia ei... A luat cheia şi l-a prins pe Şurik de braţ. El nu s-a mai putut împotrivi. Au urcat la etajul trei. Colegele de cameră îşi împărţeau viaţa intimă cu studenţii africani de la Institutul Patrice Lumumba chiar pe teritoriul lor, aşa că Şurik, constrâns

de împrejurări, a fost nevoit să se predea. Floricica uscată kazahă s-a desfăcut în faţa lui pentru câteva minute şi amândoi au fost mulţumiţi: el, pentru că nu îi înşelase aşteptările, ea, pentru că a crezut în mod greşit că repurtase o mare victorie.

Matilda a fost singura pe care nu a trebuit s-o mintă. Adormise în pat în faţa televizorului în noaptea de Anul Nou şi numai dimineaţă şi-a amintit că Şurik nu apăruse... Şi pentru că el a venit două zile mai târziu, uşor jenat că nu îşi ţinuse promisiunea, ea s-a mulţumit doar să râdă:

— Nu trebuie să-mi spui nimic puişorule, se înţelege de la sine!

16

După Anul Nou s-a abătut un ger şi mai aprig. Mai rar aşa iarnă fără zăpadă. Vântul aduna grămadă măzărichea lângă ziduri şi garduri, peste tot se vedeau răzoarele şi maidanele ca nişte pete negre, pleşuve, fără urmă de vegetaţie. Vera Aleksandrovna, căreia îi plăcea iarna pentru albul şi puritatea ei înşelătoare, suferea de întunericul şi frigul neîmblânzit, de bucuria zăpezii căzute din belşug, a troienelor, a copacilor acoperiţi de nea. În iarna asta, prima după moartea mamei, Vera a ţinut-o numai într-o boală: răcelile şi anginele veneau una după alta. Elizaveta Ivanovna ştia să cadă la înţelegere cu bolile, le alunga cu leacuri băbeşti — cu lapte cu miere, cu lapte cu iod, cu coada şoricelului şi cu ţintaură. Într-un cuvânt, cu sfaturile practice tipărite pe ultima pagină a revistei *Sănătatea*. Acum însă, pe lângă bolile obişnuite, pe Vera o apucau nişte bătăi de inimă ciudate, avea transpiraţii abundente care o inundau aşa cum îl trec sudorile pe fierarul care bate cu ciocanul toată ziua lângă forja care stă să ia foc, avea fluxuri şi refluxuri misterioase a căror vreme părea că trecuse de mult. Şi pe deasupra mai erau tot soiul de boli care i se plimbau de ici colo prin tot corpul: ba la tâmple, ba la stomac, ba la degetele mari de la picioare... Tot organismul era dat peste cap, avea toane şi ţipa: mama! mama!

Cercul cunoştinţelor de toate felurile şi relaţiile Elizavetei Ivanovna cu lumea întreagă erau încă valabile, şi Şurik, răsfirând la rugămintea mamei foile dezlipite din agenda voluminoasă a bunicii, a găsit-o la litera A — Analize pe Marina Efimovna, şefa laboratorului de biochimie. Aceasta ştia de moartea Elizavetei Ivanovna de la fiica ei, o fostă studentă a

bunicii, iar pe Şurik şi pe Vera Aleksandrovna e puţin spus că i-a tratat cordial, i-a tratat ca pe nişte rude şi asta pentru că făceau, pare-se, mare cinste laboratorului alegându-l şi alegând-o pe ea pentru analize... Când au intrat a doua zi în laboratorul imens, plin de lumină şi de ferestre, Marina Efimovna, micuţă, cu chipul demodat al unei stele de cinema dintr-un film mut, a chestionat-o îndelung pe Vera Aleksandrovna despre cum se simte dimineaţa, la prânz şi seara ajungând până la cele mai mici detalii, i s-a uitat sub pleoape, i-a atins uşor vârfurile degetelor. Apoi a examinat la lumină eprubeta cu sângele luat din venă, a agitat-o uşor ca un degustător de vinuri şi a dat din cap în semn că e bine.

La câteva zile după ce i-a luat sânge, a sunat şi i-a comunicat că nu găsise nimic rău, numai că unul dintre indicatori e la limita maximă admisă şi că, judecând în mare tabloul analizelor, e nevoie de o consultaţie la Institutul de Endocrinologie...

Şi nici una, nici două, Marina Efimovna s-a apucat să dea telefoane, să aranjeze, să alerge încoace şi încolo, să intervină. Ca şi Elizaveta Ivanovna, ea era genul acela de oameni serviabili, îndatoritori, iar cercul ei de relaţii era foarte larg. Doctoriţa endocrinolog la care Marina Efimovna a trimis-o pe Vera făcea parte din aceeaşi specie de oameni, iar Şurik, care îşi însoţea mama în toate peregrinările pe la medici, avea să se minuneze câţi prieteni şi prieteni ai prietenilor avusese răposata lui bunică. Se putea spune că e vorba de o societate secretă sau de un ordin monahal al celor care se recunoşteau între ei de la primele cuvinte şi se ajutau unul pe altul... Erau toţi „de-ai ei”, aveau nişte însuşiri greu de definit. Toţi oamenii aceştia aveau dreptul la un rând în agenda bunicii şi nu erau înscrişi după alfabet, ci complet arbitrar: uneori după prima literă a profesiei — farmacistă, coafeză, proprietăreasa vilei, alteori, după prima literă a numelui de familie sau a prenumelui, iar câteodată, ca în cazul dactilografei Tatiana Ivanovna, după numele străzii unde locuia... Poate că Elizaveta Ivanovna avea un cod anume după care se orienta în alegerea literei, dar Şurik nu reuşea să îl descopere... Toţi cei trecuţi în agendă de mâna bunicii aveau, pesemne, şi ei o agendă asemănătoare şi dădeau telefon, şi nu erau refuzaţi, şi alcătuiau o întreagă lume de oameni care se ajutau între ei...

Marea majoritate a numerelor de telefon începeau cu litere, era sistemul de numerotare dinainte de război care fusese

schimbat în anii ’50. Şurik a sunat la numerele astea vechi şi a găsit de regulă persoane necunoscute, misterioase, dar dispuse să îşi ofere serviciile. Şi uite aşa o anume „Lenocika de la farmacie”, după ce s-a tânguit îndelung şi a plâns cu sughiţuri în modul cel mai natural cu putinţă, i-a explicat lui Şurik ce femeie deosebită era bunica lui, apoi le-a adus acasă medicamentele necesare, i-a arătat lui Şurik cum se face corect infuzia de sunătoare, iar Verei Aleksandrovna i-a făcut cadou nişte mărgele de chihlimbar care trebuiau să aibă o influenţă binefăcătoare asupra tiroidei bolnave...

Cu toate acestea, doctoriţa endocrinolog Brumstein, pe care o sunase laboranta Marina Efimovna, de data asta din agenda proprie, nu a fost la fel de amabilă ca restul personajelor înşirate în ordine alfabetică. Uscăţivă şi aproape cheală, maiestuoasa Brumstein a primit-o oricum peste rând pe Vera Aleksandrovna, a examinat cu atenţie hârtia cu rezultatele analizelor, i-a auscultat inima, i-a luat pulsul, i-a frământat gâtul, a rămas foarte nemulţumită şi i-a cerut să mai facă o analiză foarte rară care se făcea numai la ei în institut.

Înainte să plece Vera Aleksandrovna, când aceasta era cu mâna pe clanţa uşii, i-a spus cu un aer încruntat:

— Gâtul e umflat şi tare, ganglionii sunt mari... mai ales cel din stânga... În orice caz nu scăpaţi de operaţie. Problema e să ştim cât e de urgentă...

De data asta Vera s-a ţinut neaşteptat de tare şi a refuzat să se opereze. S-a hotărât ca, înainte de toate, să încerce să se trateze la un homeopat. Homeopatia nu era chiar interzisă, dar era considerată dubioasă ca arta abstractă, muzica de avangardă sau originea evreiască. Au găsit un homeopat în aceeaşi agendă a bunicii, au ajuns la naiba în praznic, la periferia oraşului, în cartierul Izmailov, şi au găsit, într-o vilă din bârne care stătea să cadă, un doctor bărbos, ursuz, care a devenit dintr-odată de o politeţe desuetă când au pomenit numele Elizavetei Ivanovna. A desenat pe un sfert de hârtie îngălbenită nişte cuvinte magice şi nişte cruci, a luat o sută de ruble onorariu, o sumă exorbitantă!, şi la despărţire i-a sărutat mâna Verei.

A doua zi Şurik i-a adus mamei de la o farmacie specială prima tranşă completă de pliculeţe mici şi albe. La scurt timp a apărut pe chipul Verei o expresie nouă de atenţie concentrată — dădea pe gât bobiţele mici şi rugoase ţuguindu-şi buzele şi închizând ochii. Pliculeţele albe erau împrăştiate peste tot prin

casă — tuia, anason, beladonă... Lua cu două degete pliculeţul împăturit, confecţionat de mână, îl făcea să fâşâie uşor când apăsa bobiţele lipite puţin, pe urmă le deşerta în palma îngustă: unu, doi, trei... Avea mâinile ca în portretele spaniole cu degetele mai subţiri la vârf, brăzdate de cute delicate, întinse pe falangele lungi. Şi două inele dragi — cu un briliant mic şi cu o perlă mare...

Încetul cu încetul Vera se instala pe locul ocupat altădată de micul Şurik, iar Şurik, bărbat matur, dar rumen în obraji ca un copil, o înlocuia pe Elizaveta Ivanovna cum se pricepea şi el. Stângăcia cu care Şurik se ocupa de ea îi plăcea mai mult decât grija cu care o veghease mama: el era bărbat. Nu semăna la chip cu Aleksandr Sighismundovici, semăna mai degrabă cu bunicul Korn, dar avea părul buclat şi des ca al tatălui şi mâinile mari cu unghii frumoase. Îi cuprindea umerii cu atâta duioşie... Se vede treaba că era mai captivant să fie nefericită alături de Şurik decât alături de mama...

Elizaveta Ivanovna nu ştiuse deloc să fie nefericită, poate pentru că energia ei de om întreprinzător nu îi dăduse răgazul să se gândească la lucruri nepractice şi abstracte precum fericirea, dar îşi iubise fata cu ardoare şi tratase cu băgare de seamă tristeţea ei melancolică de om ofensat pe nedrept, socotind-o expresia naturii ei sensibile şi a talentului nepus în valoare. Aleksandr Sighismundovici suferise şi el de prea multă sensibilitate. Zbuciumul sufletesc era un privilegiu în concepţia Verei. Şi trebuie recunoscut faptul că în anii cei mai grei ai evacuării, în mizeria şi frigul iernilor petrecute la Taşkent, ea suportase destul de uşor greutăţile vieţii de zi cu zi, punând pe primul loc emoţiile legate de sfârşitul carierei artistice şi de pierderea —despărţirea temporară, dar care atunci i se păruse definitivă — adoratului ei Aleksandr Sighismundovici...

Nimeni în afară de Elizaveta Ivanovna nu a fost în stare să aprecieze la justa valoare sacrificiul pe care îl făcuse Vera irosindu-şi jumătate din viaţă cu munca măruntă de contabil. Pentru cine şi de ce se sacrifică, întrebarea asta nu a fost pusă niciodată — s-a înţeles de la sine. Bunica îi amintea despre asta lui Şurik cu reproş, când se ivea prilejul, mustrându-l drăgăstos ca să îi stimuleze iubirea pentru Vera. Acum, după moartea bunicii, Şurik exagera şi mai tare dimensiunea sacrificiului. O aură nevăzută şi-a făcut apariţia deasupra capului cu părul încărunţit, de om bătrân, strâns cu grijă într-un coc pe jumătate grecesc.

La ceasurile serii, Vera îşi făcea întotdeauna timp să zăbovească puţin în camera mare. Cuibărindu-se în fotoliul încăpător, strivit de corpul mamei, deschidea sertarele măsuţei de scris, răsfira scrisorile vechi orânduite pe ani, chitanţele de plată misterioase, fotografiile fără număr dintre care cele mai multe erau ale ei. Cel mai reuşite dintre ele atârnau deasupra mesei în rame nesigure care nu suportau să fie atinse: Verocika în costume de teatru. Cea mai frumoasă perioadă din viaţa ei, dar atât de scurtă...

Când Şurik o găsea în starea asta de melancolie, se scufunda pur şi simplu într-o compasiune duioasă şi dureroasă: ştia că a stat în calea carierei ei artistice excepţionale... Îi cuprindea năvalnic umerii feciorelnici şi şoptea:

— Vai, Verusia, vai, *mamocika*...

Şi Vera îi ţinea isonul:

— *Mamocika, mamocika*, tu şi cu mine singuri pe lume...

17

Şurik era convins că bunica a murit din cauză că memoria îi jucase o festă monstruoasă atunci când uitase prosteşte de ea, ajutând-o pe Lilia să se pregătească pentru plecarea în Israel. Viaţa lui de adult a început cu crize de angoasă tenebroase care îl trezeau în miez de noapte. Duşmanul dinăuntru, conştiinţa lui rănită, îi trimitea din când în când vise insuportabile, cu întâmplări din viaţă, a căror temă principală era incapacitatea lui — sau imposibilitatea — de a-şi ajuta mama care avea atâta nevoie de el.

Uneori se întâmpla ca visele astea să fie atât de trase de păr, încât trebuiau să fie descifrate. Aşa i-a apărut în somn Alia Togusova goală, întinsă pe patul de fier din camera de la cămin, încălţată, nu se ştie de ce, cu ghetuţele albe cu vârful ascuţit pe care le purtase anul trecut Lilia Laskina, numai că ghetuţele sunt tare ponosite şi brăzdate de crăpături negre. El stă tot gol la picioarele patului, ştie că urmează s-o pătrundă, că imediat ce o va face, ea se va preschimba în Lilia, ştie că Alia doreşte asta, că de el depinde ca metamorfoza să se desfăşoare exact aşa cum trebuie. Martorii numeroşi — fetele care locuiesc în cameră, printre care se află şi Stovba, profesorul de matematică Israilevici, Jenia Rosenzweig — stau în picioare în jurul patului aşteptând metamorfoza Aliei în Lilia. Şi mai mult decât atât, ştie cu certitudine că, dacă se întâmplă asta, atunci

Israilevici îl trece la matematică. Toate astea nu miră absolut pe nimeni. Un singur lucru e ciudat — prezenţa pisicilor negre ale Matildei pe noptieră, lângă patul Aliei... Şi Alia aşteaptă privindu-l cu ochii vopsiţi de japoneză, şi el e pregătit, e complet pregătit să se apuce de treabă, s-o extragă din învelişul nu cine ştie ce al Aliei pe încântătoarea Lilia. Dar în clipa asta începe să sune telefonul, nu în cameră, ci undeva alături, poate pe coridor, şi el ştie că e chemat la mama la spital, şi nu are voie să întârzie nicio secundă pentru că altfel se va întâmpla cu Vera ce s-a întâmplat cu bunica...

Alia îşi agită ghetuţele cu vârful ascuţit, spectatorii îşi arată nemulţumirea văzând nehotărârea lui, iar el îşi dă seama că trebuie să plece numaidecât, ca telefonul să nu mai sune încă o dată...

Realitatea a fost ecoul visului: Şurik a scos din cutia poştală o scrisoare de la Lilia. Din Israel. Pentru Şurik era singura scrisoare primită, pentru Lilia era ultima din cele câteva trimise. Îi scria că el a ajutat-o grozav să înţeleagă ce se întâmplă cu ea însăşi. Se lămurise de multă vreme că scrisorile ei nu ajung la destinaţie şi că în general aici, în Israel, nimeni nu ştie după ce fel de legi circulă ele, de ce la unii scrisorile ajung regulat, iar alţii nu primesc nici măcar una, dar că ea, Lilia, îi scrie mereu şi că scrisorile sunt jurnalul emigrării ei.

„După catastrofa petrecută în familia noastră am început să îi iubesc mult mai mult pe amândoi. Tata îmi scrie mereu şi mă sună. Mama se amărăşte ca întreţin relaţia cu el, dar eu nu simt că tata e vinovat faţă de mine. Şi nu înţeleg de ce trebuie să mă aliez cu mama aşa cum fac femeile. Îmi pare foarte rău pentru ea, iar pentru tata mă bucur. Are o voce atât de fericită... Ce prostii sunt toate astea! Limba e extraordinară. Engleza e groaznic de aridă în comparaţie cu ivritul. Pe urmă o să învăţ araba. Obligatoriu. Sunt cea mai bună elevă din ulpan. Pocită mai e şi viaţa asta, ce groaznic că nu eşti aici! E o tâmpenie că nu eşti evreu. Arie se supără pe mine, spune că mă culc cu el şi te iubesc pe tine. Ceea ce-i adevărat.”

Şurik a citit scrisoarea chiar lângă cutia poştală. Venea parcă din altă lume. Şi în orice caz nu îi era adresată lui, ci unuia care trăise într-un alt secol. Şi tot din secolul acela rămăsese farmecul plimbărilor noaptea prin oraş, cursul de literatură — prea fuseseră frumoase ca să devină întâmplări cotidiene. În viaţa de zi cu zi e chimia care îţi mută nasul din loc... Tot în trecut rămăsese şi bunica lui, care nu încetase să

crească de când ieşise în afara timpului, cât despre umbra ei, acolo nu e nici cald, nici frig, ci pace eternă. Şi aici, între parter şi primul etaj, lângă şirul verde al cutiilor poştale, a simţit că îl cuprinde o imensă scârbă, că îi trece ca fulgerul prin inimă şi îl arde cu fierul roşu: în primul rând i s-a făcut scârbă de el, pe urmă de institut, de mesele din laboratoare şi de coridoare, de closetele puţind a urină şi a clor, de toate cursurile şi de toţi profesorii, de Alia cu părul ei des şi gras care miroase a acru. A simţit brusc cum mirosul ăsta îi mută nasul din loc... S-a înfiorat, a simţit că îl trec toate năduşelile, dar s-a liniştit imediat.

A vârât scrisoarea în buzunar şi a alergat la institut: se apropia sesiunea, primăvara se apropia şi ea, şi din nou neglijase chimia anorganică şi lucrările de laborator, şi nu închinase încă vila pe care bunica o închiria an de an, în parte pentru că nu găsise în agenda bunicii numărul de telefon al proprietăresei, în parte pentru că nu avusese timp: se ştia că vilele se închiriază din februarie, iar că din martie nu mai rămâne nimic acceptabil de închiriat.

A alergat la institut. Scrisoarea Liliei i-a rămas în suflet aşa cum rămâne în stomac mâncarea înghiţită dimineaţa — ceva ireversibil aflat undeva în străfunduri. Cele două evenimente comunicate de Lilia, faptul că părinţii ei s-au despărţit şi că lângă ea şi-a făcut apariţia un tânăr pe nume Arie, nu l-au impresionat deloc. L-a răscolit scrisoarea ca atare, a simţit-o aproape fizic: iată hârtia pe care e scris ceva de mâna ei, asta înseamnă că ea există, că nu a dispărut fără urmă ca bunica. Fiindcă până acum simţise cumva că amândouă o porniseră în aceeaşi direcţie. Şi uite că scrisoarea e în buzunar — cât de mult ne place să ne înşelăm pe noi înşine — de parcă ar da de înţeles că şi bunica poate să trimită o scrisoare din locul acela unde se află acum.

Şurik nu şi-a dus gândul până la capăt, pentru sentimentul ăsta plăcut nu avea la îndemână cuvinte în care să îl îmbrace şi prin care să îl explice altcuiva. Oare mama va înţelege cât de tulburat şi de încântat e? Ea va crede că e bucuros de scrisoare şi atât...

Şi a continuat să trăiască împăcat cu viaţa, dând la o parte toate lucrurile neclare şi impalpabile, a continuat să alerge la institut, a trecut la câteva colocvii, a reuşit să câştige un ban de pe urma lecţiilor de franceză lăsate de bunica în seama lui. Banii, despre care nu se aducea niciodată vorba în prezenţa

bunicii, dispăreau acum cu o viteză de necrezut şi îl puneau pe gânduri. Ştia foarte bine că el trebuie să se îngrijească de lucrul ăsta, şi nu mama care e firavă şi străvezie de vezi prin ea.

„La anul o să-mi iau mai mulţi elevi”, a hotărât el. Îi făcea mai multă plăcere să îi înveţe pe copii franceză decât să înveţe el chimie. Reuşea cu chiu cu vai să se ducă la cursuri, îşi făcea lucrările de laborator, dar cu toate acestea se bizuia din ce în ce mai mult pe Alia Togusova, iar ea îşi dădea toată osteneala, făcea pe dracu-n patru să îl ajute, ajunsese până acolo încât îi copia cursurile la care lipsea des.

Alia, care îl momise pe Şurik în dimineaţa memorabilă de Anul Nou şi care din lipsă de experienţă luase ca pe o mare victorie gestul lui de bărbat constrâns să fie amabil, a înţeles destul de repede că succesul ei nu e aşa de mare. Că nu trebuie să lase norocul să vină de la sine, ci, dimpotrivă, trebuie să se străduiască în continuare ca mugurul să încolţească şi să crească. Ideea nu era nouă pentru ea, îi venise încă din copilărie, când, fetiţă fiind, aflase pentru prima oară că sunt pe lume femei care merg în pantofi, iar cele mai multe, aici intra şi mama ei, merg iarna în pâslari, iar vara în cizme de cauciuc... Într-un cuvânt, viaţa e luptă, şi să te lupţi nu înseamnă numai să studiezi. Îi plăcea Şurik, nu-i vorbă, poate că era chiar îndrăgostită de el, dar toate sentimentele astea romantice nu se puteau compara cu intensitatea emoţiilor izvorâte din suma problemelor pe care le avea de rezolvat: studiile superioare combinate cu Şurik şi cu capitala care îi aparţinea lui de drept. Alia se simţea în acelaşi timp şi în pielea fiarei care îşi urmăreşte prada, şi în pielea vânătorului care a dat de un exemplar rar ce îţi pică în mână o singură dată în viaţă, dacă ai noroc...

Viaţa emoţională intensă a Aliei a luat şi mai tare foc, stârnită şi de un alt eveniment: în noaptea aceea de Anul Nou, Lena Stovba şi-a găsit şi ea fericirea. L-a cunoscut pe cubanezul Enrique, o mândreţe de băiat cu pielea negricioasă, student la Universitatea Patrice Lumumba. A invitat-o la dans şi, în acordurile melodiei *Besa me mucho*, o ceată de prunci durdulii, de amoraşi, cupidoni şi alte fiinţe înaripate au tras cu arcul şi şi-au descărcat tolba cu săgeţi în perechea frumoasă de dansatori. Lena Stovba, apatică din fire, a simţit că trupul alb i s-a trezit din amorţire, s-a lansat palpitând în întâmpinarea cubanezului care dansa mişcându-şi toate organele, a trecut rapid peste perioada de pregătire a acţiunii pentru care e

uneori necesar un timp foarte lung, a făcut în graba mare ce trebuia să facă începând chiar din ora rămasă până la miezul nopţii de Anul Nou şi încheind la ora două dimineaţa din prima zi a noului an în braţele puternice, de culoare ciocolatie, ale cubanezului.

Deşi tânărul de douăzeci şi doi de ani era cubanez şi, prin urmare, nu era deloc novice în ale amorului, a rămas şi el uluit de minunea blondă care îi căzuse în braţe. Prietenia între popoare a repurtat o victorie deplină. Când s-a apropiat luna martie, Stovba a ştiut precis că e însărcinată, iar cubanezul îndrăgostit a început să se informeze cum să facă formele legale de căsătorie cu o cetăţeancă rusoaică.

Acum studenţii din cele două cămine — din Presnia şi din Beliaevo — erau preocupaţi să le asigure îndrăgostiţilor un loc în care ei să treacă de la sentimente la fapte şi s-o facă în mod regulat. Treaba asta nu era dintre cele mai simple: cu cerberii de la Mendeleev, cu portăresele bătrâne şi şefele câinoase de la administraţie nu te puteai înţelege, erau în general de neînduplecat, iar culoarea pielii lui Enrique se deosebea în mod vizibil de culoarea roz-congelat a celorlalţi vizitatori. La unsprezece seara se auzea un ciocănit puternic în uşă şi administratoarea cu un înalt simţ al moralei cerea pe un ton poruncitor ca persoanele străine să plece din căminul de fete... Lena îşi arunca pe ea şuba de astrahan, un obiect ciudat, total nepotrivit cu sărăcia studentelor, dăruit din lipsă de tact de mama ei, şefă de partid la un comitet regional, şi îşi conducea iubitul la staţia de metrou Krasnopresnenskaia, unde se despărţeau cu amarul în suflet şi în trup... Paza la căminele Lumumba era mult mai corectă, dar cereau să prezinţi buletinul, fapt care avea oricum urmări neplăcute, inclusiv neplăceri cu poliţia.

Alia, încălzită zi de zi de povestea asta fierbinte de dragoste, nu putea să nu se neliniştească în privinţa lui Şurik, care nu îşi manifesta dorinţa să treacă la fapte şi să ducă până la capăt relaţia lor cordială. Cu atât mai mult cu cât avea la îndemână şi o locuinţă. Cu toate acestea, nu o invitase niciodată acasă. În viaţa Aliei nu se întrevedea nimic care să semene cu dragostea pătimaşă a Lenei şi a lui Enrique,care o ţineau întruna, ziua şi noaptea. Păcat. Alia avea parte ca şi până acum doar de lucrările de laborator făcute împreună, de prânzul luat la aceeaşi masă la cantina studenţilor, de pregătirea pentru colocvii şi de locul ocupat de ea în aulă la

dreapta lui Şurik. De obicei stătea singură pe locul ăsta. O mai contraria şi dezinteresul lui Şurik pentru studiu. Ea progresa în studiul chimiei prin forţe proprii şi pe deasupra reuşea să facă ciubucuri: a fost la început femeie de serviciu cu jumătate de salariu, la asta s-a adăugat apoi jumătatea de normă plătită ca laborantă, aşa că nici măcar de un film nu a avut vreme. Dar nici Şurik nu a invitat-o: obişnuia să îşi petreacă serile cu mama lui. Alia îi amintea din când în când că există şi ea pe lume sunându-l seara la telefon, dar, ca să ajungă la el acasă, trebuia să inventeze ceva care să cântărească greu: să ia, de exemplu, o carte de metodică sau un alt manual. O dată a sunat seara de la institut spunându-i că şi-a pierdut portofelul: a vrut să treacă pe la el, dar Şurik a venit în fugă şi i-a adus nişte bani.

Pe urmă flacăra amorului a început cu chiu cu vai să pâlpâie: Alia l-a rugat o dată să o ajute să care de la institut la cămin un borcan de trei litri cu vopsea furată. S-a întâmplat ziua,când se nimerise să nu fie nicio colegă acasă. Alia i-a cuprins gâtul cu mâinile ei negricioase, a închis ochii şi a întredeschis gura. Şurik a sărutat-o şi a făcut tot ce trebuia să facă. A făcut-o cu plăcere.

Altă dată Alia a venit acasă la Şurik, când Vera Aleksandrovna era la tratament, şi a avut încă o dată dovada temeinică şi argumentată că relaţia lor e o relaţie de iubire, şi nu una pur tovărăşească, comsomolistă...

Nu avea cum să nu observe deosebirea între povestea ei de dragoste cu ţârâita şi dragostea cu vâlvătăi care îi cuprinsese pe Lena cea placidă până la un moment dat şi pe Enrique cu pielea de culoarea castanei. Cât despre Şurik, cu toate că nu era un negru din Cuba, era totuşi un alb de pe strada Novolesnaia. Or, Alia credea că şi Cuba seamănă puţin cu Kazahstanul, deşi e o ţară străină... E adevărat că studentul cubanez avea de gând să se însoare, iar Şurik nici măcar nu aducea vorba despre asta. Pe de altă parte, Stovba era însărcinată... Doar că ce să vezi, şi Alia ar putea fi... Şi în momentul ăsta se zăpăcea cu totul: ce era mai important, învăţătura sau căsătoria?

La începutul lui aprilie Stovba le-a comunicat că au depus cererea de înregistrare a căsătoriei la Palatul căsătoriilor...

Fetele erau entuziasmate: se temuseră până acum că Enrique o va părăsi pe Stovba, o îndemnaseră să facă avort, dar ea făcuse ochii mari şi îşi fluturase pletele blonde. Avea încredere în el. Atâta încredere, încât avea de gând să le scrie

celor de acasă despre apropiata căsătorie. Un singur lucru le neliniştea pe fete: copilul va fi negru. Dar Lena le-a consolat: mama lui Enrique e aproape albă, fratele lui mai mare de la alt soţ, un polonez american, e în mod categoric blond, numai tatăl e negru. În schimb, tatăl negru e prietenul apropiat al lui Fidel Castro, a luptat împreună cu el în acelaşi detaşament... Aşa că pruncul poate să se nască şi alb de tot, fiindcă va fi doar pe sfert negru. Fetele au clătinat din cap, în suflet însă i-au plâns de milă: mai bine ar fi fost rus... Deşi îl îndrăgiseră toate pe Enrique fiindcă era băiat vesel, deşi provenea ca şi Stovba dintr-o familie de comunişti de rang înalt. Dar nu făcea pe grozavul ca iubita lui, mergea dansând în ritm săltăreţ, dansa fredonând. Iar veşnic adormita Stovba, pe care toţi prinseseră pică aproape din prima zi de curs, a început să fie pe placul tuturor pentru că încetase să mai facă pe grozava datorită poveştii ei de dragoste atât de dubioase din punct de vedere rasial.

Iar peste încă o lună, cu puţin timp înainte de proiectata căsătorie, a avut loc un eveniment care a tulburat-o mult pe Stovba: l-au chemat pe Enrique la ambasadă şi i-au pus în vedere să se întoarcă urgent acasă. Era ultimul lui an de studii, lunile până la diplomă erau numărate. A încercat să îşi amâne plecarea, cu atât mai mult, cu cât logodnica lui era însărcinată... A încercat să se vadă cu ambasadorul care cunoştea bine funcţia înaltă a tatălui: îl invitau mereu la recepţiile de la ambasadă, iar ambasadorul se apropia uneori de el şi îl lovea în glumă în plex cu o mişcare scurtă de boxer... De data asta însă ambasadorul nu l-a primit.

La sfârşitul lui aprilie Enrique a zburat la Havana. Avea de gând să se întoarcă peste o săptămână. Dar nu s-a întors nici peste o lună, nici peste două. Brusc şi-au dat seama toţi că el a înşelat-o pur şi simplu pe fătuca asta naivă, au compătimit-o, iar ea s-a înfuriat pe bocitoarele astea: era convinsă că el nu e în stare să o părăsească şi că numai nişte împrejurări deosebite îl puteau obliga să rămână. Mila oamenilor era umilitoare, tăcerea lui era ciudată. Pe de altă parte, se ştia prea bine că scrisorile din Cuba ajung după reguli arbitrare: uneori după cinci zile de la expediere, alteori după o lună şi jumătate.

Părinţii Lenei Stovba abia se obişnuiseră cu gândul că vor trebui să dădăcească nişte nepoţi negri. Mamei îi căzuse greu vestea asta, în schimb pe tatăl fetei îl liniştea într-o oarecare măsură funcţia înaltă în partid a viitorului ginere. Acum

sărmana logodnică urma să îşi anunţe părinţii severi că logodnicul s-a făcut nevăzut.

Studenţii din an tremurau de indignare. Stovba trăia cu nădejdea în suflet. Chiar înainte de sărbătorile din mai a căutat-o la institut un tânăr cubanez antipatic, cam chel, prieten cu Enrique. Era doctorand la universitate, un pic zoolog, un pic hidrobiolog. Chelul a ieşit cu ea pe stradă şi pe o bancă din scuarul Miusk, unde vântul te lua pe sus, i-a spus că fratele mai mare al lui Enrique fugise la Miami, că tatăl lui fusese arestat. Cât despre Enrique, nimeni nu ştie unde e, acasă nu e de găsit. Probabil că l-au înhăţat de pe stradă...

Lenei Stovba, fată orgolioasă, i-ar fi plăcut mai mult să fie victima colaterală a unui proces politic decât să ajungă o logodnică părăsită. Probabil că părinţii ei ar fi preferat varianta cealaltă... Dar, oricum ar fi stat lucrurile, urmaşul unuia dintre conducătorii politici ai poporului cubanez, situaţie cu care te-ai mai fi putut cumva împăca, a devenit acum un bastard...

Părerile studenţilor de la Chimie erau împărţite: liberalii erau dispuşi să strângă bani pentru trusoul micuţului şi să îl declare fiul regimentului, conservatorii erau de părere că Stovba trebuie dată afară din institut, din comsomol şi, în general, de peste tot, iar radicalii socoteau că un avort cinstit e cea mai bună soluţie ca să n-o mai lungească atât...

Alia, copil din sânge amestecat, pe jumătate orfan, o compătimea din toată inima pe Stovba care până mai ieri fusese atât de fericită şi de răsfăţată de soartă. S-a împrietenit cu colega de cameră care făcuse atâta timp pe grozava, s-a transformat în confidentă, iar Stovba i-a încredinţat secretele şi speranţele ei. Datorită Aliei, Şurik a fost pus la curent cu toate peripeţiile legate de povestea asta dramatică. Îi era şi lui milă de Stovba...

18

În ciuda tratamentului homeopatic, tiroida Verei se mărea vertiginos, a început să se sufoce. A venit iarăşi vorba de operaţie. Ea s-a împotrivit cu ultimele puteri. Într-o zi, când a început criza obişnuită, au fost nevoiţi să cheme salvarea. I-au făcut o injecţie, sufocarea i-a trecut pe loc. Şi-a făcut singură curaj:

— Vezi, Şurik, că injecţiile ajută? De ce una-două la cuţit?

Îi era groaznic de frică de operaţie, adică nu de operaţia în sine, cât de anestezia generală. Credea că nu se va mai trezi.

S-a întâmplat ca următoarea criză de sufocare să se producă, din nefericire, la ora când Şurik se strecurase afară şi zburase peste pod la Matilda.

La două noaptea Vera a bătut uşurel la uşa camerei lui Şurik. De vorbit aproape că nu mai putea să vorbească. Şurik nu a răspuns. A deschis uşa: aşternutul nu era nici măcar atins.

„Unde o fi dispărut?”, s-a întrebat nedumerită Vera, a ieşit pe balcon să vadă dacă nu cumva fumează acolo. Ştia că băieţii mai fumează din când în când... Au mai trecut zece minute, tabletele şi leacurile nu o mai ajutau, erau ca frecţia la piciorul de lemn. Criza de sufocare nu s-a potolit. Situaţia era îngrozitoare. A chemat salvarea rostind nedesluşit adresa cu vocea gâtuită...

Salvarea a venit în douăzeci de minute şi s-a nimerit să fie aceeaşi echipă de data trecută. Doctoriţa bătrână şi mustăcioasă, care insistase şi data trecută ca Vera Aleksandrovna să fie internată de urgenţă, s-a apucat să urle la ea, i-a spus poruncitor să se pregătească urgent de spital. Absenţa lui Şurik a scos-o complet pe Vera din făgaşul obişnuit, plângea încet mişcându-şi capul în semn că se împotriveşte.

— Dacă-i aşa, atunci scrieţi că refuzaţi internarea. Îmi declin orice responsabilitate!

Şurik era cât pe ce să moară când a văzut salvarea la intrare. A ajuns cât ai clipi din ochi la etajul cinci. Uşa era crăpată puţin...

„S-a sfârşit! Mama nu mai e în viaţă”, şi-a spus îngrozit. „Uite ce-am făcut!”

În camera mare se auzeau glasuri pe ton ridicat. Verusia era vie, stătea într-o rână în fotoliul bunicii. Respira deja satisfăcător. I-au curs lacrimi noi când l-a văzut pe Şurik. Îi era cam ruşine de doctoriţă, dar lacrimilor nu avea ce să le facă, veneau de la glanda tiroidă...

Şurik a făcut un salt uriaş de fiară de-a lungul camerei şi, fără să îi pese de doctoriţă şi de bărbatul îmbrăcat doar pe jumătate în ţinută de spital, şi-a îmbrăţişat mama şi a acoperit-o cu sărutări pe păr, pe obraji, pe urechi...

— Verusia, iartă-mă! N-am să mai fac! Idiotul de mine! Iartă-mă, măicuţă...

Bineînţeles că habar nu avea de ce îi venise să spună „n-am să mai fac”. Asta era reacţia lui de copil dintotdeauna: n-am să

mai fac nimic rău, voi face numai fapte bune, voi fi băiat cuminte ca să nu le necăjesc pe mama şi pe bunica...

Doctoriţa mustăcioasă, care avea de gând să zbiere cât va fi nevoie, s-a înmuiat toată şi s-a înduioşat. Aşa ceva vezi mai rar. Ia te uită! O sărută, nu se jenează... o mângâie pe căpşor... Ce boacănă o fi făcut de se dă de ceasul morţii?

— Trebuie s-o internăm pe mama dumitale. Dacă ai vrea s-o convingi.

—Verusia! a implorat-o Şurik. Dacă trebuie într-adevăr...

Vera a acceptat toate condiţiile. În sfârşit, nu chiar toate...

— Bine, bine, de acord! Dar atunci merg la doctoriţa Brumstein...

— Dar să n-o mai lungiţi. Injecţia are efect numai câteva ore, criza poate să înceapă iar, i s-a adresat doctoriţa lui Şurik cu gura de miere.

„Medicina” a luat-o din loc. Şurik nu putea scăpa fără să dea o explicaţie. Până să apuce Vera să îl întrebe, Şurik şi-a dat seama că nu poate să îi spună nimic: nu, nu şi iarăşi nu. Nu poate să îi spună că a fost la o femeie. Pentru nimic în lume.

— M-am plimbat, a anunţat-o pe maică-sa ferm pe poziţie.

— Cum aşa? În toiul nopţii? Singur? a întrebat Vera nevenindu-i să creadă.

— Am avut chef să fac câţiva paşi. Am ieşit să mă plimb puţin.

— Unde?

— Într-acolo, a arătat cu mâna direcţia în care plecase. Spre Timiriazevka, peste pod.

— Da, bine, s-a dat bătută Vera.

A simţit că îi vine inima la loc, deşi ceva nu era în regulă cu plecarea ciudată în miez de noapte. Era învăţată să nu o mintă.

— Hai să bem un ceai şi să încercăm să mai tragem un pui de somn.

Şurik s-a dus să pună ceainicul. Deja se lumina de ziuă, vrăbiuţele ciripeau...

—Data viitoare să mă anunţi din timp când pleci de acasă...

Dar s-a întâmplat ca viitoarea dată să nu vină prea curând. Brumstein, doctoriţa chealǎ, era în concediu de odihnă, îi ţinea locul Liubov Ivanovna, mâna ei dreaptă.

Operaţia, având în vedere urgenţa ei, urma deci să nu o facă somitatea în medicină, doctoriţa Brumstein, ci Liubov Ivanovna. Era o blondă între două vârste, avea un uşor defect

de vorbire, era plăcută la vedere, în ciuda cicatricei mici cusute îngrijit pe buza de iepure.

— Unde mergeţi de obicei la control? a întrebat discret Liubov Ivanovna palpându-i gâtul umflat şi flasc.

— La policlinica Asociaţiei oamenilor de teatru, a răspuns cu mândrie Vera.

— E clar. Aveţi acolo traumatologi şi foniatri buni, i-a retezat-o cu dispreţ doctoriţa.

— Credeţi că operaţia nu poate fi evitată? a întrebat timid Vera.

Liubov Ivanovna s-a înroşit la faţă atât de tare, încât cicatricea de la buză i s-a colorat cu un sânge închis la culoare:

— Operaţia trebuie făcută grabnic. E o urgenţă...

Vera a simţit că o ia cu ameţeală şi a întrebat cu vocestinsă:

— Am cancer?

Liubov Ivanovna şi-a spălat mâinile fără să îşi ridice ochii din chiuvetă, apoi şi le-a şters îndelung cu prosopul şi a continuat să tacă.

— De ce neapărat cancer? Aveţi un sânge acceptabil. O glandă tiroidă difuză, mărită serios. În plus aveţi guşă toxică, mai e şi o tumoare la lobul stâng. Pare că e benignă. N-o să facem biopsie. Nu-i timp de aşa ceva. V-aţi neglijat boala în mod criminal. Brumstein v-a recomandat pe loc operaţia. Uitaţi ce scrie. Se recomandă...

— Dar m-am tratat la un homeopat...

Cicatricea, altfel puţin vizibilă, i s-a colorat şi i-a zvâcnit:

— Dacă ar fi după mine l-aş da pe mâna justiţiei pe homeopatul ăsta al dumitale...

Din cauza cuvintelor atât de necruţătoare, Vera a simţit ceva în gât de parcă acesta i s-ar fi umflat şi îngustat.

„Dacă ar fi trăit mama, totul ar fi fost altfel... Şi în general nu s-ar fi întâmplat nimic din toate astea... “ s-a gândit ea.

Liubov Ivanovna l-a invitat apoi pe Şurik în cabinet) Vera s-a aşezat pe scaunul lipicios de pe culoar, pe locul încălzit de Şurik.

Doctoriţa i-a spus lui Şurik tot ce-i spusese şi Verei Aleksandrovna, a adăugat în plus că operaţia e destul de grea, dar că o îngrijorează mai mult perioada de după operaţie. Îngrijirea bolnavilor în spital e de proastă calitate, ar fi bine să caute o infirmieră cum trebuie. Mai ales pentru primele zile.

„Dacă ar fi trăit bunica, totul ar fi fost altfel...“ — mama şi fiul se gândeau adesea la unul şi acelaşi lucru...

Operaţia i-au făcut-o peste trei zile. S-a dovedit că Vera avusese în parte dreptate când se gândise la ce e mai rău. Deşi operaţia reuşise foarte bine, aşa cum aveau să se lămurească lucrurile mai târziu, a suportat foarte greu anestezia. La patruzeci de minute de la începutul operaţiei i s-a oprit inima. Şi anestezistului tânăr aproape că i s-a oprit inima de spaimă. I-au făcut injecţie cu adrenalină. Pe toţi i-au trecut toate năduşelile. Au operat-o mai bine de trei ceasuri, iar pe urmă Vera nu şi-a revenit două zile la rând.

Se afla la reanimare. Erau de părere că starea ei e gravă, dar nu disperată. Şurik, care aştepta pe scări lângă intrarea în secţia de reanimare, unde în general nu lăsau pe nimeni să intre, nu auzea nimic din ceea ce i se spunea. A aşteptat pe scări două zile şi două nopţi, cufundat într-o tristeţe adâncă, simţindu-se tare vinovat.

Absorbit de gânduri, îşi imagina că e legat în permanenţă de mama. Făcea eforturi să se concentreze ca să o aibă mereu în mintea lui în toate detaliile, cu toate micile ei nimicuri: părul — îşi amintea de vremea când era încă des, cum şi-l pieptăna şi îl usca stând aşezată pe băncuţa scundă lângă radiator... pe urmă părul i s-a rărit, cocul de la ceafă s-a făcut mai mic, culoarea lui întunecată, de alună, s-a degradat la început la tâmple, pe urmă tot capul s-a acoperit cu şuviţe de un gri-murdar, parcă era capul altcuiva... Şi sprâncenele minunate, lungi, începeau cu un triunghi stufos, apoi ajungeau nişte firicele... Şi aluniţa de pe obraz, rotundă, maronie, aşa cum are cuiul floarea...

Făcea un efort disperat, aproape fizic, să o reţină în toate amănuntele: mâinile dragi, vârfurile degetelor întoarse, picioruşele delicate cu osciorul ieşit în afară la degetul mare, urât oscior... Să n-o lase să plece, să se concentreze, să n-o lase să se depărteze...S-a apropiat sora medicală, l-a întrebat dacă nu vrea un ceai.

Nu, nu — a clătinat numai din cap. I se părea că, dacă ar înceta să se gândească intens şi stăruitor la ea, ea va muri...

La capătul celor două zile — uitase de timp, nu mâncase, nu băuse, pare-se că nici la closet nu se dusese, stătuse ţintuit locului pe palier, pe scaunul adus de mila lui din secţie — a venit la el Liubov Ivanovna şi i-a dat un halat alb.

În primul moment n-a recunoscut-o, nu a înţeles ce trebuie să facă cu halatul. A intrat în pânza jilavă cu mâneci lipicioase.

— Tamara, sacii de pus în picioare, a dat ordin Liubov Ivanovna.

Sora i-a pus în mână doi săculeţi nu prea mari, albi-cenuşii, în care şi-a vârât ghetele cu tot cu picioarele amorţite.

—Doar un minut, a spus doctoriţa, pe urmă te duci acasă. Nu-i nevoie să stai aici. Să dormi, să cumperi apă minerală de Borjom şi lămâi... Vii mâine iar.

El n-a auzit-o. A zărit-o pe mama prin uşa deschisă a salonului. Din nas îi ieşeau nişte tubuleţe care se încolăceau pe piept, mai erau nişte tubuleţe care porneau de la mână şi ajungeau la un stativ. Mâna galbenă-albăstruie zăcea deasupra aşternutului. Chiar şi de la gâtul pe care era lipit ceva alb pornea un tub de cauciuc subţire şi roşu. Avea ochii deschişi. L-a văzut pe Şurik şi a zâmbit.

Lui Şurik i s-a tăiat respiraţia exact în locul unde o operaseră pe mama: da, e vinovat, e vinovat de toate! În timp ce bunica se stingea în spital, tâmpitul de el alerga cu Lilia prin magazine să cumpere cârnaţi afumaţi, ajunşi pe urmă în mâinile vameşilor, şi matrioşti, abandonate cu siguranţă în hotelul din orăşelul Ostia de lângă Roma...

În timp ce bunica se stingea în spital — îşi aţâţa el focul inimii stârnit de păcatele lui de neiertat —, o înghesuia şi o giugiulea pe Lilia pe la garduri şi prin colţuri întunecoase... Biata măicuţă, micuţă, slăbuţă, mai mult moartă decât vie, iar el, uită-te la el, sănătos tun, ditamai porcul, să ţi se facă greaţă, nu alta, un dobitoc. Ea murea asfixiată, iar el i-o trăgea Matildei... Şi scârba mare faţă de el însuşi a aruncat o umbră dezagreabilă asupra Liliei şi Matildei, care, în linii mari, nu erau complice la fărădelegea asta...

„Oh! Nu mai fac niciodată”, s-a jurat el. „Nu mai fac niciodată...”

S-a aşezat în genunchi în faţa patului, i-a sărutat degetele uscate, pergamentoase.

— Ei, cum îţi e, Verusia?

— Bine, a răspuns ea abia auzit: de vorbit nu putea încă să vorbească.

Chiar îi era bine: era sub anestezie, operaţia rămăsese în urmă, în faţa ei zâmbea Şurik scăldat în lacrimi, băiatul ei drag. Nici măcar nu bănuia ce victorie măreaţă tocmai repurtase. Idealistă şi artistă în sufletul ei, meditase la feluritele soiuri de iubire încă din tinereţe, întorcându-le pe toate feţele, şi era de părere că forma superioară de iubire e iubirea platonică, făcând

greşeala să înţeleagă prin iubire platonică orice fel de iubire care nu se petrece în aşternuturi. Şurik, credul, căruia îi fusese prezentată această concepţie când era la o vârstă foarte crudă, se conformase şi îi urmase în toate pe adulţii cu scaun la cap, care nu erau alţii decât bunica şi mama lui. Deci se înţelegea de la sine că în familia lor atât de excepţională, unde iubirea e la cote înalte şi cu uitare de sine, tocmai aici înfloreşte iubirea platonică.

Şurik s-a îngrozit fiindu-i clar ca bună ziua că a trădat iubirea „superioară” de dragul unei iubiri „inferioare”. Spre deosebire însă de majoritatea oamenilor, în special a bărbaţilor tineri care au trecut printr-o situaţie asemănătoare, el nici măcar nu era pregătit psihologic să se apere, să îşi spună măcar la ureche că s-ar putea să fie vinovat într-o oarecare măsură, dar că, în acelaşi timp, s-ar putea să fie şi nevinovat. Dimpotrivă, el a făcut de-a-ndoaselea, a aranjat jocul în defavoarea lui, punându-şi cenuşă în cap, ca vina să fie convingătoare şi să nu fie pusă la îndoială.

Pe drumul spre casă, Şurik şi-a venit în fire, a ieşit din starea morbidă în care se zbătuse ca peştele pe uscat, stare în care se aflase în ultimele două zile. A constatat că în timpul ăsta se potolise arşiţa de nesuportat, acum cădea o ploicică anostă, era miezul unei zile obişnuite, se simţea în aer că biata natură, în goliciunea ei mizerabilă, e mulţumită aşa cum este. Venea un miros de proaspăt şi de putregai dinspre mormanele de gunoaie şi de crengi care zăceau de anul trecut ca o pătură aspră, întinsă la marginea micului scuar lăsat în paragină. Şurik a tras în piept aerul amestecat din oraşul murdar: puţin miros înţepător de iarbă, puţin miros de frunze moarte, puţin miros jilav de blană udă...

„Da’ Dumnezeu o fi acum pe aici, pe undeva?” i-a venit în minte şi în aceeaşi clipă i-a răsărit în faţă ca din pământ o bisericuţă scundă. Oare să se fi ivit ea mai întâi şi pe urmă să se fi gândit el exact la asta? S-a oprit în loc. Să intre oare? S-a deschis o uşă laterală micuţă şi o bătrână de la ţară cu un aer preocupat şi cu un castron în mână a traversat curticica în fugă, îndreptându-se spre o anexă.

„Nu, nu, oriunde, numai aici nu”, s-a decis Şurik. „Dacă bunica ar fi fost aici, ar fi ştiut.”

Şi a grăbit pasul, aproape că a luat-o la goană. A simţit că îi creşte inima de fericire, aşa ceva nu mai încercase până acum. Se bucura pentru că se simţea recunoscător cuiva, nu ştia nici

el precis cui — măicuţa trăia, era în viaţă, draga lui măicuţă, îţi urez cu ocazia zilei de naştere, cu ocazia zilei de 8 Martie, ziua internaţională a femeii, cu ocazia zilei solidarităţii celor ce muncesc, cu ocazia zilei de 7 Noiembrie, îţi urez, îţi urez, te felicit, te felicit, complimente, complimente ... o ilustrată cu roşu pe fond albastru, alta galbenă pe fond verde, una cu stele rubinii pe fond albastru-închis, mii de ilustrate scrisese mamei şi bunicii începând de la patru ani. Viaţa e minunată! Felicitări!

Şurik a intrat sub duş, apa caldă nu curgea din cine ştie ce motive, iar apa venită din adâncuri, pe care pământul nu o încălzise încă bine, l-a fript de îngheţată ce era. S-a spălat, a îngheţat, a ieşit zgribulit din baie. A sunat telefonul.

— Şurik! a tunat o voce în receptor. În sfârşit! Nimeni nu ştie nimic. De trei zile sun. Ce s-a întâmplat? Când? La ce spital?

Era Faina Ivanovna. A lămurit-o cum s-a priceput, poticnindu-se în cuvinte.

— Poate fi vizitată? Ce-i trebuie?

— Apă de Borjom, aşa au spus.

— Bine. Borjom, îi duc numaidecât. Sunt la teatru, îndată vine maşina şi o iau din loc.

Şi poc! receptorul. Imediat telefonul a sunat iarăşi. Era Alia. A pus aceleaşi întrebări, cu deosebirea că nu avea apă de Borjom, în schimb avea ore cu seraliştii — orele de laborator plătite cu jumătate de leafă — şi era liberă de la zece şi jumătate.

— Sunt la tine imediat după ore, a promis bucuroasă.

Şurik nici măcar nu a apucat să îi spună: n-ar fi mai bine mâine?

Faina a sosit după o oră. El abia apucase să îşi bea ceaiul cu pâine uscată şi cu conserva de carne după care scotocise în fundul bufetului. Faina a pus lângă uşă cutia minunată din străinătate cu patru sticle de Borjom.

— Hai să stăm puţin de vorbă noi doi, a spus ea moale, apropiindu-şi de el gura frumoasă, obişnuită cu păcatul.

„Nu, nu şi nu”, şi-a spus Şurik, ferm pe poziţie.

Gura s-a apropiat, i-a apucat buzele, limba dulceagă, care avea ceva din consistenţa săpunului, i-a pătruns în gură şi s-a plimbat cu mişcări energice.

Şurik nu era în stare să întreprindă nimic — totul s-a răscolit în el şi s-a sculat cu repeziciune ca s-o sature pe femeia asta desfrânată.

Aproape de ora unsprezece a zbârnâit soneria o data, apoi încă o dată. Ceva mai târziu a sunat telefonul, au urmat din nou bătăi timide în uşă. Dar din locul acela unde se afla Şurik era puţin probabil că îl poate scoate cineva, nici măcar trâmbiţele Ierihonului.

I-a spus Aliei a doua zi ceva care se apropia de adevăr:

— N-am pus capul jos două zile şi două nopţi. Când am ajuns în sfârşit în pat, m-a furat imediat somnul.

Rar poţi să întâlneşti oameni care să urască atât de tare minciuna ca Şurik.

19

În săptămânile de vară care au urmat — şase în spital şi următoarele — Şurik a parcurs în viteză şi în formă prescurtată toată lista cunoştinţelor practice referitoare la o ştiinţă foarte apropiată de ştiinţa îngrijirii nou-născutului: de la lăptişor, grişuleţ cu lapte, brânzică făcută în casă până la uleiul de floarea-soarelui fiert care să înmoaie pielea în locul cicatricei, la comprese şi spălături. Lucrul cel mai important în ştiinţa asta era să nu îi scape nimic din vedere, să intre în pielea unei mame care a născut primul ei copil. Doar scutecele îi mai lipseau.

Dormea foarte uşor: dacă Vera îşi cobora piciorul din pat pe podea, zbura spre camera ei întrebând-o ce s-a întâmplat. Auzea cum scârţâie arcurile când corpul ei uşor ca fulgul se răsucea de pe o parte pe alta, auzea când zăngăne cu paharul, când expectorează. Aceasta era legătura specială — legătura dintre mamă şi pruncul ei — pe care Vera, la drept vorbind, o ignorase întotdeauna întrucât Elizaveta Ivanovna, ca să îşi ocrotească fiica epuizată de naştere şi de tragedia prin care trecuse, luase asupra ei tocmai partea aceasta a legăturii apropiate cu copilul, lăsând în sarcina Verei doar alăptatul. Bineînţeles că nici alăptatul nu fusese floare la ureche: Verocika avea sfârcurile mici, cu orificii strâmte, laptele ieşea greu, se mulgea ore şi ore, sânii o dureau... Dar oricum Elizaveta Ivanovna era aceea care dormea în aceeaşi cameră cu copilul, se scula la fiecare ţipăt al lui, îl înfăşa, îi făcea baie şi, când sosea vremea de alăptat, aducea la pieptul Verei mogâldeaţa înfăşată în scutece curate.

Şurik nu avea cum să ştie nimic din toate acestea, dar vocea lui a căpătat o intonaţie aparte, aceea cu care femeile se adresează pruncilor. A reapărut chiar şi numele cu care i se adresase la doi ani: neputând să pronunţe Verusia, cum îi spunea bunica, o chema Usia, Usenka...

În privinţa banilor trăiau într-o totală incertitudine. Mai precis, banii se terminaseră. Şurik nu mai primea bursă, sesiunea din primăvară o luase cu chiu, cu vai, dar cu o restanţă la matematică, pe care urma să o dea din nou la toamnă. E adevărat că Vera Aleksandrovna primise salariul aproape întreg pe baza certificatului medical — avea vechime mare... Grosul venitului lui Şurik din lecţii secase: vara nu avea elevi, toţi se împrăştiau pe la vilele de vacanţă. Cât dura perioada asta bunica aduna o altă grupă de elevi — absolvenţi de liceu...

Venise într-o zi, în lipsa lui Şurik, Faina, adusese ceva bani de la sindicatul teatrului. În ziua în care banii de la sindicat s-au terminat, Vera a găsit sub hârtia aşezată pe fundul scrinului două librete de economii. Suma depusă ajungea pentru un automobil — bani frumoşi pe vremea aceea. Pe un libret era înscris numele nepotului, pe celălalt numele fiicei.

Vera i-a spus smiorcăindu-se lui Şurik cu vocea stinsă, care nu îi revenise încă după operaţie, aproape aceleaşi cuvinte pe care el le auzise cândva din gura bunicii:

— De pe lumea ailaltă bunica ne ajută să supravieţuim...

Moştenirea neaşteptată anula complet trista perspectivă a familiei scăpătate. Şurik şi-a amintit numaidecât povestea de demult a bunicii despre carcasa mică de metal în care se afla ordinul japonez al bunicului, cu găurile minuscule din care dispăruseră briliantele. Se potrivea perfect cu firea ei.

Socotea că nu se cuvine să discuţi despre bani şi schimba dezgustată subiectul când prietenele calculau cine şi cât salariu câştigă, spunea că sunt vorbe de clacă pe care ele tare le mai au la inimă. Şi bunicii i se scurseseră întotdeauna banii printre degete, însă printr-o metodă specială numai de ea ştiută se pricepuse să despartă ce e trebuincios de ce prisoseşte, ce e necesar pentru viaţa de zi cu zi de ce e trai pe picior mare şi făcuse ce făcuse şi reuşise să le lase copiilor o sumă de bani atât de importantă... Trecuseră trei ani cu totul de când intraseră în casa asta. Ba nu, aproape patru... Dar când cumpăraseră apartamentul puseseră desigur la bătaie tot ce

aveau până la ultimul sfanţ, altfel nu ar fi vândut ea pietricelele alea, ultimele... Greu să le înţelegi pe toate. Să le dai de capăt.

A doua zi de dimineaţă, Şurik şi-a luat buletinul, s-a dus la Casa de Economii şi a ridicat prima sută de ruble. Era hotărât să cumpere de toate. Şi chiar aşa a făcut, a cumpărat la piaţa Tişin o groază de produse, a cheltuit toţi banii până la ultima copeică... Vera a râs de apucăturile lui de boier şi a mâncat o jumătate de pară.

În general era într-o dispoziţie excelentă. Crizele, care îi făcuseră viaţa o povară în ultimii ani, se pare că proveneau de la nişte molecule otrăvite eliminate în exces de tiroida care o luase razna. Acum, prima dată după moartea mamei, şi-a recăpătat curajul şi i-au venit în minte anii fericiţi ai tinereţii, când lua lecţii la studioul de teatru al lui Tairov. Se simţea de parcă i-ar fi fost extirpată oboseala veche de douăzeci de ani odată cu bucata tăiată din tiroida crescută peste măsură. A început numaidecât să facă exerciţii cu degetele aşa cum o învăţase demult de tot Aleksandr Sighismundovici — îşi îndoia ultima falangă, aşa cum ar lua brusc capacul de pe cratiţă, îşi răsucea fiecare deget încoace şi încolo, apoi îşi sucea palmele, tălpile şi la sfârşit le scutura.

La două săptămâni după ce ieşise din spital l-a rugat pe Şurik să ia din vestibul geamantanul cel vechi cu eticheta de hârtie scrisă de mâna Elizavetei Ivanovna lipită pe o parte — erau înşirate acolo lucrurile aflate înăuntru. Vera a scos din geamantan tunica albastră decolorată şi bentiţa de pus pe cap şi s-a apucat dimineţile să facă, acompaniată de muzica lui Debussy şi Skriabin, nişte mişcări sacadate după sistemul hibrid al lui Jaques-Dalcroze, amestecat cu stilul Isadorei Duncan. Aşa se preda disciplina asta revoluţionară prin anul 1910... Ajungea în nişte poziţii bizare, rămânea aşa o vreme şi se bucura că trupul ascultă de muzica modernă de la începutul secolului.

Şurik arunca uneori câte o privire prin canaturile uşii deschise larg şi o admira: mâinile subţiri şi picioarele ieşeau afară din tunica largă ca nişte ramuri albe, iar părul nestrâns în coc — şi-l tunsese foarte scurt când fusese bolnavă, atât cât să îi stea prins la spate — îi zbura la fiecare mişcare, fie ea lentă sau bruscă.

Vera nu fusese grasă niciodată, dar în ultimii ani hormonii răi ciuguliseră destul din ea şi cântărea acum patruzeci şi patru de kilograme, cât un copil, avea piele multă care îi atârna zbârcită pe ici, pe colo. Cu toate că făcea gimnastică, începuse

acum să ia în greutate, câte un kilogram pe săptămână. S-a neliniştit când a ajuns la cincizeci de kilograme.

Grijile ei l-au absorbit cu totul pe Şurik. Îi pregătea micul dejun, o însoţea la plimbare, se ducea la bibliotecă după cărţi pentru ea, trecea uneori să ia cărţi de la biblioteca de literatură universală unde mai era încă înscrisă bunica. Îşi petreceau mult timp împreună. Vera s-a apucat iarăşi de muzică. Cânta la pian în camera mare a bunicii, iar el stătea întins pe divan cu o carte franţuzească în mâini, citind după obiceiul lui vechi din ceva ce îi plăcuse bunicii în mod deosebit: Mérimée, Flaubert... Se ridica uneori şi aducea din bucătărie ceva gustos — căpşuni timpurii de la piaţa Tişin, cacao pe care a reînceput s-o bea exact ca în copilărie...

Pe Vera nu o preocupau grijile lui Şurik şi nu o interesa faptul că alături de cartea lui Mérimée zace manualul de gramatică franceză ... Nu o interesa că studenţii, colegii de clasă ai lui Şurik, fac practică în producţie, iar el stă acasă împărţind cu ea fericirea convalescenţei.

Şurik obţinuse o scutire de la practica în producţie ca să îşi îngrijească mama, fusese repartizat la unul din laboratoarele institutului unde nimeni nu avea nevoie de el, se ducea acolo la două-trei zile, întreba dacă aveau să îi dea ceva de făcut şi pleca la ale lui. Alia făcea şi ea practică, dar nu la uzina chimică, ci la decanat. Chiar acolo la decanat a găsit un moment prielnic să scoată din dulap dosarul lui Şurik, iar el, fără să îi spună o vorbă mamei, a depus o cerere de înscriere la seral la institutul destul de mediocru al bunicii. La limbi străine. Nu mai putea să vadă în ochi chimia, nu mai voia să audă de ea şi nici să o miroasă. Cât despre corijenţa la matematică, nu mai avea de gând să o treacă...

20

Între timp s-au adeverit cele mai negre presupuneri ale cubanezului chel: Enrique fusese într-adevăr arestat şi nu spera nimeni să se întoarcă prea curând.

La mijlocul verii a sosit din Siberia mama Lenei Stovba. I-a adus fetei un purcoi de bani, i-a explicat că reputaţia tatălui e

mai presus de orice şi că nu poate veni acasă în starea asta. Că sunt mulţi cei care îi vor tatei răul, şi chiar şi aşa circulă prin oraş zvonuri murdare... Ce mai încolo şi încoace, trebuie să nască aici, la Moscova, şi drumul ei acasă cu copilul nelegitim e închis. Să facă bine şi să îşi închirieze un apartament sau o cameră, cu banii o vor ajuta ei. Dar cel mai bine ar fi să îşi dea copilul din flori la Casa copilului...

De multă vreme nu mai umbla Stovba cu capul în nori, dar la o asemenea lovitură nu s-a aşteptat. S-a ţinut însă tare: a luat banii, a mulţumit şi nu i-a dat mamei niciun fel de explicaţii.

I-a venit în minte o idee îndrăzneaţă pe care i-a împărtăşit-o Aliei: în anii de şcoală se întâmplase cu ea o poveste de spaimă despre care se vorbise mult în oraş. Pe atunci era în clasa a şaptea, mulţi băieţi se zgâiau la ea, iar unul din a zecea, Ghenka Rîjov, se îndrăgostise de ea până la moarte. Aproape până la moarte. Umbla după ea, era umbra ei, dar ea avea în vremea aceea un alt curtezan mult mai simpatic şi îl refuzase pe Ghenka. Despre ce refuz fusese vorba? Nu îl mai lăsase să o conducă de la şcoală acasă... Şi bietul îndrăgostit s-a spânzurat, dar nu i-a reuşit până la capăt. Era în general un ghinionist... Îl scoseseră din ştreang, îl readuseseră la viaţă, îl mutaseră la altă şcoală, dar iubirea nu îi trecuse. Îi scria scrisori, iar după ce terminase şcoala, plecase la Leningrad, unde intrase la Academia de marină militară. Se împlinise al patrulea an de când îi tot scria, îi trimitea fotografii în care marinăraşul era ba cu beretă, ba cu părul lins, pieptănat spre spate, cu o expresie de băiat fudul şi nătărău... Îi scria că e convins că ea se va căsători cândva cu el şi că el se va strădui din toate puterile s-o facă fericită. Îi dădea de înţeles că în privinţa carierei treburile merg strună şi că, dacă ea mai aşteaptă un pic, n-o să-i pară rău... „Din cauza ta am vrut să mor, iar acum trăiesc numai pentru tine...”

Şi Stovba a cântărit totul, a măsurat de şapte ori şi s-a decis: ei bine, fie! I-a scris o scrisoare în care i-a povestit despre căsătoria care nu a avut loc, despre copilul care trebuie să se nască la începutul lui octombrie.

Ghenka a venit la sfârşitul săptămânii următoare. Dimineaţa devreme. Alia nu plecase încă la comisia de admitere, aşa că a apucat să îl studieze cât timp şi-au băut ceaiul.

Purta o uniformă frumoasă de student la marină, nu arăta rău deloc, era înalt, dar costeliv şi cu umerii înguşti. Ochii verzi, să zicem, ca valul mării... Morfolea întruna batista şi tăcea, din când în când căsca. Alia şi-a băut ceaiul în grabă şi i-a lăsat întête à tête, deşi îşi începea treaba abia la zece şi mai erau două ceasuri până atunci.

După ce Alia a plecat, Ghenka a mai tăcut o vreme, Stovba a tăcut şi ea. Ce a fost de spus i-a spus în scrisoare, iar ce nu i-a spus putea să vadă acum: ea se îngrăşase mult, se umflase, petele roşii-ruginii de pe frunte, din jurul ochilor şi de deasupra buzei de sus îi urâţeau faţa albă ca laptele. Numai părul cenuşiu, care îi atârna de-a lungul obrajilor, rămăsese acelaşi. Era tulburat.

— Aşa stau lucrurile, Ghenocika, a spus ea zâmbind.

Şi în clipa aceea a recunoscut-o în sfârşit, i-a trecut tulburarea, în locul ei a apărut certitudinea victoriei, iar victoria asta, deşi cam şifonată, era totuşi victoria pe care şi-o dorise, era victoria binevenită şi căzută din cer.

— Da, bine, de acord Lena. Câte nu se-ntâmplă în viaţă. Să nu îţi pară rău că ai avut încredere în mine şi mi-ai spus ce ai pe suflet. Pe tine te voi iubi întotdeauna şi îl voi iubi şi pe copilul tău. Numai să îţi dai cuvântul că nu mai vrei să auzi niciodată de bărbatul ăla care te-a părăsit. În situaţia în care mă aflu, vei socoti că sunt un imbecil care spune prostii, dar sunt grozav de gelos. Mă cunosc bine, a recunoscut el.

Lena s-a frământat alarmată. Nu îi dăduse multe amănunte în scrisoare şi îşi dădea acum seama că mai bine ar fi spus o minciună banală: că i-a promis să o ia de nevastă şi că a înşelat-o... Dar nu era în stare.

— Ghenia, povestea nu-i aşa de simplă. Logodnicul meu e cubanez, ne-am iubit mult, n-a fost un simplu joc. L-au rechemat în patrie şi l-au băgat la închisoare din cauza fratelui. Fratele lui a făcut ceva rău acolo. Toţi spun că acum nu-i vor mai da drumul aici.

— Şi dacă îi dau drumul?

— Nu ştiu ce să zic, a recunoscut Lena.

Şi atunci marinăraşul a tras-o spre el — îl împiedica burta, îl împiedica faţa plină de pete, şi ce dacă? Ea era oricum Lena Stovba, soarele, steaua, unica femeie din viaţa lui. A început să o sărute, să o ciugulească cu buzele uscate pe unde a nimerit. Hălăţelul de vară, deschis la culoare, s-a desfăcut atât de uşor, acolo sub el se aflau nişte sâni pe cinste şi o burtă plină ochi. El

s-a repezit desfăcându-şi copcile din părţi de la nădragii negri fără şliţ, tâmpiţi nădragi, şi a ajuns la visul lui. Iar „visul”, după ce l-a întors într-o poziţie acceptabilă pentru o femeie însărcinată, s-a culcat supus pe o rână şi şi-a spus: nu-i nimic, nu-i nimic, altă soluţie n-avem...

Apoi s-au dus în Piaţa Roşie, au luat autobuzul până la Leninskie Gorî ca să vadă universitatea: el se afla pentru prima oară la Moscova şi voia să meargă la Expoziţia realizărilor economiei naţionale, dar Lena era obosită, aşa că s-au întors la cămin.

A plecat la Leningrad la miezul nopţii cu Săgeata Roşie. Lena l-a condus la gară. Au ajuns mai devreme. El a tot gonit-o acasă, era îngrijorat — se făcuse târziu. Dar ea nu a plecat.

— Ai grijă de tine şi de copil, i-a spus la despărţire.

Şi ea şi-a adus aminte că uitase să îi spună un singur amănunt:

— Ghenka, copilul o să fie bruneţel. Poate chiar negrişor.

— În ce sens? nu a priceput proaspătul logodnic.

Ei bine, să zicem negru într-o oarecare măsură, l-a lămurit Stovba.

Ştia ea prea bine ce frumos o să fie copilaşul ei...

Şi în clipa aceea s-a auzit un fluierat, trenul s-a pus în mişcare, l-a luat cu el pe Ghenka Rîjov, uluit, cu tot cu chipul lui, privind peste umărul însoţitorului de vagon.

Ghenka s-a dovedit un om corect în felul lui. S-a frământat mult, a tot încercat să îi scrie, dar nu a fost în stare, în cele din urmă i-a scris: sunt un om slab, pe deasupra şi militar, iar în armată oamenii sunt intransigenţi, te judecă aspru, n-aş putea suporta vorbele spuse în zeflemea şi jignirile din cauza copilului negru... Iartă-mă...

Stovba înţelesese cum stă treaba încă din gară. I-a povestit Aliei totul pe rând. Chiar şi despre lucrul acela dezgustător: nu l-a respins, i s-a dat... Şi au bocit amândouă umilite. Dar lucrul cel mai nesuferit era că nimeni nu era vinovat de nimic... Aşa a fost să fie.

21

Soluţia asta era varianta de rezervă a Elizavetei Ivanovna. De fapt fusese varianta principală la început. Era convinsă că, în cazul eşecului la universitate, va găsi o modalitate să îl aranjeze pe Şurik la ea la institut. Era sigură că el nu avea cum

să ia note proaste la niciuna dintre materii, iar o notă proastă luată la Facultatea de Filologie făcea cât o diplomă de onoare la institutul ei prăpădit... După un an petrecut la institutul Mendeleev, Şurik şi-a dat singur seama că s-a băgat unde nu-i fierbe oala.

S-a înscris la secţia serală. A stat la coadă cu fetele care nu intraseră la filologie, cu băieţii care purtau ochelari cu lentile groase — unul fără ochelari umbla în baston, se vedea cât de colo că e şchiop. Candidaţii de anul trecut de la universitate nu se comparau cu ăştia de categoria a treia.

Domnişoara de acolo, pătată toată ca de ciumă din pricina arşiţei şi a cozii nesfârşite, a primit actele lui Şurik şi a trecut indiferentă peste numele lui de familie, nume cunoscut aici în facultate. Şurik a răsuflat uşurat: îi plăcea să nu depindă de nimeni. Se înfuriase mai devreme închipuindu-şi cum vor coborî în fugă fostele colege ale bunicii — Anna Mefodievna, Maria Nikolaevna şi Galina Konstantinovna — şi vor începe să îl pupe şi să îl mângâie pe cap...

Profesoara care examina candidaţii la limba franceză era o doamnă în vârstă cu părul vopsit galben, prins într-un coc mare care îi stătea strâmb. Toţi se fereau de ea ca de dracu' la examen: era şefa comisiei şi făcea ravagii printre candidaţi. Şurik nu avea de unde să ştie că doamna era una şi aceeaşi persoană cu Irina Petrovna Kruglikova, care timp de zece ani făcuse cerere peste cerere ca să obţină locul ocupat de Elizaveta Ivanovna. Aceasta a aruncat în fugă o privire peste fişa lui de examen şi a întrebat în franceză:

— Eşti rudă cu Elizaveta Ivanovna Korn?

—E bunica. A murit anul trecut.

Doamna era la curent, se informase în privinţa asta...

— Da, da... Ne lipseşte foarte... A fost o femeie minunată...

Apoi l-a întrebat de ce vrea să intre la seral. El i-a explicat: mama e după o operaţie grea, el vrea să lucreze ca mama să poată ieşi la pensie. Vorbea în franceză din politeţe.

— Am înţeles, a mormăit doamna şi l-a întrebat ceva în legătură cu o problemă de gramatică destul de complicată.

— Bunica era de părere că această formă a ieşit din uz de pe vremea lui Maupassant, a spus Şurik vesel, cu un zâmbet total nepotrivit în momentul acela, după care a dat un răspuns bine închegat.

Gânduri de toate felurile o frământau pe Irina Petrovna. Şi-a vârât creionul în cuibul de păr şi s-a scărpinat în cap. Elizaveta

Ivanovna fusese duşmanul ei. Dar asta se întâmplase demult, iar acum duşmanul era şi mort pe deasupra. Pusese umărul serios ca Elizaveta Ivanovna să iasă la pensie, dar după ce îi luase locul, constatase cu surprindere că mulţi dintre colaboratorii de la catedră o iubiseră nu pentru că le era şefă, ci din alte motive, şi lucrul ăsta nu îi plăcuse deloc...

Băiatul ştia franceza la perfecţie, dar ea era în stare să înfunde pe oricine. Nu reuşea nicicum să ia o hotărâre corectă.

— Ce să zic, bunica te-a învăţat limba... după ce termini cu examenele, să treci pe la mine la catedră, sunt până în data de 15. Să vedem, să îţi găsim ceva de lucru.

A luat fişa de examen, a scris „foarte bine” cu stiloul cu peniţă de aur. Şi a descoperit că a procedat nu numai corect, dar şi genial. A suflat pe hârtie ca o şcolăriţă şi l-a privit pe Şurik drept în ochi:

—Bunica dumitale a fost un om foarte cumsecade. Şi un specialist foarte bun...

Peste două săptămâni Irina Petrovna Kruglikova i-a găsit o slujbă lui Şurik la biblioteca Lenin. Să ajungi acolo era mult mai complicat decât să intri la facultatea de filologie.În plus, Irina Petrovna l-a chemat la ea înaintea orelor de curs şi i-a spus că l-a mutat la grupa de engleză:

— În ce priveşte franceza, n-ai nevoie de cunoştinţele de bază. Dacă vrei, poţi să vii la cursurile noastre speciale.

Şi l-au înscris la engleză, deşi acolo studenţii se călcau în picioare.

Numai după ce lucrurile s-au aranjat, el i-a comunicat mamei că a schimbat institutul şi că a găsit de lucru. Vera a oftat mâhnită, s-a lamentat, dar s-a şi bucurat.

— Vai, Şurka, nu mă aşteptam de la tine să faci una ca asta! Misterios mai eşti, se vede treaba că...

Şi-a înfundat degetele în părul lui cârlionţat, i l-a ciufulit, apoi brusc s-a neliniştit:

— Ascultă, ţi s-a rărit părul! Uite aici, în vârful capului. Trebuie să urmărim, să vedem ce se întâmplă...

Şi imediat s-a urcat să ajungă la raftul bunicii cu destinaţie specială unde erau păstrate tot soiul de idei legate de medicină, reţete izvorâte din înţelepciunea poporului şi tăieturi din revista *Muncitoarea*... Acolo scria cum să te speli pe cap, să îţi freci scalpul cu pâine neagră, cu gălbenuş de ou crud şi cu rădăcină de brusture.

Tot în aceeaşi zi, Şurik a făcut un gest total neaşteptat de bărbat energic care ştie ce vrea:

— Am hotărât că a venit timpul să ieşi la pensie. Îţi ajunge cât ai tras. Avem banii puşi deoparte de bunica, iar eu pot să te întreţin, pe cuvânt de onoare.

Vera şi-a înghiţit nodul din gât, care nu îi mai apăruse de mult timp.

— Crezi? atât a reuşit să spună.

— Sunt absolut sigur, a spus Şurik cu o asemenea voce, încât Verocika a început să se smiorcăie.

Asta era fericirea venită în al doisprezecelea ceas: alături de ea se afla un bărbat răspunzător de soarta ei.

Şurik se simţea şi el fericit: mama, pe care era cât pe ce s-o piardă în cele două zile şi două nopţi cât stătuse pe palierul scării, s-a pus pe picioare, iar chimia nu avea decât să prospere în viitor şi fără el...

În seara acelei zile memorabile a sunat Alia să-l invite la cămin:

— E ziua de naştere a Lenei. I s-au înecat corăbiile, stă ca o curcă plouată. Au plecat toţi care-ncotro. Vino, am făcut plăcintă. Mi-e milă de Lena...

Era ora opt. Şurik i-a spus mamei că se duce la cămin la ziua de naştere a Lenei Stovba. Nu prea îl trăgea aţa, dar îi era de-a dreptul milă de Lenka.

22

Lena Stovba împlinea nouăsprezece ani şi, după atâtea zile de naştere fericite, ziua asta era oribilă. Era sora iubită şi frumoasă a doi fraţi mai mari. Tatăl, la fel ca toţi grangurii, nu cunoştea limbajul egalităţii: unora le poruncea, era mereu cu gura pe ei hărţuindu-i şi umilindu-i, în faţa altora era gata oricând să se umilească, să stea în patru labe şi să o facă de bunăvoie şi aproape cu entuziasm. Lena, deşi era copilul lui, făcea parte dintre fiinţele cocoţate sus de tot. O aşezase pe o treaptă atât de înaltă, încât nu suporta nici măcar ideea că ea se va căsători. Nu că ar fi pregătit-o pentru călugărie, asta în niciun caz! Dar în adâncul neexplorat al sufletului de mare şef comunist stăruia prejudecata din popor — sau poate că era ecoul învăţăturii apostolului Pavel — cum că oamenii superiori nu fac copii, că ei se ocupă de lucruri mult mai înalte, de chimie în cazul de faţă...

Când nevasta i-a comunicat timid şi cu mari precauţii că fata lui e pe cale să se mărite, acesta s-a întristat. Când la asta s-a mai adăugat şi faptul că alesul fetei este un om diferit, că aparţine rasei negre, s-a simţit lovit de două ori: în sufletul bărbatului alb care nu a avut de-a face în niciun fel cu rasa neagră există o spaimă ascunsă că într-un bărbat negru se află o forţă cumplită de mascul feroce care întrece cu mult forţa unuia alb... Gelozia lui era de un gen aparte: era inconştientă, nemărturisită, mută. Cum adică, Lenocika lui adorată, albă, curată se va... aşa e, exact aşa, secretarul comitetului regional de partid nu era în stare să aleagă cuvântul potrivit. El, care se învăţase să fie şef şi să comande, el, care cunoştea la perfecţie toate cuvintele de la A la Z cu care putea să strivească o biată musculiţă..., nu era în stare să găsească un cuvânt potrivit cu care s-o plaseze pe fata lui alături de bărbatul negru în spaţiul intim al căsniciei, şi numai la gândul că negrul o va atinge doar, simţea cum încep să îi zvâcnească tâmplele cu un sunet grav ca dangătul de clopot.

Nevasta, care îi spusese cu multe menajamente despre proiectata căsătorie, a fost nevoită după un timp să îi vorbească şi despre anularea ei. Şi să îi spună cu această ocazie şi de copilul care se va naşte în curând. Şi a făcut-o. Efectul pe care l-a avut a întrecut cu mult toate aşteptările. A început să mormăie ca ursul, apoi a sfărâmat masa cu pumnul puternic. Nici mâinii nu i-a fost prea bine — două oase fracturate —, i-au pus-o în ghips. Dar până să ajungă la ghips, le-a poruncit celor din casă să nu mai pomenească numele Lenei, să n-o mai vadă, nu mai vrea să ştie nimic de ea... Nevasta şefului comitetului regional ştia că el se va înmuia după un timp, o va ierta, dar nu ştia dacă Lenka îi va ierta că a renegat-o într-un moment atât de dificil...

Într-un cuvânt, ziua de naştere a Lenei Stovba era cum nu se poate mai tristă. Pe scaunul şubred stătea sărbătorita rotundă bine, cu picioarele umflate, plăcinta cu mere coaptă de Alia arăta ca vai de lume, mai erau felii tăiate din sulul de brânză umedă şi ouă umplute tot cu ouă, dar făcute maioneză.

Erau şi doi musafiri — Şurik şi Jenia Rosenzweig, venit de la vila de vacanţă ca să o felicite pe Stovba părăsită de toţi. Venise cu un coşuleţ pregătit de mama lui evreică, bolnavă de inimă, care fusese informată despre situaţia Lenei. Conţinutul coşuleţului semăna perfect cu lista alimentelor aduse de Scufiţa Roşie bunicii bolnave: o sticlă de doi litri de lapte de la ţară,

plăcintă cu fructe de pădure şi unt făcut în casă, cumpărat la piaţa de lângă gară de la localnici...Fundul coşului era acoperit cu mere verzi, un soi de mere zemoase din unicul pom care rodise pe peticul de grădină al familiei Rosenzweig. În plus Jenia compusese o poezie comico-patetică în care „nouăsprezece ani” rima cu „naţiuni” ca în poezia de avangardă şi însuşi evenimentul care avea să se producă în urma faptei regretabile, a pripelii nesocotite a eroului şi a ignoranţei eroinei a fost interpretat de poet aproape ca o schimbare radicală, ca o transformare revoluţionară a lumii.

Şi, cu toate acestea, Lena s-a bucurat şi s-a luminat la faţă — îi era recunoscătoare Aliei că îşi adusese aminte de ziua ei de naştere tocmai în momentul în care îşi blestema ziua în care s-a născut, îi era recunoscătoare şi lui Şurik care venise într-un suflet să o felicite cu o sticlă de şampanie şi cu una de vin roşu, cu o cutie de ciocolată asortată, care fusese ţinută în dulăpiorul mamei şi care căpătase un uşor miros de parfum folosit cândva de bunica şi înstăpânit acolo pe vecie...

S-au apucat să mănânce şi să bea: şi amândouă plăcintele, şi sulul de brânză umedă, şi ouăle. Se vedea că erau toţi flămânzi ca nişte căţei hămesiţi, au topit totul într-o secundă, iar Alia, fată isteaţă, a înţeles imediat ce trebuie să facă, s-a dus la bucătăria comună şi a mai fiert nişte macaroane pe care le-au mâncat după plăcinte... Se simţeau toţi bine, chiar şi Lena se simţea grozav. Pentru prima oară după câteva luni bune a ajuns la concluzia că, dacă nu ar fi fost nenorocirea asta, nu ar fi avut parte de prietenii ăştia adevăraţi care să o susţină în momentele grele din viaţa ei. De dragul adevărului trebuie spus că prietenii cubanezi ai lui Enrique, biologul chel şi cel de-al doilea, Jose Maria, nu o abandonaseră, dar nu au venit la ziua ei pentru că nu au ştiut...

Oricum ar fi stat lucrurile, ei au băut restul vinului în cinstea prietenilor şi, după ce au dat gata şi macaroanele, au mutat discuţia pe un alt făgaş, trecând de la lucrurile înălţătoare la problemele arzătoare din viaţa de zi cu zi. Cel care a schimbat macazul a fost Jenia, omul cel mai lipsit de simţ practic dintre toţi.

— Toate bune şi frumoase, da’ ţi-ai închiriat o locuinţă?

Întrebare care să te îmbolnăvească, nu alta. Lena trebuiasă elibereze locul din cămin până la 1 septembrie, era deja în vacanţă, dar nu reuşise să îşi închirieze o locuinţă. Mai întâi a acţionat Alia ca un grup de sprijin, a mers cu ea în pasajul

Bannîi, unde funcţiona piaţa neagră a locuinţelor, dar s-a dovedit că prezenţa ei asiatică a blocat treaba — una dintre femeile care închiriau case a spus-o de-a dreptul: nu închiriem la neruşi.

Lena a mers aproape în fiecare zi în pasajul Bannîi, dar nimeni nu voia să dea casa cu chirie uneia însărcinate şi fără soţ. O singură proprietăreasă a bătut palma, o beţivancă bătrână din Lianozov. Proprietăresele ceva mai onorabile au refuzat: nu voiau să închirieze unei femei cu copil. Una s-ar fi învoit, dar i-a cerut buletinul, l-a studiat îndelung, a căutat ştampila cu numărul de înregistrare a căsătoriei şi, negăsind-o, a refuzat...

Întrebarea lui Jenia despre locuinţă a făcut-o pe Lena să se întoarcă cu gândul la situaţia ei de plâns. Şi au podidit-o lacrimile pentru prima oară în ultimele două luni:

— Dacă ar fi fost ştampila aia afurisită, poate că aş fi plecat acasă. Aş fi născut aici şi... iată-mă-s, am sosit. S-ar fi obişnuit tata... Dar aşa rămâne cu ruşinea... În situaţia lui...

Şurik îi împărtăşea suferinţa. Îşi holba ochii, care oricum erau mari şi rotunzi. Căuta o soluţie. Şi a găsit-o:

— Lena, uite cum facem, mergem şi înregistrăm căsătoria. Şi isprăvim treaba!

În primul moment, Stovba nu a înţeles prea bine ce e cu propunerea asta generoasă, în schimb Alia a simţit că o arde cu fierul roşu: îl pregătise pe Şurik pentru ea, îl păstorise ca pe un mieluşel pentru uzul ei personal, cu ea trebuie să se căsătorească, el trebuie să înregistreze căsătoria cu ea...

Numai că Stovba a mestecat şi a înghiţit propunerea. Totul se putea aranja foarte bine. Aşa deci, da... i-a răsunat în capul bălai.

— Da' mama ta ce-o să spună, Şurik?

—Ea nu trebuie să afle nimic. La ce bun? Înregistrăm căsătoria, îţi închiriem o cameră, o să naşti, te trimitem, poate, acasă. Şi când totul va fi bine, divorţăm... Gândeşte-te...

„A naibii treabă”, s-a gândit Stovba. „Ghenia Rîjov, îndrăgostit până la moarte, a şters-o de frică, în schimb moscovitul ăsta, intelectualul ăsta păduchios, băiatul mamii, e gata să mă ajute hodoronc-tronc...”

Lena s-a uitat cu interes la Alia — aceasta se făcuse catran, ochii i se alungiseră şi mai tare şi se uitau pieziş mai mult ca de obicei. Lena a zâmbit în sinea ei: dintre toţi câţi erau de faţă numai ea ştia ce se petrece în sufletul Aliei. În suflet i s-a

strecurat o urmă de bucurie răutăcioasă: nu avea de gând să se ia la întrecere cu flecuşteţul ăsta de kazahă moartă după muncă. Aşa a fost să fie. A învins fără să ridice măcar un deget...

Într-o clipă ochii i s-au uscat de lacrimi, viaţa ei prăpădită a pornit pe făgaşul cel bun.

— Mergi şi pe Bannîi cu mine?

— De ce nu? Sigur că merg.

Jenia a început în culmea fericirii:

— Ura! Eşti un adevărat prieten, Şurik!

Iar Şurik chiar se simţea un prieten adevărat şi un băiat bun. Îi făcea întotdeauna plăcere să fie băiat bun. S-au înţeles ca a doua zi să depună actele la Starea Civilă. Jenia şi Alia urmau să fie martori. Alia îşi blestema zilele că a făcut plăcintă, că a avut ideea să-i sărbătorească ziua de naştere, dar nu era în stare deocamdată să inventeze ceva ca să îşi salveze viitorul...

S-au dus a doua zi nu la Palatul căsătoriilor, ci la ofiţerul Stării Civile de data asta, la unul fără pretenţii din cartier. Au depus cererea. Văzând burta umflată care spunea totul, cei de la registratură i-au programat peste o săptămână. Şurik era cât pe ce să uite, dar exact peste o săptămână a sunat Stovba şi i-a spus că îl aşteaptă peste o oră în faţa ofiţerului Stării Civile. Şurik a alergat şi a ajuns la timp. A înregistrat căsătoria cu Elena Ghenadievna Stovba, i-a salvat pentru un timp reputaţia. Acum ea se putea duce acasă în situaţia onorabilă de femeie căsătorită...

23

Chiar la începutul lui mai Matilda a plecat cu pisicile la ţară. Avea de gând să stea acolo două săptămâni, să vândă casa primită moştenire şi să se întoarcă nu mai târziu de începutul lui iunie. Totul a luat însă o întorsătură neaşteptată: casa s-a dovedit a fi un loc primitor şi reconfortant, iar ea s-a simţit acolo atât de bine încât a hotărât să n-o vândă, ci să şi-o aranjeze ca să aibă o locuinţă în afara oraşului. Îi lipsea doar atelierul, şi Matilda s-a apucat să şi-l amenajeze. Nu trebuia să-şi construiască ceva special — curtea era mare, grajdul acoperit, în care de mult timp nu mai erau vite, era locul ideal pentru un atelier de sculptură. Trebuia consolidat, trebuiau croite nişte ferestre. Un singur lucru îi dădea bătaie de cap —

bărbaţii din partea locului o duceau tot într-o beţie, nu părea că îi va fi uşor să găsească nişte dulgheri. Şi-a adus aminte de Şurik: ce bine i-ar prinde să fie Şurik aici. Nu să se ocupe de dulgherit, ci mai degrabă cu treburile de zi cu zi. A alergat la poştă de câteva ori, la opt kilometri de casă, a sunat la Moscova, dar n-a răspuns nimeni la el. Pe la jumătatea lunii s-a ivit o ocazie — un vecin de la ţară a plecat la Moscova şi i-a propus Matildei s-o ducă şi pe ea cu pisici cu tot. Ea s-a pregătit şi iat-o ajunsă.

Se adunaseră o sumedenie de lucruri de rezolvat în oraş, dar după două luni de absenţă treburile din Moscova nu mai însemnau nimic pentru ea, în schimb cele de la ţară îi ocupau serios mintea. Totuşi cât a durat drumul — cinci-şase ore dacă avea noroc — lucrurile s-au schimbat oarecum: şi-a adus aminte că nu plătise chiria pentru atelier, că fata prietenei ei Nina născuse probabil, iar ea nu dăduse nici măcar un telefon... Şi-a adus aminte şi de Şurik, a zâmbit ca întotdeauna, dar s-a şi emoţionat puţin. Cum a ajuns, a ridicat receptorul şi a format numărul lui Şurik. La telefon a venit mama lui Şurik, a spus un „alo” abia auzit, dar Matilda nu s-a apucat să facă conversaţie cu ea... Era deja ora unsprezece când Matilda a sunat a doua oară, a ridicat receptorul Şurik, ea i-a spus că a sosit, el n-a scos o vorbă mult timp, apoi a spus:

— Aa.... asta-i bine...

Matildei i s-a făcut imediat ciudă că a sunat şi, abilă, a scurtat conversaţia. A pus receptorul în furcă şi s-a aşezat în fotoliu. Konstantin, cotoiul patriarh, întemeietorul şi capul de familie, i s-a lungit la picioare, iar Dusia şi Morkovka s-au împins una pe alta ca să se aşeze cât mai comod pe genunchii ei. Matildei nu-i plăcea să piardă timpul ca să dezgroape morţii, aşa cum obişnuiesc femeile: a alungat supărarea care o rodea puţin din cauza telefonului penibil dat băieţaşului cu care avusese o legătură întâmplătoare şi care, uite, îi dădea acum de înţeles că nu prea avea nevoie de ea. Şi-a gonit deci focul din inimă cu o seamă de griji care o copleşeau şi care trebuiau rezolvate a doua zi: cuie, medicamente, zahăr, seminţe... Ce i-a venit acum cu seminţele, care seminţe, vara e pe sfârşite...

La televizor apăreau şi plecau imagini colorate, n-a închis sonorul pentru că n-o împiedica să rumege ideea care o preocupa în primul rând: se săturase de Moscova, iar satul ăsta de lângă Vîşnii Volociok, locul de baştină al răposatei mame, pădurile, câmpiile, colinele i se potriveau ca o mănuşă— la fix,

în acord cu inima ei, comod. A cercetat mai îndeaproape viaţa la ţară nedistrusă încă de tot şi a simţit, poate pentru prima oară de-a lungul atâtor amar de ani, că şi ea e femeie de la ţară, că vecinele bătrâne, foste mulgătoare şi grădinărese, sunt mult mai plăcute, mai naturale şi mai uşor de descifrat decât vecinele din Moscova, preocupate să-şi cumpere covoare sau să facă pe dracu-n patru să ocupe camera lăsată liberă dintr-o locuinţă comună. Până şi răposata mătuşă i-a apărut acum într-o lumină nouă: de multă vreme vecinul se ţinuse scai de ea să-i vândă casa sau să i-o lase moştenire prin testament. Era una dintre cele mai bune izbe din sat, ridicată la sfârşitul secolului al nouăsprezecelea de o brigadă de meşteri constructori din Arhanghelsk. Dar mătuşa, care îi fusese Matildei atât de nesuferită, refuzase categoric: e bine să ajungă casa la Matriona. Dacă o las cu testament unuia străin, neamul nostru o să dispară cu totul. Iar Matriona e de la oraş, e bogată, nu-i proastă, o să păstreze casa... Acolo în sat oamenii îi spuneau pe numele adevărat de care îi fusese ruşine încă din copilărie. După ce se mutase la oraş, îşi luase numele de Matilda...

Şi Motia-Matilda a zâmbit amintindu-şi de mătuşa care nu fusese nici ea o proastă, iar socoteala ei fusese bună. Mai mult decât bună: dacă Matilda s-a lipit fără să stea pe gânduri de casa asta, înseamnă că e deja gata să-şi schimbe şi viaţa...

La unsprezece şi jumătate, când Matilda îşi gonise din suflet senzaţia neplăcută provocată de convorbirea cu Şurik şi stătea întinsă în pat, s-a auzit soneria.

Îşi luase gândul de la iubitul ei necopt la minte, în schimb el alergase în fugă mâncând pământul aşa cum făcuse şi altădată, sufla greu pentru că urcase într-un suflet la etajul şase. S-a repezit în braţele Matildei, abia a apucat să spună:

— Ai sunat, dar n-am putut să-ţi vorbesc pentru că mama era lângă telefon...

Şi în clipa aceea Matilda şi-a dat seama cât de tare îi dusese dorul: trupul nu ţi-l poţi amăgi, mi se pare că e aproape prima oară în viaţă, dacă nu chiar prima, când descopăr că niciunul din noi nu îi cere nimic celuilalt decât un simplu contact trupesc. Astea sunt relaţiile cele mai curate şi mai adevărate: nici eu nu câştig de pe urma lui, nici el nu câştigă de pe urma mea, e vorba numai de bucuria trupului. Aşa s-a gândit Matilda, şi bucuria gata să dea pe dinafară a rupt zăgazurile.

Şurik nu se gândea la nimic, gâfâia, gonea, ajungea la capăt, o pornea din nou în goană, zbura, plutea, cădea şi din

nou se ridica... Şi toată fericirea asta ar fi fost imposibilă fără miracolul făurit de natură — femeia cu ochii ei, cu buzele ei, cu sânii ei şi cu prăpastia asta strâmtă în care cazi ca să-ţi iei din nou zborul...

24

În toamnă viaţa li s-a schimbat cu totul: Şurik se ducea la primul lui serviciu adevărat şi la cursurile serale ale unui institut, de data asta, acceptabil, în timp ce Vera renunţase la serviciu şi începuse şi ea o viaţă nouă. Se simţea mult mai bine după operaţie şi, cu toate că starea ei permanentă de slăbiciune n-o părăsise, renăscuse: părea că s-a reîntors la Vera aceea din tinereţe. Avea acum mult timp liber, se delecta recitind cărţi vechi citite demult, o pasionau memoriile. Ieşea uneori să se plimbe, mergea ca melcul până la scuarul din apropiere şi stătea pur şi simplu pe bancă fără să facă nimic, ţinându-se cât mai departe de mămicile tinere cu plozii lor zburdalnici şi cât mai aproape de plopii tineri şi de măslinii argintii sădiţi în jurul casei şi prezentaţi ca un experiment reuşit. Făcea şi gimnastică, şi conversaţie la telefon cu Nila, una din cele două prietene de-o viaţă, văduva fără copii a unui faimos pictor. Văduva era dispusă oricând să poarte discuţii interminabile la telefon pe marginea scrisorilor lui Anton Pavlovici sau a jurnalelor Sofiei Andreevna Tolstoi... Lucru de mirare — tot ce avea legătură cu viaţa de atunci era mai uşor de înţeles şi mai interesant decât tot ce privea viaţa de acum. Cu Kira, cea de-a doua prietenă a Verei, nu se putea discuta la nesfârşit, pentru că avea întotdeauna ceva pe plită care dădea în foc...

Cu ocazia ieşirii mamei la pensie, Şurik a adus acasă un televizor enorm. Vera s-a arătat puţin contrariată, dar în curând a ajuns săpreţuiască noua achiziţie: de cele mai multe ori erau prezentate spectacole vechi şi, în scurt timp, făcând rabat la stângăcia artei ăsteia, s-a obişnuit să se uite „la dulap”.

Şurik nu avea aproape deloc timp liber, cu mama se vedea mai puţin decât îşi dorea ea: Vera se trezea târziu, când de obicei el era deja plecat, lăsând în bucătărie, acoperită cu o pânză zdrenţuită, budinca de ovăz, felul de mâncare introdus în meniul familiei de bunicul Korn, care suferise în tinereţea lui de anglomanie.

În schimb, în dimineţile de duminică luau micul dejun împreună, apoi la amiază Şurik dădea două lecţii de franceză, două „rămăşiţe”, cum le numea Vera, iar seara şi-o petreceau împreună. Pentru că Vera se ferea deocamdată să iasă din casă singură, în serile de duminică se duceau la concerte, la spectacole, se duceau în vizită la Kira sau la Nila. Găsea oare Şurik că e amuzantă viaţa asta mondenă? Voia, poate, băiatul ăsta tânăr să-şi aleagă pentru duminică vreo altă distracţie? Astfel de întrebări nu-i treceau prin minte Verei. Şi nici lui Şurik. Pe lângă dragoste, grijă şi devotament, în felul cum se purta cu mama lui, era şi multă docilitate, şi smerenie biblică venită de la sine, fără niciun fel de constrângere.

Vera nu pretindea niciun fel de sacrificiu — acesta era subînţeles. Şurik era dispus mereu s-o ajute să-şi pună ghetele şi paltonul, să-şi scoată ghetele şi paltonul, s-o ajute să urce în tramvai, s-o aşeze pe locul cel mai comod. O făcea atât de natural, de simplu, de binevoitor...

Vera îi împărtăşea gândurile şi observaţiile, îi povestea conţinutul cărţilor citite, îl informa cum se simt prietenele ei cu sufletul şi cu trupul. Apăreau câteodată în discuţiile lor chiar şi teme politice, deşi, în general, Vera era mult mai timorată decât răposata ei mamă şi nu prea intra în dispute aprinse, preferând să declare sus şi tare că politica n-o interesează, că pe ea o interesează numai şi numai cultura. Vedea cu ochi buni slujba lui Şurik de la bibliotecă numai pentru că era „culturală”, deşi găsea că nu e întru totul potrivită pentru un bărbat.

Dar lui Şurik îi era pe plac. Îi plăcea totul: staţia de metrou Leninskaia biblioteka, clădirea veche a bibliotecii Rumianţev, mirosurile de tot felul ale cărţilor — ale celor de azi, ale celor vechi şi foarte vechi, pe care un nas fin le deosebea prin miile de feluri de piele, de percal, de clei, de pânză pusă înăuntrul cotorului, de cerneluri tipografice —, îi plăceau şi femeile drăguţe de acolo,toate din aceeaşi specie deosebită de bibliotecare, discrete, amabile, arătând toate, chiar şi cele tinere, de vârstă medie delicios de incertă. Când se aşezau în pauza de masă să-şi bea ceaiul, îl tratau cu sendvişuri cu brânză şi salam, toate identice...

Dintre toate, doar şefa lor, Valeria Adamovna Koneţkaia, făcea notă aparte. E adevărat că se deosebea şi de şefii de secţie. Toate celelalte secţii erau conduse de persoane cu vârste venerabile printre care se numărau şi puţinii bărbaţi din bibliotecă. Era cea mai tânără, cea mai energică, se îmbrăca

mai bine decât toţi, purta chiar şi cercei cu briliante care trimiteau scântei albastre stridente în momentul când apăreau câteodată de sub părul foarte des, cât să ajungă pentru cel puţin trei femei, legat la repezeală, ba cu o fundă de catifea în jurul capului, ba la spate cu o panglică neagră, lată. Mirosul ameţitor de parfum şi zgomotul cârjei îi anunţau dinainte prezenţa. Mândreţea asta de femeie şchiopăta de un picior, se vedea că face o mişcare în forţă, de profunzime, că la fiecare pas pare că se scufundă uşurel, după care iese la suprafaţă ridicându-şi în acelaşi timp genele albastre... Ar fi trebuit s-o deteste toţi pentru că distrugea monotonia generală, distrugere a cărei pildă vie era chiar ea. Cu toate acestea, o iubeau toţi: pentru frumuseţea ei, pentru ghinionul pe care îl înfrunta curajoasă, o iubeau chiar şi pentru maşina Zaporojeţ destinată invalizilor, pe care o conducea singură, lăsându-i cu gura căscată pe şoferi şi pe pietoni din cauza comportamentului ei imprevizibil, o iubeau pentru firea ei veselă şi îi iertau — ah, aveau multe să-i ierte — bârfele, amestecul în treburile altora, cochetăria nepotolită, aventurile amoroase cu obişnuiţii bibliotecii.

Şurik a avut posibilitatea să-i măsoare iubirea de oameni, când a venit la ea să-i ceară o învoire de trei zile în toiul epidemiei de gripă, când jumătate dintre colaboratori erau bolnavi, iar cealaltă jumătate munceau de două ori mai mult.

— Ce ţi-a venit, ţi-ai pierdut minţile? Datoria mea e să-ţi dau liber doar pentru examene. Tocmai când aici ţara arde, dumneata mai vrei liber şi pe cont propriu! Nici să n-aud! Şi aşa n-am pe nimeni să pun la treabă!

—Valeria Adamovna! a rugat-o fierbinte Şurik. E o situaţie ... e de aprobat doar o cerere de plecare, o nimica toată!

—Dumneata abia ai început munca şi vrei să pleci! Du-te! Aici se aşteaptă la coadă! Să te duci să lucrezi la biblioteca Lenin! Oamenii nu pleacă de la noi! Numai la pensie! s-a înfierbântat sincer şefa.

— E musai să plec pentru trei zile în Siberia. Dacă nu mă duc, înseamnă că trag pe sfoară o femeie...

În privirea albastră a Valeriei s-a aprins curiozitatea:

— Cum aşa?

—Uitaţi cum vine treaba, e timpul să nască, mă-nţelegeţi? Eu sunt un fel de soţ, ceva în genul ăsta...

— Cum se poate! Ţi se naşte un copil şi dumneata eşti un fel de soţ? s-a arătat exagerat de uimită Valeria.

Şurik, stând pe muchia scaunului, i-a povestit pe scurt, dar cuprinzător, toată istoria sărmanei Lena Stovba, o istorie care nu avea încă un final pentru că, după ce au înregistrat căsătoria, ea a plecat la părinţi în Siberia, acum i-a venit ceasul să nască, ea l-a sunat şi l-a rugat să vină imediat pentru că, dacă se naşte un copil aşa şi aşa, adică negricios şi atât, mai treacă meargă. Dar dacă o să fie negru de tot, o să se lase sigur cu scandal în familie pentru că tatăl ei e o stană de piatră cu funcţie mare în partid şi o s-o dea afară din casă cu siguranţă... Aşa că el trebuie să joace rolul tatălui fericit al copilului cubanez...

— Scrie cererea, a spus Valeria Adamovna şi şi-a pus frumoasa ei semnătură zburlită chiar sub rândurile lui scrise timid.

25

Şurik a început să se pregătească de drum. Stovba îl rugase să cumpere, dacă reuşeşte, două costumaşe de lână. El s-a dus conştiincios la Lumea copiilor, la acelaşi magazin de unde bunica Elizaveta Ivanovna cumpărase la naşterea lui aceleaşi costumaşe. A stat ca tot omul la coada lungă şi a cumpărat două costumaşe, unul galben şi unul roz. O doamnă în vârstă cu simţ practic, care era înaintea lui la coadă, l-a sfătuit să ia unul pentru vârsta de un an şi unul pentru doi ani. De ce două costumaşe de aceeaşi mărime? Asta era de la sine înţeles.

Nu a găsit biberoane importate pentru că în ziua respectivă nu „băgaseră” aşa ceva la vânzare la Lumea copiilor. Alia Togusova a făcut rost de obiectul ăsta rar, fabricat în Cehoslovacia. Nu-şi revenise încă în urma traumei provocate fără să vrea de Şurik. Continua să se prefacă de ochii lumii că are o legătură amoroasă cu el. Dar, după borcanul cu vopseaua de ulei care slujise drept pretext să se apropie de el şi după câteva incursiuni aşa-zis neprevăzute pe strada Novolesnaia, Şurik nu se arătase prea insistent. La drept vorbind, nu insistase deloc. N-o sunase nici măcar o dată.

Lucrul ăsta era dureros, dar pentru Alia însemna doar un obstacol nou şi atât: pe toate celelalte le biruise încetul cu încetul. Intuia că are mult de lucrat cu împrejurările, că trebuie să se ostenească, să stăruie, să le schimbe în folosul ei.

La institut treaba mergea ca pe roate: i se mărise bursa în urma rezultatelor de la ultima sesiune. De fapt, a fost ultima

pentru Şurik, pentru Alia a fost pur şi simplu sesiunea de primăvară din primul an. Avea două jumătăţi de normă, una la catedră, ca laborantă, a doua la decanat, ca secretară la secţia serală. Ştia să bată la maşină de când lucrase la uzina chimică din Akmolinsk. Dar partea aceea din viaţă fusese amputată, nu-şi mai amintea de ea, chiar şi mamei îi scrisese doar două scrisori: prima compusă pe negândite când intrase la facultate, povestise acolo şi despre Piaţa Roşie, şi despre cămin, pe a doua o scrisese în primăvară când o anunţase că nu poate veni în vacanţă pentru că are la început practică, pe urmă trebuie să muncească, să câştige bani, iar bani de bilet nu are. Mama nu pricepuse nimic din scrisoare şi dedusese că fata ei se pregăteşte să vină şi că trebuie să muncească să-şi câştige banii de bilet.

Chiar aşa era, Alia muncea şi agonisea: şi bani, şi o nouă biografie. Toţi se purtau bine cu ea — şi colegii de facultate, şi colegii de serviciu. Ştiau că e un om de nădejde, că e zeloasă în toate, că nu se dă în lături să lucreze în plus. Numai că iată, nu reuşea să-şi facă prieteni. N-o chemau în vizită. De altfel, nici nu avea timp să se ducă. Dar de dureros era foarte dureros că n-o invitau.

Făcea ce făcea şi nu reuşea să înnoade o relaţie ca lumea cu oamenii de care avea nevoie. Chimie învăţase, dar ar fi vrut să deprindă şi alte lucruri. Şi iată că s-a nimerit să fie primită într-o singură casă din Moscova, în casa lui Şurik. Şi singura femeie pe care o numea în sinea ei cu respect „doamnă” era Vera Aleksandrovna. O examinase cu atenţie, îi plăcuse totul la ea: ţinuta, felul simplu de a vorbi, dar care avea ceva deosebit, şi felul cum îşi ţinea bluza pe umeri fără să lase mânecile să atârne, şi unghiile date cu lac roz, îi plăcuse cum mânca şi bea, părea că e distrată, dar mânca atât de încet şi de frumos... Era un model bun de urmat — dar cum rămâne cu mânecile? Alia nu putea să trăiască aşa, ce să facă ea cu mânecile, ar încurca-o şi în laborator, şi în anticamera decanatului...

Dar ceva-ceva tot a găsit că e potrivit pentru ea, de pildă, ceaiul cu lapte. După moda englezească. Dintr-un vas mic de argint special pentru lapte şi nu din cutia de carton turna Vera Aleksandrovna firicelul subţire în ceaşca de ceai, de acolo ieşeau dantele râurate de aburi, iar ea le împrăştia amestecând cu linguriţa în sensul acelor de ceasornic...

Remarcând privirea atentă a Aliei, Vera Aleksandrovna îi spusese:

—Când Şurik era mic, credea că ceaiul se face dulce pentru că-l amesteci, şi nu pentru că-i pui zahăr. Şi cu cât îl amesteci mai mult, cu atât se îndulceşte mai tare. Nostim, nu-i aşa?

Şi tocmai acest „nu-i aşa?” era absolut încântător.

În seara dinaintea plecării, Alia nu-l prevenise pe Şurik că va trece pe la el după ce termină lucrul şi acum îl aştepta bând pe îndelete ceai cu Vera Aleksandrovna, aşa cum fac englezii. Era salutul de bun-venit din partea bunicului Korn, anglofil înrăit. Au aşteptat destul de mult până să apară Şurik.

— Am adus biberonul pentru Stovba, a spus Alia zâmbind conspirativ. Ţi-ar fi cu putinţă să-l iei, nu-i aşa?

— Cum să nu, a mormăit Şurik fără să ia în seamă eleganţa nelalocul ei din vorba Aliei.

Vera Aleksandrovna a pus să încălzească pe plită nişte carne de porumbel cumpărată din oraş.

— Alia, sper să nu mă refuzi.

Alia a refuzat-o. Voia să mănânce, dar se temea că nu e în stare să taie bucăţelele cum trebuie, că nu ştie să le aducă la furculiţă fără să le înţepe cu partea lată a cuţitului. La cantina institutului se pricepea grozav să mănânce bucăţele dintr-astea cu lingura, nu erau furculiţe destule la vremea prânzului...

Şurik mânca exact ca mama lui, fără să se grăbească şi cu mişcări precise. Cum vine treaba asta? La laborator nu-i în stare să amestece două soluţii într-o eprubetă, nici măcar să cântărească substanţele ca lumea, s-a minunat Alia.

Vera Aleksandrovna a plecat la ea în cameră să se uite la televizor, era *Tania* lui Arbuzov într-o nouă regie şi nu putea s-o piardă.

—Ei, cum e, mâine pleci la nevastă? a întrebat Alia, vezi Doamne, în glumă.

— Mai încet, ce-ai, ai înnebunit? Mama nu ştie, s-a speriat Şurik.

— Nu ştie că pleci? s-a mirat Alia.

— I-am spus că plec în delegaţie. Că s-a nimerit, sau cam aşa ceva, să mă duc în oraşul în care locuieşte Stovba. Nu ştie că m-am căsătorit cu ea. Habar n-ai unde am ascuns buletinul ca să nu dea cu ochii de el din întâmplare.

— Da’ costumaşe ai cumpărat?

Şurik a dat din cap că da.

— Unul pentru un an şi unul pentru doi.

— Arată-mi-le.

Şurik, credul, a condus-o în camera lui unde se afla geamantanul nr.1 al bunicii aproape plin, era cei mai mic din colecţia ei, avea colţurile de metal. Mai existau şi geamantanele nr.2 şi nr.4. Dar Alia nu ştia de ele.

Şurik s-a aşezat pe geamantanul aflat pe podea lângă biroul lui. Stând în spatele lui, Alia i-a cuprins umerii. El s-a uitat la ceas, era zece jumătate. Mai trebuia s-o şi conducă, nu avea încotro. Mâine urma să se scoale la şase, avionul pleca devreme.

— Bine, dar repede, a avertizat-o.

Nu erau chiar cuvintele pe care şi le-ar fi dorit Alia. Dar la urma urmei, treaba nu stătea în cuvinte, ci în modul cum se purta în general. Alia se obişnuise din copilărie cu ideea că toată lumea ştie ce vor bărbaţii de la femei. Asta era teoria ei destul de simpluţă, căreia i se conforma fără să simtă nevoia să-l întrebe pe Şurik dacă în momentul ăsta doreşte aşa ceva. Lui nici prin cap nu-i trecea să-i refuze fetei un fleac ca ăsta. Şi, cu pofta care-i venise mâncând, Şurik a făcut operaţiunea pe care era musai s-o facă provocându-i plăcere Aliei cu vârf şi îndesat: deci se iubeau, era a cincea oară după celelalte deja consumate începând cu Anul ăla Nou, asta însemna că totul merge în direcţia cea bună, şi, dacă Stovba n-o să pună jugul pe el, atunci el o să-i revină ei, Aliei, dar cu răbdare şi devotament. Cât despre Stovba, având în vedere sarcina avansată, ea nu prezenta niciun pericol. Mai mult decât atât, toţi ştiau cât e de îndrăgostită de negrul ei, Enrique, şi, la urma urmei, cărui bărbat i-ar plăcea una ca asta...

Poate că schema generală era corectă, dar era valabilă pentru alte regiuni aflate departe şi pentru alt gen de oameni.

Până acum Alia nu ţinuse seama de lucrul ăsta, dar mai avea destul timp înaintea ei să înveţe.

Cinci ore a zburat Şurik cu costumaşele şi biberoanele. A mai stat şi patru ore în aeroport aşteptând decolarea avionului care se amâna de la o oră la alta. În afară de geamantanul bunicii, mai avea la el două romane vechi din biblioteca ei. Pe unul din ele, unul franţuzesc, plictisitor la culme, îl citise conştiincios până să se urce în avion, pe celălalt, un volumaş jerpelit din care zburau foile, l-a început în avion. A fost chiar interesant. Pe la jumătatea cărţii s-a poticnit brusc, dându-şi seama că nu citeşte în franceză, ci în engleză. S-a uitat pe

copertă — era un roman de Agatha Christie. Era prima oară când citea fără să ştie o carte în engleză.

La aeroport l-a întâmpinat aşa-zisa soacră, pe care o vedea pentru prima oară în viaţa lui. Arăta ca un om de zăpadă cu o găleată de fetru pe cap şi cu buzele strânse. Şurik era mai înalt ca ea, dar alături de ea s-a simţit ca un copil mic lângă educatoarea lui supărată, gata să-i sară ţandăra. Ceva de-a dreptul surprinzător i-a trecut prin minte: de ce o fi venit el oare? Ar fi putut să renunţe, nu-i aşa? Doar nu din cauza costumaşelor...

— Faina Ivanovna, şi-a propulsat soacra mâna groasă.

Şurik a sesizat imediat asemănarea cu cealaltă Faina Ivanovna, fosta şefă a mamei, şi nu s-a prea simţit în apele lui.

— Şurik, a răspuns la strângerea de mână.

— Iar după tată? a întrebat severă soacra.

— Aleksandrovici...

— Aleksandr Aleksandrovici, pare-mi-se.

Numele de familie îi rămăsese întipărit în minte când studiase buletinul Lenei. Era un nume suspect, iar prenumele şi numele tatălui — astea mai mergeau, nu erau rele...

A luat-o înainte, el după ea. La ieşire aştepta o Volgă neagră, maşina de serviciu.

„A tatălui”, a ghicit Şurik. Când şi-a zărit şefa, şoferul a ieşit din maşină, a dat să deschidă portbagajul, dar când a văzut geamantanul modest al lui Şurik, s-a mulţumit să deschidă doar portiera.

— Ginerele nostru, Aleksandr Aleksandrovici, l-a prezentat soacra pe Şurik.

Şoferul a întins mâna:

— Bine aţi venit, San Sanîci! a zâmbit larg făcând să apară dinţii sclipitori de metal. Pe mine mă cheamă Volodia.

Şurik şi soacra s-au aşezat pe bancheta din spate. Au pornit.

—Cum se simte mama? a întrebat pe neaşteptate Faina Ivanovna plină de duioşie.

— Mulţumesc bine, după operaţie i-a fost mult mai bine.

S-a întrebat imediat cum se face că ştie de mama.

— Da, Lena spunea că a fost o operaţie grea. Ei, slavă Domnului! Slavă Domnului! A stat mult în spital?

— Trei săptămâni, a răspuns Şurik.

— Ghenadii Nikolaevici a stat şi el trei săptămâni acolo la voi, la spitalul de la Kremlin. L-au operat la vezica biliară. Buni

doctori, a comentat aprobator Faina Ivanovna. Dacă o să mai fie altă dată nevoie de internare, e mai bine la Kremlin. Aranjează Ghenadii Nikolaevici. Doar suntem în familie ...

În clipa asta, Şurik a priceput, în sfârşit, că discuţia e pentru urechile şoferului şi a început să se lămurească în privinţa rolului pe care o să-l joace el...

— Iar Lenka te-a tot aşteptat. Arde de nerăbdare. Azi, mâine, zilele astea, o să naştem...

— Ei da, a mormăit Şurik fără convingere.

Soacra părea că s-a hotărât să tacă, nu cumva să facă vreo gafă.

—Tu, Volodia, să nu bagi maşina în garaj, să fii gata, s-o ţii cu tine, că nu se ştie... o dată te pomeneşti că..., a dat ordin şoferului Faina Ivanovna când au ajuns acasă.

— Am înţeles. Sunt câteva zile bune de când o ţin cu mine, a răspuns şoferul dând din cap.

A ieşit din maşină şi a deschis portiera.

Clădirea construită în stil stalinist era una obişnuită. În lift era scris ceva de origine străină, un cuvânt care prinsese rădăcini în sfânta Rusie încă din vremea invaziilor tătare, în schimb, pe etaj era o singură uşă aşezată la mijlocul palierului. Şi deschisă larg. În uşă stătea un munte de bărbat cu o coamă deasă de păr alb şi cu gura lăţită într-un zâmbet.

— Hai ginerică, intră! Pofteşte, te rog!

În spatele lui stătea Stovba, rotundă ca un pepene, cu părul aranjat altfel, cu un şal de Orenburg pus peste rochia largă, de un roşu-închis. Zâmbetul îi lumina tot chipul, era plină de recunoştinţă. Şurik a rămas surprins de cât de mult se schimbase.

Socrul i-a strâns mâna lui Şurik, apoi l-a îmbrăţişat de trei ori. Mirosea a votcă şi a apă de colonie. Lena şi-a apropiat capul cu părul de culoare deschisă, pieptănat cu cărare la mijloc. Şurik nu stătuse niciodată atât de aproape de o femeie însărcinată şi s-a emoţionat brusc văzându-i pântecul şi candoarea neobişnuită a chipului. Nu avusese expresia asta înainte. A sărutat-o mai întâi pe păr, apoi pe buze, tremurând fără să se lămurească din ce parte a corpului îi vine tremurul ăsta. Lenei i s-a înroşit faţa pătată. Încetase să fie frumoasă, în schimb era adorabilă...

—Vai, Lena, ce burtă ai! Pur şi simplu nu ştiu cum să fac, pe ce parte să mă apropii ca să te ajung, a spus Şurik zâmbind.

Socrul i-a aruncat o privire aprobatoare şi a hohotit:

— Hai îndrăzneşte, nu te sfii! O să înveţi! Uite, Faina Ivanovna a avut trei sarcini şi niciuna n-a vătămat-o!

Coridorul cotea de două ori. Şurik şi-a făcut socoteala că apartamentul e prins într-o reţea de coridoare şi cotituri. L-au dus într-o cameră mare unde masa era pusă şi arăta uşor devastată.

Ghenadii Nikolaevici a răcnit ceva şi pe cele trei uşi au început să intre oamenii toţi deodată, ca şi cum aşteptaseră în spatele uşii semnalul de intrare. Şurik s-a trezit la masă cu nouă persoane: un bătrân înalt, uscat şi o bătrână adusă de spate, părinţii lui Ghenadii Nikolaevici, sora Fainei Ivanovna, cu un chip bizar, slabă de minte cum a reieşit mai târziu, fratele Lenei Stovba, Anatolii, cu nevasta, părinţii Lenei şi Lena în persoană.

Mâncarea de pe masă arată ca mulajele de la teatru, i-a trecut prin minte lui Şurik: un peşte imens, pulpa unui animal sălbatic uriaş, plăcinte cât o găină fiecare, castraveţi muraţi care priveau chiorâş de lângă dovlecei... Cartofi fierţi într-o oală cât o găleată, iar icrele într-o ditamai salatiera...

Stovba era cea mai înaltă între colegii din an, dar aici, în mijlocul familiei de uriaşi, părea de statură potrivită cu toată burta ei.

— Luaţi loc, luaţi loc, haideţi mai repede! a spus solemn Ghenadii Nikolaevici.

Toţi s-au grăbit să mişte scaunele şi să se aşeze. Pe urmă totul s-a desfăşurat exact ca la şedinţă. Ghenadii prezida în calitate de preşedinte, nevastă-sa făcea pe secretara, sora ei slabă de minte se ducea la bucătărie şi aducea carafele pline...

— Umpleţi-vă paharele! Tolik, toarnă-le lui tata-mare şi mama-mare! Maşa, ce-i cu tine? Parcă n-ai fi de-ai casei. Ridică paharul! a dat ordin socrul.

A umplut paharele celor care se aflau în rând cu el. Adică Fainei Ivanovna, Lenei şi lui Şurik. S-au înarmat, în sfârşit, toţi cu paharele, iar Ghenadii Nikolaevici a ridicat paharul lui special:

— Iată draga mea familie! Primim un nou membru, pe Aleksandr Aleksandrovici Korn. N-a fost să fie aşa bine cum am fi vrut, n-am jucat la nuntă aşa cum ar fi trebuit, dar ce să mai zicem acum. Las' să ne fie bine mai departe, să ne înţelegem ca oamenii. În sănătatea tinerilor!

Au ridicat toţi paharele să ciocnească. Şurik s-a sculat şi s-a întins să ajungă la bunici. Deşi erau bătrâni bine, erau morţi

după băutură. Toată lumea a dat pe gât votca şi a luat la repezeală ceva în gură.

Au urmat bucatele cele mari. Lui Şurik îi era foame, dar mânca aşa cum făcea de obicei, fără grabă, cum îl învăţase bunica. Toţi ceilalţi mestecau plescăind tare, s-ar putea spune chiar că înfulecau cu un aer belicos. Îşi turnau mereu în pahare şi îşi umpleau farfuriile. Pulpa s-a dovedit a fi de urs, peştele era de prin părţile locului, iar băutura era votca naţională. Şurik a băut din ea peste măsură.

Petrecerea s-a terminat neaşteptat de repede. Au mâncat, au băut şi s-au împrăştiat care-ncotro prin cele trei uşi.

Lena i-a arătat lui Şurik pe unde s-o ia: coridorul o cotea de două ori. Au ajuns în camera Lenei. Până nu demult fusese camera ei de copil. Crescuse atât de repede, încât ursuleţii şi maimuţelele nu apucaseră să dispară sau să devină cantitate neglijabilă, aşa cum se întâmplă de obicei cu fetele ajunse la adolescenţă. Pe pereţi atârnau ilustraţii: o pisică cu pisoiaşi, nişte chinezi bând ceai în ceşcuţe de porţelan la umbra unui prun în floare de cine ştie când, doi clovni. Un pătuţ lipit de perete nedemontat. Ca şi cum copilul crescuse mare şi cedase locul altui copil, unuia nou... Mai erau în cameră un divan cam îngust cu două perne şi două pături.

— Baia şi closetul sunt la capătul coridorului, pe dreapta. Am pus prosopul verde pentru tine, a spus Lena fără să se uite la Şurik.

El a pornit-o pe coridor să ajungă acolo unde voia de mult să ajungă.

Când s-a întors, Lena era lungită în pat, într-o cămaşă de noapte roz, cu burta cât un munte înălţat în faţa ei. Şurik s-a întins alături. Ea a scos un oftat.

— De ce oftezi? Toate s-au aranjat aşa cum trebuie, a spus Şurik fără convingere.

— Îţi mulţumesc că ai venit. Tata o să te ducă să-ţi arate totul, o să-ţi arate uzina de ţevi, terenurile de vânătoare, fabrica de ciment, poate că o să te ducă la Sugleika, să te fiarbă înăbuşit la baia de aburi...

— De ce toate astea? s-a mirat Şurik.

— Chiar n-ai înţeles? Ca să vadă lumea...

Şi-a înghiţit plânsul, şi-a pus mâinile pe burtă pe deasupra păturii. Lui Şurik i s-a părut că burta i se mişcă uşor. I-a atins umărul cu mâna:

— Lena, să zicem că dau o raită pe la fabrică... Ce importanţă are... gândeşte-te că...

Ea s-a întors cu spatele, a început să plângă încet, cu amar.

— Ce ai, Stovba? Ce te-a apucat de boceşti? Hai să-ţi aduc o votculiţă, vrei? Hai, nu fi amărâtă! a consolat-o Şurik.

Ea a plâns şi a tot plâns, apoi a spus printre lacrimi:

— Enrique mi-a trimis o scrisoare. I-au dat trei ani pentru o încăierare pe stradă, dar de închis l-au închis din cauza fratelui... Scrie că vine, dacă rămâne în viaţă. Dacă nu vine, înseamnă că l-au omorât. Că alt scop n-are decât să iasă din puşcărie şi să vină încoace...

— Asta-i bine, s-a bucurat Şurik.

— Ah, nimic nu pricepi. Aici n-o să rezist de una singură. Dacă ai şti cine-i taică-miu. E un tiran înfiorător. Nu suportă să i te pui de-a curmezişul, să i te împotriveşti. Toţi de aici se tem de el. Chiar şi tu. Poftim, a vrut să vii aici, şi ai venit...

— Lena, ce-i cu tine, ai înnebunit? Am venit pentru că mi-ai cerut tu. Ce are a face tatăl tău cu asta?

—A stat lângă mine cu pumnul pe masă... Aşa ţi-am cerut...

O milă intensă l-a cuprins pe Şurik, ca atunci, în vestibul, când se înmuiase văzând-o pieptănată pentru prima oară altfel şi cu burtă. A început chiar să simtă că-l pişcă ochii. Şi mila asta pentru tot ce înseamnă nefericirea femeiască a făcut să i se întărească vârtos ceva în adâncul fiinţei lui. Trecuse deja mult timp de când se lămurise că tocmai mila e sentimentul esenţial pe care-l încearcă bărbatul în faţa femeii.

I-a mângâiat părul care nu-i mai stătea adunat în vârful capului, prins cu bareta roşie, grosolană, ci se revărsa greu, molatic... A sărutat-o pe creştet:

— Sărăcuţa...

Ea s-a întors spre el răsucindu-şi cu greutate trupul masiv, el i-a simţit prin pătură pieptul şi burta. I-a luat mâinile şi i le-a strâns la piept. A mângâiat-o încetişor în timp ce ea plângea cu voluptate, împăcată. Îşi plângea de milă, plângea de mila huidumei ăsteia blonde care-şi pierduse logodnicul iubit şi care acum, colac peste pupăză, se trezea cu un copil şi nu ştia dacă el o să-şi vadă vreodată tatăl...

— Şurik, ca să înţelegi bine, scrisoarea mi-a adus-o prietenul lui. A spus că e puţin probabil ca lucrurile să se aranjeze în privinţa lui Enrique. Fidel e răzbunător ca diavolul, se răfuieşte întotdeauna cu duşmanii, îi scoate din pământ, din iarbă verde...

Abia acum a priceput Şurik că e vorba nici mai mult, nici mai puţin decât de Fidel Castro.

— Şi toate astea i s-au întâmplat din cauza fratelui mai mare. A fugit la Miami cu o barcă. E fratele vitreg al lui Enrique, de la alt tată, mama lui l-a născut înainte de revoluţie, îl cheamă Jan. Iar Fidel l-a arestat pe taică-său pentru că fiul lui vitreg a şters-o. Enrique stă închis degeaba, Dumnezeu ştie cât mai are de stat, iar viaţa trece şi nu se ştie dacă o să mai poată veni... O să-l aştept toată viaţa... fiindcă nu mai am nevoie de nimeni pe lumea asta, de nimeni...

Toate astea le bâiguia Stovba printre lacrimi, în timp ce mâinile lor erau ocupate. Cuvintele spuse cu foc şi jale, gata să rupă băierile inimii, nu-i mai împiedicau de la treburile importante: se mângâiau pe faţă, pe gât, pe piept să se consoleze, erau buimăciţi, mila le luase pur şi simplu minţile. Lui Şurik îi era milă de Lena, Lenei îi era milă de ea însăşi...

A doua pătură căzuse de mult pe podea, stăteau lungiţi sub pătura Lenei, strâns lipiţi unul de altul, chiloţii negri din satin subţire erau singurul obstacol, mâna ei strângea deja ca într-un cleşte obiectul iubirii şi al milei...

— ...fiindcă n-am nevoie de nimeni pe lumea asta, de nimeni n-am nevoie... ah, eşti exact ca Enrique... precis, precis... şi poate că n-am să-l mai văd niciodată... ah, Enrique, te rog...

Şurik stătea acum întins pe spate suflând greu. Simţea că mult timp n-o să se mai poată abţine. S-a ţinut ce s-a ţinut pană când, în numele lui Enrique băgat la răcoare pe ţărmul torid al Cubei, s-a năpustit descărcând în satinul negru salve serioase de milă bărbătească.

— Aaah! a făcut Şurik.

— Aaah! a făcut Stovba.

Toate câte au urmat, Şurik le-a făcut numai şi numai în numele lui Enrique. Cu multă băgare de seamă, pe ocolite, aproape alegoric... Puţin de tot... Încetişor... mai degrabă în stilul celeilalte Faina Ivanovna, decât în stilul simplu şi direct al Matildei Pavlovna...

Iar a doua zi dimineaţă, Ghenadii Nikolaevici a preluat comanda. În primul rând a amânat data plecării. Pe urmă l-a dus la uzină... Apoi, conform programului pronosticat de Lena, l-a plimbat de la ciment la ţevi...

Încă două nopţi la rând s-au compătimit teribil unul pe celălalt. Lena încetase să mai plângă. Îi spunea din când în

când Enrique. Dar Şurik nu se formaliza, îi făcea mai degrabă plăcere. El îşi îndeplinea un fel de datorie obştească, nu era egoist, n-o făcea în numele lui, ci în numele altcuiva, cu procură...

Toţi îi spuneau San Sanîci. Aşa îl prezenta socrul celor pe care-i păstorea în regiunea lui egală ca suprafaţă cu Belgia, Olanda şi alte câteva state europene de mărime medie...

A treia noapte Lena, despărţindu-se de înlocuitorul provizoriu al lui Enrique, a fost dusă să nască. A născut repede şi fără niciun fel de probleme o fetiţă oacheşă cu ten auriu. Dacă tot personalul medical n-ar fi fost din vreme informat despre apropiata venire pe lume a unui puiuţ de negru — zvon strecurat chiar de Faina Ivanovna, care le spusese câtorva prieteni apropiaţi că e posibil să devină ruda lui Fidel Castro, moment în care tot oraşul începuse să aştepte cu bucurie răutăcioasă, savurând dinainte scandalul — deci, dacă nu i s-ar fi dat de înţeles, personalul medical nu ar fi remarcat semnele impure ale rasei străine.

Ghenadii Nikolaevici a insistat ca soţul să-şi scoată nevasta de la maternitate şi numai după aceea să plece la Moscova. Şurik era nervos. În fiecare zi îi dădea mamei telefon, suna la serviciu... Bâiguia ceva şi aici, şi acolo... Până la urmă a ieşit cum a vrut socrul: Şurik a luat-o pe Lena cu pachetul roz de la maternitate şi a zburat acasă în aceeaşi zi. A doua zi a fost publicată în ziarul local o fotografie: fiica întâiului om din regiune cu soţul şi cu fata lor, Maria, la ieşirea din maternitate...

26

În cele zece zile cât timp Şurik şi-a rezolvat problemele în Siberia, la Moscova s-a instalat gerul năprasnic cu mult mai devreme decât scria în calendar. În casă era frig, trăgea groaznic de la ferestre, iar Vera, cu broboada răposatei Elizaveta Ivanovna pusă peste bluză, îl aştepta cu nerăbdare: trebuiau astupate degrabă ferestrele. Şurik nu le astupase niciodată, dar ştia că în agenda bunicii e telefonul Feniei, portăreasa din strada Kamergherski, care era meşteră în treaba asta. De când se mutaseră pe Belorusskaia, venea de două ori pe an, toamna să astupe ferestrele, primăvara să le destupe scoţând vata înfundată cu cuţitul din crăpături, şi să spele geamurile. Fără să apuce măcar să-şi deschidă geamantanul şi lada cu alimente pe care i-o predase la aeroport şoferul Volodia

— Faina Ivanovna nu venise să îl conducă —, a sunat-o imediat pe Fenia, dar aceasta era internată în spital cu pneumonie.

Vera a început să se agite: cine o să astupe acum ferestrele?

Şurik a liniştit-o asigurând-o că se descurcă singur, a poftit-o să stea în bucătărie să nu răcească şi s-a apucat imediat de fereastra din dormitorul mamei. A găsit că e mai bine ca la început să astupe crăpăturile, iar a doua zi, după ce o să ştie cum să prepare cleiul, o să lipească fâşiile de hârtie ca să împiedice frigul venit prea devreme. În plus, nu prea era pregătit să-i răspundă mamei când îl va întreba ce treburi importante l-au reţinut atâta timp în Urali şi, meşterind cu folos pentru casă, evita minciuna pentru că treaba asta îl îmbolnăvea pur şi simplu...

A îndesat în crăpături toată vata din casă şi, în felul acesta, a încetat să mai tragă de la ferestre. Când a intrat în bucătărie, a dat cu ochii de un musafir. Vera bea ceai cu vecinul de la etajul cinci, un activist pe tărâm obştesc, bine-cunoscut în bloc, care strângea bani pentru nevoile asociaţiei de locatari şi împânzea pereţii de la intrare cu anunţuri stupide: „A se păstra curăţenia”, „A nu se fuma pe palier” şi „A nu se arunca pe fereastră obiectele de uz casnic inutile”. Toate anunţurile erau scrise de obicei cu cerneală violetă ieşită de mult din uz, pe hârtie grosolană de împachetat, care păstra la margini urme de cuţit folosit la nervi.

De câte ori Jenia, fostul coleg de la Mendeleevka, venea pe la Şurik, dezlipea anunţurile. Adunase în felul ăsta o întreagă colecţie de directive care începeau invariabil cu „A nu se”. Şi uite că acum Vera se apucase să-i ofere ceai idiotului ăstuia bătrân, iar el, holbându-şi ochii de vultur jumulit şi împungând aerul cu degetul, se arăta indignat că nu s-au plătit cotizaţiile la partid. Şurik şi-a turnat ceaiul fără să scoată o vorbă, iar Vera i-a aruncat fiului ei o privire de martiră. N-o interesa câtuşi de puţin neplata cotizaţiilor la partid. A reieşit mai târziu din discuţie că vecinul era secretarul asociaţiei de pensionari din bloc şi venise să stea de vorbă ca între vecini, cu intenţia, pe care şi-o ascundea cu greu, s-o coopteze pe Vera Aleksandrovna în activitatea obştească. Pe chelia secretarului de partid stătea lăbărţată ca o pleaşcă o tichie orientală care fusese cândva roşie, iar din nări şi din urechi îi ieşeau smocuri zbârlite de păr crescut de curând.

Când a apărut Şurik, şi-a curmat discursul energic, a tăcut un moment, iar pe urmă, tot atât de tare pe poziţie, sfredelind aerul cu degetul îndreptat de data asta spre el, a spus necruţător:

—Iar dumneata, tinere, trânteşti de fiecare dată uşa liftului...

— Vă rog să mă scuzaţi, n-am să mai fac, a răspuns Şurik foarte serios.

Vera a zâmbit cu înţeles.

Bătrânul s-a ridicat voiniceşte, s-a clătinat uşor şi a întins mâna ţeapănă ca o bucată de carton:

— Vă las cu bine. Gândiţi-vă, Vera Aleksandrovna, la propunerea mea. Şi dumneata să nu mai trânteşti uşa liftului...

— Noapte bună, Mihail Abramovici, a spus Vera sculându-se să-l conducă.

Când uşa s-a închis, au izbucnit amândoi în râs.

— Ha-ha, ce-i ieşea din urechi! Ce-i ieşea din urechi! a spus Vera înecându-se de râs.

— Ha-ha, ce tichiuţă! i-a ţinut Şurik isonul.

— Uşa liftului... uşa liftului... a hohotit Vera. Să n-o mai trânteşti!

Şi potolindu-şi râsul, şi-au amintit de Elizaveta Ivanovna. Iată cine s-ar fi amuzat copios...

Şurik şi-a adus pe urmă aminte de lădiţă:

— M-au umplut acolo de cadouri!

A scos capacul de carton şi s-a apucat să extragă de acolo tot soiul de alimente rare, adevărate comori pregătite cu migală în depozitul de produse alimentare din Siberia pentru ruda unui secretar de partid adevărat, şi nu a unei caricaturi de secretar cum era Mihail Abramovici... Despre asta Şurik nu a suflat o vorbă, a spus doar atât:

— E un premiu pentru munca mea...

Dar nu mai avea cine să facă haz de gluma asta.

27

Valeria Adamovna turba de furie: ochii ei fardaţi din gros cu albastru se micşoraseră, iar buzele date cu ruj, cărnoase de obicei, într-atât se strânseseră şi se subţiaseră, încât îi apăruseră sub ele două gropiţe drăgălaşe.

—Şi, mă rog frumos, ce mă sfătuieşti să fac cu dumneata acum, Aleksandr Aleksandrovici?

A bătut în masă cu degetul mic îndoit.

Şurik stătea în picioare în faţa ei cu capul plecat, cu o mutră supusă. Avea aerul că se simte vinovat, dar în adâncul sufletului puţin îi păsa de soarta lui. Se aştepta să fie dat afară pentru absenţe, dar ştia prea bine că n-o să rămână fără serviciu şi fără salariu. În plus, nu-i era frică deloc de Valeria şi, cu toate că nu-i plăcea să le pricinuiască oamenilor necazuri şi se simţea chiar stingherit în faţa şefei că îşi încălcase cuvântul dat, nu avea de gând să se apere. Şi tocmai de aceea a spus smerit:

— Las la aprecierea dumneavoastră, Valeria Adamovna.

Ori o înmuiase smerenia lui, ori o biruise curiozitatea, fapt e că Valeria Adamovna şi-a temperat glasul aspru, a mai bătut puţin cu degetele în masă într-un ritm mai puţin agresiv şi a spus pe un ton potolit, şi nu pe tonul autoritar de şefă:

— Bine, fie, povesteşte ce ţi s-a întâmplat acolo.

Şurik a povestit cu bună-credinţă cum a fost fără săpomenească de îmbrăţişările umede din nopţile acelea: că a jucat rolul soţului legitim, că a fost prezentat tuturor ca un trofeu, iar de plecat la timp nu a putut pleca pentru că socrul a avut ideea, care nu i-a fost adusă la cunoştinţă din vreme, că trebuie să-şi întâmpine copilul când iese din maternitate.

—Şi cum e copilaşul? a întrebat curioasă Valeria Adamovna.

— Nu m-am uitat atent la ea. Am întâmpinat-o când a ieşit din maternitate şi repede la avion. Oricum, fetiţa nu-i neagră, are o culoare cu totul şi cu totul obişnuită.

— Şi ce nume i-au pus? s-a interesat însufleţită Valeria.

— Maria.

— Adică Maria Korn, a rostit cu plăcere Valeria Adamovna. Sună bine. Nu e vulgar.

Maria Korn... Pentru prima oară a auzit Şurik numele ăsta şi s-a minunat: ia uite, fetiţa lui Stovba, nepoata lui Ghenadii Nikolaevici, o să poarte numele de familie al bunicului, al bunicii... În hârtii o să fie trecută tot aşa... Şi nu s-a prea simţit în largul lui, i-a venit să intre în pământ de ruşine faţă de bunica... Nu-i trecuse prin minte una ca asta... Fusese cam iresponsabil...

Confuzia i s-a citit pe faţă şi nu a trecut neobservată.

— Da, Aleksandr Aleksandrovici, există şi căsătorii fictive, copilaşi fictivi însă nu, a surâs Valeria Adamovna şi obrajii i s-au făcut rotunzi.

O idee curioasă i-a venit în minte lui Şurik exact în momentul ăsta: conform înţelegerii, căsătoria lor era fictivă, asta fără doar şi poate. O ştia şi el, şi Lena, şi Faina Ivanovna. Dar oare n-or fi încălcat învoiala cele două nopţi şi jumătate petrecute pe divanul Lenei, când el jucase cu succes rolul iubitului dispărut?...

Momentul ăsta a fost şi pentru Valeria Adamovna un moment de inspiraţie subită trimisă de instinct: băiatul ăsta tânăr, atât de curat la suflet, de bun, şi cu o înfăţişare atât de atrăgătoare, ar putea tocmai ei să-i ofere ce nu putuse obţine nici din cele două căsnicii oribile, nici din multele aventuri amoroase pe care-i fusese dat să le trăiască...

Stătea în fotoliu în cabinetul minuscul, în faţa ei stătea în picioare Şurik, puştanul care ocupa un post neînsemnat, bărbatul tânăr şi frumos care nu aştepta nimic de la ea, băiatul bine-crescut, dintr-o familie bună, care ştia limbi străine — a zâmbit în sinea ei —, toate astea îi erau scrise pe frunte cu litere mari... Şi l-a blagoslovit cu zâmbetul ei de zile mari, zâmbetul acela irezistibil şi eficace, pe care bărbaţii maturi îl interpretează fără greş ca pe o invitaţie sinceră...

—Ia loc, Şurik, a spus pe un ton neoficial şi i-a arătat scaunul.

Şurik a mutat revistele de pe scaun pe marginea biroului şi s-a aşezat în aşteptarea ordinelor. Înţelesese deja că n-o să fie dat afară din serviciu.

— Să nu mai faci niciodată aşa ceva.

Ar fi vrut să se ridice uşoară ca fulgul de la birou, să alunece până la el, să se lipească de pieptul lui... Dar tocmai asta nu era în stare să facă — se ridica anevoie sprijinindu-se cu o mână în cârjă, cu cealaltă de birou...

Numai în pat se simţea complet liberă, acolo nu mai avea nevoie de cârjele blestemate. Ştia că acolo nu mai e infirmă, că devine femeie întreagă — Ah! Mai mult decât întreagă! —, acolo îşi lua zborul, plutea, se înălţa în slava cerului.

— Să nu mai faci aşa ceva niciodată... Ştii cât te apreciez. Bineînţeles că n-o să te dau afară, dar, dragul meu, sunt reguli de care trebuie să ţii seama...

Vorbea pisicindu-se şi, în general, când stătea jos, semăna grozav cu o pisică mare şi frumoasă. În momentul când se ridica în picioare şi plonja scufundându-se, dispărea orice urmă de asemănare. Tonul cu care vorbea nu se potrivea defel cu

conţinutul cuvintelor. Şurik a simţit lucrul ăsta şi l-a luat ca pe ceva de neînţeles.

— Du-te, lucrează...

El a plecat foarte mulţumit că nu a fost dat afară, în pofida a tot ce se întâmplase.

Valeria a devenit melancolică: să fi avut măcar cu zece ani mai puţin, aş fi început cu el o poveste de dragoste. Ar fi tare bine dacă aş avea un copilaş cu un băiat ca ăsta. Nu mi-ar trebui nimic altceva. Of, proastă bătrână...

28

O viaţă scurtă în perspectiva timpului, dar bogată în evenimente, îi despărţea pe Şurik şi pe Lilia de iarna aceea când el o condusese pe drumul de la bătrâna universitate, mergând pe Mohovaia până la ea acasă, pe străduţa Cistaia — o plimbare de zece minute care se lungise până la miezul nopţii, când, după sărutări exagerat de amănunţite la intrarea în casă, pierduse ultimul metrou şi o luase pe jos la gara Belorusskaia. Şurik nu se mutase în altă zonă geografică, dar trecuse de bariera cunoscută care separa brutal viaţa fără griji a copilului în sânul familiei de viaţa adultului răspunzător de buna funcţionare a mecanismului familial în care erau incluse, pe lângă micile preocupări domestice, şi distracţiile mamei, ca, de pildă, spectacolele de teatru sau concertele.

În ce-o priveşte pe Lilia, deplasările prin Europa de la o zonă geografică la alta — la Viena, apoi în micul orăşel Ostia de lângă Roma, unde stătuse mai mult de trei luni, cât timp tatăl ei aşteptase ca pe o minune invitaţia unei universităţi americane, şi, în sfârşit, în Israel —, toate astea îi goniseră amintirile. Din tot ce lăsase acasă numai Şurik era prezent în mod ciudat în viaţa ei. Îi scria scrisori, aşa cum se ţin jurnalele, ca să marcheze întâmplările prin care trece şi să le pătrundă sensul din mers, cu condeiul în mână. Fără scrisorile astea toate, imaginile care se schimbau cu repeziciune ameninţau să se aglomereze şi să dispară într-o masă compactă. La un moment dat însă, încetase să le mai expedieze...

În tot acest timp primise o singură scrisoare de la Şurik, o scrisoare plictisitoare la culme, şi doar o singură frază din toată

scrisoarea o convinsese că el nu era doar o plăsmuire a minţii ei.

„Două evenimente mi-au schimbat viaţa, scria el, moartea bunicii şi plecarea ta. După ce am primit scrisoarea ta, am înţeles că, în ceea ce mă priveşte, s-a schimbat macazul ca la calea ferată şi trenul meu s-a îndreptat într-o altă direcţie. Dacă ar fi trăit bunica, aş fi rămas nepotul ei, aş fi terminat universitatea, m-aş fi înscris la doctorat şi pe la treizeci de ani aş fi fost asistent la vreo catedră sau un cercetător ştiinţific oarecare şi tot aşa până la sfârşitul vieţii. Dacă ai fi fost aici, ne-am fi căsătorit şi aş fi trăit toată viaţa cum ai fi crezut tu de cuviinţă. Doar îmi ştii firea, mie în general îmi place să fiu condus. Dar n-a fost nici una, nici alta, şi mă simt ca un tren ataşat la o locomotivă străină care zboară cu viteză turbată, dar nu ştie încotro. Aproape că nu sunt în stare să fac o alegere, poate doar în privinţa mâncării, aleg ce să cumpăr pentru prânz — carne tocată sau antricot dat prin pesmet. Tot timpul fac numai ce e necesar pentru clipa de faţă şi de ales, n-am din ce...”

Ce om minunat şi delicat, se gândise ea şi pusese deoparte scrisoarea.

Nevoia o împingea să ia decizii de una singură aproape în fiecare zi. Simţea că, vrând-nevrând, trebuie să-şi construiască singură viaţa. Părinţii se despărţiseră imediat după ce ajunseseră în Israel. Tatăl locuia deocamdată la Rehovot, era fericit că se ocupă cu ştiinţa, se pregătea să plece din nou în America — noua lui soţie era americancă — şi era preocupat să-şi facă o carieră în Occident. Era amuzant să-l vadă cum în doi ani şi jumătate se transformase dintr-un intelectual mototol într-un om pragmatic, plin de energie.

Mama îşi pierduse complet capul, devenise depresivă. Starea ei o enerva pe Lilia. O dăduse peste cap divorţul venit pe neaşteptate — cât timp fuseseră împreună, îl ţinuse pe tata de mână ca pe un copil, cum se spune, fiind convinsă că fără ea n-ar mânca, nu s-ar închide la pantaloni, ar uita să plece la serviciu. Lilia se luptase cu mama după puterile ei şi, în cele din urmă, terminând ulpanul la Tel-Aviv, se înscrisese la Institutul Politehnic. Până şi ăsta fusese un pas decisiv: renunţase la intenţiile de odinioară — să-şi facă studiile la Facultatea de Filologie —, se apucase să înveţe să facă programare pe calculator în ideea că-şi va câştiga rapid independenţa cu profesia asta. Asupra ei se năpustiseră gata s-o dărâme o

avalanşă de probleme de matematică pentru care nu avusese niciodată nici cea mai mică înclinaţie. Fusese nevoită să se pună cu burta pe carte, să-şi disciplineze mintea — activitate care se dovedise extrem de anevoioasă.

Locuia la cămin, împărţea camera cu o fată din Ungaria, în camera de alături stăteau o româncă şi o marocancă. Bineînţeles că toate erau evreice, iar singura limbă în care comunicau era ivrit, pe care tocmai o învăţau. Simţeau pe pielea lor emoţia evreităţii renăscute şi învăţau cu disperare: pentru ele, pentru părinţi, pentru ţara lor.

Arie, prietenul Liliei — el o determinase să se înscrie la Institutul Politehnic —, învăţa tot aici, dar era cu trei ani înaintea ei. Era om în toată firea, făcuse de tânăr armata, era îndrăgostit de ea până peste urechi. O ajuta mult la lecţii, era un băiat de nădejde, ştia bineînţeles ceva sabră, adică era o specie de evreu necunoscută Liliei. Nu prea înalt, masiv, cu picioare puternice şi pumni zdraveni, mai greu de cap, încăpăţânat, dar în acelaşi timp romantic şi sionist, era urmaşul primilor colonişti veniţi din Rusia la începutul secolului douăzeci.

Lilia îl juca pe degete cum voia, fiind conştientă de puterea şi mărginirea lui. Aveau de gând ca anul viitor să închirieze împreună un apartament, ceea ce pentru Arie însemna să se căsătorească. Lilia era cam speriată de perspectiva asta. Îi plăcea mult băiatul, obţinea acum cu vârf şi îndesat de la Arie tot ce nu obţinuse atunci de la Şurik. Numai că Şurik era de-al ei, pe când Arie, nu. Dar cine spune că trebuie să găseşti un bărbat care e de-al tău? Uite la părinţii Liliei — mai potriviţi nici că se putea, gândeau la unison, dar s-au despărţit...

Lilia nu-şi făcea planuri de viitor, iar de planuri pentru prezentul imediat nu ducea lipsă. Totuşi lui Şurik îi scria — o răzbea nevoia teribilă, care avea să slăbească cu timpul, să comunice cu cineva din Rusia ca de la suflet la suflet.

29

Se apropia iarăşi Anul Nou şi sentimentul că sunt singuri pe lume a pus din nou stăpânire pe Şurik şi pe Vera: absenţa bunicii le strica plăcerea Crăciunului, a petrecerii nevinovate în jurul bradului, a cântecelelor franţuzeşti şi a ghicitului în turtă dulce. Devenise limpede că pierderea e ireparabilă şi că absenţa Elizavetei Ivanovna va fi de acum încolo tema

sărbătorilor de iarnă. Vera se lăsase pradă melancoliei. Şurik îşi făcea timp seara şi se aşeza o clipă lângă mama lui. Ea deschidea uneori pianina, cânta trist şi moleşit o bucată din Schubert, care-i ieşea din ce în ce mai prost...

De altfel, Şurik avea preocupări şi obligaţii multe şi de tot felul, care nu-l lăsau să cadă pradă melancoliei. Se apropia iarăşi sesiunea. Un singur examen nu-l lăsa să doarmă liniştit — examenul de istorie a PCUS. Era un curs sucit şi indigest care băga în sperieţi melancolia infernală. Se mai adăuga şi altceva, care-l neliniştea şi mai tare. Nu avusese răbdare să stea până la capăt decât la trei cursuri într-un trimestru întreg, iar profesorul dădea mare atenţie prezenţei harnice la curs şi, înainte să asculte răspunsurile la subiectele de examen, studia îndelung lista cu absenţii. Poate că Şurik s-ar fi dus la cursurile astea sforăitoare, dar, conform orarului, se ţineau lunea la sfârşitul zilei, iar el o ştergea de obicei după primele ore de literatură engleză. Cursul îl ţinea prietena apropiată a Elizavetei Ivanovna, Ana Mefodievna, o femeie bătrână, care la înfăţişare nu arăta deloc a englezoaică, ba dimpotrivă, era un amestec de Korobocika şi Pulheria Ivanovna[5], o anglofilă atinsă de anglomanie, pe care o ştia aproape de când venise pe lume şi îi ştia tot atât de bine checurile şi puddingurile de nemâncat pe care le pregătea după o reţetă din cartea veche de bucătărie englezească *Cooking by gas*, care îi marcase copilăria.

O ştergea la Matilda. Poate că i se crease un reflex condiţionat tocmai în această zi a săptămânii: rar se întâmpla să treacă o zi de luni fără ca el să nu ajungă pe strada Maslovka. Dădea o fugă pe la magazinul Eliseevski, se pare că era singurul magazin care ţinea deschis până târziu, şi cumpăra două kilograme de peşte mărunt pentru pisici. Peştii ajunseseră singurul aliment într-adevăr necesar pentru Matilda, restul era un fel de garnitură la mâncarea de bază...

Apoi pleca în mare grabă acasă. Nu uitase de întâmplarea teribilă, când la mama venise salvarea în timp ce el se aprindea şi se răcorea dând de gustul voluptăţii sub pătura Matildei. Sărea din patul ei noaptea la unu fix ca să apuce ultimul metrou şi la unu şi un sfert, trecând în goană peste podeţul de cale ferată, deschidea încetişor uşa să n-o trezească pe mama în

---

5 Personaje din romanul *Suflete moarte*, respectiv din povestirea *Mirgorod* de N.V.Gogol. (N. tr.)

caz că dormea. Era şi meritul Matildei, îi dădea zor şi termina în doi timpi şi trei mişcări pentru că ţinea la onoarea familiei.

30

Nici prin cap nu-i trecea lui Şurik ce ofensivă i se pregăteşte. Nici măcar Valeria Adamovna, care pusese ochii ei frumoşi arzând de dorinţă pe puştan, nu era în stare să găsească strategia potrivită şi, cu cât o lăsa mai moale, cu atât se aprindea mai tare. La un moment dat, a acceptat ideea că şi-l va face amant pe viţeluşul ăsta rozaliu şi că va naşte un copilaş, dacă Dumnezeu e milostiv, şi s-a lăsat dusă de val râvnind la ceva ce nici în vis nu visase. Fire pătimaşă şi nechibzuită, ea s-a lăsat atrasă în hăţişul sentimentelor demodate, uitate de cine ştie când, şi, copleşită de preaplinul lor, a dat pe dinafară, a apucat-o delirul dragostei. Când se trezea sau când era gata să adoarmă, se gândea numai la ce să inventeze ca să aranjeze lucrurile în cel mai frumos mod cu putinţă.

Şi se ruga. Era aproape un obicei. Sentimentul religios devenea acut când o încercau emoţiile iubirii. Reuşise să-l amestece pe Domnul Dumnezeu — în versiunea lui catolică — în toate legăturile ei amoroase. La început îşi imagina că fiecare nou iubit e trimis din ceruri în chip de dar şi îi mulţumea fierbinte lui Dumnezeu pentru bucuria neaşteptată. Şi-L imagina ca fiind un al treilea participant la iubirea ei, nu un martor sau observator, ci un participant care-şi dă binecuvântarea pentru bucuria celor ce se petreceau. Bucuria se prefăcea destul de repede în suferinţă, atunci ea schimba scenariul şi ajungea la concluzia că nu i-a fost trimis un dar, ci o ispită... Episodul final al poveştii de dragoste o aducea de obicei în faţa duhovnicului, un bătrân preot catolic care locuia lângă Vilnius. În faţa lui îşi deschidea inima în suferinţă, îşi mărturisea păcatele în poloneză, plângea, avea remuşcări, era povăţuită cu compasiune, apoi se întorcea la Moscova, împăcată cu lumea până la următoarea aventură.

Întrucât dragostele ei năvalnice se desfăşurau într-o ordine stabilită o dată pentru totdeauna — îi intimida imediat pe bărbaţi cu generozitatea ei disproporţionat de mare, care reclama din partea lor un răspuns la fel de generos, iar bărbaţii îşi luau tălpăşiţa destul de repede —, devenise cu trecerea

anilor mult mai reţinută în manifestările pătimaşe de iubire. De altfel nu mai avea parte de dragoste atât de des...

La cei patruzeci de ani o apuca un fel de râs amar, se lua în zeflemea şi tocmai ea, care avea atâta nevoie de încurajarea protectoare a cerului, a ajuns în cele din urmă la ideea că Domnul îi trimisese boala înadins ca să-şi domolească pornirile năvalnice.

Se îmbolnăvise de hepatită la cinci ani, imediat după moartea mamei. Boala se manifestase la început într-o formă atât de uşoară, încât aproape nimeni nu-i dăduse atenţie. Familia ei — la vremea aceea tatăl se căsătorise cu Beata, văduva prietenului lui, fostă actriţă, fostă frumuseţe, fostă baroneasă — tocmai se mutase la Moscova, unde tatăl primise un post important într-un minister. Era specialist în prelucrarea lemnului, provenea din familia unui negustor de cherestea bogat de origine polonezo-lituaniană şi studiase în Suedia. În vremea Lituaniei burgheze reuşise să ajungă profesor la Institutul de Silvicultură, se pricepea nu numai la tehnologia prelucrării lemnului, ci şi la amenajarea şi întreţinerea pădurilor.

Preocupaţi să-şi organizeze meticulos noua viaţă în oraşul nou, o lăsaseră la urmă pe Valeria. Starea piciorului se agravase ireversibil. A fost operată, apoi au trimis-o într-un sanatoriu pentru copii şi a rămas acolo mult timp, imobilizată în ghips. Şchiopăta din ce în ce mai tare şi la zece ani şi-a dat seama că niciodată n-o să mai poată să alerge, să sară şi să meargă aşa cum merg toţi oamenii normali.

Dorinţele pătimaşe i-au mâncat sufletul încă din copilărie. Era atât de frumoasă, atât de senzuală şi atât de nefericită.

Bărbaţii întorceau capul după ea. Cel mai mult se temea de clipa în care trebuia să se ridice în picioare de la masă şi bărbatul, care-şi manifestase un interes cu totul şi cu totul ieşit din comun, se retrăgea plin de compătimire. Chiar aşa decurgeau uneori lucrurile. Încă din adolescenţă, când se descurca fără să se sprijine de nimic, îşi procurase primul ei baston — negru, cu mâner de chihlimbar, care-ţi sărea în ochi. Îl împingea preventiv în faţa ei. Învăţase să nu-şi ascundă defectul, ci să şi-l arate intenţionat de la bun început.

Generaţia nenorocită a sovieticilor, a mutilaţilor de război — toţi fără excepţie o generaţie de ciungi şi pociţi fără mâini şi picioare, care trăiau printre muncitorii şi ţărăncile de ghips şi de bronz cu mâinile uriaşe şi cu picioarele solide — dispreţuia neputinţa sub toate formele ei. Valeria simţea acut cât de

necuviincioasă e neputinţa ei şi o seca la inimă. Odată cu infirmitatea îi dispreţuia şi pe infirmi.

Petrecând prin spitale şi sanatorii nu mai puţin de trei ani cu mici întreruperi, îşi construise de foarte devreme o teorie a infirmităţii fizice, care mutilează sufletul încetul cu încetul. Studiase îndeaproape oamenii nenorociţi, suferinzi, înrăiţi, invidioşi pe cei din jurul lor şi nu putea să sufere urâciunea asta a sufletului. Tânjea să fie un om întreg.

După ce a terminat şcoala, a plecat într-un oraş îndepărtat din Siberia unde îşi făcuse apariţia un chirurg care lungea oasele cu un aparat ingenios inventat de el. A petrecut acolo un an cumplit, a suferit un şir întreg de operaţii, după care i-au fixat aparatul să-i lungească ţesutul osos. Beata venea, stătea lângă ea în cele mai grele zile după operaţie, apoi pleca şi venea din nou. Era de părere că Valeria se chinuieşte în zadar. În zadar a şi fost. Unora le-a folosit aparatul, după cât se pare, în schimb starea Valeriei s-a înrăutăţit de-a binelea după un an de chin. Osul bazinului n-a suportat elongaţia, pivotul de metal a distrus articulaţia şi piciorul ei mai scurt înainte cu şapte centimetri, dar viu, era acum doar un decor jalnic. Nu mai mergea cu bastonul elegant, ci cu o cârjă grosolană.

Tatăl Valeriei a murit la puţin timp după ce ea s-a întors, rămăseseră acum doar ele două, ea şi Beata, care pusese capăt carierei de artistă încă înainte de război şi nu mai lucrase niciodată de atunci. Situaţia lor s-a schimbat foarte mult. Beata a vrut să se întoarcă în Lituania, dar Valeria a oprit-o să plece. Lucru neaşteptat pentru Beata, Valeria şi-a luat cumva viaţa în mâini, părea că a luat o nouă hotărâre.

N-a mai încercat să îndrepte lucrurile cu ajutorul medicinei. Şi-a făcut formele pentru grupa a doua de invaliditate, a primit primul ei cărucior de invalid cu comandă manuală şi, circulând peste tot cu jucăria asta caraghioasă care behăia tare, a terminat institutul, iar pe urmă doctoratul. Beata era cu finanţele — vindea câte ceva, cumpăra câte ceva. Unora le dădea sfaturi, altora le cerea părerea. Avea un gust desăvârşit şi mult simţ practic. În anii aceia treaba asta se numea speculă. Valeria o susţinea cu energia omului tânăr, cu bunătatea ei fără margini şi cu recunoştinţa ei.

Pe măsură ce anii au trecut, Valeria s-a obişnuit cu ghinionul ei, s-a învăţat să-l ignore. Cel mai mult se bucura când putea să ajute pe careva. Pentru ea asta însemna să fie un om întreg. Aşa şi era în cazul ei. În casa care în momentul

acela nu era încă disputată între cei doi soţi ai Valeriei, care au urmat unul după altul, se adunau o grămadă de tineri, iar Beata nu făcea decât să se minuneze cum de putea sărmana Valeria să adune în jurul ei atâta veselie gălăgioasă. Prietenii uitau complet defectul ei fizic. Străinii bine educaţi se prefăceau că totul e în regulă, oamenii ceva mai simpli o compătimeau. Tocmai combinaţia asta de frumuseţe şi de imperfecţiune o făcea mai vizibilă.

Se întâmpla adesea să treacă prin minute, ore şi zile grele. Ştia să lupte cu ceea ce se numeşte proastă dispoziţie. De când era fetiţă stătuse imobilizată, întinsă pe spate cu lunile, chinuită neîntrerupt de mâncărime sub carapacea de ghips, şi învăţase să se roage. Rugăciunea a ajuns cu timpul să fie un zgomot de fond uniform şi invariabil: orice făcea, nu se putea rupe de conversaţia permanentă, unilaterală prin excelenţă, pe care o avea cu Domnul despre lucruri care nu puteau în niciun caz să-L intereseze. Şi tocmai din această cauză adăuga întotdeauna: iartă-mă că mă adresez Ţie cu toate fleacurile astea. Dar cui să-i spun, dacă nu Ţie?

Culmea e că rugăciunile o ajutau. Cine ştie din ce motive.

În anul doi de facultate s-a măritat cu un coleg de an, un tânăr din provincie, student la Arte Plastice, la secţia de grafică. Era un carierist notoriu. Odată ajuns în casa bogată a Valeriei, s-a instalat fără nicio jenă şi a obligat-o pe Beata să plece la vila din Kratovo. După ce a stat patru ani cu Valeria, ani foarte fericiţi pentru ea, şi după ce a terminat facultatea, s-a despărţit de ea şi a obţinut prin hotărâre judecătorească o treime din casă. Mama vitregă şi-a ieşit din fire, a vândut vila din Kratovo şi a scăpat de fostul ginere dându-i o căsuţă la Zagorsk, unde el s-a mutat imediat, lăsându-le lor treimea de spaţiu din Moscova, pe care le-o extorcase cu patalama de la judecătorie. Şi-a făcut formele de ieşire din cartea de imobil. Victoria asta a costat-o foarte scump pe Beata.

Lui i-a prins bine traiul la Zagorsk, cu timpul a ajuns să se bucure de mult respect şi faimă, prezentând grafic antichităţile ortodoxe de la mănăstirile Serghiev Posad şi Radonej. Valeria îi urmărea, mândră de el, cariera şi nu scăpa niciun prilej să pomenească de primul ei soţ...

Pe cel de-al doilea soţ, unul tot din provincie, fără viză de domiciliu în Moscova, Valeria l-a agăţat după câţiva ani de la prima căsătorie nereuşită la un seminar cu bibliotecarii. Era un bărbat voinic, originar din Ijevsk, care ajunsese la bibliotecă

dezertând de la fabrica de anvelope unde era cât pe ce să fie judecat pentru hoţia altuia, după cum pretindea el. Nici Nikolai ăsta n-a fost un om la locul lui: s-a însurat cu Valeria, s-a înscris în cartea de imobil în ciuda scandalului declanşat în familie din acest motiv. Beata, femeie perspicace, a judecat lucrurile la rece şi s-a pus de-a curmezişul, apărând până-n pânzele albe interesele fetei ei vitrege şi proaste şi neacceptând să fie înscris în cartea de imobil. Se plăceau, deşi nu se potriveau nici la caracter şi nici la temperament — frumoasa baroneasă şchioapă care fugea de trecutul ei era gata să dea totul pentru iubire.

O să mori terfelită în mizerie şi murdărie, îi prezicea maştera.

Valeria îi săruta obrazul uscat şi râdea...

Au împărţit spaţiul care-i revenea fiecăreia. Valeria s-a pomenit proprietara a două camere din trei şi a redevenit femeie măritată.

A doua căsătorie a costat-o încă o cameră. Ticăloşia în toată istoria asta a fost că, exact după un an, Nikolai din Ijevsk şi-a adus fosta soţie şi copilul, să-l trateze, chipurile, la spitalul Filatov, i-a instalat în apartament, a făcut o vreme naveta dintr-o cameră în alta spre marea nedumerire a Valeriei, nevasta lui legitimă, care n-a înţeles nimic decât în momentul când povestea s-a sfârşit în chip ruşinos. În cele din urmă, Nikolai i-a comunicat că iubirea cea veche îl subjugă din nou, că mai e şi copilul la mijloc şi că, oricât s-ar strădui Valeria, copil nu poate să-i facă. A divorţat de ea ca să se însoare cu fosta lui nevestică.

Maştera isteaţă nu a mai putut s-o ajute pe Valeria în niciun fel. La vremea celui de-al doilea divorţ îşi găsise deja odihna în cimitirul din Vilnius, aproape de primul ei soţ, după viaţa detestabilă pe care o dusese la Moscova. Tot atunci camera ei a fost ocupată de chiriaşi străini — doar îşi împărţiseră averea personală înaintea celei de-a doua căsătorii a Valeriei.

Şi uite-aşa, apartamentul a devenit locuinţă comună. Valeria a moştenit de la mama vitregă o cutie de lemn prizărită, cu briliante.

Aşadar, în momentul când l-a cunoscut pe Şurik, Valeria era posesoarea nu numai a cutiei, ci şi a camerei mari din locuinţa comună, încărcată până la refuz cu mobilă franţuzească de muzeu, adunată de Beata în parte din plictiseală, în parte din motive practice: numai în vremuri de război şi revoluţie

valoraseră atât de puţin obiectele astea preţioase. Bufetul era plin cu obiecte de porţelan pe care toată viaţa Beata nu făcuse altceva decât să le cumpere sau să le vândă. Până în clipa morţii nu reuşise încă să se decidă ce ar merita să cumpere: porţelanuri ruseşti sau nemţeşti...

Porţelanul rusesc, nu se ştie de ce, avea preţ mai bun, dar Beatei îi plăcea mai degrabă cel nemţesc. Valeria îl prefera în schimb pe cel rusesc.

Valeria, cu bărbia rezemată în mâinile ostenite de la cârje, stătea la masa ovală garnisită cu doi cupidoni obezi într-un chenar în care erau amestecate de-a valma fructe şi legume.În faţa ei se aflau o ceaşcă preoţească, mare, de ceai, cu marginea aurită aproape ştearsă, nişte biscuiţi ieftini într-un bol, o lumânare într-un sfeşnic şi o cărticică făcută ferfeniţă, care să-i fie sprijin în conversaţie. În apartament era cald şi umed — în baie şi în bucătărie erau mereu puse la uscat rufele vecinilor. Se făcea foc în draci. Până şi părul i se umezise. Rimelul albastru, cumpărat de la o speculantă, i se întinsese puţintel sub ochi din cauza importanţei umede a momentului.

— Uite ce e! i s-a adresat Valeria Interlocutorului ei celui mai de seamă, îţi mărturisesc Ţie că-l doresc cu patimă. Ca pisica în călduri. Cu ce sunt eu mai prejos? Pisica iese, miaună cât o ţine gura şi e totdeauna un cotoi pregătit să vină la ea, un cotoi neînsurat, toţi sunt celibatari... Şi nici vorbă de păcat... Cu ce sunt eu mai prejos decât pisica? Tu însuţi le-ai aranjat aşa pe toate, Tu însuţi mi-ai făcut trupul ăsta, şi schilod pe deasupra. Ce să fac? Ce-ai vrea? Ai vrea să fiu o sfântă, nu-i aşa? Atunci fă din mine o sfântă! E drept că m-aş face sfântă dacă aş naşte un copil, o fetiţă micuţă, fie chiar şi un băieţel. Dacă faci asta, atunci mă opresc şi eu. Îţi făgăduiesc, nu mai fac niciodată. Ia spune-mi, de ce le-ai aranjat aşa pe toate?

Făgăduise de multe ori că n-o să mai facă aşa. Plânsese şi se jurase în faţa părintelui duhovnic. Ultima oară se întâmplase anul trecut, după povestea nefericită de dragoste cu profesorul bătrân, unul din stâlpii bibliotecii. Totul s-a terminat foarte trist. I-au văzut împreună undeva, i-au spus nevestei şi, de spaimă, profesorul a făcut congestie cerebrală. Ea l-a mai văzut o singură dată după toate cele întâmplate — o ruină, un infirm... Acum însă era altceva. Nu putea fi nimic rău în asta.

— Eu nu vreau nimic rău. Doar un copilaş. Şi numai o dată, a încercat ea să ajungă la o înţelegere.

Neauzind niciun fel de încuviinţare, a ţinut morţiş să insiste, s-a milogit până i s-a făcut ruşine. Atunci a băut tot ceaiul, care se răcise, şi a hotărât fără să stea pe gânduri să se spele pe cap. Şi-a atins uşor părul de câteva ori... Da, era o idee bună! S-a dus la baia comună, unde erau întinse la uscat scutece şi tot soiul de lucruri mărunte pentru nou-născuţi — fostul ei soţ şi nevasta lui îngrozitoare aduseseră pe lume al doilea copil, aşa că în biroul tatălui locuia acum o familie care mai aştepta şi un al treilea copil ca să fie siguri că o să obţină o locuinţă separată. În cadă era un lighean, Valeria l-a dat la o parte şi a pus un taburet. De mult timp făcea numai duşuri, fiindu-i silă de cada folosită în comun.

Pentru a doua zi totul fusese stabilit de comun acord: Şurik se duce cu mama la conservator, pe urmă o trimite acasă cu taxiul. A promis că ajunge la ea pe la ora zece. De la strada Herzen până la strada Kacialov e o nimica toată. De ce vine? Ca să dea jos cărţile din raftul de sus, să le facă teancuri, să le lege şi să le transporte la maşină. De mult timp îşi pusese în gând Valeria Adamovna să predea cărţile în limba suedeză ale tatălui ei secţiei de cărţi străine.

31

Totul a decurs cum nu se poate mai bine. Concertul a fost minunat. A cântat Dmitri Başkirov. A fost acelaşi program pe care-l interpretase cândva Levandovski, iar Vera a fost cuprinsă de o minunată stare de bine: muzica reunea amintirile despre iubitul ei răposat şi pe fiul lor, care stătea alături. Apucase să-i şoptească înaintea concertului că tatăl lui interpreta admirabil toate bucăţile astea, că era pur şi simplu incomparabil. Şi Başkirov se descurcase destul de bine. Nu mai rău decât Levandovski. Publicul din seara asta era un public de elită — cunoscători şi amatori pricepuţi la muzică, toţi fără excepţie, ba şi mulţi muzicieni.

— Dacă ar fi trăit tatăl tău, concertul de azi ar fi fost pentru el o sărbătoare, a spus Vera la garderobă

Şurik a rămas puţin surprins. Mama pomenea foarte rar de tatăl lui. „Am impresia că a început să vorbească mai des despre el după moartea bunicii”, şi-a spus el. Intuiţia i se ascuţea când era vorba de mama.

Au pierdut mult timp până să găsească un taxi: publicul era ilustru, nimeni, se pare, nu voia să meargă cu troleibuzul. Au

pornit-o pe bulevardul Tverski. Aproape de teatrul Puşkin, Vera a oftat. Şurik ştia prea bine ce urmează acum.

— Blestemat loc, a spus solemn Vera.

Şurik se bucura că ştia dinainte ce avea să urmeze. Dar de data asta ea nu a pomenit de Alisa Koonen. O ţinea de braţ, era de aceeaşi statură cu Levandovski, cu care Vera bătuse trotuarul ăsta de multe ori. Acum o conducea fiul ei cu aceeaşi fermitate respectuoasă ca şi tatăl lui.

„Ce fericire!” s-a gândit Vera.

Au ieşit în strada Gorki. La colţ, lângă farmacie, Şurik a oprit un taxi. Vera Aleksandrovna părea mulţumită să se ducă singură acasă, avea chef să rămână cu gândurile ei.

—Nu vii foarte târziu, nu-i aşa? l-a întrebat din maşină.

— Bineînţeles că târziu, Verusia, e deja unsprezece acum. Valeria Adamovna spunea că sunt acolo optzeci de cărţi, trebuie date jos, legate în pachete, încărcate în maşină...

Vera s-a lăsat păgubaşă. Ştia ce va face când ajunge acasă. O să ia scrisorile lui Levandovski şi o le citească...

Valeria l-a întâmpinat pe Şurik într-un chimonou albastru cu berze albe, care aveau loc destul să zboare în voie de la apus la răsărit pe trupul ei masiv. I-l făcuse cadou Beata cândva, de mult. Părul spălat — de culoarea alunii de pădure, o nuanţă rară, tipic slavă — îi cădea pe umeri cu vârfurile uşor întoarse.

— Ei, puişorule, îţi mulţumesc, s-a bucurat Valeria.

În timpul ăsta el se învârtea în loc în vestibul.

— Nu, nu te dezbrăca aici! În cameră, în cameră!

Bocănind cu cârja, a pornit-o şchiopătând spre cameră. El a urmat-o. Şi-a scos scurta, şi-a rotit privirea prin cameră. O baricadă de mobile împărţea camera în două, la fel ca în casa lor din Kamergherski. Dulapuri cu cărţi. O lustră de bronz cu ornamente din sticlă albastră...

— La fel ca în locuinţa noastră veche din Kamergherski, a spus Şurik. Acolo m-am născut.

— Eu m-am născut la Wilno, la Vilnius, cum îi spune acum. Dar am învăţat la Moscova, la şcoala rusească. N-am vorbit ruseşte până la şapte ani. Limba mea maternă e poloneza. Şi lituaniana. Treaba e că mama mea vitregă vorbea foarte prost ruseşte, deşi în ultimii douăzeci de ani a trăit aici. Cu tata vorbeam în poloneză, iar cu Beata în lituaniană. De unde reiese că rusa e a treia mea limbă.

— Ia te uită! s-a mirat Şurik. Cu mine bunica a început de foarte devreme să vorbească franţuzeşte... Pe urmă m-a învăţat germana...

— E clar... Şi eu, şi dumneata suntem racilele capitalismului ...

— Cum adică? s-a mirat Şurik.

Valeria a început să râdă:

— Înainte aşa se spunea despre toţi foştii... Ceai, cafea?

Măsuţa ovală cu un singur picior, ca a bunicii, fusese aranjată din timp. Şurik s-a aşezat şi a văzut că pantofii lui lasă urme de apă.

— Ah, scuzaţi-mă... Pot să-mi scot pantofii?

— Cum îţi e mai comod... Sigur că da.

El s-a dus la uşă, şi-a dezlegat şireturile şi s-a descălţat. A scos din buzunarul scurtei batista, şi-a suflat nasul, şi-a trecut mâna prin păr...

În general ea îi spunea când „tu”, când „dumneata”, uneori la birou i se adresa apăsat cu Aleksandr Aleksandrovici, iar alteori îi spunea pur şi simplu Şurik. Acum era descumpănită, mai ales după ce îşi scosese pantofii. Nu, e clar că trebuie micşorată distanţa.

— Ei, cum îţi merg treburile în Siberia? Ce veşti ai de la fiică? a făcut Valeria primul pas în spaţiul vieţii intime.

— N-am nicio veste, a răspuns candid Şurik. Nu m-au mai sunat.

— Dar tu? a zâmbit Valeria.

— Noi n-am stabilit nimic. Păi am ajutat-o doar... cum să zic, să iasă din încurcătura asta. Şi nimic mai mult...

Manevra nu ducea nicăieri.

„Ori m-am prostit, ori mi-am pierdut intuiţia feminină”, şi-a spus Valeria. Adevărul e că dorea cu ardoare ca tânărul să fie interesat de ea ca bărbat, or, el era amabil, plin de bunăvoinţă şi total indiferent.

— Ah! şi-a agitat Valeria pletele. Am un coniac minunat. Deschide, te rog, uşiţa de la dulăpiorul acela mic... Nu, nu, celălalt, pictat. E în maniera lui Fragonard, nu-i aşa? Mama vitregă îl adora... Uite şi două pahare de coniac. Ce plăcut e să te servească cineva... Mă tot străduiesc să le aranjez pe toate în aşa fel încât să intru cât mai puţin în bucătărie, a spus arătând spre ceainicul aşezat pe spirtieră. Iar acum toarnă, Şurik. Văd că-ţi place să fii condus.

— Se pare că da. E un lucru la care m-am gândit deja.

Şurik a turnat coniacul până aproape de buza paharului.

— Dumneata ai turnat frumos, dar incorect, a început să râdă Valeria. O să-ţi dau câteva sfaturi. Află că pot să te învăţ nu numai lucruri în legătură cu biblioteca. Mai sunt o grămadă la care se pare că mă pricep mai bine decât dumneata.

A făcut o pauză. Fraza ultimă îi reuşise bine.

—De exemplu, în legătură cu coniacul. Se umple o treime din pahar... Asta în cazul în care e o recepţie. În cazul nostru e bine să fie umplut până sus.

Valeria a ridicat paharul, l-a îndreptat către paharul lui Şurik, a ciocnit prudentă. A sorbit încet o singură dată. Şurik a băut tot pe nerăsuflate.

— Am un cunoscut gruzin, specialist în vinuri. M-a învăţat cum să beau vin şi coniac. Spunea că băutul e un act senzual. Cere să ai simţurile aţâţate. Mai întâi paharul cu coniac trebuie încălzit mult timp. Uite aşa.

A cuprins cu amândouă palmele fundul paharului rotund ca becul, l-a mângâiat, şi-a plimbat degetele cu mişcări circulare, delicate, pe pereţii paharului, iar coniacul a tremurat uşor înăuntru. Şi-a dus încet paharul la buze, l-a atins cu gura, l-a lipit de buze.

— Trebuie făcut foarte delicat, ca o mângâiere...

Nu mai ţinea paharul în mână, încerca acum să se apropie de el. Canapeaua pe care stătea Valeria era de fapt o canapeluţă de două locuri.

„Aşază-te aici!”, i-a ordonat în gând Valeria. „Te rog...”

El nu s-a aşezat. Dar exact în clipa asta a înţeles ce aşteaptă Valeria de la el. Şi a mai înţeles că ea a intrat în panică şi că-i cere ajutorul. E aşa de frumoasă, aşa de feminină... de matură, de inteligentă. Şi vrea de la el atât de puţin, o nimica toată... Dar pentru Dumnezeu! Mai încape vorbă? „Doamne, ce vrednice de milă sunt femeile, toate...”, i-a trecut prin minte lui Şurik.

Ea a mai luat o înghiţitură mică şi s-a mutat chiar la marginea canapelei. Şurik s-a aşezat alături. Ea şi-a lăsat paharul jos şi şi-a pus mâna fierbinte pe dosul palmei lui. Mai departe totul a fost foarte simplu. Şi destul de banal. Singurul lucru care l-a uimit pe Şurik a fost temperatura. Era foarte mare. Acolo, înăuntrul femeii ăsteia, era foc şi pârjol. Pârjol umed. Avea sânii mari şi frumoşi cu sfârcuri tari, mirosea minunat, a pătruns-o uşor, a mers ca uns: o mică sforţare şi... ca pe munte... Numai că nu la vale, ci în sus... Abrupt, încât i s-

a cam tăiat răsuflarea. Totul a mers atât de bine. Ea tremura puţin înfiorată, el încerca s-o liniştească puţin, încât să nu se piardă cu firea. Acolo unde Matilda termina, tocmai acolo Valeria începea. Îşi lua avânt zburând din ce în ce mai sus. Şurik îşi dădea seama după expresia feţei că zboară tot mai departe de el şi că nu poate să ţină pasul cu ea. Înţelegea, de asemenea, că mişcările lui simple, banale, fără să le caute cu dinadinsul, trezesc în locul acela complicat dinăuntru răspunsuri de toate felurile, că pulsează acolo ceva, că se deschide şi se închide, că se revarsă ca apoi să sece din nou. Ea se oprea încremenită, îl strângea cu putere, îi dădea iarăşi drumul, iar el se lăsa în voia ritmului ei ca să fie cât mai în acord cu ea şi se încurca în socoteli, pierdea şirul mişcărilor tot numărând decolările.

Simţea că trebuie să se abţină cât mai mult timp, iar pauzele ei de leşin îi ofereau şansa asta.

La unu noaptea Şurik i-a dat telefon mamei şi i-a spus că e reţinut, că au avut mult de muncit. Într-adevăr, au terminat de muncit abia pe la ora trei.

Stăteau întinşi în aşternutul umed. Ea arăta mai slabă şi foarte tânără. Şurik a dat să se scoale, dar ea l-a oprit:

— Nu se poate aşa, imediat.

Şurik s-a lungit din nou. A sărutat-o pe ureche.

Ea a izbucnit în râs:

— Mi-ai astupat urechea, am surzit. Uite cum se face.

Şi i-a vârât limba mare în ureche. El a simţit că-l gâdilă şi că e umedă.

— Aşa ceva nu mi s-a întâmplat niciodată, i-a spus Valeria în şoaptă, ieşind anevoie din urechea lui...

Nici mie, a admis Şurik cu uşurinţă.

Avea nouăsprezece ani şi erau într-adevăr o groază de lucruri care nu i se întâmplaseră încă.

32

Vera a recitit scrisorile lui Aleksandr Sighismundovici, două pachete cu scrisori de dinainte de război şi de după. Le ştia pe de rost şi, odată cu scrisorile, şi-a amintit momentul, locul şi împrejurările în care le primise. Şi ce simţise atunci.

„Aş putea să scriu un roman”, i-a venit Verei în minte. Le-a aşezat în teancuri, le-a legat cu panglica şi le-a pus la loc. Pe măsură ce anii treceau, tinereţea ei îi apărea strălucitoare şi

plină de sens. Lângă cutia în care erau păstrate scrisorile, Vera a dat peste încă una, a mamei. Mama făcuse pur şi simplu o pasiune pentru tot felul de cutii, cutiuţe, pachete, ambalaje, bomboniere. Păstrase şi cutiile de tablă, şi cutiile de dinainte de revoluţie, cutiile de ceai şi dropsuri, cutiile pentru zahăr candel, cutiile elveţiene, cutiile franţuzeşti...

„Ce-o fi acolo?”, s-a întrebat Vera, dând la o parte cutia rotundă de carton pentru pălării, ca să-şi pună la loc cutia cu amintiri.

A deschis. A rămas uimită. Erau provizii de cârpe pentru şters praful, cusute de Elizaveta Ivanovna din ciorapi cu firele deşirate, care nu mai aveau nicio întrebuinţare. Şi-a amintit cum tăia mama bucăţi din ciorapii vechi, le aşeza în patru straturi şi le cosea cu punct în cruce şi în formă de „v”. Aşa cosea şi cârpele de şters peniţele, numai că le făcea din postav vechi. Cât de multe lucruri nu mai aveau nicio întrebuinţare ... săculeţele... puişorii de pernă... drotul... inelele pentru şervetele de masă... ba chiar şi şervetele de masă...

Vera a luat două cârpe roz-albe — nimeni nu mai purta acum ciorapi de culoarea asta — şi a străbătut camera ştergând praful de pe puzderia de obiecte mici şi neînsemnate care alcătuiau peisajul obişnuit al vieţii ei.

„Mama ştergea oglinda, nu ştiu de ce, cu amoniac”, şi-a amintit Vera uitându-se în oglindă. „Şi nimeni nu-mi mai spune că sunt frumoasă. Poate doar Şurik”, s-a gândit zâmbind chipului drăgălaş.

Şi-a întors capul la stânga, la dreapta. Arăt destul de bine. Chiar aşa. Uite că numai bărbia s-a scofâlcit un pic, atârnă din cauza gâtului curbat. Şi, dacă ar fi să dau la o parte gulerul, iese la iveală cicatricea roz şi un pic încreţită. Frumoasă cicatrice, la alţii a ieşit mai îngroşată, mai grosolană. Ei i-au făcut-o artistic, ca la cosmetică... Şi-a atins uşor bărbia fleşcăită. Sunt nişte exerciţii anume... A făcut o mişcare circulară cu capul şi i-a trosnit ceva la ceafă. Asta-i bună, depunere de uraţi. Trebuie să am grijă, să fac gimnastică...

Trecuseră deja câteva zile de când fusese cu Şurik la conservator. În ajun se dusese fără el la muzeul Skriabin. El avusese treabă la institut. Se cântase *Poemul extazului*, pe care îl avea în minte de la prima până la ultima notă. Nu încercase niciodată să-l cânte, era prea complicat, dar şi-a amintit înduioşată cum, în anii tinereţii ei, elevii şcolii de balet executau cu meticulozitate exerciţiile coregrafice şi de gimnastică

sportivă pe muzica asta energică şi smucită. Şi-a amintit şi de versurile lui Pasternak, care mergeau foarte bine cu muzica lui şi cu Skriabin însuşi, idolul ei din vremea aceea. Ce cultură viguroasă, modernă... Totul a dispărut nu se ştie unde, s-a spulberat nelăsând, se pare, nicio urmă... Şi la teatru, în afară de clasici, n-ai ce să vezi... Se spune că Liubimov... Dar şi acolo totul e lăsat pe seama energiei lui Brecht. A biomecanicii... Ce vremuri în care nu se întâmplă nimic... Ah da, a apărut Efros. Trebuie văzut... Vera stătea cu cârpa de praf în mână şi cu gândul în sfere înalte, când deodată s-a auzit soneria, neaşteptată şi la o oră atât de târzie. Era vecinul Mihail Abramovici...

— Mă întorceam de la adunare şi am văzut că la dumneata arde lumina, a explicat el.

— Intraţi, vă rog, numai să mă clătesc pe mâini...

Vera a intrat în baie şi a lăsat să-i curgă un jet de apă pe mâini. Abandonase cârpa de praf în chiuvetă. O s-o spele pe urmă.

El stătea în picioare pe covor cu un aer foarte preocupat:

— Vera Aleksandrovna, aţi reflectat cumva la propunerea mea? Subsolul e gol!

Ea chiar uitase că o scosese de două ori din sărite, sâcâind-o să organizeze nu ştiu ce fel de cerc pentru copii în timpul lor liber, ca să-i distreze.

— Nu, nu, nici vorbă, e adevărat că am fost actriţă, e mult de atunci, dar nu am dat niciodată lecţii copiilor. Nici nu poate fi vorba, a refuzat ferm Vera.

— Bine, bine... Atunci poate că veniţi la noi contabilă? Avem nevoie de un contabil la cooperativă. Bătrâna asta pleacă. V-ar şedea bine acolo la noi... S-a gândit puţin şi a adăugat: V-ar sta bine oriunde, nu-i aşa? Asta pe de altă parte. Aşa-i? Nu refuzaţi, nu refuzaţi! Mai întâi gândiţi-vă! Pur şi simplu nu mai pot, îmi ies din pepeni, cum adică, o femeie atât de tânără şi frumoasă, să mă scuzaţi, chiar să nu dea dovadă de iniţiativă pe tărâm obştesc?

A plecat în grabă refuzând ceaiul pe care Vera i-l oferise cu amabilitate.

Vera i-a povestit lui Şurik şi ce gândeşte ea despre cultura ajunsă o ruină, şi despre vizita lui Mihail Abramovici, care i-a propus să facă ceva util pe tărâm obştesc. A râs în bătaie de joc. Şurik i-a spus pe neaşteptate:

— Ştii ce-i, Verusia, ţi s-ar potrivi de minune lecţiile cu copiii. Spui lucruri aşa de interesante despre teatru, despre muzică. Nu ştiu, zău, poate că ăsta ar fi un lucru bun...

Mihail Abramovici a venit din nou după câteva zile cu o cutie de carton pe care scria cu nişte litere maro, odioase, „Marmeladă învelită în ciocolată”. Au băut ceai. A ademenit-o cu promisiuni în numele comitetului de partid din bloc. Ea a zâmbit şi a glumit pe seama propunerii. Ştia de mult că e pe gustul bărbaţilor evrei. Mihail Abramovici semăna într-un fel cu evreul de la aprovizionare care se îndrăgostise odinioară de ea... Dar un asemenea curtezan, asta-i prea de tot... Din ziua aceea lui Mihail Abramovici i-a rămas porecla „Marmeladă”.

Vera zâmbea, starea ei sufletească se înviorase, îi revenise cât de cât buna dispoziţie, lucru de necrezut pentru luna decembrie. I-a propus chiar lui Şurik să organizeze pentru elevii lui, dacă nu o serbare de Crăciun adevărată, măcar o întâlnire la un ceai.

— Cu turtă dulce?

— Bine, poţi să cumperi, să pui şi răvaşe...

Şurik însă a respins categoric propunerea, ca fiind o profanare a tradiţiilor familiei. Oricum cumpărase bradul mai demult, îl nimerise foarte frumos de data asta, îl pusese pe balcon să aştepte...

După ce a găsit cârpele de praf ale mamei, Vera a observat imediat că, de când murise Elizaveta Ivanovna, casa se degradase şi îşi pierduse strălucirea, deşi venise parchetarul, lustruise cu două perii şi lăsase în urma lui mirosul de ceară de pe vremuri şi luciul plăcut, care dădea parchetului o notă de eleganţă. Se mai plimbase şi Vera Aleksandrovna prin apartament cu cârpele de praf din ciorapi deşiraţi şi strânsese praful în cutele lor roz. Şi totuşi lipsea ceva... I-a vorbit despre asta lui Şurik în felul ei melancolic...

S-a întâmplat într-o seară după cină când stăteau la masă — nu la masa din bucătărie aşa cum făceau dimineaţa în grabă, ci la masa ovală din camera bunicii. Se auzeau ultimele acorduri din Brahms. Şurik ascultase de multe ori discul şi aştepta partea finală...

— Cred, Verusia, că n-are nicio legătură cu casa. În casă totu-i în regulă, bunica ar fi foarte mulţumită. De fapt mă gândesc şi eu la asta, mă-nţelegi, cred că petreci prea mult timp în casă...

— Zici tu aşa? a întrebat Vera, surprinsă de o asemenea trădare curioasă.

Doar Şurik fusese acela care insistase să iasă la pensie, să obţină pensie de invaliditate, nu-i aşa? Şi dintr-odată să-i facă una ca asta...

— Crezi că trebuie să-mi caut de lucru?

— Nu, nici vorbă. Altceva. Nu un serviciu, ci o ocupaţie. Sunt convins că ai putea să scrii recenzii. Întotdeauna vorbeşti atât de interesant despre teatru, despre muzică. Ştii atât de multe... Ai putea să predai... Nu ştiu ce, dar ai putea să faci multe... Bunica spunea mereu că ţi-ai risipit talentul, totuşi nu-i încă târziu să mai faci ceva...

— Care talent, Şurik? Am văzut actriţe într-adevăr talentate, am cunoscut-o pe Alisa Koonen, pe Babanova...

După cum se vede, nimeni nu-i vorbise niciodată până acum cu atâta stimă şi consideraţie despre personalitatea ei artistică aşa cum o făcuse Şurik. Şi asta i-a făcut plăcere.

33

Alia nu avea deloc timp pentru stări sufleteşti, oricare ar fi acelea — bună dispoziţie, proastă dispoziţie, melancolie.

Era prea ocupată. Primise totuşi înainte de Anul Nou o scrisoare semioficială din Akmolinsk, de la fabrică. Şefa laboratorului o felicita în numele foştilor colegi cu prilejul Anului Nou, îi scria că au angajat în locul ei două laborante care se descurcă mai rău decât ea de una singură. Asta era partea plăcută din scrisoare. Mai departe scria că tot laboratorul o aşteaptă să vină înapoi ca un adevărat specialist şi că ar fi foarte bine să înveţe aşa cum trebuie metodele de analiză calitativă şi cantitativă a produselor rezultate din cracarea petrolului, pentru că va lucra în direcţia asta. Şi încă ceva: la vară, când o să înceapă practica în producţie, fabrica o să solicite ca ea să lucreze acasă, iar serviciul de cadre confirmase deja că o să-i achite drumul şi o să-i dea salariu pe timpul practicii.

Abia în momentul acela, Alia a început să aibă o anume stare sufletească. Proastă dispoziţie. Şi chiar foarte proastă. Obişnuită cu gândul că va rămâne la Moscova după ce termină Institutul Mendeleev, Alia a înţeles ce greu îi va veni să scape de Akmolinsk, de care era agăţată, după cât se pare, pentru toată viaţa.

Singura soluţie era căsătoria şi singurul candidat era Şurik, deja căsătorit, chiar dacă era soţ fictiv. Credea, nu ştia nici ea de ce, că făcându-i un asemenea serviciu Lenei Stovba, cu care nici măcar nu fusese în relaţii de prietenie, el trebuia neapărat să se însoare cu ea. Şi nu fictiv de data asta. Număra în gând pe degete: se iubiseră de şase ori până acum. Nu o dată, nu de două ori. Era totuşi ceva serios. Adevărul e că Şurik nu se arăta prea interesat. Era ocupat până peste cap, şi mamă bolnavă, şi învăţătură, şi serviciu. Nu avea timp pentru toate, încerca ea să se convingă.

Nu avea de gând să se dea bătută şi îşi imagina că Anul Nou era momentul potrivit pentru următoarea ofensivă.Începând de la jumătatea lui decembrie, s-a plimbat de câteva ori pe Novolesnaia ca şi cum ar fi în trecere pe acolo, a dat o fugă pe la el acasă, dar nu a avut norocul să-l găsească. Vera Aleksandrovna i-a dat să bea ceai cu lapte, s-a purtat amabil, dar a fost tot timpul cu gândul aiurea. Alia n-a putut trage niciun folos din vizitele astea. Voia să fie invitată de Anul Nou aşa cum se întâmplase cu un an în urmă. Faptul că anul trecut n-o invitase nimeni îi dispăruse din minte.

În cele din urmă l-a sunat pe Şurik şi i-a spus că trebuie urgent să-i vorbească. Fără să fie deloc curios, Şurik a dat fuga la Mendeleevka la unsprezece noaptea. I-a făcut chiar plăcere fuga asta scurtă, i-a plăcut şi cum arătau intrarea principală şi vestibulul, s-a simţit ca puşcăriaşul care îşi ispăşise pedeapsa şi fusese eliberat, iar acum intra în fosta lui celulă ca un om liber.

Alia l-a întâmpinat pe scări în aceeaşi bluză albastră, cu o claie de păr adunată în vârful capului. L-a luat de braţ. Şurik s-a uitat în jur. Ciudat, nicio faţă cunoscută şi totuşi învăţase aici un an de zile...

S-au dus la fumoar sub scară. Alia a scos din geantă un pachet de ţigări Femina.

— Fumezi? s-a mirat Şurik.

— Ei, mă răsfăţ şi eu, a răspuns Alia, jucându-se cu ţigara cu filtrul auriu.

Şurik se simţea totdeauna stingherit în prezenţa ei.

— Care-i treaba?

—Am vrut să mă sfătuiesc cu tine în legătură cu Anul Nou.

Oricât îşi storsese mintea, nu găsise ceva mai abil să spună.

— Să fac poate o plăcintă sau nişte salată?

A privit-o nedumerit crezând că vrea să-l invite la cămin.

— Da’ eu rămân acasă cu mama, aşa fac mereu. N-am de gând să mă duc nicăieri...

Era adevărat, dar nu de tot. Avea de gând ca după ora unu noaptea, după ce bea paharul obişnuit de şampanie cu mama, să se ducă la Ghiia Kiknadze, unde urmau să vină foştii colegi de şcoală.

— Aş vrea să vin şi eu la voi, dar ar trebui să pregătesc ceva...

—Bine, s-o întreb pe mama... a răspuns nehotărât Şurik.

Alia a lăsat să-i iasă un fir de fum din gura deschisă. Nu mai aveace să spună şi totuşi trebuia să spună ceva...

— N-ai nicio veste de la Stovba?

— Nu.

— Eu am primit o scrisoare.

— Şi?

— Nimic deosebit. Scrie că după anul ăsta universitar se întoarce, că pe fată o s-o lase probabil la maică-sa.

—Asta-i bine, a fost de acord Şurik.

— Ai auzit că se căsătoreşte Kalinkina cu Demcenko?

— Cine-i Kalinkina asta?

— Voleibalista din Dnepropetrovsk. Cu părul scurt...

— N-o ţin minte. De la cine să aud, dacă din grupa aia nu m-am mai văzut cu nimeni în afară de tine? Doar cu Jenka vorbesc uneori la telefon...

— Da’ până şi Jenka are o idilă! aproape că a strigat disperată Alia.

Şi n-a mai avut nimic altceva ce să spună. Şurik n-a dat nici cea mai mică atenţie noutăţilor despre foştii colegi.

— Ah, uitam să-ţi spun. Îl ţii minte pe Izrailevici? Ei bine, a avut un atac de cord, l-au dus la spital. Şi n-o să poată veni la sesiunea din iarnă; pe urmă poate că iese la pensie.

Şurik îşi amintea prea bine de matematicianul maniac care intrase până şi în visele lui. Din cauza lui fugise de la Mendeleevka, reexaminarea din toamnă la matematică hotărâse totul...

— Aşa-i trebuie, a mormăit el printre dinţi. Da’ tu ce-ai vrut să-mi spui? E ceva urgent? a pus Şurik punctul pe i revenind la tema întâlnirii.

— Despre Anul Nou, să ne punem de acord... a spus Alia dezorientată.

— Ah, da, am înţeles, a spus el nehotărât. Asta-i tot?

— Da. Ar trebui din timp să...

Şurik a condus-o galant până la staţia de metrou Novoslobodskaia şi a alergat acasă uitând imediat şi de ea, şi de noutăţile ei puţin interesante. Şi a uitat atât de bine, încât nu şi-a amintit de discuţia asta decât la unsprezece noaptea în data de 31 decembrie, când împreună cu Vera stăteau amândoi în camera bunicii, lângă bradul aprins. Totul era aşa cum îşi propuseseră să facă încă de anul trecut: fotoliul bunicii, şalul ei aruncat pe speteaza lui, semiîntuneric, muzică şi daruri de Anul Nou sub brad...

— Cine ar putea să fie? s-a uitat neliniştită Vera Aleksandrovna la Şurik, auzind soneria.

— Oh, Doamne! E Alia Togusova!

— Iarăşi.

Vera a oftat înclinându-şi tristă capul.

— De ce ai invitat-o?

— Mamă! Nici prin cap nu mi-a trecut! Cum de te-ai gândit la aşa ceva?

Stăteau fără să scoată o vorbă, în faţa lor pe masă se aflau trei tacâmuri. Vera Aleksandrovna a bătut cu degetele delicate în masă:

— Ştii ce spunea bunica într-o situaţie ca asta? Musafirul e trimisul Domnului...

Şurik s-a ridicat şi s-a dus să deschidă. Era furios şi pe el, şi pe Alia. În uşă era chiar ea, cu salata şi plăcinta. Se uita la el cu o privire imploratoare, zâmbindu-i fără ruşine. I s-a făcut tare milă de ea.

Anul Nou era dat peste cap, şi asta nu era tot. Nu avea de unde să ştie până unde se poate ajunge.

Masa era frumos aranjată, dar sărăcăcioasă. Plăcinta Aliei era arsă deasupra şi necoaptă înăuntru. Şurik a mâncat două bucăţi fără să bage de seamă. Nici Vera Aleksandrovna n-a remarcat, pentru că nu s-a atins de plăcintă. Vera nici măcar n-a încercat să se ducă la pian. Şurik suferea văzându-i chipul bosumflat. Întâmplarea grotescă de anul trecut, cu intruziunea scandaloasă a Fainei Ivanovna, avusese cel puţin ceva teatral. Nici Alia nu era în apele ei: a obţinut ce-a vrut, era împreună cu Şurik şi cu mama lui la masa de Anul Nou, dar nu simţea că a repurtat o victorie. Era clar că, într-o asemenea formaţie, a treia persoană e de prisos. La douăsprezece au ciocnit paharele. Apoi Şurik a adus ceaiul şi patru prăjituri pentru care fusese de dimineaţă pe Arbat. După cincisprezece minute Vera s-a ridicat şi a plecat să se culce pretextând că o doare capul.

Şurik a dus farfuriile şi le-a aşezat în ordine în chiuvetă. Alia le-a spălat imediat fără să scoată un cuvânt. Aşa cum se spală eprubetele la laborator — se înlătură complet grăsimea şi se clătesc de douăzeci de ori să nu rămână nicio urmă.

—Te conduc până la metrou. Merge încă, i-a propus Şurik.

Alia i-a aruncat o privire de copil pedepsit şi i-a spus disperată:

—Asta-i tot?

Şurik voia să scape cât mai repede de ea şi să alerge la Ghiia:

— Altceva ce mai vrei? Vrei un ceai?

În momentul ăsta ea s-a îndreptat spre colţul de lângă uşa bucătăriei, şi-a acoperit faţa cu mâinile şi a început să plângă cu lacrimi amare. Mai întâi încet, pe urmă mai tare. Umerii, care la început îi tresăltaseră uşor, acum i se scuturau de-a binelea, s-au auzit hohote de plâns în cascadă şi un zgomot ciudat care l-a uimit pe Şurik: Alia îşi lovea încetişor capul de tocul uşii.

— Ce-i cu tine, Alia, ce ai?

Şurik a luat-o de umeri, a vrut s-o întoarcă spre el, dar corpul ei era ca un trunchi de copac împlântat în podea. N-a putut să-l clintească.

Scotea nişte sunete hârâite, ritmice, nişte sughiţuri sacadate, scoţând aerul afară ca şi cum s-ar sufoca vlăguită.

„Parcă umflă cu pompa o cameră spartă”, i-a trecut prin minte lui Şurik.

A vârât mâna între ea şi uşă, dar zgomotul de cameră umflată cu pompa nu s-a întrerupt. Sunetele au devenit şi mai puternice. Şurik se temea că aude mama. Era convins că nu doarme, că stă culcată cu cartea şi cu mărul... Opintindu-se şi mirându-se cum se împotriveşte trupul ei plăpând, a smuls-o din podea, a dus-o la el în cameră şi a închis uşa cu piciorul. A vrut s-o aşeze pe canapea, dar ea se agăţa de el cu mâinile îngheţate, se contorsiona, îşi mişca dezordonat capul şi umerii. Când a reuşit s-o aşeze, a făcut un pas înapoi, îngrozit: îşi dădea ochii peste cap, gura i se strâmba spasmodic, mâinile îi erau crispate, era limpede că-şi pierduse cunoştinţa...

„Salvarea! Trebuie să chem salvarea!” Şurik s-a repezit la telefon, dar s-a oprit cu receptorul în mână. Verusia se va speria groaznic... A lăsat jos receptorul, a turnat apă într-o ceaşcă de ceai şi s-a întors la Alia. Ea se zbătea spasmodic cu mâinile crispate, în schimb, nu mai scotea sunetele acelea de cameră de bicicletă. I-a ridicat puţin capul, a încercat să-i dea

apă, dar buzele îi erau strânse zdravăn. A pus ceaşca deoparte, s-a aşezat la picioarele ei. A observat că-i tremură şi ele în acelaşi ritm. Fustiţa ridicată arăta jalnic, i se zăreau picioarele subţirele sub ciorapii lăbărţaţi din tricot, de trei ori mai mari decât măsura ei. Şurik a încuiat uşa, i-a scos ciorapii şi a început să execute procedura de resuscitare. Nu avea în arsenalul lui alte mijloace de acţiune, în schimb, acesta pe care-l avea şi care îi era la îndemână şi-a făcut efectul.

Ea şi-a venit în fire peste o jumătate de oră. Şi-a amintit că a spălat vasele, că a ajuns pe urmă pe canapeaua lui Şurik şi a notat în gând cu adâncă satisfacţie: „E a şaptea oară!”În timp ce se încheia la pantaloni, Şurik s-a interesat galant cum se simte. Ea simţea ceva ciudat: capul îi vuia, şi-l simţea greu. A ajuns la concluzia că era din cauza şampaniei.

Metroul nu mai circula. Şurik a dus-o cu taxiul la cămin, a sărutat-o pe obraz şi cu acelaşi taxi a plecat la Ghiia, fericit că a ieşit din încurcătură şi că totul s-a terminat cu bine. Şi-a luat de pe suflet păţania asta neplăcută.

La Ghiia petrecerea era în toi. Părinţii lui plecaseră la Tbilisi, lăsându-i în grijă casa şi pe sora lui mai mare, o grăsană scundă care arăta a mongolă şi vorbea nedesluşit. De obicei o luau cu ei, dar de data asta n-au putut: era răcită şi se ştia că răcelile ei erau urmate de complicaţii grave. Pe lângă foştii colegi de şcoală, Ghiia mai invitase şi câţiva colegi de la institut şi, cum se întâmplă adesea, erau fete din belşug, iar de dansat, dansau mai degrabă în grup. Şurik a nimerit tam-nisam în hora asta şi a dansat cu entuziasm un rock-and-roll sau ceva ce el numea aşa, întrerupându-se doar pentru băutura care curgea în valuri. Bea, dansa şi simţea că tocmai de aşa ceva are nevoie ca să scape de spaima asta care nu-l mai încercase până acum şi care i se cuibărise undeva în fundul sufletului, la aşa o adâncime, încât nici măcar nu bănuise că există. Ca şi cum în casa în care trăia şi pe care o ştia până la ultima cărămidă mai ieşise la iveală o pivniţă tainică...

O parte din coniacul gruzin adus în cisterne de la Tbilisi la Moscova pentru chiolhanuri locale era consumată de prietenii gruzini ai directorului fabricii de coniac. Canistra de douăzeci de litri primită în dar se afla în bucătărie. Coniacul nu era chiar prost, deşi era departe de a fi bun, dar cantitatea era atât de mare, încât calitatea nu mai avea nicio importanţă. Era acelaşi coniac cu care-l tratase Valeria Adamovna, provenea din aceeaşi sursă. Şurik bea coniacul cu stacana, şi nu cu paharul

de coniac umplut pe sfert, chinuindu-se să scape cât mai repede de obsesia Aliei cu ochii daţi peste cap şi cu picioruşele chircite zbătându-i-se spasmodic.

Într-un ceas a atins culmea beţiei, iar timp de patruzeci de minute s-a aflat în starea aceea fericită de dragul căreia milioane de oameni toarnă în ei de mii de ani apa de foc care preface în cenuşă trecutul umbrit de eşecuri fără număr şi viitorul ameninţător. Stare fericită, dar de scurtă durată, din care Şurik a păstrat câteva amintiri: sora grăsună a lui Ghiia cu feţişoara lată şi radioasă, care ţopăia în jurul lui fără să ţină seama de ritmul muzicii, fata înaltă cu părul lung, îmbrăcată în albastru, cu o plăcintă muşcată puţin, pe care i-o îndesa în gură, colega lui de clasă, Nataşa Ostrovskaia, care se îngrăşase şi care-l tot sâcâia arătându-i inelul de logodnă, şi din nou grăsuna scundă trăgându-l stăruitor de mână undeva.

Şi-a mai amintit că vomitase la closet şi se bucurase că nimereşte fix în mijlocul vasului fără să greşească ţinta nici măcar cu un milimetru. Din momentul acela nu şi-a mai amintit nimic până în clipa când s-a trezit pe patul îngust dintr-o cameră necunoscută. Era o cameră de copil, judecând după numărul jucăriilor de pluş. Picioarele îi erau strivite de ceva, era sora lui Ghiia, care dormea pe ele cu un urs mare de pluş în braţe.

Şi-a tras cu grijă picioarele de sub perechea înduioşătoare de-a dreptul. Grăsuna a deschis ochii, i-a zâmbit vag şi a adormit din nou. O bănuială tulbure i s-a strecurat o clipă în suflet, dar a alungat-o imediat fără vreun efort S-a ridicat din pat. I se învârtea capul. Îi era sete. Picioarele îl dureau tare, naiba ştie de ce. S-a dus la bucătărie. Aici era peste tot o murdărie de nedescris: podeaua lipicioasă, farfurii şi pahare sparte, mucuri de ţigară şi resturi de mâncare... Pe covorul din sufragerie, înveliţi cu paltoane şi cu cearşafuri de plapumă de un alb sfidător, dormeau un număr imprecis de musafiri.

Şurik şi-a înhăţat scurta, care, spre norocul lui, zăcea în mijlocul vestibulului, şi a şters-o. Cât mai repede, acasă la mama.

Alia era mulţumită de victoria repurtată de Anul Nou. S-a sculat târziu, s-a trezit că e singură în cameră. Colegele plecaseră care-ncotro.

Şurik nu s-a mai arătat. L-a sunat din nou, l-a invitat o dată la teatru, altădată l-a rugat să-i care un frigider la cămin: o

funcţionară de la catedră îi dăduse frigiderul ei vechi. Şurik s-a prezentat, a ajutat-o. A plecat în graba mare... Alia era necăjită: nu ieşea nimic din legătura asta amoroasă. Începea sesiunea, avea de gând să-l sune, dar se temea să nu strice totul definitiv.

Au luat-o pe urmă să lucreze la comisia de înscriere. Chiar ea primea actele de la absolvenţii de liceu, îi examina cu un ochi priceput, le scria repartiţia pentru cămin şi îşi amintea de fiecare dată că nu mai departe de acum doi ani abia se târâse până aici cu geamantanul acela groaznic, cu tălpile roase până la sânge. O încerca un sentiment de mândrie că acum se află departe de timpul şi locul acela, aşa cum e departe cerul de pământ.

Cantina de la institut nu era deschisă vara, aşa că Alia se ducea la brutărie şi cumpăra covrigi pentru toată comisia. Odată a traversat strada pe roşu şi a fost lovită de o maşină. Nu-şi amintea deloc cum s-a întâmplat. Când şi-a revenit, în jurul ei era multă lume adunată. Şoferul care o lovise se suise valvârtej în prima maşină care-i ieşise în cale.

Coastele îi erau toate întregi, dar o durea şoldul, iar piciorul stâng îi era julit. Doi miliţieni au încheiat procesul-verbal. Ea era şi victimă, şi contravenientă. A rugat să nu fie chemată salvarea, a spus că nu i s-a întâmplat nimic grav. Unul dintre miliţieni, cu părul blond decolorat şi prăpădit ca vai de el, s-a aplecat spre ea şi i-a spus:

— E mai bine pentru tine dacă vine salvarea.

Dar Alia s-a temut c-o vor ţine mult timp în spital şi îşi va pierde slujba. I-a spus miliţianului că lucrează ca secretară la comisia de înscriere şi că nu vrea nici în ruptul capului să piardă vremea în spital. Pe albinos îl chema Nikolai Ivanovici Krutikov, a dus-o cu maşina miliţiei la cămin. Era plutonier, dar nu sectorist, cum crezuse ea, ci agent de circulaţie.

Pe urmă, după ce s-au cunoscut îndeaproape, i-a explicat de ce era mai bine să vină salvarea. Nikolai Krutikov era şi el venetic, dar nu din ţinuturi îndepărtate, ci din aceeaşi regiune, şi locuia la căminul pentru miliţieni. După armată intrase în miliţia moscovită şi se socotea un om norocos. Urma să primească în curând o cameră, iar dacă se căsătorea, se făcea cu o garsonieră.

Lucrurile n-au mers chiar atât de repede. Au primit garsoniera abia peste doi ani. Un an au mers la cinematograf, iar Alia nu i-a permis niciun fel de intimitate: se făcuse fată

deşteaptă. Numai după ce s-au căsătorit, a iubit-o aşa cum trebuie, ca Enrique pe Lenka Stovba. Au locuit cu chirie un an pe străduţa Pîhov, s-au mutat pe urmă într-o garsonieră în spatele gării Saviolovsk. Totul a mers ca pe roate, nici că putea visa la ceva mai bun: când a venit momentul să se întoarcă la Akmolinsk, Alia era deja măritată, înregistrată la miliţie cu drept de rezidenţă, însărcinată şi înscrisă la doctorat.

Doar o singură dată a ajuns Alia la Akmolinsk, la înmormântarea mamei. De Şurik nu-şi mai amintea, la ce bun să-şi aducă aminte de eşecuri?! Din toată povestea asta a rămas doar ceaiul englezesc. A cumpărat un vas pentru lapte, bea ceai cu lapte, iar biscuiţii i-a mutat din pachet într-un vas mic. Are de gând să-şi înscrie fetiţa, când va mai creşte, la şcoala de muzică. O fetiţă tare bună!

34

Sezonul estival a fost unul foarte reuşit pentru Vera Aleksandrovna. Au închiriat casa de vacanţă de la aceeaşi proprietăreasă, Olga Ivanovna Vlasocikina. Aici îşi petrecuseră toate verile de când se născuse Şurik, cu excepţia unei perioade foarte scurte. Nu ocupau acum corpul de camere în care locuiseră înainte — cele două camere din faţă cu verandă ci o parte a casei mult mai modestă care dădea în spate, unde se aflau o cameră cu terasă şi o bucătărie separată. Deşi spaţiul era mai mic, noul loc era mai comod. În ajunul instalării lor, Şurik cărase din magazia unde familia îşi păstra lucrurile trebuincioase pentru vacanţă mobila transportată aici în vremea marii mutări din străduţa Kamergherski pe strada Novolesnaia. Mare nebunie să te muţi dintr-o singură cameră, împărţită şi ea în compartimente, într-o locuinţă cu trei camere şi să-ţi rămână un surplus de mobilă. Mobila de prisos consta în câteva scaune vieneze, o pereche de etajere, o masă pliantă care-şi pierduse calitatea de masă pentru musafiri... Toată averea asta mutată de două ori, păstrată intactă de proprietăreasă, a fost aşezată acum în noua cameră. Mobila le-a amintit lui Şurik şi Verei Aleksandrovna de Elizaveta Ivanovna: obiectele astea nu ştiau de moartea ei, părea că o aşteaptă scaunul cu albăstrele ca petele de cerneală, brodate pe tapiţeria de pe spetează. Cu toate că acum, după doi ani, durerea pierderii se mai veştejise, ca de altfel şi albăstrelele...

Acum pe scaunul ăsta stătea Irina Vladimirovna, vechea prietenă a Verei, care îi era rudă de departe. Fiică de negustor, femeie singură, ascunzându-şi toată viaţa originea, Irina se stabilise departe de Saratovul natal, într-o suburbie a Moscovei, la Maloiaroslaveţ, lucrase, ca Şurik, la o bibliotecă, iar acum, ieşind la pensie, acceptase cu bucurie propunerea Verei să locuiască cu ea în casa de vacanţă. Irinei i se părea că Vera e o fiinţă superioară încă de pe vremea când aceasta era tânără artistă. Eşecurile din viaţa prietenei nu reuşiseră în niciun fel să-i clatine respectul pentru ea, în care se afla şi o umbră de umilinţă.

Şurik s-a bucurat şi el: prezenţa unei prietene care să-i ţină mamei companie era o mare uşurare. Călătoria zilnică cu trenul arhiplin îi răpea mult timp, iar acum, datorită Irinei Vladimirovna, putea să nu înnopteze la casa de vacanţă în fiecare zi. Venea cu alimente o dată la două zile, uneori şi la trei-patru zile. Irina, care trăise toată viaţa, dacă nu în sărăcie lucie, oricum la mare strâmtoare îndurând lipsuri de toate felurile, se ocupa cu pasiune de gătit în stil mare: alimente erau după pofta inimii, chiar prea multe, iar ea cocea, fierbea şi prăjea înăbuşit cu mare entuziasm, întocmai ca Elizaveta Ivanovna. Vera Aleksandrovna, obişnuită să mănânce puţin şi cu gândul aiurea, o smulgea cu greu pe Irina Vladimirovna din bucătărie ca să se plimbe cu ea până la lac sau până la pădurea de mesteceni... De obicei ea se împotrivea, iar Vera se plimba singură, făcea gimnastică pentru respiraţie într-o poiană ascunsă, alternând inspiraţiile lungi, ca să golească plămânii încărcaţi la refuz, cu expiraţii scurte şi energice. Simţea afluxul de sănătate în tot corpul şi îndeosebi în gâtul vătămat de operaţie. În timpul ăsta, Irina curăţa cu frenezie, amesteca şi freca de să iasă untul din toate. Înainte să vină Şurik aşeza masa, plăcinta caldă se fleşcăia de umezeală sub două şervete, în pivniţa adâncă se închega piftia pusă pe gheaţă, compotul se odihnea acoperit bine cu un capac.

Şurik sosea la apusul soarelui, se spăla pe mâini într-un vas rudimentar pentru spălat şi scotea din magazie bicicleta veche primită în dar de la bunica la treisprezece ani: îi venea mereu cheful să dea o tură în jurul lacului şi să facă o baie. Umfla şerpii de cauciuc, ştergea aripile murdare cu o pijama de copil aruncată de mult timp la cârpe, savurând dinainte plăcerea trepidaţiilor când va trece peste rădăcinile care brăzdează poteca roşiatică, bucurându-se la gândul că va prinde viteză

când o va lua la vale, că va simţi din plin aerul care îi atinge fruntea şi îl face să se înfioare... Irina însă îl ruga aproape cu umilinţă să mănânce mai întâi pentru că totul e cald, că se răceşte, iar el se lăsa înduplecat şi se aşeza la masă. Iar ea încremenea în spatele lui având aerul unei găini gata să se apuce de ciugulit grăunţe, îi vâra iute sub nas ba o ridiche, ba solniţa, ba încă o bucată de plăcintă, iar el se îndopa ca o pisică flămândă cât pe ce să aţipească la masă cu burta plină.

— Mulţumesc, tuşică, mormăia Şurik.

Simţindu-se vinovat faţă de bicicletă, o ducea neplimbată înapoi în magazie, le săruta pe băbuţe şi cădea lat pe divanul plin de gloduri, cufundându-se într-un somn adânc.

Irina punea apă caldă într-un lighenaş, spăla îndelung vesela bolborosind ceva abia auzit. Vorba îi era timidă: nefiind obişnuită în singurătatea ei cu interlocutori, bolborosea lansându-se într-un nesfârşit monolog.

Nu deschidea bine ochii că şi începea litania de dimineaţă, că e vreme bună, că laptele e minunat, că a dat cafeaua în foc, că s-a rătăcit cine ştie unde cârpa de praf, că nu e bine spălată ceaşca şi ce model drăguţ are farfurioara. Spre seară vorba îi era mai înceată din cauza oboselii şi, cu toate acestea, vorbea şi iar vorbea — că soarele a apus, că s-a întunecat şi se ridică umezeala din pământ, că miroase tutunul de lângă fereastră, da, da, miroase... Şi dându-şi brusc seama întreba:

— Nu-i aşa, Vera?

De mult nu mai simţea nevoia să aibă un interlocutor şi nu aştepta răspunsul.

Vera era foarte mulţumită de compania ei. Deşi Irina era mai tânără cu doi ani, în viaţa de toate zilele lucrurile se aranjaseră într-un mod care Verei îi era familiar: ca şi cum Elizaveta Ivanovna îi trimisese la timp un înlocuitor să facă de mâncare, să facă curat, să aibă grijă... Numai cu Şurik nu putea să stea de vorbă. Apărea fulgerător şi adormea la fel, aşa încât Vera nu reuşea să discute nenumăratele noutăţi culturale din anul acela: că l-au tradus pe Scott Fitzgerald, că Robert Stouroua a pus în scenă *Cercul de cretă caucazian*, că urmează să vină la Moscova celebrul teatru de păpuşi din Milano... Deşi lucrase la bibliotecă, Irina Vladimirovna era atât de buimăcită de avalanşa de produse alimentare, încât nu avea cum să se ridice la înălţimea preocupărilor culturale ale rudei sale.

Dimineaţa Şurik sărea din pat la auzul ceasului deşteptător, mânca micul dejun, lung cât o zi de post, pregătit de harnica

Irina, şi alerga la tren. Seara îl aştepta Valeria cu berzele zburându-i pe spate şi pe piept, iar el îşi ţinea făgăduiala — onest, sârguincios, conştiincios, aşa cum îl învăţase bunica lui, să îşi achite toate obligaţiile.

La vremea aceea Valeria îi mărturisise deja că nu şi-ar fi îngăduit niciodată o legătură amoroasă cu un puştan, dacă nu ar fi dorit de mult timp să nască un copil. Şurik se fâstâcise: avea deja un copil la activ.

— E ultima mea şansă. E cu putinţă să-mi refuzi ceea ce natura însăşi reclamă? şoptise înfocată Valeria.

Şurik nu s-a împotrivit la ceea ce voia natura. Toată vara a trudit fără pic de odihnă pentru binele naturii, iar la sfârşitul lui august Valeria i-a spus că truda lui a fost încununată de succes — e însărcinată. Când medicul ginecolog a consultat-o şi a confirmat sarcina de şapte săptămâni, şi-a amintit de legământul făcut şi a hotărât ca de data aceasta să-şi ţină cuvântul dat în faţa lui Dumnezeu. A plâns toată noaptea: recunoştinţa, amărăciunea că renunţă de tot la iubirea bărbaţilor — aşa vedea ea lucrurile atunci visul să aibă o fetiţă şi spaima să aducă pe lume un copil a cărui concepere şi naştere îi erau interzise cu desăvârşire, dată fiind infirmitatea ei, toate acestea s-au topit într-un talmeş-balmeş lacrimogen. Dar erau mai degrabă lacrimi de fericire...

La sfârşitul vacanţei de vară, Valeria i-a comunicat lui Şurik că nu se vor mai întâlni şi i-a făcut cadou ca amintire o gravură din colecţia tatălui ei: *Întoarcerea fiului rătăcitor* de Dürer. Şurik nu a înţeles aluzia, a primit cu smerenie vestea despărţirii şi cadoul fără să se amărască prea tare. Valeria nu l-a mai invitat acasă la ea.

La serviciu o vedea destul de rar pe şefa lui: ea îşi petrecea mare parte din timp în biroul ei, iar Şurik lucra acum la fişier... Când se întâlneau pe coridor, Valeriei Adamovna îi străluceau ochii albaştri în timp ce îi arunca priviri pline de înţeles şi îi zâmbea în fugă ca şi cum nu ar fi fost nimic între ei. Iar pe el îl cuprindea o căldură plăcută, simţindu-se mulţumit că îşi făcuse bine treaba: ştia că îi e recunoscătoare...

35

Apartamentul din Moscova era neîngrijit şi plin de praf, arăta de parcă nu ar fi fost locuit. Irina Vladimirovna, care se întorsese împreună cu Vera de la casa de vacanţă, s-a apucat

imediat de curăţenie cu cârpa umedă. Trei zile întregi s-a târât pe brânci cu cârpa bolborosindu-şi litania fără sfârşit: ghemotocul de praf s-a pitit chiar în colţ, acum o să-l scoatem de-acolo... parchetul e bun, de stejar, da' are o crăpătură sub plintă... e timpul să spălăm cârpa, e de-a dreptul neagră... şi de unde să se fi adunat atâta murdărie...

Vera a coborât afară cu o carte, s-a aşezat pe bancă. Nu avea chef de citit. Se topea la căldura soarelui cu gâtul acoperit cu eşarfa de voal care o ferea de razele ucigătoare interzise de medici.

„Păcat că am plecat aşa devreme de la casa de vacanţă", s-a gândit toropită de căldură. „Mama stabilise o data pentru totdeauna ordinea lucrurilor — să plecăm în ultima duminică din august ca să ne pregătim de începerea anului şcolar. Trebuia să stăm până se strică timpul..."

— Bine aţi venit! Bine aţi venit acasă, Vera Aleksandrovna!

În faţa ei stătea semeţ Mihail Abramovici, cu palma întinsă pentru o strângere de mână sinceră, tovărăşească. Vera Aleksandrovna s-a dezmeticit după baia de soare, şi-a văzut vecinul în pantaloni de doc, cu o cazacă ucraineană decolorată şi cu nelipsita tichie roşie.

„Parcă e un personaj dintr-un film comic de dinainte de război", s-a gândit Vera.

— Permiteţi-mi să mă aşez lângă dumneavoastră.

Şi-a găsit în sfârşit locul la marginea băncii şi s-a aşezatcu o mişcare precaută, de om suferind de hemoroizi.

— Totul e în regulă! i s-a adresat mulţumit. O minune de local! A murit Varvara Danilovna de la etajul şapte, iar fata ei a făcut cadou comitetului de bloc un pian minunat. Trebuie doar acordat puţin şi cu asta, gata! E deja gata şi orarul: luni e adunarea consiliului de administraţie, miercuri e comisia noastră de revizie, vineri doctorul Bruk dă consultaţii gratuite pentru locatarii din imobil. Iar dumneata să alegi ce zi doreşti şi va fi ziua dumitale! Poţi să organizezi un cerc pentru copii, poate un cerc de teatru sau unul de muzică! Cum vrei dumneata. Cum rămâne, deci?

Avea un aer triumfător.

— O să mă gândesc, a spus Vera Aleksandrovna.

— Ce-i de gândit aici? Marţi e a dumitale. Sau poate joi, sau sâmbătă?

Era plin de entuziasm văduvul ăsta, iar zelul cu care se punea în slujba comunităţii era amplificat de înfăţişarea plăcută

a doamnei acesteia drăguţe şi cultivate, care avea un aer atât de tineresc.

„O comoară, o adevărată comoară”, s-a gândit Mihail Abramovici, „dacă aş fi întâlnit o asemenea femeie în tinereţe...”

Seara târziu, la cină, Vera i-a povestit lui Şurik de întâlnirea cu Mihail Abramovici. Nu îi scăpase admiraţia de bătrân îndrăgostit, dar i se părea că e atât de comic în cazaca lui cusută cu punct în cruce cu floricele şi cu tichia unsuroasă după atâţia ani în care îl slujise stându-i pe chelie...

De data asta Şurik nu a turnat gaz peste foc, neavând chef să întreţină conversaţia purtată de obicei în zeflemea. A terminat dus pe gânduri pârjoala pregătită de Irina Vladimirovna din trei feluri de carne, aşa cum scrie la carte, s-a şters la gură şi a spus neaşteptat de serios:

— Da’ ideea nu-i aşa de rea, Verusia!

Irina, care timp de trei luni fusese doamnă de companie şi nu avusese măcar o dată o părere personală, a lăsat brusc pata de pe plită, invizibilă pentru restul lumii, pe care o ştergea atentă cu o cârpă albă:

— Şi copiii, copiii, Verocika! Ce bucurie ar fi pentru ei! Cu cultura ta! Cu talentul tău!

Pe obraji i-au apărut nişte pete roşii.

— Ai putea să ţii cursuri şi la institut, şi la academie! Atâtea lucruri ştii şi despre artă, şi despre muzică, nu mai spun despre teatru! Uită-te ce pedagog a fost răposata Elizaveta Ivanovna, câţi oameni a învăţat, iar tu degeaba eşti talentată. Nu serveşte la nimic! E păcat să nu dai lecţii!

Vera a izbucnit în râs. Nu o văzuse niciodată pe Irina atât de pasionată.

— Ce tot spui, Irişa? Ce ţi-a venit să mă compari cu mama? Mama a fost un adevărat pedagog, iar eu sunt o actriţă ratată. O muziciană care nu şi-a terminat studiile. O contabilă mediocră. Şi infirmă pe deasupra!

Ultimele cuvinte le-a pronunţat chiar cu oarecare sfidare.

Irina şi-a lovit palmele uimită, scăpând din mâini cele două cârpe:

— Cum aşa? Câte lucruri interesante am auzit vara asta de latine! Eşti o comoară de înţelepciune! Spune-i tu, Şurik! Eşti tobă de învăţătură! Cine îşi mai aminteşte azi de dansul antic? Tu povesteşti de parcă l-ai văzut cu ochii tăi! Cât priveşte cunoştinţele tale despre filozofia dansului...

— Euritmia, i-a şoptit Vera Aleksandrovna.

Chiar aşa! Şi toate câte le povesteşti despre dansurile sacre! Ai pur şi simplu o bibliotecă în cap! Şi despre Isadora Duncan!

Irina a luat cârpele scăpate pe podea şi a închis subiectul:

— E de datoria ta! Eu aşa cred, că pur şi simplu e de datoria ta să dai lecţii.

A doua zi, la intrarea în imobil şi afară, atârna un anunţ scris cu cerneală violet pe hârtie de ambalaj: „Cercul de cultură teatrală îşi începe activitatea în localul administraţiei, marţea de la ora 7 seara. Cursurile le ţine Vera Aleksandrovna Korn. Sunt invitaţi copiii de vârstă şcolară. Se recomandă!”

Mihail Abramovici nu s-a putut abţine să nu scrie ultima exclamaţie care a înlocuit anunţul lui preferat „Se interzice!”, dar tonul ameninţător a rămas.

Cu ideea asta de-a dreptul ridicolă — cercul subteran de cultură teatrală ţinut în subsolul imobilului —, viaţa Verei a luat un curs nou. La drept vorbind, viaţa ei a început să se schimbe din momentul când i-au scos tiroida hipertrofiată care îi otrăvea corpul şi îi submina moralul. Iar cercul ăsta, care se născuse numai şi numai la presiunea de esenţă comunistă a lui Mihail Abramovici şi din cauza prostiei lui bine intenţionate, a obligat-o pe Vera să se întoarcă la lucrurile care o interesaseră în tinereţea ei. Era ca şi cum s-ar fi întors în patria ei dragă după o lungă absenţă.

Acum, după ce îşi făcea gimnastica de dimineaţă fără să se grăbească, după ce îşi lua fără să dea zor micul dejun, îşi pudra nasul, se îmbrăca gândindu-se îndelung cu ce anume şi pleca la bibliotecă. Nu aşa devreme ca Şurik şi nu la Biblioteca Lenin, ci la biblioteca teatrului, şi nu în fiecare zi, ci de trei ori pe săptămână. De mult timp era înscrisă acolo, avea multe cunoştinţe, dar acum şi-a ales un loc în sala de lectură la a doua masă de la fereastră, unde să stea mereu şi unde nu era curent. Era locul ei personal, se simţea bine acolo. Numai în timpul sesiunilor locul era ocupat de alţii. Evita să vină în cele trei sau patru săptămâni când studenţii la teatru citeau cărţi în draci. În cazul ăsta împrumuta cărţi pe permis. Nu putea lua pe permis revistele vechi care o interesau, le primea numai în sala de lectură.

Uneori Şurik trecea s-o ia de la bibliotecă şi se duceau împreună la magazinul Eliseev, cumpărau una dintre

delicatesele pe care altădată le aducea acasă Elizaveta Ivanovna. După ce umblau o vreme fără rost unul lângă altul, plecau acasă cu două troleibuze: la început de-a lungul străzii Gorki, apoi trei staţii până la Butîrski Val. Vera Aleksandrovna nu suporta metroul — se sufoca şi devenea nervoasă.

— Când intru în metrou, mă apucă imediat tiroida, îi explica lui Şurik.

El însă nu avea nimic contra călătoriei extrem de lungi. Nu se plictisea niciodată cu mama lui. Ea îi povestea pe drum ce citise în legătură cu istoria teatrului, iar el o asculta cu toată înţelegerea unui fiu iubitor.

Vera îşi lua notiţe într-un caiet şi îşi pregătea lecţiile cu elevele ei micuţe. La cercul de teatru veneau numai fete. Cei doi băieţi care veniseră la lecţii în momente diferite nu rezistaseră în poiata asta numai cu fete. Singurul tânăr care venea la lecţii era Şurik. La început a venit să o sprijine moral şi să aranjeze scaunele. Pe urmă i-a intrat în obicei: seara de luni, după terminarea cursurilor, aparţinea Matildei, iar marţi era exact ziua când nu avea cursuri şi şi-o consacra cercului de teatru.

Serile de sâmbătă şi duminică erau consacrate cu bună-ştiinţă mamei, un fapt hotărât o dată pentru totdeauna. Fără niciun fel de discuţie. Spre mulţumirea lor reciprocă. Se întâmpla uneori ca Şurik să o anunţe că se duce la o zi de naştere sau în vizită la unul dintre cei doi prieteni — Jenia sau Ghiia. O anunţa scuzându-se cu un aer vinovat şi Vera, mărinimoasă, îl lăsa să plece. Dar se întâmpla să facă unele ajustări deprogram: îl ruga să o conducă mai întâi la teatru sau, dimpotrivă, să o aştepte după spectacol... Era dreptul ei incontestabil, nici prin cap nu îi trecea lui Şurik să se împotrivească.

Vera Aleksandrovna a afirmat la cerc chiar de la prima lecţie că teatrul e o artă superioară celorlalte arte pentru că în ea e totul: literatura, poezia, muzica, dansul şi artele plastice. Şi preda conform acestei concepţii: făcea exerciţii de gimnastică cu elevele, le învăţa să se mişte în ritmul muzicii, să respire, să recite cu voce tare. Elevele interpretau pantomimă, jucau mici piese hazlii — o întâlnire după o lungă despărţire, o ceartă, o mâncare groaznică ce trebuia neapărat mâncată...

Se jucau, se amuzau, se bucurau.

Elevele o adorau pe Vera Aleksandrovna şi pe Şurik în acelaşi timp. Una dintre ele, Katia Piskariova, o fată de paisprezece ani posomorâtă, urâtă, adusă de spate, cu ochii holbaţi şi cu gura strâmbă, fiica preşedintelui cooperativei care se ocupa cu fondul de locuinţe, se îndrăgostise de el, nu glumă. Până şi Vera Aleksandrovna, ocupată până peste cap cu lecţiile, observase privirea tristă a fetei îndreptată fix în direcţia lui Şurik. Din fericire, fata era atât de sfioasă, încât nu reprezenta un pericol real pentru Şurik.

Poate că era prima oară când Vera îşi trăia viaţa după pofta inimii: lângă ea se afla bărbatul devotat ei cu totul, iubitor şi atent, iar ea se ocupa exact cu ceea ce nu îi fusese dat să se ocupe în tinereţe. Acum totul se aranjase atât de bine fără să facă nici cel mai mic efort, iar starea ei de sănătate întotdeauna precară se îmbunătăţise tocmai la anii când celelalte femei de vârsta ei trec printr-o seamă de modificări hormonale neplăcute în urma cărora le pică părul din locurile unde ar fi normal să rămână şi le cresc în dezordine smocuri albe răzleţe pe bărbia fleşcăită.

Şi pe lângă toate acestea, răspunderea pentru studiile lui Şurik, care căzuse în sarcina ei după moartea Elizavetei Ivanovna, îşi găsise singură rezolvarea: băiatul învăţa la seral şi în plus scăpase de armată fără eforturi notabile, pentru că întreţinea o mamă infirmă. Lucrurile mergeau ca pe roate. Pentru prima oară în viaţă totul se aranjase cum nu se poate mai bine...

36

Tragedia cea mai mare era cu pantofii. Îmbrăcăminte se mai putea cumpăra, puteai să ţi-o coşi, să ţi-o împleteşti, să îi schimbi faţa întorcând-o pe dos, s-o faci la urma urmei din ceva vechi, dar pantofii erau o mare problemă pentru toţi şi mai ales pentru Valeria. Avea piciorul stâng mai scurt şi, în plus, era cu un număr şi jumătate mai mic decât dreptul şi făcut ferfeniţă de atâtea operaţii. La fluierul piciorului purta un fel de aparat — un mecanism complicat din piele tare, metal şi nişte curele împletite. Piciorul era plin de la talpă până la şold de cicatrice mai adânci, mai la suprafaţă, mai vechi, mai noi — cronică a bolii şi a luptei împotriva ei. Piciorul drept nu era mutilat, dar, purtând pe el toată greutatea corpului, era plin de o reţea de vene albăstrui şi arăta mult mai scofâlcit decât trupul alb şi

neted. De altfel Valeria nu îşi arăta nimănui picioarele în nicio împrejurare. Cu pantofii era altă treabă. Din momentul când se mutase la Moscova, îşi făcuse pantofi la un cizmar renumit, îl chema Aram Kikoian. Îi găsise răposata mamă vitregă.

„Profesorul să fie neamţ, doctorul — evreu, bucătarul — franţuz, cizmarul — armean, amanta — poloneză”, glumea tatăl Valeriei şi se străduise să se conformeze acestor principii când împrejurările nu îi fuseseră potrivnice. Aram, cizmarul armean, nu executa încălţăminte ortopedică, la el veneau soţiile înalţilor demnitari şi actriţele celebre, dar făcea o excepţie pentru micuţa Valeria. Îi meşterea două perechi pe an din cel mai bun material, îi construia fiecare pereche cape o corabie: cu planuri, cu schiţe, de fiecare dată gândind îndelung la construcţia în ansamblu şi modificând vechiul calapod, dându-şi silinţa, dacă nu să facă nişte pantofi perfecţi, măcar să se perfecţioneze el însuşi. Îi meşterea o mică tanchetă, pentru pantoful stâng întindea pielea — un centimetru şi jumătate pe dinăuntru, un centimetru şi jumătate la talpă. Şi pingeaua pe care o punea la talpă era ceva special. Treabă de bijutier, ce mai...

Era o persoană ciudată: locuia în comun la podul Kuzneţk, avea o cameră la demisol, o cocină de porci mirosind a clei şi a piele, era bogat, umbla îmbrăcat ca un cerşetor, mânca în fiecare zi la restaurantul Ararat, nu dădea niciodată bacşiş, în schimb îi făcea uneori cadouri scumpe şefului de sală. Câştiga mult la cărţi, dar mai şi pierdea. Nu fusese căsătorit niciodată, întreţinea două familii ale surorilor lui de la Erevan, dar el personal nu fusese niciodată acolo, iar pe surorile şi nepoţii lui nu îi lăsase să îi calce pragul. Era de statură potrivită, iar înfăţişarea lui era una oarecare: un bătrân armean costeliv, cu nas mare şi cu sprâncene stufoase. Îi plăceau femeile slave, blonde, planturoase, cu ochii albaştri, iar dacă le vedea cu coada împletită înfăşurată în jurul capului, înnebunea de-a dreptul. Se zvonea că se culcă cu clientele lui, se vorbea chiar de nume cunoscute în toată Uniunea Sovietică. Dar dovezi în legătură cu subiectul ăsta nu existau. Tinerele prostituate veneau la el fără să se ascundă, era prieten cu ele, le dădea bani, iar ce se întâmpla pe covorul tocit care acoperea canapeaua nu ştia nimeni... Lumea vorbea... vorbea...

Aram o adora pe Valeria. Ea îi spunea nenea Aramcik, el îi spunea Adamovna. Era foarte pe gustul lui chiar dacă nu avea nimic de-a face cu genul de blondă preferat de el. Ca un adevărat oriental, avea mare respect pentru virginitate şi, abia

după ce Valeria s-a măritat, şi-a manifestat interesul pentru ea ca bărbat.

Odată, punându-i pantofii noi în picioarele schiloade, a rugat-o:

— Sunt bătrân, Adamovna, n-o să-ţi fac nimic, da’ fă-mi un pustiu de bine şi arată-mi ce ai acolo.

Îl interesau sânii ei. Valeria a făcut ochii mari, a izbucnit în râs, iar pe urmă şi-a descheiat bluza şi, ducându-şi mâinile la spate, şi-a scos sutienul.

Ai, ai, ai, ce frumuseţe! s-a entuziasmat nenea Aramcik.

La vremea aceea era bătrân şi nu prea, avea doar cincizeci de ani.

— Să nu mă atingi. Mă gâdil groaznic, a spus Valeria şi şi-a pus sutienul şi bluza.

Din clipa aceea a început s-o preţuiască mai mult şi nu a mai avut niciodată o asemenea dorinţă. Odată i-a spus vecinei, tuşa Katia Tolstova, atunci când aceasta se ţinea scai de el, cuprinsă de gelozie fără să existe vreun temei (îşi făcea ea nişte planuri în privinţa lui şi avea impresia că sunt destul de întemeiate):

— M-aş fi însurat cu o singură fată. Da’ e şchioapă, iar cu o şchioapă nu pot. S-ar uita oamenii la mine şi m-ar arăta cu degetul. Uite-l pe Aram cu şchioapa lui. Nu pot, am şi eu mândria mea.

Chiar la sfârşitul toamnei, Aram i-a meşterit Valeriei o pereche de ghete pentru iarnă, unele maro, din piele fină, cu cataramă pe căpută, cu o dublură subţire sub cataramă, ca să nu îi chinuie piciorul. Dar în sezonul care a urmat, deşi iarna era în toi, Valeria nu a mai purtat ghetele noi. Din luna a treia de sarcină au internat-o într-un spital clinic ca să îşi păstreze sarcina şi cu ocazia asta i-au făcut capul calendar că nu are voie să aducă pe lume un copil, că nu poate naşte pe cale naturală, că trebuie să facă cezariană. Şi, lucrul cel mai important, că în timpul sarcinii copilaşul mănâncă aşa de mult calciu din corpul mamei, că bietele ei oase se decalcifiază, articulaţiile şoldurilor cedează şi ea rămâne oloagă pe viaţă. Şi, în plus, nu e aşa de sigur că vor putea salva copilul.

Valeria a zâmbit doar şi a rămas fermă pe poziţie. O ţinea una şi bună că se înţelesese cu Dumnezeu şi îi promisese că, dacă are parte de copil, nu va mai păcătui pe viitor, că ea şi-a ţinut cuvântul, a încetat imediat să se mai vadă cu iubitul ei tânăr, iar acum e ferm convinsă că Dumnezeu va fi corect şi se

va purta aşa cum trebuie. Aşa că nici nu voia să audă de avort. Oricât o speriau doctorii cu consecinţele grave, ea era mereu cu zâmbetul pe buze, când radioasă, când amuzată, când cu un aer de-a dreptul tâmp.

A stat în spital două luni, pe urmă au lăsat-o să plece acasă, dar i-au recomandat să stea în pat. Burta i-a crescut foarte repede. La unele femei însărcinate în cinci luni nu se observă nimic, în schimb Valeria avea o moviliţă care îi crescuse chiar de sub sâni. Tare mai voia să iasă la plimbare. A sunat-o pe prietena ei, aceasta a venit de îndată şi a scos-o pe Valeria la plimbare. Era o iarnă cumplit de geroasă, a reuşit cu chiu, cu vai să se încalţe cu ghetele noi, iar picioarele umflate i-au îngheţat pe loc. Valeria l-a sunat pe Aram, i-a spus că ghetele de anul trecut o strâng şi l-a întrebat dacă poate să le lărgească puţin.

— Cum de nu? Pentru tine fac orice. Vino!

A venit cu prietena ei, i-a spus să o aştepte în taxi. A intrat în cămăruţa lui Aram, îmbrăcată într-o şubă enormă, cu burta înainte. Nu a apucat să îşi scoată şuba că el a şi observat. A izbucnit în hohote de râs, s-a apucat să se tânguie. I-a cerut să îl lase să îi atingă burta.

— Ai! Ai! Ai! Bravo, Adamovna! Iar te-ai măritat! Şi nu cu mine!

Valeria nu a stat să îi explice ca să nu îl amărască, lasă-l să creadă că s-a măritat...

A desfăcut pachetul în care se aflau ghetele noi şi le-a pus pe masă.

— Ce-mi arăţi ghetele, ce, nu le-am mai văzut? Să văd picioarele!

Ea s-a aşezat pe băncuţă, el s-a aplecat, i-a desfăcut şireturile de la ghetele vechi, a scos din ele branţurile umede, a pipăit cu degetul căputa umflată aşa cum face doctorul. Pe urmă s-a apucat să examineze ghetele noi pe toate părţile —le-a apăsat, a tras de ele, şi-a frământat mintea cum să le lărgească.

— Uite ce-i, Adamovna! Le mai întind, mai iau din blană puţin, uite de aici, de deasupra. O să vezi că ţin cald. Îţi trebuie ghete călduroase să plimbi copilul. Călduroase o să rămână. Sună-mă săptămâna viitoare şi vino. Hai să te sărut.

Şi s-au despărţit. Dar nu pentru o săptămână, ci pentru mai mult. Valeria a făcut angină, poate că nu una adevărată, dar a durut-o gâtul şi s-a ferit să iasă afară. Prietenele s-au înghesuit

care mai de care la patul ei somptuos făcând de gardă cu rândul. Valeria stătea culcată pe perne, gătită frumos ca de sărbătoare. Şi chiar era sărbătoare pentru ea. Ajunsese cu sarcina în luna a şasea, fetiţa i se mişca în burtă, o simţea vie acolo, simţea cum îi bate inima, şi lucrul ăsta o făcea pe Valeria atât de fericită şi de mulţumită, încât de bucurie se trezea noaptea, se aşeza pe pat, aprindea lumânarea din sfeşnicul frumos pus în faţa crucifixului de fildeş al Beatei, se ruga până obosea şi adormea la loc.

Până în Anul Nou gerul s-a domolit şi vremea s-a făcut frumoasă, cea mai frumoasă vreme de iarnă: senină, uscată, cu zăpada strălucitoare care scârţâie, cu aerul care miroase ca un castravete crud. Valeria s-a sculat de dimineaţă, s-a uitat pe fereastră şi, propunându-şi să facă o plimbare, şi-a amintit de ghete. L-a sunat pe Aram. Se simţea în vorba lui că e supărat:

— Sunt gata de mult. De ce n-ai venit?

— Vin acum, nene Aram!

— Nu acum. Vino la cinci, te invit să mâncăm la Ararat. Eşti invitata mea, de acord?

Valeria nu ieşea din casă neînsoţită, dar de data asta a hotărât să se ducă singură: îi era nu ştiu cum să o roage pe prietena ei să o însoţească la cizmar, iar pe urmă să o abandoneze şi să meargă la restaurant. Apoi să mai stea să îi şi explice de ce se duce la restaurantul de lux cu bătrânul armean jerpelit. Nu avea cum să explice asta nimănui...

S-a gătit cu bluza nouă, de culoarea liliacului, cu nasturi de argint, abia terminase ieri să o tricoteze. Şi-a pus cerceii de ametist — stropi violeţi în urechile roz. Dăruiţi de Beata naiba ştie când. S-a privit în oglindă: şi dacă nu-i fată, dacă e băiat? Se spune că dacă e fată, faţa se urâţeşte, apar pete. Iar ea are pielea albă, prea albă chiar.

„Fie şi băiat. O să îi spun Şurik”, s-a gândit ea.

S-a pregătit îndelung ferindu-şi cu dragoste duioasă corpul. Şi-a mângâiat burta.

Şi-a pus haina de blană. A coborât cu liftul. Un taxi a oprit imediat, nici nu a apucat Valeria să îi facă cu mâna. Şoferul a deschis uşa. Era un bărbat în vârstă, îi zâmbea:

— Unde să te duc, *mamocika*?

Aram a întâmpinat-o ca şi cum nimic nu se întâmplase, nu era supărat. Era proaspăt ras, avea pe el un sacou. Vera nu îl mai văzuse îmbrăcat aşa niciodată, prin casă trebăluia de

obicei într-o vestă soioasă. A ajutat-o să îşi scoată haina, i-a scos ghetele vechi din picioare. I le-a pus pe cele noi.

— Cum e?

Era minunat. Îi stăteau fix pe picior, dar nu i-l strângeau prea tare, de aşa ceva avea nevoie Valeria.

— Uite ce material mi-au adus, lux, nu alta! Bej! O să-l păstrez ca să-ţi fac o pereche la vară.

Au ieşit pe Kuzneţki Most. Ziua de muncă se terminase, erau deja mulţi trecători, toţi îi remarcau, îi ocoleau, iar ei se mişcau încet printre oamenii care treceau în goană aşa cum pluteşte o navă greoaie printre bărcuţele sprintene, mici cât coaja de nucă. Aram avea un palton vechi, uzat, dar căciula de castor era nouă, mare cât o pernă. Valeria se sprijinea în cârjă, acum avea mai multă nevoie de ea decât înainte.

Îi venea să râdă la gândul că oamenii întâlniţi în cale cred desigur că e măritată cu moşulică ăsta, cu armeanul ăsta sfrijit, că probabil şi Aram e mândru că merge la braţ cu o femeie aşa de frumoasă, ba încă şi însărcinată, şi se gândeşte că toţi cred că e nevasta lui. Cu atât mai mult cu cât îl salutau toţi la fiecare pas — locuia de mult în cartierul ăsta, se stabilise aici în vremea Nep-ului, lucrase pe urmă tot aici în apropiere, într-un atelier clandestin, făcuse tot războiul mobilizat la locul de muncă, meşterind cizmele enkavediştilor şi pantofii nevestelor lor.

Au dat colţul, au ajuns la Ararat.

— Cum e, te strâng? a întrebat Aram satisfăcut.

Valeria a râs amuzată, era binedispusă. Au urcat două trepte, ea şi-a scos imediat de pe cap şalul alb de Orenburg, cerceii de ametist de pe vremuri au prins să strălucească. Aram i-a văzut numaidecât şi a întrebat-o cu aerul că nu îi scapă nimic:

— Cerceii sunt de la Beata? Minunaţi!

Valeria şi-a mişcat cu mâna lobul urechii în aşa fel încât să strălucească mai tare pulberea de diamant din jurul pietrei mari.

— Mi i-a făcut cadou mama vitregă când am împlinit şaisprezece ani. Odihnească-i-se sufletul în împărăţia Cerurilor!

— Câţi ani aveai când te-a adus prima oară la mine?

—Opt ani, nene Aramcik, opt ani, a zâmbit Vera; buza de sus i s-a ridicat puţin şi i-a dezvelit dinţii de un alb mat spre albăstrui, făcuţi parca la comandă.

Au intrat pe uşa deschisă de portarul politicos. Aram a rămas discret doi paşi în urmă, în parte din cauza cârjei pe care Valeria se sprijinea cu tot corpul ca să coboare scările. Ea a făcut un pas plonjând ca de obicei şi s-a prăvălit pe scări cu un bubuit ca de tunet.

„Nu cumva am uitat să îi lipesc cauciucul?” s-a întrebat îngrozit Aram. Şi imediat şi-a amintit că a lipit o lamelă subţire de cauciuc pe talpa de piele ca să nu alunece.

S-au repezit să o ridice pe Valeria şi portarul, şi Aram, şi şeful restaurantului, care venise într-un suflet dinspre culoar. Era cumplit de grea, aproape imposibil de ridicat, iar ochii i se făcuseră negri de spaimă. A priceput ce i se întâmplase chiar înainte ca ei să încerce să o ridice: căzuse pentru că i se rupsese piciorul, şi nu invers, adică să cadă şi să i se rupă piciorul din căzătură... Nu avea încă dureri pentru că senzaţia că a venit sfârşitul lumii era mai puternică decât orice durere.

Au întins-o pe canapeaua îmbrăcată în catifea bordo, i-au dat să bea o jumătate de pahar de coniac, au chemat salvarea. A început să ţipe mai târziu, când au aşezat targa în maşină şi au dus-o la Institutul Sklifosovski.

I-au făcut radiografie. Fractură de col femural şi hemoragie mare. I-au făcut o injecţie. Doctorii s-au adunat grămadă în jurul ei, nu se putea plânge că nu i se dă atenţie. Îl aşteptau pe un anume Lifschitz, ginecolog, dar în locul lui a venit Salnikov, care, împreună cu chirurgul Rumianţev, trebuia să decidă ce să facă în cazul ăsta complicat.

„Profesorul să fie neamţ, doctorul — evreu, cizmarul — armean...”, şi-a amintit neliniştită preceptul răposatului ei tată. Dar starea Valeriei era atât de gravă, că nici evreii nu puteau să-i fie de vreun ajutor.

Ginecologul insista să i se declanşeze imediat naşterea, chirurgul opina că e necesar să fie operată de urgenţă la şold. Hemoragia nu se oprea, i-au făcut transfuzie. Au trecut douăsprezece ore până să ajungă pe masa de operaţie. Două echipe de medici chirurgi — traumatologi şi ginecologi — s-au îngrămădit în jurul Valeriei adormite, salvând în primul rând viaţa mamei, după o regulă nescrisă, dar însuşită tacit, iar apoi viaţa copilului.

Nu au reuşit să o salveze pe fetiţă. Placenta se desprinsese probabil în momentul căderii, fătul nu a mai avut oxigen şi a murit asfixiat. Nu i-au pus broşa metalică la colul femural

fracturat — osul era atât de fragil, încât nu au îndrăznit să îl atingă cu instrumentele lor.

Şurik a petrecut Anul Nou singur cu mama. Irina avusese de gând să vină de la Maloiaroslaveţ, dar Vera nu se purtase cu mănuşi aşa cum se purta cu alţii şi îi spusese că s-ar bucura dacă ar veni pe întâi ianuarie. Mama şi fiul au întâmpinat în sfârşit Anul Nou aşa cum plănuiseră cândva: numai ei doi, cu trei rânduri de tacâmuri, cu şalul bunicii pe speteaza fotoliului, cu Schubert în interpretare proprie şi cu plăcinţele de la Asociaţia Teatrelor. Şurik i-a dăruit mamei un disc cu Bach, un concert de orgă interpretat de Harry Grodberg, pe care l-au ascultat imediat, iar ea i-a dăruit un fular de mohair cu albastru şi roşu, pe care îl va purta în următorii zece ani.

Şurik nu a ştiut de accidentul nefericit decât peste o săptămână, când colegii de serviciu strângeau bani pentru Valeria, care în zilele acelea se afla încă între viaţă şi moarte.

„Asta-i din cauza mea. Toate sunt din cauza mea”, s-a gândit Şurik înspăimântat. Sentimentul că e vinovat nu era nou, era acelaşi vechi sentiment de vinovăţie care îl încercase odinioară faţă de bunica şi mama lui. Nu spunea cu voce tare lucrul ăsta, dar îl ştia prea bine: purtarea lui rea se pedepseşte cu moartea. Nu cu moartea lui, a celui care poartă vina, ci cu moartea oamenilor pe care îi iubeşte.

„Sărmana Valeria!”, plângea el în cabina de toaletă rezervată salariaţilor, lipindu-şi obrazul de faianţa rece de pe perete. „Sunt un monstru! De ce se întâmplă atâtea rele din cauza mea? Eu n-am vrut niciodată să fac rău!”

A plâns mult timp, a plâns pentru moartea bunicii, pentru boala mamei, pentru nenorocirea care i se întâmplase Valeriei numai din vina lui, a plâns chiar şi pentru copilul cu care nu avea nici în clin, nici în mânecă, se credea însă vinovat că acesta murise înainte să apuce să trăiască.

Cineva de afară a apăsat de două ori clanţa uşii, dar el nu a ieşit până când nu i-au curs toate lacrimile. Numai atunci şi-a şters obrajii cu mâneca aspră şi a hotărât că, dacă Valeria va rămâne în viaţă, nu o va părăsi niciodată şi o va ajuta cât va trăi el. Simţea înăuntrul lui cum creşte şi îl gâtuie mila, gata să dea pe dinafară aşa cum aerul comprimat umflă şi face să plesnească pereţii subţiri ai balonului de cauciuc.

A plecat acasă fiind ferm hotărât să îi spună mamei tot, dar pe măsură ce se apropia de casă a început să aibă îndoieli

serioase, întrebându-se dacă are dreptul să o încarce din nou cu frământările lui, ea care e atât de fragilă şi de sensibilă...

37

În primăvară Valeria a fost adusă acasă cu targa, iar Şurik a reînceput să o viziteze. În fiecare miercuri. Ziua de luni rămânea pentru Matilda, marţea avea cercul de teatru, joia şi vinerea seara era ocupat cu şcoala. Sâmbăta şi duminica aparţineau Verusiei.

Valeriei îi aducea provizii de mâncare, reviste, ea avea însă nevoie de el în special ca să o scoată din gândurile triste. După operaţie devenise invalidă fără drept de muncă. Dar se săturase să stea degeaba şi găsise destul de repede să facă rost de ceva bani în plus la o revistă de referate şi recenzii. Făcea traduceri pe numele lui Şurik, treptat-treptat s-a lăsat şi el prins în joc. Munceau amândoi pentru publicaţia asta ciudată, destinată cercetătorilor care nu cunoşteau nicio limbă străină.

Valeria şi-a păstrat relaţiile nenumărate şi, deşi nu ieşea din casă, nu ducea lipsă de activitate. Pe lângă revistă mai avea şi altele de făcut. Traducea din poloneza ei dragă şi dintr-o jumătate de duzină de alte limbi slave învăţate din mers. Şurik avea şi el partea lui — traducea din limbile europene. Făcea de asemenea pe curierul — îi aducea Valeriei de lucru acasă. Valeria dactilografia orb cu aşa o viteză, că bătăile în taste se amestecau transformându-se într-un ţăcănit continuu.

Cu timpul pe Valeria au început să o doară mâinile, poate din cauza solicitării prea mari, poate pentru că nu era obişnuită. Şurik i-a făcut mai întâi o instalaţie ca să lucreze comod, i-a meşterit un fel de măsuţă cu picioare scurte, pe care a aşezat-o pe pat, pe ea a pus maşina de scris, ca Valeria să poată dactilografia stând pe jumătate culcată cu trei perne îndesate la spate. A început să îi fie greu să stea în poziţia asta. Încetul cu încetul, Şurik a luat asupra lui treaba cu dactilografia.

Pe vremea când învăţa la institut terminase nişte cursuri cam ridicole despre brevete şi acum traducea brevete din franceză, engleză şi germană, nişte texte complet lipsite de logică, pe care nici măcar el nu le înţelegea şi cu atât mai mult nu le-ar fi înţeles, credea el, cititorii care şi-ar fi aruncat ochii peste ele. Banii însă erau plătiţi corect până la ultima centimă şi nu i se pretindea mai mult.

Postul de profesor de limbi străine pentru care optaseră majoritatea colegilor lui înscrişi la cursurile serale mizerabile era mult mai rău din toate punctele de vedere decât ce îi oferea Valeria: şi bani mai mulţi, şi libertate. Pentru Şurik libertatea însemna să poată da o fugă la piaţă să îi aducă mamei zarzavat pentru supă fără să îl împiedice nimeni, să meargă în celălalt colţ al Moscovei să caute medicamentul de negăsit altundeva, despre care ea aflase din calendarul cu foi detaşabile atârnat pe perete sau din revista *Sănătatea* —, să meargă la poştă, la redacţie sau la bibliotecă, nu la ora nouă dimineaţa, ci la două şi să se apuce de traducerile plictisitoare de moarte nu când sună clopoţelul, ci la amiază, după un mic dejun întârziat...

Discuţiile despre o altfel de libertate, purtate în casa lui Jenia Rosenzweig, unul dintre prietenii lui, care erau periculoase, având iz politic, i se păreau lui Şurik specifice familiilor evreieşti, unde se acopereau unii pe alţii cu sărutări şi îmbrăţişări, se bucurau zgomotos, mâncau peşte umplut, carne cu gust dulce-acrişor şi ştrudel, vorbeau mult prea tare şi îşi luau vorba din gură unul altuia. Bunica Elizaveta Ivanovna nu ar fi îngăduit aşa ceva nici în ruptul capului.

Pentru libertatea lui de-o şchioapă, strict personală, era mult mai important să dea lecţii particulare, care îi aduceau bani puţini, dar îl antrenau în preocupări cu sens cât de cât cultural, îi dădeau iluzia, poate deşartă, că perpetuează tradiţia familiei şi îi provocau o satisfacţie încărcată de nostalgie care îl ungea pe suflet. Îi plăcea să atingă manualele vechi şi cărţile pentru copii de la începutul secolului, după care continua să dea lecţii elevilor lui. Nu trebuia să îşi pună deloc mintea la contribuţie: lecţiile se desfăşurau după tipicul stabilit o dată pentru totdeauna de Elizaveta Ivanovna, care îşi dăduse măsura de pedagog atâtea decenii de-a rândul. Şurik făcea ce făcuse şi bunica lui, îi învăţa pe copii să poată citi liber în franceză fragmente lungi cât o zi de post din *Război şi pace*, în schimb ei nu erau în stare să priceapă o iotă dintr-un ziar francez din zilele acelea... Şi, la urma urmei, de unde să facă rost de ziarul ăsta?

În general nu ducea lipsă de activitate, numai că muncea în salturi. Se învăţase cu suişurile şi coborâşurile astea: în noiembrie şi decembrie avea treabă până peste cap, în ianuarie urma o perioadă de acalmie, apoi avântul din primăvară şi sezonul mort sau pe jumătate mort din vară.

În vara lui 1980 lui Şurik i-a surâs norocul: Olimpiada l-a propulsat într-o activitate nouă pe care nu o mai încercase până acum: aceea de interpret. Era o muncă bine plătită, dar asta însemna să aibă contact direct cu străinii, or, numai cei care aveau într-un fel sau altul legături cu KGB-ul primeau astfel de însărcinări. La Olimpiadă venise însă atâta amar de vizitatori străini, încât nu le-au ajuns interpreţii năimiţi de KGB, aşa că Inturist a angajat oameni din afară. L-au instruit prin viu grai, iar el s-a angajat să facă rapoarte despre cum se poartă franţujii pe care trebuia să îi însoţească. Fiecare oaspete străin era considerat un potenţial spion, aşa că examina cu atenţie grupul de turişti cu care îşi petrecea timpul de dimineaţa până seara, cântărind din ochi care dintre ei ar putea să fie într-adevăr agent secret.

Prima întâlnire cu nişte franţuji în carne şi oase i-a produs o puternică impresie, pentru că şi-a dat seama că franceza lui e în urmă cu cincizeci de ani faţă de franceza de azi şi a decis să umple neapărat golul ăsta. Munca obositoare de ghid s-a transformat pentru el într-un curs de perfecţionare. S-a nimerit să apară şi „franţuzul din Bordeaux”[6], al cărui rol l-a jucat Joëlle, o fată simpatică din Bordeaux, studentă la limbi slave, prima care i-a atras atenţia că vorbeşte o limbă la fel de moartă ca latina. Francezii de acum vorbeau cu totul altfel, se schimbase şi lexicul, şi pronunţia. Graseiau toţi până la unul, fapt care în opinia răposatei Elizaveta Ivanovna era o particularitate a limbii vorbite de prostimea din Paris. Se vede treaba că şi onorabila lui bunică, Elizaveta Ivanovna, care avusese numai certitudini, se mai înşela uneori.

Lui Şurik nu i-a căzut bine descoperirea asta. Îşi dădea toată silinţa să exerseze cât mai mult ca să îşi aducă la zi limba franceză. Îşi petrecea în compania lui Joëlle singura seară din săptămână rămasă liberă. Îl nelinişte însă faptul că nu putea rupe măcar o zi din săptămână să dea o fugă la casa de vacanţă.

Acolo treaba era bine organizată. Şurik îşi făcea totuşi griji: Irina Vladimirovna era un ajutor de nădejde, în schimb era cam împiedicată. Dacă intervine ceva pe nepusă masă?

38

6Aluzie la un personaj al lui A.S. Griboedov. (N. tr.)

În tot acest du-te vino neîntrerupt Şurik a avut parte în sfârşit de câteva ceasuri libere şi s-a gândit să rezolve câteva treburi amânate de mult timp: să trimită la revistă câteva recenzii traduse încă de luna trecută, să treacă să ia o scrisoare din America, aşa cum îi promisese Valeriei. Scrisoarea aştepta de mult timp la o femeie necunoscută de pe strada Vorovski. Ar fi trebuit să îi trimită scrisoarea Valeriei la sanatoriu, dar nu mai avea rost, pentru că ea se întorcea săptămâna următoare.

Profitând de pauza de două ore — francezii o lungeau la nesfârşit cu masa de prânz la o oră neobişnuită pentru ei, la ora două în loc de ora şapte, iar după masă îşi acordau un ceas de odihnă, ca seara să digere cu forţe proaspete *Lacul lebedelor* la Teatrul Bolşoi —, Şurik a pornit în goana mare să ia scrisoarea şi să trimită plicul cu recenziile.

A sunat de la o cabină telefonică. Femeia, care avusese tot timpul să uite de scrisoare, a căutat-o mult şi bine până să îi spună că poate să treacă să o ia. I-a explicat la care dintre cele cinci sonerii de la uşa ei trebuie să sune şi de câte ori. Când în sfârşit Şurik a găsit soneria cu pricina şi a sunat, mult timp nu i-a deschis nimeni, apoi o mână mare şi groasă i-a întins un plic alb, lung pe sub lănţişorul de siguranţă de la uşă.

— Nu vă supăraţi, spuneţi-mi, unde e o poştă prin apropiere? a apucat să întrebe Şurik prin crăpătura întunecată.

— Chiar la parterul blocului nostru, s-a auzit vocea gravă a femeii, însoţită de un mârâit timid. Din întuneric a apărut botul alb al unui căţel flocos, s-a auzit un hămăit oribil şi uşa s-a trântit.

Poşta se afla într-adevăr la parter, Şurik s-a minunat cum de nu o văzuse. Era deschis un singur ghişeu din toate şi era o singură clientă, înaltă, cu spinarea slăbănoagă şi cu părul lung, care se certa cu funcţionara. Aceasta întreba de ce domnişoara nu a venit atâta timp să îşi ridice coletul, spunea că i-a trimis trei avize... Spinarea slăbănoagă respingea atacul cu vocea tremurată scuturându-se de plâns. Şurik aştepta resemnat să se sfârşească scena. În cele din urmă funcţionara a spus pe un ton arţăgos:

— Vino de-l ia singură. Nu sunt plătită să-ţi car pachetul...

Spinarea a intrat pe uşa de serviciu şi schimbul de cuvinte tari a continuat, dar Şurik nu a mai stat să asculte. Aştepta cu plicul în mână. În sfârşit slăbănoaga a ieşit — nu cu spatele, ci cu faţa, avea o înfăţişare puţin atrăgătoare şi o faţă albă prelungă — cu un colet greu, care nu era pe puterile ei. Ţinea

cu amândouă mâinile o ladă de lemn nu prea mare, îşi pusese geanta sub braţ şi căuta din ochi un loc unde să aşeze povara.

Funcţionara a apărut din nou la ghişeu transferând arţagul ei cel de toate zilele asupra următorului client.

— Şi vin, şi tot vin, şi nu se mai termină.

Ea bombănea în timp ce domnişoara încerca în spatele lui Şurik să apuce mai bine lada. Şurik a dat plicul şi banii, a luat chitanţa. Domnişoara stătea aplecată făcându-şi de lucru cu lada. Chipul ei avea o expresie de copil disperat Faţa palidă i se umpluse de pete rozalii, era gata să o podidească plânsul.

— Lăsaţi-mă să vă ajut, i-a propus Şurik.

L-a privit cu neîncredere. Apoi a spus aproape strigând:

— Vă plătesc.

Şurik a izbucnit în râs:

— Ce v-a venit, nici vorbă de bani, nici nu se pune problema ... Unde s-o duc?

A apucat lada, era neobişnuit de grea având în vedere că era destul de mică.

— La intrarea de alături, a mormăit îmbufnată şi a luat-o înainte vădit nemulţumită.

Şurik a urcat cu ea în lift până la etajul trei. Ea a scormonit cu cheia în broască. Au intrat într-un vestibul mare cu multe uşi. Din spatele uşii celei mai apropiate s-a auzit o voce groasă de bărbat:

— Tu eşti, Svetlana?

Domnişoara nu a răspuns. A luat-o înainte pe culoar. Şurik după ea. A auzit în spatele lui scârţâitul unei uşi: ieşise vecinul să vadă cine a venit...

Domnişoara cu numele Svetlana a trecut pe lângă telefonul atârnat pe perete şi a deschis ultima uşă chiar acolo unde cotea culoarul. Două chei, fiecare învârtită de două ori.

— Intraţi, a spus severă.

Şurik a intrat cu lada şi s-a oprit. În cameră era un miros plăcut de clei. Domnişoara şi-a scos pantofii şi i-a pus pe o băncuţă acoperită cu un covor.

— Descălţaţi-vă! a poruncit ea.

Şurik a pus lada jos lângă uşă.

— Nu, plec imediat.

— Vă rog să o desfaceţi, e bătută în cuie.

— Bine, fie, a acceptat Şurik.

Chiar era ciudată Svetlana asta. Şurik şi-a scos sandalele. Le-a pus pe băncuţă alături de pantofii gazdei.

— Nu, nu, a spus speriată. Puneţi-le pe podea.

— Şi coletul, unde?

Ea îşi frământa mintea unde să îl pună. Masa enormă faţă de dimensiunea camerei era plină cu hârtii colorate şi cu bucăţi de pânză. Şurik era gata să pună lada pe masă, dar ea l-a oprit cu un gest şi a adus un taburet. Şurik a pus lada pe el.

—Am o rudă complet nebună în Crimeea. E văr primar cu bunicul îmi trimite câteodată fructe. Sunt sigură că s-au stricat. Femeia asta de la poştă zbiera aşa de tare la mine. Groaznic.

A scos de sub pat o cutie mică de lemn, a cotrobăit înăuntru şi i-a întins lui Şurik un ciocan de pe vremuri cu un dispozitiv de scos cuie.

— Uitaţi un ciocan.

Şurik a smuls cuiele uşor şi a scos capacul. Nici pomeneală de miros de fructe, fie ele şi putrede. Era ceva învelit în hârtie, un fel de bloc monolit.

— Scoateţi-l, a spus nerăbdătoare domnişoara.

Şurik a scos monolitul şi l-a despachetat. Era o piatră sau ceva pietrificat de mult timp, avea forma destul de regulată şi suprafaţa ondulată.

—Nu-i nicio scrisoare? a arătat ea spre ladă.

Şurik a scotocit înăuntru şi a scos un bilet. Domnişoara l-a luat, l-a citit îndelung, l-a întors, l-a examinat pe toate părţile şi i l-a întins lui Şurik.

„Dragă Svetocika! Tanti Larisa şi cu mine te felicităm cu ocazia zilei de naştere şi-ţi trimitem o raritate paleontologică — un dinte de mamut. Stătea înainte la muzeul regional, dar acum au închis muzeul şi duc exponatele la Kerci, iar acolo numai bine n-o să le fie. Îţi dorim să fii la fel de sănătoasă şi rezistentă ca mamutul ăsta. Şi te aşteptăm la noi în vizită. Nenea Mişa."

În timp ce Şurik citea, ea a luat de pe masă comoara paleontologică ridicând-o neîndemânatică şi a scăpat-o din mâini direct pe piciorul lui Şurik. Acesta a urlat de durere şi a sărit în lături. Niciuna dintre bolile de care avusese parte până în momentul ăsta — îl duruseră urechile, dinţii, se rănise în urma bătăilor cu băieţii, făcuse abces când se înţepase cu un cui ruginit sau când i se înfipsese cârligul de peşte în degetul mare —, deci niciuna dintre suferinţele astea nu semăna cu durerea surdă din locul acela sensibil de unde porneşte unghia. A fost orbit de o lumină puternică. Lumina s-a stins imediat. I s-a tăiat respiraţia. Într-o clipă l-au podidit fără să vrea lacrimile.

S-a lăsat să cadă pe marginea divanului. Avea senzaţia că i-au fost tăiate degetele.

Svetlana a scos un strigăt, s-a repezit la dulăpiorul de farmacie sculptat, a scos toate câte se aflau acolo şi le-a aşezat pe masă cu mâinile tremurânde. Căpăcelul de metal subţire cu care era astupată sticla cu amoniac s-a încăpăţânat un timp să nu se deschidă. L-a deşurubat nesigură, vărsând jumătate din conţinut. S-a răspândit un miros puternic şi ameţitor ca un sedativ. Şurik a respirat adânc. Pe urmă Svetlana şi-a turnat într-un păhărel picăturile mirositoare şi calmante şi le-a băut pe nerăsuflate.

— Numai să nu vă pierdeţi cu firea, să nu vă pierdeţi cu firea... Ce coşmar, ce coşmar! E de ajuns să se apropie omul de mine şi una-două se întâmplă ceva... a bâiguit ea. Numai eu sunt de vină, numai eu... Afurisitul ăsta de mamut... Numai proasta de tanti Larisa...

S-a aşezat pe vine în faţa lui Şurik şi i-a scos şoseta din picior. El stătea încremenit. Durerea i s-a răspândit în tot corpul, dându-i cuţite în cap. Degetul îşi schimba culoarea văzând cu ochii, din rozaliu s-a făcut roşu-vânăt.

— Să nu mă atingeţi, a avertizat-o Şurik, plutind în nori de durere.

— Să punem iod? a întrebat domnişoara timid.

— Nu, nu! a răspuns.

—Ştiu ce trebuie, raze, asta-i, a spus domnişoara cu aerul ca ştie ea prea bine ce ştie.

—Nu vă agitaţi, mai stau puţin şi plec.... a liniştit-o Şurik.

— Gheaţă! Gheaţă! a exclamat ea şi s-a repezit la frigiderul mic de lângă uşă.

A răzuit acolo ceva, a zdrăngănit, a scăpat ceva pe jos şi peste câteva minute a pus pe degetul nenorocit un cubuleţ de gheaţă. Durerea a izbucnit cu forţe proaspete.

Svetlana s-a aşezat pe podea lângă picioarele lui şi a început să plângă pe înfundate.

— De ce una ca asta, de ce, de ce? s-a tânguit ea. De ce ghinionul ăsta? E de ajuns să se apropie un bărbat de mine, şi imediat se întâmplă ceva groaznic.

I-a cuprins piciorul sănătos cu braţele şi şi-a înfundat faţa în ciorapul de lână grosolană.

Durerea era foarte puternică, dar nu mai era aşa de ascuţită. Şuviţele blonde, lungi şi uscate, în vârtejuri, se

legănau şi îl gâdilau. Cuprins de milă, Şurik şi-a trecut mâna prin părul ca puful. Umerii ei mici tremurau uşor.

— Iertaţi-mă vă rog, pentru Dumnezeu, iertaţi-mă! a spus ea printre sughiţuri.

Pe Şurik l-a apucat jalea şi un fel de milă neobişnuită pentru părul uscat şi rar, pentru umerii osoşi care tremurau ieşind prin bluza albă şi subţire...

„O vrăbiuţă jumulită”, a găsit el comparaţia potrivită, asta în caz că domnişoara ar fi semănat într-adevărcu o pasăre.

Semăna mai degrabă cu un cocostârc împiedicat decât cu vrăbiuţa sprinţară şi harnică...

— De ce, de ce mi se întâmplă întotdeauna aşa? şi-a ridicat faţa plânsă spre el şi şi-a tras nasul cu zgomot.

Şurik a simţit cum mila i se lasă în jos, cum treptat-treptat se transformă subtil în altceva, atrăgându-l în cursă, şi sfârşeşte prin a lua chipul dorinţei fără echivoc. Îi era clar ca bună ziua că dorinţa e în legătură cu lacrimile ei străvezii, cu părul subţire şi uscat la atingere şi cu durerea de la deget. Şurik a rămas nemişcat cugetând adânc la legătura pe cât de ciudată, pe atât de evidentă dintre durerea năprasnică şi dorinţa la fel de năprasnică.

— Răul vine de la mine! Fac rău tuturor! a hohotit isteric fata, lovind aerul cu mâinile încleştate.

— Taci, taci, linişteşte-te, te rog! a implorat-o Şurik.

Ea însă a început să îşi clatine capul în cu totul alt ritm decât mâinile, iar Şurik şi-a dat seama că fata are o criză de isterie. A strâns-o în braţe. Se zbătea în mâinile lui ca pasărea.

„La fel ca Alia Togusova”, s-a gândit Şurik.

— De ce, de ce mi se întâmplă întotdeauna aşa? plângea sărăcuţa.

S-a potolit încet-încet şi s-a lipit de el mai tare. Se simţea consolată în braţele lui, dar intuia ce urmează să se întâmple şi se pregătea să dea riposta cuvenită, întrucât ştia foarte bine că o capitulare va avea urmări groaznice pentru ea. Aşa i se întâmplase întotdeauna. Deja de trei ori... Cât despre Şurik, el doar o mângâia pe cap, îi era milă, îşi dădea seama că fata e foarte bolnavă şi nici prin gând nu îi trecea să îşi ia nasul la purtare. Ba mai mult, când ea s-a oprit din tremurat, a îndepărtat-o, încercând să scape. În schimb ea era ca pe arcuri, aştepta să fie violată încă o dată. Atunci se va împotrivi, o va face pe tăcute ca să nu audă vecinii, va protesta şi îşi va strânge genunchii...

— Să vă dau apă? a întrebat tânărul rănit de mamut.

Ea s-a îngrozit că se termină totul, a început să îşi clatine capul, şi-a smuls de pe ea bluza albă mototolită şi fusta nenorocită de bumbac şi a făcut tot ce trebuie ca să spună „nu!” în ultima clipă... Dar el nu şi-a permis să facă niciun gest deplasat, a rămas ca o stană de piatră, iar ea nu a avut ocazia să spună mândră „nu”, ba dimpotrivă, ea a fost aceea care a trebuit să ia lucrurile în mână...

Bineînţeles că ar fi trebuit să facă raze şi, poate, să îşi pună degetul în ghips. Îl durea foarte tare piciorul, dar un analgezic obişnuit i-a redus durerea până la un nivel suportabil. Şchiopăta vizibil, aşa că Vera a observat imediat atunci când Şurik a ajuns în sfârşit la casa de vacanţă.

I-a spus mamei povestea doar pe jumătate, adică toată istoria cu dintele de mamut, au făcut haz şi nu au mai revenit la subiectul ăsta.

El a mâncat o cină îmbelşugată pregătită de Irina săptămâna trecută şi păstrată în frigider în cinstea venirii lui, abia a apucat să pună capul pe pernă că a şi adormit, iar dimineaţa a pornit-o din nou la Moscova.

Olimpiada se apropia de sfârşit, mai rămâneau câteva zile de alergătură nebună. Ultima zi a coincis cu întoarcerea Valeriei de la sanatoriu.

A fost una din zilele acelea tâmpite când treburile care nu suferă amânare se adună grămadă, iar pe lângă ele au loc parcă înadins mici întâmplări care te fac să intri într-o seamă de încurcături. Şurik s-a agitat să le facă pe toate, şi pe cele programate, şi pe cele neprogramate... S-au înghesuit toate în ziua întoarcerii Valeriei de la sanatoriu. Ca să o poată întâmpina, a convenit cu agenţia Inturist să îi schimbe programul: urma ca la nouă şi jumătate dimineaţa grupul lui să plece într-o excursie prin Moscova cu un alt ghid care ştia limba franceză, iar el trebuia să îi întâlnească la unu şi jumătate la restaurant. Turiştii din grupa lui erau tare cusurgii. În privinţa culturii nu erau pretenţioşi, contemplau la fel de docili şi panorama bătăliei de la Borodino, şi Leninskie Gorî, în schimb la restaurant îi tracasau pe chelneri, îi puneau să alerge încoace şi încolo, chiar şi pe Şurik îl trimiteau într-un loc de mai multe ori şi o făceau în chipul cel mai ticălos cu putinţă: schimbau meniurile comandate, spuneau că vinul nu e bun şi îl refuzau,

comandau ba brânzeturi, ba fructe de care nu auzise nimeni la Moscova.

Şurik a scăpat de turişti abia pe la zece, îi mai rămânea doar un lucru de făcut: să îi ducă nişte alimente lui Marmeladă, care era bolnav.

Mihail Abramovici îşi sfârşea zilele acasă, bolnav de cancer. Nu acceptase să fie internat la spital. Bătrânul bolşevic avea dreptul la asistenţă medicală specială, dar cândva, de mult, refuzase o dată pentru totdeauna privilegiile acordate de partid, pe care le considera nedemne pentru un comunist. Şi uite aşa, dinozaurul ăsta numai piele şi oase, ultimul probabil din specia lui, clătinându-se pe picioare de slăbiciune, înfofolit într-o manta soldăţească, îşi trăia ultimele zile în camera lui puţind a urină cu cărticica lui Lenin în mână...

Cărţi acoperite de praf, aşezate pe două rânduri pe rafturile fără geamuri, dosare de carton legate cu şireturi grosolane, maldăre de hârtii mâzgălite şi mototolite... Operele complete ale lui Marx — Engels — Lenin —Stalin şi, colac peste pupăză, operele lui Mao Zedong... Casă de ascet şi de nebun.

Şurik se împăcase de mult cu ideea că trebuie să îi aducă medicamente şi alimente, în schimb nu putea să suporte şedinţele de educaţie politică, pâinea lui cea de toate zilele, pe care le ţinea bătrânul ăsta cu un picior în groapă. Îl detesta şi îl dispreţuia pe Brejnev. Îi trimisese scrisori cu observaţii privind economia politică, pline de citate din clasici, dar reprezenta în lumea asta o cantitate atât de neglijabilă, încât nu îi făcuseră marea onoare măcar să îi răspundă, darmite să îl pedepsească... Era amărât din pricina asta, se plângea tot timpul şi prezicea o nouă revoluţie...

Şurik a aşezat pe masă alimentele de la bufetul Olimpiadei — brânză topită străină, nişte brioşe ciudate cu o formă complicată, suc de fructe în cutii de carton şi o bucată de marmeladă...

— De ce dai bani pe fleacuri? Mie îmi plac lucrurile simple...

— Drept să vă spun, Mihail Abramovici, am cumpărat totul de la bufet. Pur şi simplu nu am timp să mă duc la magazin.

— Bine, bine, l-a iertat Mihail Abramovici. Dacă vii data viitoare şi nu dai de mine, e una din două: ori am murit, ori m-am dus la spital. Am hotărât să mă duc la spitalul raional aşa cum fac toţi sovieticii... Să îi transmiţi Verei Aleksandrovna salutul meu călduros. Ca să fiu cinstit, mi-e dor de ea.

Marmeladă suferea de insomnie, nu l-a lăsat pe Şurik să plece cu una, cu două şi numai pe la unu şi jumătate noaptea acesta s-a prăbuşit frânt de oboseală pe patul lui.

39

Totul fusese luat în calcul şi stabilit punct cu punct, numai că noaptea Şurik a primit un telefon: Matilda Petrovna suna de la Vîşnii Volociok. Pentru o treabă urgentă. Acum locuia la ţară o jumătate din an fără să părăsească localitatea. O trăsese aţa să stea la ţară, răzoarele cu legume şi grădina ajunseseră să o încânte mai mult decât vechea ei muncă de artist. Se uita din ce în ce mai des la câte un păr bătrân sau la bolovanul neted şi rotund aşezat la intrarea în sat şi simţea ceva care aducea a remuşcare: în numele a ce şi cu ce drept a risipit atâta amar de lemn şi de piatră frumoasă pe exerciţiile ei de sculptură? Acum o pasiona din ce în ce mai mult viaţa simplă şi frumoasă de la ţară, fapt pentru care se apucase să planteze nalbe de grădină şi să crească găini. Se uita cu invidie la capra vecinilor, gri-roz cu coarne fumurii. O mândreţe de capră, se gândea că ar trebui să cumpere unul dintre iezii ei... A tocmit oameni harnici să îi repare fântâna veche.

Umbla desculţă, într-o fustă lungă, veche, cum de mult nu mai umblau femeile la ţară. O luau câteodată în râs: ce-i cu tine, Motia, de umbli ca o sărăntoacă?

Cei din sat nu îi spuneau Matilda Pavlovna, ci Motia, aşa cum îi spunea mama ei.

Şi uite că în anul acela colhozul s-a apucat să se judece cu ea: casa o moştenise după lege, în schimb pământul de sub casă era al colhozului şi voiau acum să îi ia din grădini. I-au făcut proces, s-a sfătuit cu nişte oameni destupaţi la minte, care i-au spus că are dreptul să cumpere terenul. Îi trebuia urgent o adeverinţă că e membră a Uniunii Artiştilor Plastici şi că are dreptul, spre deosebire de cetăţenii obişnuiţi, să cumpere pământ. Întreaga afacere era o prostie cât toate zilele, dar era prostia statului acceptată de toţi, şi nu puteai să îţi atingi ţinta decât tot cu o prostie, cum era, de pildă, adeverinţa asta. Matilda a sunat la Uniunea Artiştilor Plastici, au fost de acord să îi elibereze adeverinţa, dar secretara la care era adeverinţa pleca în concediu de odihnă în sud. Matilda a aşteptat noaptea la poşta din sat să fie reparat cablul rupt şi să îi dea legătura la Moscova. Îl ruga acum pe Şurik să treacă

urgent până seara, cel mai târziu, pe la secretară, ori la serviciu, ori acasă, şi să ia adeverinţa... Procesul urma să înceapă peste două zile, aşa că adeverinţa trebuia să ajungă cum-necum la Vîşnii Volociok.

— O să mă ocup, o să mă ocup, fii liniştită, Matilda, a promis Şurik.

Matilda se liniştise deja: obţinuse legătura telefonică, reuşise să dea de el, doar era micuţul ei prieten, unul adevărat, nu îi înşirase gogoşi niciodată. Matilda l-a întrebat ce face mama, ce face Valeria, dar calitatea sunetului era prea proastă ca să poată fi auzite întrebările ei politicoase...

—Vino, Şurik! Şi să stai mai mult! a urlat ea în receptor. E plin de ciuperci după ploile astea! Ah da! Să nu uiţi medicamentul meu!

— Vin! Vin! Nu uit!

Ciupercile nu îl interesau deloc. Cumpărase deja medicamentul pe care îl lua Matilda pentru hipertensiune. Cele două cutii erau în frigider. A verificat încă o dată soneria de la ceas. Trebuia să se trezească la timp, să nu cumva să o scape pe Valeria.

Trenul sosea la zece şi patruzeci dimineaţa, dar Şurik trebuia mai întâi să treacă pe la garajul din curtea Valeriei să ia Zaporojeţul, maşina ei de invalid, şi să aşeze înăuntru căruciorul mobil. Trecuse ceva timp de când îşi luase permis de conducere pentru maşina ei.

Încă de dimineaţă toate i-au mers pe dos: mai întâi i s-au rupt doi nasturi de la singura lui cămaşă curată şi a trebuit să îi coasă, pe urmă a căzut singură de pe chiuvetă ceaşca bunicii şi s-a spart, după care a sunat cineva la uşă: Mihail Abramovici stătea în pragul uşii cu o sticluţă plină în mână, umedă pe dinafară. Îl ruga pe Şurik să i-o ducă la laboratorul din pasajul Blagovescenski înainte să meargă la serviciu... Arăta aşa de slab, de palid şi nefericit, încât Şurik a dat din cap şi, fără să scoată o vorbă, a învelit sticla într-un ziar.

Din fericire nu era coadă la laborator; în zece minute a ajuns în curtea Valeriei, a deschis garajul. Maşina, care zăcea ruginită în garaj trei sute şaizeci de zile din an, nu a vrut să pornească. A urcat până la apartamentul ei, l-a rugat pe proaspătul vecin al Valeriei, care se instalase acolo după plecarea fostului ei soţ, să îi dea o mână de ajutor, şi acesta a coborât bombănind. Era îndemânatic, făcea de toate miliţianul

ăsta în vârstă, îi plăcea mult Valeria şi îl trata pe Şurik cu un uşor dispreţ.

Vecinul a ridicat capota, a făcut câteva mişcări numai de el ştiute şi maşina a pornit. Şurik a plecat, dar de bucurie a uitat să ia căruciorul mobil. A trebuit să se întoarcă de la jumătatea drumului. De unde la început avea timp berechet, acum nu îi mai ajungea. Contrar obiceiului, trenul nu a întârziat, a ajuns mai devreme cu zece minute, iar Valeria aştepta sprijinită în două bastoane pe peron, dezorientată şi necăjită: nu putea să facă nici măcar un pas cu geamantanul şi cu geanta...

Gonind cu căruciorul pe peron, Şurik era la fel de dezorientat ca prietena lui...

Au ajuns acasă fără alte păţanii. A făcut trei drumuri cu liftul să o ducă pe Valeria, geamantanul şi căruciorul. A cărat totul în cameră şi a plecat în goană la turiştii lui. A intrat în restaurant fix la unu jumătate, când franţujii în efectiv complet se buluceau incapabili să se aşeze fiecare la locul lui. Apoi s-au repezit la masă hămesiţi. Şurik nu avea voie să ia masa cu ei. După restaurant, Şurik i-a dus la magazinul universal pe cei care voiau să cumpere ultimele suveniruri înainte de plecare. Pe urmă un medic bătrân din Lyon l-a rugat să viziteze o farmacie, iar o grăsană din Marseille a avut chef să vadă planetariul. În program era însă *Lacul lebedelor*, aşa că au renunţat la planetariu. Cât timp balerinii au ţopăit pe scena plină de praf, Şurik a apucat să dea o fugă la magazinul Eliseevski: Valeria nu avea nimic de mâncare. Era clar de tot că nu mai avea cum să ajungă la secretară după adeverinţă. I-a telefonat şi i-a spus că vine a doua zi dimineaţă devreme. Ea urma să iasă din casă la opt şi jumătate dimineaţa, nu se ducea la serviciu, ci la policlinică.

După spectacol urma cina de adio. A doua zi franţujii urmau să zboare la Paris. Şurik şi-a lăsat servieta cu mâncare sub biroul administratorului hotelului... la mila Domnului. Lihnit de foame, şi-a pus pofta-n cui şi a tradus meniul. Nu avea dreptul la cină şi tot încerca să se strecoare pentru un minut să ciupească din salamul lui iubit, lăsat în servieta de sub birou. Pe urmă a venit preşedintele Inturistului însoţit de o colaboratoare cu mutră de curvă şi a trebuit să traducă în franceză discursul ţinut într-o păsărească de adormit copiii despre prietenia între olimpici. După care doctorul din Lyon, abţiguit bine, l-a căutat, târând după el două prostituate, ca să facă, chipurile,

conversaţie, dar, dând cu ochii de oficialităţi, acestea au făcut o mutră încurcată şi s-au topit...

Pe la două noaptea Şurik a ajuns în sfârşit la Valeria. Stătea în fotoliu roză şi rotundă. Avea bretonul coafat tinereşte, iar restul părului des, un adevărat hăţiş, îi atârna pe umeri unduindu-se în valuri regulate, pline de neastâmpăr. Şi chimonoul era nou, fără berzele acelea decolorate, avea acum unul cu nişte crizanteme presărate ici şi colo pe un fond roşu ca miezul de pepene... Masa era pusă: porţelanul rusesc îl concura pe cel nemţesc. În mijlocul mesei trona o bucată de molton cusută în formă de găină sub care se păstra caldă o cratiţă cu terci de hrişcă. Valeria nu găsise în casă altceva de mâncat în afară de crupe şi macaroane. Îl aştepta nerăbdătoare la cină cu o cărticică în mână.

El şi-a lăsat servieta lângă uşă, s-a apropiat de Valeria, i-a dat un pupic pe frunte şi s-a prăvălit pe scaun:

— Ce zi dementă! Înghit ceva repede şi o şterg...

„N-o s-o ştergi”, şi-a spus Valeria.

El a sărit iute în picioare, a scos din servietă nişte pachete, le-a aşezat pe măsuţa de lângă ea. Îşi organizase atât de comod şi de confortabil viaţa tocmai ca să nu se urnească din fotoliu... A desfăcut grăbită pachetele, a mirosit, a zâmbit. Buzele îi străluceau de la rujul roz, mătasea îi lumina chipul cu reflexele ei roşietice. Şurik vedea prea bine cât e de frumoasă, ştia că ea vrea să îi placă şi să îl încânte, ştia că de dragul lui îşi răsucise părul pe bigudiurile mari şi reuşise să îşi facă manichiura. Lacul roz dat în straturi groase strălucea încă umed, nu prea se potrivea cu mâinile brăzdate de vene albăstrii, mâini ostenite din cauza cârjelor.

— Se mănâncă destul de bine acolo, una peste alta e acceptabil. Dar e acelaşi lucru în fiecare zi... Bravo că ai cumpărat nisetru... Ia nişte caşă...

Valeria a tăiat brânza pe platoul mic de porţelan, a pus peştele pe farfurie. S-a răsucit în fotoliu, a deschis uşiţa dulăpiorului delicat, a scos de acolo paleta mică şi furculiţa plată pentru peşte...

— Să-mi spăl mâinile, şi-a amintit Şurik şi a ieşit.

„Nu-l las să plece nicăieri”, şi-a zis hotărâtă. S-a corectat imediat şi a întrebat smerită Instanţa Supremă: „Să rămână. De acord? Doar nu cer mare lucru...”

După ce îi murise copilul şi îşi pierduse definitiv picioarele, Valeria nu îl mai vizitase pe bătrânul preot din Lituania, se mulţumise doar să îi scrie din când în când. Se obişnuise să se înţeleagă cu Dumnezeu fără intermediari. Când avea parte de o bucurie, îi mulţumea Lui, dacă intra în păcat, îşi punea cenuşă în cap, plângea şi îşi cerea iertare. Din proprie iniţiativă ştersese cu buretele legământul făcut în faţa Lui în schimbul copilaşului. El nu îşi ţinuse cuvântul, iar ei, femeie slabă, ce îi rămânea de făcut, să şi-l ţină pe al ei? Tocmai acesta era motivul pentru care, atunci când îşi revenise după povestea aceea cumplită, îl ademenise din nou şi îl făcuse să se întoarcă în patul ei. Iar el ce să facă, putea să o refuze?

Din momentul acela o prietenie trainică se legase între ei. Ceilalţi bărbaţi din viaţa Valeriei capitulaseră şi o părăsiseră speriaţi şi cuprinşi de milă. Şurik era construit altfel: ea ghicise de mult că la el mila şi dorinţa sexuală ocupă unul şi acelaşi loc.

Urmându-şi instinctul şi fiind deprinsă să cocheteze, ca orice femeie, se străduia să fie cât mai frumoasă şi să arate cât de binedispusă e, afişând o veselie aproape scandaloasă, mergând până acolo încât scotea chiote de bucurie şi râdea tare de i se mişcau gropiţele din obraji. În schimb el îşi făcuse un obicei, sărea ca ars la unu şi jumătate, când îşi aducea aminte de măicuţa lui, care nu doarme şi îl aşteaptă. Când Valeria nu putea ţine piept de una singură crizelor de durere, când era într-o dispoziţie proastă sau o apuca mila de ea însăşi, Şurik nu o lăsa niciodată singură. Îi dădea telefon mamei, o întreba cum se simte şi dacă poate să nu înnopteze acasă. Rămânea la Valeria şi o făcea atât de fericită, încât nu o mai apuca mila de ea însăşi, ba dimpotrivă, era mândră de frumuseţea şi feminitatea ei şi îl compătimea pe el, cel care era atât de copilăros şi îi înduioşa inima atingând-o în punctul cel mai sensibil... De ce era aşa de înduioşată? Nici ea nu ştia de ce...

— Deschide vinul, i-a întins Valeria tirbuşonul. Vecinii au plecat azi cu toţii. Nu-mi place să fiu singură în casă...

Minţea. Îi plăcea să stea singură, se simţea bine, era liniştită.

— Nu pot să rămân azi, Lerocika. Trebuie să plec mâine-dimineaţă la Vîşnii Volociok, Matilda are nevoie de o adeverinţă, are un proces acolo.

— Deci pleci, a zâmbit Valeria.

Găsea că e simpatică prietenia asta între Şurik şi Matilda: Matilda era o babă, mai mare cu zece ani decât Valeria...

— Mâine-dimineaţă devreme trebuie să trec să iau adeverinţa, n-o am la mine...

S-a apucat să îi povestească în amănunt că medicamentul e în frigider, că de dimineaţă trebuie să îi conducă pe francuji la Şeremetievo... Valeria părea că nu ascultă. Se uita într-o parte cu buza lăsată în jos, gata-gata să plângă...

Şurik a ridicat-o din fotoliu, a aşezat-o pe pat. Terciul scos de sub cârpa croită în formă de găină se sleise în farfurie. Lacrimile nu au mai avut timp să curgă...

Şi-a consolat prietena, cam în fugă, ce-i drept, dar a făcut-o din tot sufletul...

Pe urmă a mâncat repede terciul şi a plecat. Trebuia să recupereze timpul pierdut. La şase şi jumătate a sosit acasă, a înşfăcat medicamentul şi a plecat după adeverinţă în cartierul Certanovo, aflat la capătul pământului, de acolo la Hotelul Naţional, de la Naţional la Şeremetievo şi de acolo la gara Leningrad. A prins trenul din mers, s-a învoit cu „naşul” şi a ajuns la Vîşnii Volociok. A pierdut ultimul autobuz, a vorbit cu un şofer care l-a dus în sat, aşa că a ajuns mai repede decât autobuzul. Nici nu a apucat Matilda să îşi facă griji că de data asta Şurik ar putea să o tragă pe sfoară...

Cu părul cărunt, arsă de soare, slabă bine, Matilda l-a întâmpinat cu o sticlă de votcă şi cu masa pusă. S-au îmbrăţişat de mai multe ori. Primul lucru pe care l-a făcut Şurik a fost să pună pe masă adeverinţa şi medicamentul. Când ea s-a întors, aducând tigaia cu cartofi prăjiţi din tinda unde avea lampa de gătit, l-a găsit pe Şurik dormind ca un şcolar, cu capul sprijinit pe mâinile puse cruciş.

Bun băiat...

40

Şurik a primit un telefon cu puţin timp înainte de Noul An 1981. Telefonista a strigat o vreme: „Un apel din Rostov pe Don”, dar s-a întâmplat ceva cu legătura telefonică, vocea furioasă nu s-a mai auzit şi, până să îi explice Verei că, probabil, a fost o greşeală, a sunat din nou. De data asta legătura s-a făcut imediat şi a auzit o voce de femeie, calmă şi tărăgănată, plăcută la auz:

— Bună, Şurik! Lena Stovba te deranjează. Am o problemă urgentă, aş vrea să te văd. Voi fi la Moscova la sfârşitul lui decembrie. Putem să ne vedem?

În timp ce Şurik, surprins, punea întrebări cât se poate de stupide, Stovba a făcut o pauză lungă, după care a trecut direct la obiect cu tonul omului care are o problemă de rezolvat:

— O să mi se rezerve o cameră la hotel, aşa că să nu-ţi faci griji. Nu vreau acum să-ţi dau amănunte, cred că ştii şi tu de ce am nevoie... E vorba de o treabă formală.

— Da, da, bineînţeles, a bănuit Şurik.

Nu a vrut să vorbească în plus pentru că Vera era lângă el.

— Da, da, vino. Mă bucur că ne vom vedea... Cum o duci în general?

— Despre asta o să vorbim când vin. Deocamdată n-am bilete. Te sun cum ajung. La revedere. Complimente mamei tale din partea mea, dacă îşi mai aduce aminte de mine, a adăugat nesigură Stovba.

Pe Şurik nu îl mai preocupase aproape de loc soarta familiei lui fictive din clipa în care Lena Stovba i-o pusese în braţe pe Maria, fetiţa ei abia născută, în faţa aparatului de fotografiat al reporterului de la un ziar siberian.

Vera s-a uitat întrebătoare la băiatul ei. Şurik cântărea situaţia: Vera nu ştie de căsătoria lui şi ar fi o prostie să îi spună tocmai acum, când, judecând la rece lucrurile, Lena avea intenţia să divorţeze.

—Ce s-a întâmplat? a observat Vera tulburarea lui Şurik.

— Era Lena Stovba de la Mendeleevka, ţi-o aminteşti?

— Da, blondina, fata aia masivă, venea la noi să înveţe. A avut o legătură amoroasă cu un cubanez, a ieşit, pare-mi-se, cu scandal... Nu mai ţin minte, au dat-o afară de la institut? Alia, fata din Kazahstan, mi-a povestit. Numai că nu-mi amintesc cum s-a terminat, a spus înviorată Vera. Totuşi ce ciudat, mi-a ieşit complet din minte episodul ăla al tău de la Institutul Mendeleev, ca şi cum nu ar fi fost.... Ce idee năstruşnică ţi-a venit atunci! Ce vară cumplită a fost! a spus Vera fără entuziasm, amintindu-şi de moartea Elizavetei Ivanovna.

Şurik i-a cuprins umerii firavi şi a sărutat-o pe frunte.

—Nu te mai gândi, te rog. Uite despre ce e vorba: a sunat Stovba că vine la sfârşitul lui decembrie la Moscova. Vrea să ne vedem.

—Minunat, să vină. Nu-i aşa că nu s-a măritat cu cubanezul ei? Nu mai ţin minte cum s-a terminat toată istoria asta...

Şurik şi-a dat seama imediat că a făcut o gafă. Acum nu va mai putea să se întâlnească undeva pe stradă cu Stovba, să o ducă la cafenea şi să discute cu ea afară, şi nu acasă.

— Sigur că o să vină, Verusia. Iar povestea ei s-a terminat în coadă de peşte. A născut o fetiţă, a rămas în Siberia, acum, după cât se pare, locuieşte la Rostov pe Don. N-am ştiut nimic despre ea în toţi anii ăştia.

— Ce drăguţ totuşi că te-a sunat...

Şurik a dat din cap.

Stovba şi-a făcut apariţia peste câteva zile, după ce dăduse înainte un telefon, cu un buchet de trandafiri galbeni pentru Vera Aleksandrovna şi cu copilul înfofolit peste şubă cu o broboadă mare, ţărănească. Când i-au desfăcut broboada şi i-au scos şuba au descoperit o fetiţă de o frumuseţe nemaivăzută. Faţa şi părul aveau culoarea mierii, iar pielea avea reflexe aurii ca para bine coaptă, care păreau că vin dinăuntru. Ochii miraţi, de forma sâmburilor de fruct, cu pleoapele făcând o curbă aproape imperceptibilă la colţuri, scânteiau ca oglinda, cu luciri cafenii-brune.

— Doamne, ce minune! a exclamat Vera.

Minunea şi-a scos pâslarii şi, văzând privirea severă a mamei, a spus bună ziua supusă şi a început să strige:

— E ca-n poveşti, ce mai! Ce de zăpadă e aici, şi brazii cu jucării chiar pe stradă! Era în tren un suport de pahar! Auriu de tot!

Fetiţa radia de bucurie ca un cuptoraş încins, zâmbetul îi dezvelea locul cu doi dinţişori lipsă, iar pe gingie abia se vedeau două fâşii subţiri şi albe.

„Cât de fragedă e, cu dinţişorii ăştia nouţi. Venită de pe altă planetă...”, şi-a spus Vera în sinea ei.

— Hai să ne cunoaştem, s-a aplecat ea spre fetiţă. Pe mine mă cheamă Vera Aleksandrovna, pe tine cum te cheamă?

— Maria, numai să nu-mi spuneţi Maşa, nu pot să sufăr.

— Te înţeleg. Maria e un nume aşa de frumos.

— Aş fi vrut Gloria. Când o să fiu mare o să mă cheme Gloria, a declarat fetiţa.

Şurik a privit-o ţintă pe Lena. Era de nerecunoscut, apăruse ceva nou în ea, ceva dintr-un film de aventuri. În anii ce trecuseră după naşterea fetiţei, Stovba nu numai că se schimbase, se transformase pur şi simplu, nu mai rămăsese nici urmă din frumuseţea molatică şi indolentă de altădată. Slăbise,

se asprise, era plină de vioiciune. Îşi tunsese scurt părul deschis la culoare, părul acela care altădată îi cădea greu pe spate, sucindu-i minţile lui Enrique şi făcându-l să suspine după ea. Nu îşi mai mijea ochii, acum purta ochelari.

—Ai recunoscut-o? l-a întrebat în şoaptă Stovba arătând cu ochii spre fetiţă.

Şurik a tresărit şi i-a făcut semn să o prevină; nicio vorbă despre...

Stovba a priceput imediat şi s-a corectat:

— Am crezut că n-o să mă recunoşti...

Dar Vera nu era atentă la vorbele lor spuse pe ocolite.

Înfăţişarea fetiţei, alura ei — de năzdrăvană, cum i-a spus ea—, mimica ei care se schimba rapid de la o clipă la alta, farmecul de animal rar, toate acestea au făcut să vibreze coarda sensibilă care comanda în organismul Verei simţul frumosului atât de dezvoltat la ea.

—Să mergem să bem un ceai. Am cumpărat un tort care se numeşte Praga, a propus Şurik şi a deschis uşa bucătăriei.

Au băut ceaiul în bucătărie fără niciun fel de ceremonie. Ceai englezesc cu biscuiţi cu vanilie — un adevărat *five o'clock*. A mâncat Maria cu entuziasm, ajutându-se cu degetele şi dând din cap în semn că îi place. A lins glazura de ciocolată, şi-a şters buzele savurând cu desfătare gustul, ca o pisică, şi-a întors capul aşezat pe gâtul lung cu o mişcare elegantă, făcând o pauză şi ridicându-şi bărbia uşor, apoi i-a spus tristă Verei:

— Noi nu avem aşa ceva. Tare gustos! Păcat că nu pot mai mult.

A clătinat din cap amărâtă. Vera a repetat automat mişcarea ei, s-a surprins făcând-o şi a zâmbit: cât de contagioasă e mimica fetiţei.

— Hai să mergem să-ţi arăt bradul, a propus Vera şi a dus-o pe Maria în camera mare.

Rămaşi singuri, Şurik şi Stovba s-au apucat să fumeze. Ţigări Femina nu mai erau, în schimb Şurik i-a oferit nevestei lui oficiale ţigări străine Lord. Între două fumuri trase adânc în piept, Lena i-a spus că locuieşte de mult timp la Rostov pe Don, că are o slujbă bună şi că totul e în regulă. Numai că trebuie să divorţeze cât mai repede pentru că s-a ivit posibilitatea să îl întâlnească pe Enrique: el a găsit un american care e dispus să vină în Rusia, să facă formele legale de căsătorie şi să o scoată din ţară.

— Un american? Ca să ajungi în Cuba? şi-a exprimat Şurik îndoiala cu toată naivitatea lui politică.

Stovba l-a ţintuit cu o privire grea, la fel cum făcea comunistul de taică-său şi i-a spus:

— Ah da... Nu ţi-am spus ce e mai important. Fidel e un monstru.

—Care Fidel? Vorbeai de Enrique.

Stovba şi-a scos ochelarii, s-a uitat la Şurik, şi-a apropiat faţa de el, apoi şi-a pus din nou ochelarii:

— Cum care? Ăla cu barbă. Castro! Tatăl lui Enrique a fost de la bun început cu el, de când cu Playa Girón! Îţi dai seama cine-s oamenii ăştia?Îţi dai seama?

Şurik a dat din cap.

— Aşa că ascultă! Enrique are un frate mai mare de la alt tată, un polonez. Mama lui e o frumuseţe de femeie, e din insulele Caiman. Fratele polonez a şters-o din Cuba, iar Fidel, al dracului de răzbunător, l-a băgat la puşcărie pe tatăl lui Enrique, deşi n-avea nicio treabă cu polonezul. Adică avuseseră nişte divergenţe de opinii politice. Iar când l-a închis pe tatăl lui Enrique, treaba l-a atins şi pe el, l-au chemat de la Moscova şi l-au închis. Enrique a ieşit din puşcărie, a stat acolo trei ani în cap. Taică-său n-a ieşit. Se spune că a murit în celulă, a făcut stop cardiac. Înţelegi?

Şurik a dat din cap plin de respect: istoria asta merita toată stima...

— Pe urmă Enrique a fugit din Cuba. A plecat cu o barcă, aşa cum făcuseră mulţi alţi cubanezi. Mă urmăreşti? E un an de când e la Miami. Ne scriem foarte rar. Enrique are statut de refugiat, dar i-au promis că îi dau *green card*. Până atunci nu poate pleca nicăieri. Munceşte de se speteşte, în plus îşi dă examenele la universitate, vrea să-şi termine studiile de medicină. A găsit un american care vrea să pună pe roate treaba cu căsătoria. Acum înţelegi de ce trebuie aşa de repede să divorţez?În ce mă priveşte, ştampila asta nu-mi ţine nici cald, nici rece...

Mirosea iar a aventură ca în filme.

Lenei Stovba i se schimbase nu numai înfăţişarea, i se schimbase şi felul de a vorbi — cândva vorba îi era moale şi tonul arogant, acum vorbea sacadat şi la obiect.

— Înţelegi acum de ce am nevoie urgent de divorţ?

—Cum să nu. Numai să nu uiţi că mama nu ştie că suntem căsătoriţi cu acte-n regulă. Aş vrea ca ea să nu afle... Mă-nţelegi, da?

—Sigur că da, sigur că da. Am făcut doar o glumă proastă!

Stovba a schimbat tema discuţiei:

— Îţi aminteşti ce urâţică era când s-a născut? Şi uite ce frumoasă s-a făcut, a spus Lena umflându-se în pene.

—Fetiţa e uluitor de frumoasă, dar nu-mi amintesc cum arăta atunci, era ceva ca un ghemotoc galben şi zbârcit.

— Seamănă cu mama lui Enrique, dar e mult mai frumoasă, a oftat Lena.

În timp ce în bucătărie se duceau tratative, Maria examina cu atenţie jucăriile, trecând prin toate stările deodată: încântare, exaltare, uimire, bucurie mută şi extaz religios. Vera era numai ochi, contempla cu veneraţie curcubeul ăsta de emoţii: Ce comoară! Ce bogăţie de sentimente!

A luat din brad libelula de sticlă, una dintre cele mai frumoase jucării ale bunicii, şi a împăturit-o într-o foiţă subţire de hârtie. Maria stătea în picioare în faţa ei cu mâinile încrucişate şi cu genele lungi coborâte umbrindu-i obrajii. Vera a pus pacheţelul într-una din cutiuţele japoneze în care se aflase cândva decoraţia răposatului ei tată. Maria a luat pacheţelul cu amândouă mâinile şi l-a strâns la piept.

— Oo... a scos ea un geamăt. E pentru mine?

— Bineînţeles că e pentru tine.

Fetiţa şi-a acoperit faţa cu palmele şi a început să se legene ritmic. Vera s-a speriat. Maria şi-a îndepărtat mâinile de la ochi şi a spus cu voce tragică:

— Mi-e frică să n-o sparg.

Vera i-a mângâiat părul alunecos şi plăcut la atingere.

— Oricine o poate sparge.

— Mi se întâmplă des, a oftat Maria.

— Şi mie mi se întâmplă des, a liniştit-o Vera. Vrei să-ţi cânt ceva?

Când intraseră în cameră, atenţia îi fusese imediat atrasă de brad şi abia acum a zărit pianul.

— Ce gol arată pianul fără un şervet pus pe el, a spus fetiţa mângâind lemnul lăcuit.

— Ce vrei să spui? a întrebat-o mirată Vera.

— Marina Nikolaevna, profesoara mea de pian, pune un şervet brodat, a lămurit-o Maria.

Vera a aşezat-o pe Maria în fotoliul Elizavetei Ivanovna şi a început să cânte. Din Schubert. La început fetiţa a ascultat foarte atentă. Apoi brusc a alergat la pian şi a izbit clapele cu pumnişorul. Başii au scos un urlet prelung, Maria a început să se învârtească în loc ca titirezul şi să ţipe:

— Nu aşa! Nu trebuie aşa! Aşa nu-i voie!

Vera a rămas uluită: ce reacţie ciudată!

— Ce-i cu tine, drăguţa mea?

Maria a sărit pe fotoliu, s-a ghemuit în el şi a încremenit acolo. Vera i-a atins prudentă umărul. I-a mângâiat câteva minute spatele îngust. Cum stătea făcută covrig, fetiţa şi-a scos încet capul ca şarpele. Ochii negri erau imenşi. Două pupile fără iris şi pe deasupra pline de lacrimi.

— Iartă-mă. M-am înfuriat pentru că mie nu-mi iese niciodată. Iar ţie îţi iese...

— Ce nu-ţi iese, fetiţa mea? a întrebat surprinsă Vera.

— Să cânt.

Vera a luat-o de mâini, s-a aşezat în fotoliu şi a aşezat-o şi pe ea alături: în fotoliul primitor al Elizavetei Ivanovna încăpeau amândouă şi mai rămânea loc.

„Ce soartă complicată pentru mamă, pentru fetiţă! Câtă sensibilitate, câtă delicateţe, câtă graţie fermecătoare, şi tenul ăsta extraordinar — ieşită parcă direct dintr-un roman colonial ! Ce copil extraordinar, excepţional!”, a intuit Vera mai mult decât a gândit.

— Foarte multe nu-mi ies nici mie. Să ştii că trebuie să lucrezi mult ca să iasă ceva, a consolat-o Vera.

— Da’ de un an mă duc la Marina Nikolaevna şi cu toate astea nu-mi iese nimic.

— Haide să-ţi alegi încă o jucărie din brad! i-a propus Vera.

Maria a sărit pe podea, a început să ţopăie, să se învârtă, părea că are mai multe mâini şi picioare, şi din nou Vera s-a entuziasmat văzând câte emoţii se pot aduna în trupuşorul fetiţei.

Şurik şi Stovba au intrat în cameră.

— Hai să plecăm, Maria! Îmbracă-te! i s-a adresat Stovba fetiţei.

Apoi a adăugat:

— Hotelul nostru e pe undeva pe la Vladîkino, avem mult de mers până acolo.

Vera Aleksandrovna le-a propus imediat să rămână la ei: de ce să care copilul prin tot oraşul până la hotelul ăla răpănos,

când pot să înnopteze foarte bine în camera Elizavetei Ivanovna?

— Cu bradul? s-a bucurat Maria.

— Bineînţeles. Aici o să vă instalăm...

A doua zi dimineaţă, la propunerea Verei, Stovba a lăsat-o pe fetiţă la familia Korn şi a plecat singură la hotel să vadă de bagaje şi a alergat până la sfârşitul săptămânii de la o instituţie la alta: pe lângă problemele legate de divorţ, mai avea altele în legătură cu slujba ei.

Vera s-a plimbat cu Maria. Mânată de nu ştiu ce pornire interioară, a dus-o la Muzeul Culturilor Orientale şi i-a arătat Piaţa Roşie. Au uns-o la inimă plimbările astea, a rămas chiar surprinsă: s-a bucurat împreună cu Maria şi a privit cu ochi de copil, încântată şi curioasă, oraşul care, după câte îşi amintea, se făcuse din ce în ce mai urât.

În timpul ăsta Şurik şi Lena au fost la ofiţerul Stării Civile. Au descoperit că le lipseşte actul de naştere al Mariei. Stovba îl lăsase acasă când plecase de la părinţi împreună cu fetiţa de patru luni. Ca să ajungă actul la ea trebuia fie să o roage pe bunica ei, cu care corespondа în secret, fie să trimită o cerere în Siberia. Oricum, treaba asta lua ceva timp, aşa că Stovba a plecat urmând să se întoarcă imediat ce obţine certificatul.

Vera Aleksandrovna le-a propus să rămână măcar de Anul Nou, dar Stovba a plecat pe 31 decembrie fără să ia în seamă lacrimile disperate ale fetiţei...

Tare s-a mai amărât Vera: îşi făcuse planuri mari. Ce grozavă sărbătoare ar fi putut pune la cale pentru minunea asta de fetiţă...

41

Unghia lui Şurik îi provocase mai întâi dureri groaznice, se făcuse vânătă şi se bombase nemăsurat de mult, apoi încetase să îl doară, iar de ceva vreme începuse să îi crească lângă alveolă o unghie nouă, rozalie, de câţiva milimetri. Pe urmă unghia nouă continuase să crească, având în mijloc o adâncitură ciudată. Metatarsul fisurat se refăcuse singur fără niciun fel de urmări. Şurik uitase complet de aventura asta stupidă.

Probabil că odată cu scurgerea timpului posesoarea rarităţii paleontologice ar fi uitat şi ea, dacă nu ar fi găsit din întâmplare chitanţa de la poştă cu adresa şi numele expeditorului scrise de

mântuială. Numele era ceva cu „Kor”— poate Kornilov? Korneev?Înarmată cu o lupă, Svetlana a cercetat cu luare-aminte adresa ilizibilă — era clar că strada se numea Novolesnaia, 7 semăna cu 1, iar cârligul putea să fie la fel de bine şi 2, şi 5... Incertitudinea îi provoca însă emoţii foarte plăcute: doar nu lăsase din întâmplare chitanţa cu adresa, nu-i aşa? Şi chiar dacă era o întâmplare, nu-i oare un semn al destinului, nu-i oare săgeata indicatoare a providenţei?

A trăit Svetlana câteva zile în aşteptarea fericirii. Avea impresia că el trebuie neapărat să vină— dacă nu azi, atunci mâine — şi tot făcea repetiţii pentru întâlnirea lor: cât de mirată o să fie ea, cât de fâstâcit o să fie el, ce o să spună el şi ce o să spună ea... Dar el nu vine, şi pace. Nu se hotărăşte... se ruşinează... Împrejurările îl împiedică...

După o săptămână i-a trecut prin cap că el ar putea să dispară pentru totdeauna. Şi cu cât erau mai puţine şanse ca el să se întoarcă, cu atât mai tare se supăra pe el. Vorbea în gând cu el, cu timpul conversaţiile au început să se poarte pe un ton iritat, iar cel mai neplăcut era faptul că ţineau la nesfârşit.

Adormea noaptea târziu după ce lua un somnifer uşor, dormea douăzeci de minute, însă conversaţia cu Şurik se fofila în somnul ei şi i-l tulbura. Discuta cu el îndelung în starea de somnolenţă dată de medicamente: ba o ruga să îl ierte, ba se certau ca apoi să se împace. Toate discuţiile erau manevrate cu abilitate, pentru că ea inventa scenariul, care apoi se dezvolta într-o direcţie precisă... Se chinuia, se răsucea de pe o parte pe alta, apoi se trezea...

În cele din urmă s-a ales praful de somnul ei, care oricum era neliniştit şi anxios. Acum se scula noaptea, bea apă fierbinte cu lămâie, se aşeza la masă şi întorcea pe o parte şi pe alta florile de mătase albe şi roşii destinate cooperativei care executa coroane pentru înmormântări. Era o muncitoare foarte bună, dar nu câştiga mare lucru pentru că era înceată, în schimb trandafirii, pe care îi făcea răsucind pe lingura rotundă fâşii subţiri de mătase lipite cu clei, aveau un aer de tristeţe lunguiaţă care nu le reuşea defel celorlalte muncitoare.

Stătea până în zori în faţa mătăsii lunecoase, cuprinsă de o stare de prostraţie, adormea douăzeci de minute şi se aşeza din nou la masă. Aproape că nu mai ieşea din casă: se temea să nu rateze venirea lui Şurik.

Îşi dădea seama că şi-a pierdut complet echilibrul sufletesc, întreţinut pe jumătate cu medicamente, pe care reuşise să i-l

menţină aproape un an renumitul doctor Jucilin, un bărbat rotofei şi blând ca o pisică bătrână castrată.

Svetlana a dus-o aşa o lună, după care i-a făcut o vizită lui Jucilin. De mult timp îl vizita acasă, şi nu la spital. Locuia pe Malaia Bronnaia, nu departe de ea.

Era genul acela de masochişti oneşti cu inimă mare care plâng pe umărul bolnavilor, ducând în spate cât trăiesc povara crucii lor. Banii îl puneau în încurcătură, evita cu dibăcie să îi primească, accepta în schimb cadouri sub formă de cărţi şi coniac. Svetlana cosea pentru fata lui păpuşele cu rochiţe albastre şi roşii, cu feţişoare albe desenate pe mătase...

Problema sinuciderii îl fascinase pe doctor încă din anii studenţiei, o considera o pornire fascinantă şi de neînţeles a unei categorii aparte de oameni, iar motivul pentru care îşi alesese psihiatria ca specialitate era unul mai degrabă umanitar decât medical. Svetlana făcea parte exact din această categorie de oameni înclinaţi spre sinucidere. O cunoscuse după a treia tentativă de sinucidere, ratată, din fericire.

Jucilin ştia că, potrivit statisticii medicale, a treia tentativă de sinucidere are cele mai mari şanse de reuşită. Având în vedere reflecţiile lui destul de vagi care, aşezate în ordine, erau pe punctul să se cristalizeze într-o teorie proprie, în cazul Svetlanei riscul ar trebui să scadă cu timpul, iar în viitor, dacă i se aplică un tratament corect, va fi ameninţată doar de îmbătrânirea naturală şi de bolile legate de ea. Adică va face un salt şi va ieşi cum-necum din zona cu risc crescut, dacă se poate spune aşa. Astfel că Svetlana se număra printre pacientele care îi provocau cele mai mari emoţii, fiind unul dintre cazurile teribil de interesante.

Discuta ore întregi cu asemenea pacienţi. Considera că e important să ajungă până în străfunduri, chiar până la locul unde se produsese ruptura, acolo unde ideea sinuciderii prinsese rădăcini. Nu îi era străină nici psihanaliza lui Freud, intra cu îndrăzneală în sufletul omului, sperând să-l repare orbecăind în bezna de nepătruns...

Nina Ivanovna, soţia lui Jucilin, s-a dus să se culce, iar ei au rămas în bucătărie să descâlcească ramificaţiile maladive încurcate ale gândurilor şi frământărilor Svetlanei. I-a povestit cele întâmplate. Amuzant a fost că i-a povestit tocmai partea aceea pe care Şurik o omisese în expunerea făcută mamei. În felul acesta episodul cu dintele de mamut îi fusese servit Verei în întregime, în timp ce episodul amoros, apărut în relatarea

Svetlanei pe un loc gol, adică fără să fie pomenit dintele de mamut, i-a fost servit în întregime doctorului. Văduvită de punctul de plecare al relatării, toată istoria a luat aspectul unei scene de viol sălbatic. Lui Jucilin nu i-a reuşit nimic, deşi i-a pus întrebări provocatoare, încercând să apropie tabloul zugrăvit de ea de ceva mult mai plauzibil. Un viol dorit — aşa a definit în sinea lui situaţia ce-i fusese relatată.

El continua să îşi bea ceaiul tare, turnând apă clocotită în bolul de dulceaţă al Svetlanei, în care ea îşi afunda din când în când buzele. Se gândea că, în fond, omul bolnav se deosebeşte de cel sănătos numai prin modul în care îşi controlează ghimpele înfipt în psihicul lui. Ar putea să pună ghimpele ăsta într-o capsulă, ar putea să construiască în jurul lui un zid protector ca să împiedice răspândirea bolii, dar nu ar fi în stare să îl smulgă de acolo cu forţa. A ascultat cum bate câmpii sărmana când vorbeşte despre iubire, remarcând cât de contradictorii sunt dorinţele ei: tânjea după o iubire fericită şi liber consimţită, continuând în acelaşi timp să se simtă victima bărbaţilor rău intenţionaţi, a împrejurărilor şi, ceea ce în cazul de faţa era deosebit de important, a însuşi alesului inimii ei. Să fie ultragiată pe nedrept, în chip monstruos şi neobişnuit, ca nimeni alta pe lume, asta era dorinţa ei profundă.

Doctorul Jucilin a înţeles, de asemenea, că, dacă i-ar spune Svetlanei că ea îşi doreşte în chip bolnăvicios să fie ofensată, riscă să ofenseze din nou şi să distrugă încrederea fără de care va fi incapabil să o menţină în limitele unei sănătăţi relative...

Majoritatea colegilor lui ar fi considerat că starea ei e manifestarea unei psihoze maniacale şi i-ar fi prescris cele mai puternice medicamente psihotrope, care să-i inhibe toate facultăţile, inclusiv facultatea de a suferi nemăsurat.

— Draga mea Svetocika! a spus Jucilin la ora trei noaptea, să pornim de la faptul că suntem în stare să apreciem ce ni se întâmplă şi să reacţionăm adecvat. Nu-i aşa?

Preludiul ăsta o îmbărbăta întotdeauna pe Svetlana. Asta şi voia, ca totul să fie adecvat... Avea impresia că ea însăşi se poartă adecvat, dar cum rămâne cu Şurik? El e cel care se poartă neadecvat — nu vine atunci când Svetlana doreşte atât de mult să îl vadă...

Ea a dat din cap. Tare mai voia să doarmă, dar ştia că nu va reuşi şi trăgea de timp.

— Nu trebuie să te bagi într-o situaţie fără ieşire, care să îţi mănânce nervii. N-o să stăm acum să analizăm purtarea

tânărului. Cine este el? Un seducător oarecare sau unul care a picat pur şi simplu într-o situaţie la care nu se aştepta. Îţi aminteşti de *Lovitura soarelui* a lui Bunin? Explozia aceea de sentimente neaşteptată şi neprevăzută? Să zicem că asta a fost o lovitură a soarelui şi că un om, care prin firea lui nu e deloc predispus la viol, comite pe neaşteptate unul... Şi dispare. Chiar dacă am vrea să îl găsim şi să îi cerem explicaţii pentru purtarea lui de-a dreptul revoltătoare, nu avem cum... În Moscova sunt nouă milioane de locuitori, dintre ăştia sunt o sută de mii de Şuriki! E o prostie să... Nu vom reuşi niciodată să explicăm de ce a săvârşit fapta asta. În schimb trebuie neapărat să îţi reglezi somnul. Asta stă în puterile noastre. Cred că ar fi bine să stai o vreme într-un sanatoriu. Am putea face demersurile necesare. Ai slăbit. În cazul dumitale pierderea în greutate nu e indicată. Am impresia că ar trebui să îţi mai controlezi o dată tiroida. Zilele astea mă voi gândi la un plan nou şi o s-o luăm de la capăt după un program nou. Problema nu mi se pare foarte gravă şi cred că o vom putea rezolva împreună...

Doctorul Jucilin nu credea o iotă din ce spunea: situaţia i se părea extrem de gravă, dar conta pe o ultimă încercare de-a o scoate pe Svetlana cu minimum de mijloace din criza care se apropia.

În ceea ce o priveşte pe Svetlana, luase şi ea o hotărâre: în geantă era chitanţa despre existenţa căreia nu suflase un cuvânt doctorului şi, după toate câte fuseseră spuse şi iar spuse, era pregătită să se ducă la adresa indicată pe chitanţă.

Expresia „lovitura soarelui” o inspirase şi îi trezise entuziasmul.

Amândoi, şi doctorul, şi pacientul, erau mulţumiţi în sinea lor: fiecare reuşise să îl tragă pe sfoară pe celălalt...

Svetlana nu s-a mai culcat în noaptea aceea. A ajuns acasă spre ziuă. Vecinii dormeau, a intrat în baia comună, a spălat îndelung cada cu pasta de curăţat cu miros înţepător care îţi tăia respiraţia, a umplut cada cu apă până sus şi s-a lungit în ea. De obicei i se făcea scârbă de cada asta folosită în comun, crăpată ca pielea de elefant, dar acum şi-a spus că e baia ei, că răposata ei bunică locuise în apartamentul ăsta începând chiar din anul 1911, că şi bunicul ei locuise aici, că tatăl ei se născuse aici şi că tot apartamentul îi aparţine de drept pentru că şi ea se născuse aici, iar vecinii de acum sunt nişte invadatori, nişte paraziţi, nişte ţărănoi de la coada vacii,

niciunul nu bănuieşte că ea e adevărata proprietară... Şi s-a simţit cuprinsă de o dulce amărăciune, a avut sentimentul căe ultragiată, un sentiment atât de drag ei...

Toate erau din cale-afară de albe: şi chiloţii, şi sutienul, şi bluza. Perla deformată atârna pe lănţişorul de argint: lănţişorul de aur fusese vândut de mult timp. Perla nu era chiar albă, mai degrabă bătea în cenuşiu. Era însă din alte vremuri, era perlă adevărată, deşi moartă. Svetlanei i s-a părut că e în stare să mănânce. Şi-a fiert un ou. A mâncat jumătate din el. Şi-a făcut cafea. A băut jumătate de ceaşcă. Simţea cât de decisivă era ziua aceea.

„Vom reacţiona la evenimente într-un mod adecvat”, a repetat în sinea ei şi la şapte şi jumătate a ieşit din casă. A mers pe jos până la staţia de metrou Krasnopresenskaia, a ajuns repede la staţia Belorusskaia, pe urmă a căutat mult timp strada Novolesnaia, a căutat casa şi mai mult timp. În sfârşit, 7 era totuşi 1, nu erau multe case pe stradă şi numerele nu ajungeau până la 70... La nouă fără un sfert stătea pe bancă ţinând sub observaţie singura intrare a blocului modern din cărămidă.

A stat aşa trei ore. Era ferm convinsă că nu greşeşte, era sigură că tânărul locuieşte în casa asta. După trei ore de stat, a intrat în holul blocului şi s-a oprit în faţa şirului de cutii poştale aşezate între parter şi etajul întâi. Pe unele erau lipite hârtiuţe cu numele locatarilor, pe altele numele de familie erau scrise direct pe cutiile poştale din tablă, vopsite în verde. Pe câteva erau doar numerele apartamentelor. A căutat numele Kornilov sau Korneev. Sub numărul 52 era lipită o hârtiuţă pe care scria Korn cu un scris frumos, din alte timpuri. Era chiar mai bine decât Kornilov...

Svetlana s-a întors acasă pe deplin mulţumită. Simţea că aproape îl are pe tânăr în mâinile ei.

Svetlana nu avea pregătită o strategie. Până la începutul lui septembrie, o dată la două zile, ajungea la opt dimineaţa în faţa blocului, rămânea pe bancă exact trei ore şi pleca la unsprezece. Era convinsă că, mai devreme sau mai târziu, Şurik îşi va face apariţia şi aştepta cu răbdare, concentrată şi nemişcată, ca vânătorul la pândă, nelăsând să îi scape din vedere nici unul dintre locatarii care ieşeau. Unora le recunoştea feţele. Erau câţiva care i-au plăcut, pe alţii a avut timp să prindă pică. Cel mai simpatic era ochelaristul cu servieta şi ziarele abia scoase din cutia poştală: întotdeauna îi

scăpa unul la intrare. O dezgusta în special domnişoara grasă cu picioarele ca nişte butuci, pe care o aştepta uneori o maşină.

Odată, ajunsă acasă după ce îşi terminase orele de veghe stând în ploaie, Svetlana a căzut bolnavă. I s-a declanşat o angină severă, cum nu mai avusese până atunci. Boala a venit la ţanc, i-a dat un răgaz să respire după toată hăituiala asta obositoare. Svetlana s-a apucat să se trateze cu mult zel: a făcut gargară cu tot soiul de soluţii, şi-a badijonat faringele inflamat cu soluţie de iod diluat în glicerină şi a înghiţit nişte pastile inofensive — nu voia să audă de antibiotice, dar în general îi plăcea grozav să se trateze. A ţinut-o angina aproape două săptămâni şi s-a terminat când a venit vremea bună.

Chiar în prima zi când a socotit că e sănătoasă, a strâns în două cutii florile cărora le dăduseră boboci cât timp fusese bolnavă şi le-a dus la cooperativă, la naiba în praznic, tocmai la piaţa Koptevskaia. A primit banii pe luna trecută şi i-a venit în minte că trebuie neapărat să îşi cumpere o pelerină de ploaie: nu se mai putea duce la niciun fel de întâlnire cu pelerina veche, albastră.

Să cumperi o pelerină nu era un lucru uşor, din toate punctele de vedere. De altfel aşa se întâmpla cu toate cumpărăturile, oricare ar fi fost acelea. Svetlana era genul de om care ştia întotdeauna exact ce anume îi trebuie. Pelerina care prinsese contur în imaginaţia ei — bej cu glugă, cu buzunare croite şi, colac peste pupăză, cu nasturi de os — o putea căuta mult şi bine până la sfârşitul vieţii.

Svetlana umbla acum prin magazine în loc să se ducă la staţia Belorusskaia. Fată pedantă şi tenace, nu s-a lăsat cu una, cu două şi a căutat încăpăţânată peste tot, dar la sfârşitul celei de-a doua săptămâni s-a convins că nu îi rămâne altceva de făcut decât să îşi coasă singură pelerina născocită de ea. Şi s-a hotărât să şi-o coasă. Lucrul ăsta i-a schimbat complet câmpul investigaţiilor — acum trebuia să exploreze magazinele de textile. A avut noroc. Chiar în primul magazin, aflat exact la doi paşi de casa ei, a cumpărat un material de pelerină minunat din Cehoslovacia. Problemele legate de pelerină au crescut ca bulgărele de zăpadă: ce fel de căptuşeală? Dar nasturii? Ce fel de tiv? Dificultăţile astea erau toate bine-venite. Cu cât îi era mai greu să o scoată la capăt, cu atât îi era mai bine. Şurik trecuse pe planul doi, fierbea undeva departe, la foc mic. Ţinta principală era pelerina...

Jucilin a sunat-o de câteva ori, era neliniştit: după socoteala lui, Svetlana ar fi trebuit să aibă nevoie de el în momentul ăsta, să se cramponeze de el aşa cum se întâmplase mereu în perioadele critice. Dar, oricât ar părea de curios, lucrul ăsta nu s-a întâmplat. A fost chiar destul de nepăsătoare când a vorbit cu el la telefon. I-a spus că e foarte ocupată acum să îşi coasă o pelerină... Şi că şi-a reglat somnul...

„Ca să vezi, domnule, ce înseamnă cârpele asta, ce puternic stimulent terapeutic pentru femei! Trebuie să mă gândesc mai serios la asta...”, şi-a spus Jucilin. Avea multe idei şi una dintre ele se referea la faptul că bărbaţii şi femeile au manifestări profund diferite, deşi atât unii, cât şi alţii au aceleaşi boli psihice. S-a gândit ce s-a gândit şi a ajuns la concluzia că e puţin probabilă o nouă tentativă de sinucidere...

În timp ce Svetlana înlătura piedicile în fabricarea pelerinei, un fel de prototip al unei mantale celebre, a venit iarna. Pelerina era gata, a fost atârnată în dulap pe un umeraş de lemn şi acoperită cu un cearşaf vechi. Afară era zăpadă, nici vorbă să îşi poată cumpăra acum un palton nou, toate resursele financiare se epuizaseră. Problema cu Şurik a ajuns din nou pe primul plan.

A plecat la mătuşa ei, la Preobrajenka. În urmă cu doi ani mătuşa îi oferise o haină veche de astrahan, pe care Svetlana o refuzase: blana era frumoasă, dar trebuia recondiţionată serios. Mătuşa era supărată pe ea, dar Svetlana a cumpărat un tort scump şi a ales dintre bucheţelele de flori cusute de ea pentru pălării unul cu florile cele mai roz: aluzie la obsesia senilă a mătuşii ei să arate mai tânără decât este.

S-a împăcat cu mătuşa, a încercat chiar să îi intre sub piele. I s-a plâns că îi e frig, i-a amintit de haina de blană. Mătuşa a clătinat din cap:

—Trebuia s-o iei atunci pe loc, i-am făcut-o cadou nevestei lui Vitia.

Dar o umbră de mister i s-a strecurat imediat pe faţa cu nasul lung cât o zi de post... Nu a apucat Svetlana să se amărască, a înţeles imediat că mătuşa îi va oferi altceva. Şi chiar i-a oferit Dumnezeule! Ce mai era şi asta!? O ditamai blana de ren. De culoarea nucii, o minune de culoare. Cu miros tulburător de animal. Svetlana a scos un strigăt şi şi-a îmbrăţişat mătuşa.

— I-au adus-o lui Nikolai Ivanovici din nord. Ia-o, ţi-o dau. Nu te bucura prea tare. Blana e de vară, uite, îi pică părul... N-o

s-o porţi mult timp. Am vrut s-o pun pe divan, dar, cum te aşezi, te umpli pe fund de fire păr. Hai, ia-o, nu-mi pare rău că ţi-o dau...

Ca să nu îl piardă definitiv din ochi pe Şurik, Svetlana a făcut câteva incursiuni de recunoaştere. A avut în sfârşit noroc, l-a văzut într-o zi ieşind la braţ cu o doamnă mică de statură, cu o beretă gri, pe care o ducea la plimbare în jurul casei, dar nu pe aleea principală. După un minut de aşteptare, când Svetlana şi-a venit în fire şi a pornit după ei, aceştia dispăruseră fără urmă. Şurik o însoţea pe Vera la cercul de teatru, aşa că se făcuseră nevăzuţi în spatele uşii mici care ducea la subsol.

Altă dată Svetlana a asistat la scena despărţirii locatarilor din bloc de comisarul lor politic: murise Mihail Abramovici şi ieşiseră toţi să ia autobuzul care îl ducea pe lividul cavaler al marxismului pe ultimul lui drum, la crematoriul de lângă mânăstirea Donskoi. Şurik a dus sicriul împreună cu portarul şi cu doi tovarăşi de partid cu şepci. Apoi s-a întors să o ia pe aceeaşi doamnă drăguţă, care de data asta purta o beretă neagră şi avea în mână un buchet de crizanteme albe. A aşezat-o politicos în autobuz, pe urmă i-a instalat pe ceilalţi bătrâni care însoţeau sicriul. Apoi s-a urcat şi el în autobuzul de la pompe funebre.

În aceeaşi zi Svetlana a aflat de la portăreasă numărul de telefon al celor de la administraţie, a sunat spunând că e, chipurile, de la poştă şi i-a tras de limbă, obţinând telefonul de la apartamentul 52.

Numai la a treia încercare Svetlana a reuşit să îi ia urma. Într-o zi spre seară — renunţase la gărzile matinale —, Şurik a ieşit grăbit; era singur, cu o mapă sub braţ, a luat-o la fugă spre staţia de troleibuz. Troleibuzul abia plecase, iar el, rămânând locului un moment şi dându-i răgaz Svetlanei să îşi învingă emoţia şi să îşi adune gândurile, a pornit pe jos spre staţia de metrou Belorusskaia. Mergea chiar în spatele lui, dar n-a observat-o. Era momentul prielnic să îi vorbească, dar brusc a intrat în panică, au trecut-o toate sudorile, şi-a dat seama că nu e încă pregătită. A înţeles, de asemenea, că greul acum începe, că trebuie să îl abordeze în aşa fel încât să nu îşi compromită demnitatea de femeie. Doar nu e dintre alea care aleargă după bărbaţi... Nu se gândise până acum ce îi va spune când îl va

reîntâlni în sfârşit. A repetat în gând câteva fraze care nu spuneau nimic concret, dar niciuna nu i s-a părut potrivită.

A rămas câţiva paşi în urma lui fără să îl scape din ochi. A coborât la metrou. A reuşit să se urce în acelaşi vagon cu el, să coboare cu el la staţia Puşkin şi să nu îl piardă din ochi în înghesuiala din staţie...

Nici cei mai versaţi agenţi din serviciile secrete nu reuşesc întotdeauna să fileze pe cineva atât de bine cum îi reuşise Svetlanei de prima dată. L-a urmărit până la sfârşit, adică până la intrarea în maiestuoasa clădire stalinistă de lângă Nikitskie Vorota, la colţul străzii Kacialov, unde se află magazinul Textile şi unde îşi cumpărase materialul acela minunat pentru pelerină. Cine şi-ar fi putut închipui una ca asta! Era aşa de emoţionată, încât nu l-a mai aşteptat să iasă, a luat-o la fugă spre casă. Erau cel mult zece minute de mers pe jos până la ea.

A băut un ceai fierbinte, s-a încălzit şi s-a apucat să îşi aranjeze blana. Nu se putea prezenta în faţa lui în paltonul vechi... Lucrul avansa foarte încet. Partea dinăuntru, netăbăcită, a blănii era groasă şi prelucrată prost. După ce a tăiat blana, a unit bucăţile croite cu fâşii de pânză tare care să ţină. Era lucru de mână, migălos şi dificil, pe deasupra. Dar, ca orice lucru de mână, îi lăsa timp să mediteze. Şi luând-o cu gândul înaintea timpului, construia palate închipuite în visurile ei de fată tânără... De fapt, lucrul la haina de blană o făcea să îşi stăpânească nerăbdarea, dar şi spaimele nemărturisite: dacă nu va ieşi nimic din asta?

În seara în care blana a fost gata, s-a hotărât să îl sune pe Şurik. Era mai simplu decât să îl urmărească pe stradă. A luat în calcul toate variantele, fără să o excludă nici pe cea mai rea: că nu îşi va aminti de ea... A cântărit totul, a prevăzut totul. L-a sunat la zece seara. La telefon a răspuns o femeie. Probabil doamna aceea drăguţă, mama lui... Svetlana a închis telefonul şi a hotărât să îl sune în fiecare zi la aceeaşi oră.

Peste câteva zile, când a răspuns Şurik, i-a spus dezinvoltă şi veselă, ca şi cum nu ar fi ea, ci altă fată:

— Bună seara, Şurik! Ai salutări de la mamutul al cărui dinte ţi-a pricinuit atâtea neplăceri!

Şurik şi-a amintit imediat de nenorocitul ăla de mamut. Unghiei de la degetul mare îi trebuiseră mai bine de trei luni să crească la loc, îi era greu să uite ce păţise. A început să râdă, nici măcar nu a întrebat-o de unde a luat numărul de telefon. S-a bucurat, a zâmbit în receptor.

— Cum de nu, cum de nu! Îmi amintesc de mamutul dumitale!

— Nici el nu te-a uitat! Mi-a amintit de curând de dumneata. Ştergeam praful pe pian, acolo mi-a amintit el de... Vă invită să îi faceţi o vizită!

Extraordinar, ce vesel şi degajat a decurs convorbirea! L-a invitat fără să îşi compromită demnitatea de femeie, iar el a acceptat imediat. Atâta doar că a lungit-o mult până să aleagă ziua — nu sâmbătă, nu duminică, nu luni. Miercuri. E bine? Numai să îmi dai adresa, ţin minte că e lângă poştă, am uitat însă numărul apartamentului...

Era aproape de Valeria. Avea de gând să treacă marţi pe la redacţie să ia lucrările pentru ea şi miercuri să i le ducă. La şapte a ajuns la Svetlana, aşa cum se înţeleseseră.

În mijlocul mesei trona dintele mamutului, înconjurat de flori artificiale, mai erau gustări de tot felul înotând în oţet, pe care Şurik nu îl putea suferi şi pe care Svetlana, dimpotrivă, îl turna peste orice fel de mâncare fadă. Mai era o sticlă de votcă, pe care Svetlana o detesta, iar Şurik, dimpotrivă... Au pălăvrăgit veseli ca şi cum s-ar fi cunoscut de când lumea, în chipul cel mai nevinovat cu putinţă. Nu s-a întâmplat nimic între ei, nicio criză de isterie, niciun fel de sex tumultuos pe divanul îngust. Îmbrăcată cu o bluză albă, cu vinişoare albăstrii la tâmple şi pe gâtul lung, Svetlana arăta ca o veche colegă de şcoală, atâta doar că vorbea despre lucruri înălţătoare, despre destin şi despre altele asemenea, cam prea înălţătoare. Pe de altă parte însă, lucrurile astea îi erau foarte cunoscute: şi Verusiei îi plăceau subiectele înălţătoare.

La nouă şi jumătate Şurik s-a uitat la ceas, a scos un ah! şi s-a pregătit de plecare:

— Trebuie să trec pe la o prietenă. Stă aici aproape. Să-i duc de lucru.

Şi a plecat repede. Svetlana s-a prăbuşit pe divan şi a izbucnit în hohote de plâns din cauza nervilor încordaţi la maximum. Totul se petrecuse aşa cum trebuie. Ce bine că nu îl acostase atunci pe stradă! Ce să-i fi spus? Totul a ieşit grozav de bine. Atâta doar că nu fusese o întâlnire de dragoste. E bine, pe de o parte, că o respectă, pe de altă parte, e un pic jignitor... Şi ce urmează acum? Nici măcar numărul de telefon nu i-l luase...

După ce a plâns bine, i-au venit de-a valma idei noi: ar putea, de exemplu, să cumpere bilete la conservator sau să-l

invite la teatru, dar nu era cel mai bun lucru. Bărbatul face invitaţia. Cel mai bine ar fi să îi ceară ceva... Ceva ce poate face numai un bărbat — să repare ceva sau să mute mobila... Dar dacă nu se pricepe şi refuză? Trebuie ceva simplu, să-i fie ruşine să refuze... S-a bucurat, nu se ştie de ce, că ştie despre el ceea ce lui nici măcar nu îi trece prin minte: adresa, casa, mama, chiar şi intrarea în casa unde merge acum să ducă de lucru...

Blana de ren era gata de mult. A reieşit însă că ea nu poate rezolva nimic. A stat un pic să chibzuiască şi i-a venit o idee. A desfăcut căciula bleu şi şi-a tricotat un fular de lână. Îi stătea bine. Toată săptămâna a făcut curăţenie în cameră, a schimbat perdelele, le-a pus pe cele vechi care atârnaseră la ferestre cât trăise bunica. Erau mai plăcute. A spălat bine în apă rece o vechitură de pânză din Asia căreia bunica îi spunea în glumă „suzanne” şi a atârnat-o în faţa uşii în chip de perdea, ca să o ferească de ochii vecinilor. Odată casa aranjată frumos, s-a culcat seara în patul ei şi şi-a spus: Mâine mă va apuca din nou angina. Şi a apucat-o.

De dimineaţă s-a spălat, s-a îmbrăcat cu puloverul alb, şi-a pus în jurul gâtului fularul bleu cel nou. Pe urmă i-a telefonat lui Şurik şi l-a întrebat moale dacă o poate ajuta: s-a îmbolnăvit de angină şi nu are cine să îi cumpere medicamente. Şi s-a întins în pat.

Idee mai bună nici că i-ar fi putut veni: medicamentele erau lucru sfânt. Medicamente mamei, medicamente Matildei, medicamente Valeriei... Rugămintea i s-a părut lui Şurik atât de firească, încât de dimineaţă, imediat după ce a mâncat, a ajuns în viteză la Svetlana să îşi îndeplinească datoria, lucru foarte obişnuit pentru el. Pe drum a cumpărat calciu.

Svetocika era atât de firavă, inspira atâta milă, în cameră mirosea a ceva care te făcea să plângi, aducea cu mirosul de lămâiţă amestecat cu puţin miros de oţet, iar fularul de lână bleu i-a intrat în gură când i-a strâns la pieptul ei plăpând capul cu părul cârlionţat, ceva mai rar în creştet. Iar el a simţit cu tot corpul că e alcătuită numai din oscioare subţiri şi strâmbe, din cartilaje ca zgârciurile de la găină, şi mila viguroasă a fiinţei puternice faţă de o creatură atât de slabă s-a pus în mişcare şi a acţionat aşa cum acţionează cel mai bun afrodiziac. Cu atât mai mult cu cât el a înţeles imediat ce fel de medicament îi trebuie Svetlanei. Odată scoase puloveraşul, fulăraşul şi bluziţa, ea i s-a înfăţişat mult mai vrednică de milă, cu pielea albăstruie

de gâscă tăiată, cu pieptul înduioşător de plat, cu fulgii albicioşi, de găină, între picioare...

Cu toate astea, Şurik nu a uitat să lase calciul pe masă. După ce i-a aplicat tratamentul, a mai dat o fugă la farmacie după soluţia pentru gargară şi i-a adus trei lămâi de la minunatul magazin Gastronom din piaţa Vosstanie. Nu a uitat să cumpere tot de acolo, de la raionul Gospodina, şi un pateu de ficat pentru mama. Verei îi plăcea grozav pateul de ficat. Şi tot în dimineaţa asta a aflat că Svetlana mănâncă lămâia cu coajă cu tot, că îi place ceaiul din Ceylon bine opărit, că în general nu ia antibiotice şi că pentru angină ia numai calciu...

„El e cu totul altfel, nu-i un ticălos ca Seriojka Gnezdovski şi nici trădător ca Aslamazian, nu mă va duce de nas ca el...

E altfel...”, s-a gândit şi a şoptit: „E altfel, altfel...”

Pe seară a venit Jucilin să o vadă. A trecut pe la ea din prietenie. Svetlana i-a făcut o infuzie tare de ceai din Ceylon — din care ea nu bea niciodată —, a pus pe masă o farfurioară cu dulceaţă, biscuiţi şi o lămâie tăiată în felii subţiri. Avea gâtul înfăşurat în fular.

— Ah, s-a plâns Svetlana. E a doua angină.

Era liniştită, nici urmă de încordare. Ochii îi străluceau...

— Cum e cu somnul? a întrebat-o doctorul.

— S-a reglat, a răspuns Svetlana.

„Mare putere mai au şi medicamentele astea placebo”, s-a bucurat Jucilin. Ultima oară îi dăduse Svetlanei tablete de gluconat de calciu în loc de somnifere. Pe care Svetlana nu le luase.

Poate că anginele jucaseră şi ele un rol în toată povestea asta. Oricum, curios lucru! E aproape o regulă: bolile somatice fac viaţa mai uşoară psihicului într-o oarecare măsură. Doctorul şi-a amintit de un caz recent când unul dintre pacienţii lui, făcând o gripă urâtă, a ieşit bine merci dintr-o depresie gravă...

În seara aceea toată lumea era satisfăcută: Svetlana găsise, credea ea, bărbatul cu care era de o mie de ori mai câştigată decât cu potlogarii pe care îi întâlnise până acum, doctorul Jucilin era ferm convins că îşi scosese încă o dată pacienta dintr-o situaţie periculoasă, iar Şurik era mulţumit că îi făcuse mamei o bucurie cu pateul de ficat. Între altele fie spus, îi adusese medicamente şi fetiţei ăsteia, Svetlana, faţă de care îşi manifestase stima sexuală, pe care i-o cerşise înduioşându-l până la lacrimi...

Şurik nu era în stare să îşi facă planuri mai departe de ziua în curs. Presimţirile şi prognozele erau apanajul Verei. Bunica lui, mai perspicace decât toţi, nu mai era pe lumea asta de mult timp, iar nenorocitul de el nici măcar nu îşi imagina ce cruce urma să ducă în spate pentru că o consolase într-un mod atât de primitiv pe fata asta prizărită şi pe deasupra bolnavă de nervi.

42

Cum a ieşit de la Svetlana, Şurik şi-a scos imediat din cap aventura asta minoră. Sfâşietor de dureroasă asimetrie a relaţiilor umane: în timp ce Svetlana repeta la nesfârşit toată scena vizitei lui Şurik din primul moment până la ultimul de parcă voia să îşi întipărească în minte pe vecie toate mişcările lui, să dea diferite interpretări fiecărui cuvânt rostit de el, să conserve în formol pentru totdeauna întâlnirea asta, Şurik continua să trăiască în lumea din care ea lipsea cu desăvârşire.

Svetlana nu a ieşit patru zile din casă. Aştepta să o sune Şurik, cu toate că îşi amintea perfect că el nu îi luase numărul de telefon. În a cincea zi a ieşit din casă. Spaima că ar putea să rateze telefonul lui a făcut-o să alerge într-un suflet la magazin şi la farmacie.

— M-a sunat cineva? l-a întrebat pe vecinul burtos.

Porcul ăsta bătrân i-a răspuns sarcastic:

— Cum de nu, au sunat. Dar legătura s-a întrerupt...

Pe măsură ce săptămâna se apropia de sfârşit, certitudinea că Şurik va telefona neapărat a fost înlocuită cu convingerea la fel de fermă că nu va mai telefona niciodată. Pe umeraşele din dulap atârnau, acoperite cu cearşafuri vechi, pelerina model cu glugă şi căptuşeală în carouri şi blana nouă de ren, mai bine spus jacheta lungă. Svetlana se înarmase până în dinţi cu tot ce trebuie: primele cuvinte pe care le spusese fuseseră atât de reuşite, întâlnirea de dragoste avusese loc — pe prima, pe aceea consumată sub semnul dintelui, nu o punea la socoteală. Şi uite că acum totul a rămas în suspensie şi nu a folosit la nimic, întocmai ca lucrurile frumoase din dulap...

O săptămână întreagă a format zi de zi numărul lui Şurik. O dată a auzit vocea bătrânei doamne şi a închis telefonul. Ziua următoare a venit Şurik la telefon. I s-a pus un nod în gât şi nu a mai putut scoate niciun cuvânt. Şi ce să fi spus? Nu a dormit

două zile, nu a mâncat, a zăcut noaptea pe florile de mătase. A înţeles că trebuie să se ducă la Jucilin, dar tot amâna vizita.

A treia zi spre seară şi-a pus blana şi a plecat la Jucilin. Dar s-a trezit pe Belorusskaia. S-a apropiat de casa lui Şurik.

A rămas puţin în faţa intrării. Nu l-a aşteptat. A rămas doar puţin pe loc. Pe urmă s-a întors acasă. Se pregătea în fiecare zi să se ducă la Jucilin, dar de fiecare dată se trezea în faţa casei ăsteia. L-a văzut în sfârşit cum a ieşit. L-a urmărit. Se mişca agil. L-a condus până la Krasnîie Vorota. S-a simţit obosită la culme şi s-a întors acasă. A patra zi l-a condus fără ca el să ştie până la staţia Sokol. El a coborât din metrou şi a luat-o în direcţia străzilor din preajma gării Baltiskaia.

Două săptămâni urmărise cum îşi petrece Şurik timpul: nu ieşea din casă înainte de ora patru după-masă. Îl condusese o dată la teatru, unde o însoţise pe mama lui. Îi ştia acum traseele — Sokol, strada Kacialov. Ştia în ce biblioteci studiază. Descoperise numărul apartamentului de pe strada Kacialov unde Şurik rămăsese până târziu de două ori în astea două săptămâni, aşa că ea plecase fără să mai aştepte...

Nici măcar o dată nu fusese prinsă asupra faptului. Dăduse în patima spionajului, îi ştia toate locurile conspirative în afară de locul de întâlnire cu Matilda, care locuia la vremea aceea la Vîşnii Volociok. Exact atunci îşi făcuse un carnet în care nota toate deplasările lui Şurik.

La Jucilin nu ajunsese încă, deşi îşi dădea seama vag undeva, în bezna minţii, într-un loc ascuns şi ţinut sub obroc, că a sosit momentul să îi facă o vizită. Pe urmă o întâlnise din întâmplare pe soţia lui. Nina Ivanovna a întors-o din drum şi a adus-o acasă la ei. Jucilin a vorbit cu ea cinci minute şi i-a propus s-o interneze imediat. Contrar tuturor aşteptărilor, ea a acceptat: era obosită de atâta filaj.

Jucilin avea în secţia lui un salon de femei cu şase paturi unde îşi instala, în măsura în care era posibil, pacientele preferate. Acolo ajungeau de obicei intelectualele maniaco-depresive care nu erau în stare foarte gravă. Uneori Jucilin organiza aici şedinţe de terapie în grup. Exact în salonul ăsta stătuse Svetlana ultima oară şi acum îi găsise un loc tot aici printre răsfăţatele lui. Aici a cunoscut-o Svetlana pe Slava, o cercetătoare în orientalistică de patruzeci de ani, sinucigaşă experimentată, cu opt tentative la activ, reuşite din punct de vedere medical.

S-au împrietenit. Slava îi citea traducerile ei din poeţii persani, în timp ce Svetlana broda un buchet de flori de liliac pe o bucată de pânză de mărimea unei cutii de chibrituri, făcând nişte tighele în relief atât de bombate, încât minusculele flori păreau că stau să cadă de pe pânză. O entuziasmau şi poemele persane.

— Încă puţin şi încep să miroasă, spunea Slava încântată la rândul ei de cât de talentată la lucrul de mână era noua ei prietenă.

În a doua săptămână de prietenie au început să se confeseze una alteia. Slava a descoperit că Făt-Frumos din povestea de dragoste a Svetlanei, traducătorul Şurik, care locuieşte cu mama lui pe strada Novolesnaia, e fiul Verei Aleksandrovna Korn, vechea prietenă a mamei ei. S-au bucurat amândouă de ce întorsătură neobişnuită luaseră lucrurile.

Slava îl cunoştea pe Şurik de când era copil, şi-a amintit de bunica lui care o învăţase limba franceză şi i-a povestit Svetlanei tot ce ştia despre familia asta minunată. Vera nutrea o afecţiune specială pentru Kira, mama Slavei. Spunea că e singura persoană care îşi aminteşte de tatăl lui Şurik, nefericitul Levandovski.

Jucilin a ţinut-o pe Svetlana în spital şase săptămâni. A scos-o din criză. Slava se externase cu o săptămână înainte: o lăsaseră în pace vocile sinistre care o chinuiau şi o îndemnau să se sinucidă.

Pacientele doctorului Jucilin, devenite aproape prietene intime, se întâlneau la cafeneaua Praga, beau cafea şi mâncau prăjituri cu cremă de ciocolată. Svetlana i-a dăruit Slavei florile de liliac puse în ramă, Slava i-a dăruit o culegere de poezii persane, dintre care patru erau traduse de ea. Slava i-a mai făcut însă noii sale prietene un cadou de-a dreptul fabulos: a invitat-o la ziua de naştere a mamei ei. Erau puţini invitaţi: fratele mamei, ofiţer în rezervă cu nevasta, o nepoată şi două prietene. Una din prietene era chiar Vera Korn. De obicei Vera venea însoţită de Şurik. Era exact ceea ce îşi dorea Svetlana: să nu-l întâlnească pe Şurik pe stradă, chipurile, din întâmplare, ci să fie poftită la o sindrofie într-o casă respectabilă şi să vină pe nepusă masă... Se săturase să-i dea telefon numai aşa, ca să se afle în treabă: avea mândria ei de femeie. Dacă îl întâlneşte însă într-o casă de oameni cumsecade, atunci poate să-i arunce o momeală convenabilă.

A întors pe o parte şi pe alta zeci de variante până să născocească o momeală care s-o mulţumească: a găsit printr-o cunoştinţă care lucra la farmacie prospectul unui medicament franţuzesc. Exact ce-i trebuia. Acum ştia de ce îl cheamă acasă — să traducă indicaţiile...

S-au întâlnit la masă la Kira Vasilievna. Şurik a recunoscut-o imediat, deşi trecuse aproape jumătate de an de la ultima lor întâlnire, când cu angina. I-a făcut cunoştinţă cu mama lui, amintindu-i de dintele de mamut pe care Svetlana, fata asta simpatică, i-l scăpase pe picior... Au stat la masă unul lângă altul, Şurik s-a ocupat de amândouă... Le-a turnat vin, le-a dat platoul cu peşte...

Prima lor întâlnire cu afurisitul ăla de dinte nu fusese ce trebuie, ca şi cum porniseră cu stângul. Fusese o întâlnire stupidă, întâmplătoare, o cunoştinţă făcută pe stradă şi cu asta, basta. Întâlnirea cu prilejul anginei rămăsese suspendată în aer nu se ştie din ce motive. Acum însă o luau de la capăt cu un scenariu reinventat: într-o casă onorabilă, la o masă respectabilă, în prezenţa mamei... Acum lucrurile trebuiau să decurgă cu totul altfel. Svetlana făcea parte din cercul lor: se împrietenise cu fiica prietenei mamei lui. Între altele, şi bunica Svetlanei terminase gimnaziul, la fel ca bunica lui Şurik. În oraşul Kiev. Şi bunicul. Şi mama lucrase în domeniul culturii, condusese un club. Şi tata fusese militar...

Svetlana îşi ura mama pentru că îşi părăsise familia şi plecase după şeful tatălui ei, mai mare în grad, lăsând-o în grija tatălui şi luându-l cu ea pe fratele mai mic. După câţiva ani tatăl ei se împuşcase, iar ea încăpuse pe mâna bunicii, cu care nu se înţelesese deloc: se încurcau una pe alta, dar nici nu se puteau descurca una fără cealaltă. Şi uite că acum răposata bunică, femeie periculos de rea şi de zgârcită, îi inspira Svetlanei un sentiment de recunoştinţă: îi făcuse un serviciu, o introdusese în societatea oamenilor onorabili... Svetlana credea că a produs asupra tuturor o impresie plăcută, le zâmbea amabilă tuturor. Lui Şurik i-a spus următoarele:

— Am fost bolnavă destul de mult timp şi nu am putut telefona să-ţi mulţumesc pentru medicament. Acum însă am iar nevoie de ceva... Uite ce vreau de la dumneata, mi-au trimis din Franţa un medicament cu prospectul în franceză. Ai putea oare să mi-l traduci?

— Cum să nu, Svetlana. Am tradus şi texte de farmacologie. Sper să mă descurc.

Svetlana a scos imediat din geantă bucăţica de hârtie cu numărul de telefon pregătită dinainte:

— Sună-mă şi stabilim...

Strategia cu medicamentul, nu o dată folosită, funcţionase bine şi acum. Şurik a sunat. A venit. A tradus. A băut ceai. Şi din nou a trebuit ca ea să-l stimuleze un pic...

„E groaznic de timid, asta-i problema”, a tras concluzia Svetlana. După ce a înţeles lucrul ăsta i-a venit mai uşor să-l sune. Îl suna, iar el venea. O refuza rar şi întotdeauna din motive întemeiate: că are o treabă urgentă sau că mamei nu-i e bine... Iar Vera Aleksandrovna îi trimitea întotdeauna salutări.

43

Iarna lui 1981 i-a rămas Verei întipărită în memorie din pricina durerilor provocate de montul de la picior şi a corespondenţei înduioşătoare purtate cu Maria. Fetiţa scria cu litere de tipar destul de mici şi făcea uimitor de puţine greşeli. Şi mai uimitor era conţinutul filozofic al scrisorilor: „Bună ziua Vera Aleksandrovna de ce eu te întreb iar tu îmi răspunzi şi nimeni altcineva nu răspunde niciodată de ce iarna e rece şi de ce în ou e galben gălbenuşul eu te iubesc şi pe Şurik la fel toţi ceilalţi oameni nu sunt la fel spune sunt proastă sau deşteaptă?”

Se încurca la numele tatălui, uita literele şi pe urmă le adăuga, iar în cele din urma o scotea la capăt. Cuvintele „proastă sau deşteaptă” erau mai mari decât toate celelalte, lipseau semnele de punctuaţie în afară de semnul întrebării de la sfârşit, care era mare, curbat zdravăn şi desenat cu creioane colorate.

Vera analiza atent fiecare scrisoare şi scria răspunsurile pe spatele unor ilustrate frumoase. Nu cu pisicuţe şi flori, ci cu reproduceri după tablourile celebre ale marilor pictori. Pregătea pachete cu jucării şi cărţi. Îl trimitea pe Şurik cu ele la poştă.

Toată iarna Şurik a însoţit-o pe mama la fizioterapie unde urma un tratament pentru montul care crescuse îngrijorător.În fiecare seară îi ungea piciorul cu opodeldoc, o alifie homeopatică, şi cu un unguent procurat de la un naturist celebru, găsit în agenda bunicii.

Montul n-o împiedica totuşi pe Vera să ţină lecţiile cu fetiţele: o durea numai seara şi noaptea. Se trezea uneori de durere — durerea nu era aşa de ascuţită, o sâcâia însă şi-i

gonea somnul. Cu toate astea, viaţa Verei începea să se schimbe într-o direcţie neaşteptată, o lua în sus cum se spune, spre deosebire de majoritatea oamenilor în vârstă, care o iau în jos, trăiesc din inerţie şi nu mai au chef de nimic. Datorită ideii ridicole a răposatului Marmeladă, energia ei creatoare, stimulată cândva de contactul cu arta altora şi fiind mai degrabă ecoul unor aptitudini cărora le pusese cruce, îşi găsea acum adevăratul rost. A reieşit că talentul de pedagog mămos, copleşit altădată de mulţimea talentelor din jurul ei, moţăise până acum şi că, abia spre sfârşitul vieţii, modestele capacităţi i se deşteptau în prezenţa câtorva fetiţe care nu ştiau pe ce lume sunt şi făceau ascultătoare exerciţii de respiraţie sub îndrumarea ei.

Noaptea, când durerea surdă pricinuită de mont o împiedica să doarmă, stătea lungită în pat şi visa cu ochii deschişi că vine vara, că Stovba o va aduce pe Maria şi că se vor instala cu toţii la casa de vacanţă... Şi să nu uite să-i spună lui Şurik să se ducă la Olga Ivanovna, proprietara casei de vacanţă, la începutul lui martie şi să închirieze aceleaşi camere pe care le ocupaseră când trăia Elizaveta Ivanovna. Gândurile o luau grăbite în direcţia treburilor gospodăreşti atât de străine ei: ce bine ar fi ca vara viitoare să facă o aprovizionare pentru iarnă aşa cum făcea mama — dulceaţă de fragi, afine frecate cu zahăr, dulceaţă de caise. Trebuie s-o întrebe pe Irina dacă ştie să facă dulceaţă de caise cu sâmburi aşa cum o făcea mama... Cântărea în fel şi chip propunerea pe care trebuie să i-o facă Lenei Stovba, în aşa fel încât aceasta să n-o poată refuza. Şi bineînţeles, principalul e ca Şurik s-o ajute, să fie mână forte... De altfel, era sigură de Şurik: în planurile ei îi rezervase un rol foarte important.

Discuta mereu cu el despre scrisorile Mariei. Se stabilise o relaţie foarte apropiată între fetiţa de şase ani şi bătrâna doamnă. Relaţia lor exista independent de Şurik şi de Lena. Treburile Lenei Stovba nu mergeau prea strălucit, fapt pe care Vera Aleksandrovna nu avea de unde să-l ştie. La vremea când Stovba reuşise să obţină certificatul atât de necesar pentru divorţ, nu se mai punea problema urgenţei: Stovba aflase că nu va mai avea loc căsătoria fictivă, pentru că ticălosul de american destinat să joace rolul soţului dispăruse exact în momentul în care Enrique îi dăduse o sumă oarecare de bani. Acum nu mai era urgent să divorţeze, aşa că s-a înţeles cu

Şurik ca ea să trimită actele necesare, el să le depună în vederea divorţului, iar ea să vină direct în ziua fixată.

Pregătită fiind pentru discuţia hotărâtoare, dar în acelaşi timp neavând nici cea mai mică îndoială că Şurik va fi de acord, Vera i-a spus că vrea s-o invite pe Maria să stea la vară cu ei la casa de vacanţă. Şurik s-a arătat destul de indiferent şi a dezamăgit-o chiar, purtându-se ca şi cum pentru el n-ar conta eventuala venire a încântătoarei fetiţe.

— Nu sunt împotrivă, Verusia, dar mi se pare că va fi obositor pentru tine. Fă cum crezi. Anul ăsta n-o să pot veni prea des pe acolo. Va fi o povară grea pentru tine...

Vera Aleksandrovna a schimbat câteva scrisori cu Lena Stovba şi aceasta şi-a dat vag acordul.

Avea de gând să vină oricum la Moscova pentru divorţ, deşi nu mai era nicio urgenţă. Îşi dădea seama însă că, mai devreme sau mai târziu, trebuie să scape de situaţia asta absurdă de femeie căsătorită. Nu se despărţise niciodată de fetiţă, propunerea i s-a părut ciudată, în schimb Maria a sărit în sus de bucurie. Lena nu se aşteptase la aşa ceva. Era ultima vară înainte de şcoală, Rostovul era un oraş industrial cu mult praf, deşi se afla în sud şi avea un fluviu mare. Stovba nu avea niciodată concediu vara, aşa că a hotărât s-o lase pe fată. Nu toată vara, ci numai o lună.

A adus-o pe Maria la sfârşitul lui mai când Şurik pregătise aproape tot în vederea plecării la casa de vacanţă, adică adunase în cufere proviziile şi lucrurile trebuincioase — de la zahărul pudră până la oala de noapte —, conform listei lungi cât o zi de post întocmite cândva de Elizaveta Ivanovna. Sosise şi Irina Vladimirovna, aşa că Şurik le-a condus pe toate cu mare pompă la casa de vacanţă. Cererea de divorţ fusese depusă, iar ziua divorţului fusese fixată la sfârşitul lunii august. Stovba simţea că mai făcuse un pas în direcţia lui Enrique.

A petrecut două zile cu fetiţa la casa de vacanţă. I-au plăcut grozav natura, liniştea şi buna creştere a celor din casa în care nimerise. „Adevărat cuib de nobili”, se gândea ea tristă.

Şi Mariei îi plăcea aici, n-o slăbea deloc pe Vera Aleksandrovna, iar Stovba, care îşi crescuse copilul fără niciun fel de ajutor sau asistenţa, a suferit puţin că fetiţa ei o soarbe din ochi pe Vera Aleksandrovna, dar şi-a explicat atracţia asta prin faptul că fetiţa nu avusese parte de o bunică adevărată.

Ea, la fel ca Şurik, fusese crescută de bunica pe care o iubea mai mult decât pe toţi ceilalţi din familie...

Se întorcea acasă cu sentimente amestecate: i s-a părea că Maria o lăsase cam prea uşor să plece. Se înţelesese cu Vera Aleksandrovna că vine peste o lună şi vor hotărî atunci împreună dacă o ia pe Maria la Rostov sau o lasă acolo până la sfârşitul verii. Ea, care până acum nu se despărţise de fetiţă mai mult de câteva ore, s-a hotărât brusc să se despartă de ea pe o perioadă aşa de lungă. Era neliniştită, dar în acelaşi timp se simţea oarecum eliberată, avea răgazul vremelnic să scape de maternitatea asta pe care o purtase ca pe o povară, de una singură, în permanenţă, n-o împărţise cu nimeni şi n-o împărtăşise nimănui aproape şapte ani de zile. Avea sentimentul unei libertăţi nepermise...

La trei zile după ce se mutaseră la casa de vacanţă, când Şurik a venit încărcat cu două genţi burduşite cu provizii, a observat că mama şi fetiţa deveniseră una pentru alta Verusia şi Murzik, şi asta pentru totdeauna.

Maria l-a întâmpinat radioasă, ţopăind nerăbdătoare în jurul lui, sărea ca o minge şi se încăpăţâna să stea agăţată de gâtul lui. El a lăsat genţile jos şi, întorcându-se brusc, a apucat-o de talie şi a trântit-o pe divan. Ea a scos un ţipăt ascuţit de bucurie şi a sărit ca un arc. A început o zbenguială veselă. Şurik a luat-o în cârcă, ea a început să dea din mâini şi din picioare în toate părţile. Se învârtea cu ea în cârcă având sentimentul că i se mai întâmplase în viaţa lui ceva asemănător... Lilia! Pe Lilia o învârtea şi o arunca aşa, ei îi plăcea să atârne de gâtul lui agitându-şi picioarele încălţate în cizmuliţele cu vârf ascuţit...

— Ah, mica mea Murzik! a scos un strigăt Şurik şi a aruncat-o pe divan.

Fetiţa a sărit pe podea, s-a repezit la geantă şi a început să scormonească în măruntaiele ei. A găsit o cutie mică de carton cu suc de vişine, procurată de Valeria de la nişte intermediari misterioşi. Şurik a dezlipit paiul lipit pe o latură a cutiei şi l-a vârât înăuntru:

— Bea!

Maria a supt cu paiul sucul sintetic finlandez, iar când sucul s-a terminat cu un ultim gâlgâit, a ridicat ochii în sus şi a spus cu un aer visător:

— Când o să cresc mare n-o să pun nimic altceva în gură, jur!

Şi a început să studieze atentă cutia ca pe viitor să nu cumva s-o încurce cu alta.

Şurik s-a pregătit pe urmă să plece cu ea la iaz. Spre surprinderea lor a venit şi Vera cu ei. A stat pe mal cât timp s-au bălăcit în apa rece. Maria a stat în cârca lui Şurik tot drumul până acasă şi l-a mânat de zor:

— Eşti calul meu! Mai repede! Mai repede!

Şurik alerga ţopăind. Vera mergea în urma lor mulţumită de combinaţia asta neaşteptată: nu mai erau doi, ci trei. Şurik şi Maria au ajuns în galop acasă. Vera le-a spus:

— Spălaţi-vă pe mâini, copii!

Erau acum pe picior de egalitate.

Vera a petrecut două săptămâni cu Murzik. Irina Vladimirovna se învârtea în jurul lor păstrând o oarecare distanţă. I se dăduse voie să spele rufăria copilului. Toate celelalte griji — mâncarea, plimbarea, culcarea — le luase asupra ei Vera Aleksandrovna. Era exact partea aceea din griji care, în copilăria lui Şurik, căzuse în sarcina Elizavetei Ivanovna sau a unei femei angajate.

Vera descoperea cu întârziere bucuriile neglijate ale maternităţii: căscatul delicios al copilului trezit pe jumătate, explozia de energie în clipa când picioruşele goale ating podeaua, mustăţile de lapte după micul dejun, pe care Maria le ştergea cu pumnişorul, săriturile ei vijelioase însoţite de îmbrăţişări după o despărţire de cincisprezece minute. La cinci ani Şurik fusese un copil blând, neîndemânatic şi cam mototol, în schimb păsărică asta negricioasă ciripea, ţopăia şi era toată numai bucurie de la un capăt la altul al zilei. Vera Aleksandrovna o urmărea pas cu pas, temându-se ca nu cumva să-i scape vreun zâmbet al fetiţei, vreun cuvânt, vreo mişcare a capului.

O pregătea pe Maria pentru şcoală, se ocupa s-o înveţe ba să citească, ba să scrie, ba să facă tot felul de exerciţii de gimnastică — să stea în extensie, să se mişte ritmic şi alte prostii pe care le învăţase cândva la studioul de teatru... Ba au stat pur şi simplu toate trei, ele două şi Irina, şi au curăţat vişine: Irina scoţând dibace sâmburii cu acul de păr, Murzik cu un instrument special, iar Vera cu o furculiţă mică. Au acoperit-o pe Murzik cu prosoape de bucătărie, i-au sărit totuşi stropi de zeamă de vişine pe sarafan, pe obrajii negricioşi, în ochi, ea a făcut un salt, şi-a scuturat capul, iar Irina a adus apă caldă să-i spele ochii aşa cum trebuie.

O dată Vera a aşezat pe masă o vază cu flori de filimică galbene-aurii şi s-au apucat amândouă să le deseneze. Mariei nu i-a ieşit cum trebuie desenul, s-a bosumflat şi a mormăit ceva. Vera a încercat s-o ajute, desenul arăta acum ceva mai bine. Maria a luat imediat un creion roşu şi a scris cu litere groase în josul paginii Maria Korn.

Vera a făcut ochii mari: ce trebuia să înţeleagă din asta? A ezitat puţin, pe urmă a luat caietul în care îşi scriau exerciţiile şi a rugat-o să se semneze.

Fetiţa a scris a doua oară Maria Korn. Vera nu s-a apucat sădescoasă copilul. A aşteptat nerăbdătoare la culme să vină Şurik. O bănuială absurdă i-a trecut prin minte: şi dacă?... Împotriva oricăror argumente de bun-simţ a început să caute asemănări între fiul ei şi Murzik, şi a găsit o sumedenie. Dragostea ei stârnită pe nepusă masă căuta dovezi. Era convinsă în sufletul ei că nu întâmplător fetiţa poartă numele lor de familie.

Şurik se aştepta de mult să fie dat în vileag, ştia că întârziase nepermis de mult să recunoască faptul că se căsătorise prosteşte, dar nu găsea în el puterea să pornească discuţia. Şi apoi nădăjduia să se pronunţe divorţul de pe o zi pe alta, să-şi ia Stovba fetiţa şi s-o ducă la Rostov sau în Cuba, sau unde o şti, să se termine odată cu povestea asta ca să n-o mai neliniştească pe Verusia.

Cum a venit, Şurik a executat dansul ritual cu Maria în cârcă şi, aruncând-o pe divan în ţipetele ei ascuţite, a simţit că se întâmplă ceva cu Vera. A rămas tăcut şi a aşteptat.

Au culcat-o pe Maria, au trimis-o la culcare pe Irina Vladimirovna, s-au aşezat pe terasă sub lampa cu abajur. Vera a pus întrebarea direct, lucru neobişnuit pentru ea:

— Spune-mi, Şurik, de ce Maria poartă numele nostru? E fiica ta?

Pe Şurik l-au trecut sudorile ştiindu-se prins cu minciuna. Stătea împietrit, roşu la faţă ca la examenul de chimie când nu avea nimic ce să spună, şi se întreba cum de îi venise în minte Verei o idee ca asta. I-or fi spus totuşi fetiţei cine e tatăl ei!

— Iartă-mă, Verusia, ar fi trebuit să-ţi spun de mult...

Şi i-a spus adevărul despre căsătoria lui fictivă, i-a mai povestit cum s-a dus în Siberia cu ocazia naşterii Mariei.

Vera a rămas uluită. S-a necăjit. Şi mai ales s-a înduioşat. Era şi ea mamă rămasă singură, dar rana singurătăţii fusese

compensată în mare măsură de Elizaveta Ivanovna, femeie inteligentă, autoritară şi cultivată.

La drept vorbind, Vera nu aflase nimic nou despre viaţa Lenei, dar acum, ştiind cât de mărinimos fusese Şurik, o compătimea şi mai mult pe Stovba şi dorea într-adevăr din tot sufletul ca Maria să fie fiica ei, nepoata ei sau indiferent ce, numai să rămână la ei. Şi pentru prima oară în viaţă i-a părut rău că are băiat, şi nu fată... Cu toate astea, Şurik e un băiat minunat. E atât de cavaler... S-a căsătorit cu Lena când ea se afla la ananghie, a trecut copilul pe numele lui şi n-a suflat o vorbă să n-o necăjească... Ce bine se potriveau toate astea cu firea lui...

Încercând să dea poveştii o formă comică, Şurik a amintit de apartamentul imens ca un labirint al şefului Comitetului Regional de Partid, în care se rătăcise căutând closetul, a povestit despre bunicul şi bunica Lenei, doi moşnegi cu un picior în groapă care dădeau pe gât băutura fără să le tremure mâna şi devorau ca zmeii plăcintele uriaşe din care fiecare exemplar ar fi arătat într-o casă de oameni normali ca o coşcogeamite plăcinta...

— Da’ Lena pare că nu-i aşa simpluţă, Şurik! Mi-o închipuiam cu totul altfel după spusele Aliei... a remarcat Vera.

— Aşa-i, Stovba e om, da’ să-l vezi pe taică-său!

Şurik i-a povestit cum l-au cărat pe la giganţii industriali din Siberia, nu ca să-i arate uzinele, ci ca să-l arate mai-marilor din uzină, că, vezi Doamne, el e dovada vie că familia primului om din ţinut respectă convenienţele.

— Cât despre tatăl ei... Nici prin cap nu-ţi trece ce obiceiuri sunt acolo, *mamocika*! N-ar fi lăsat-o pe Lenka însărcinată să le treacă pragul, dacă n-aş fi făcut actele cu ea...

— Da, da... a dat Vera din cap. Sărmana fetiţă...

Şi nu s-a înţeles pe cine socoteşte sărmană: pe Lena, sau pe fiica ei? Istoria asta a schimbat însă complet tabloul, a apărut la orizont umbra unei familii: mamă, tată, copil. Adică Lena, Şurik, Maria... A apărut şi figura tatălui nevăzut care nu avea ce să caute acolo. Dar era ca şi cum n-ar exista...

— Spune-mi, ce ştie Mana despre tatăl ei? a întrebat Vera urmându-şi gândul şi inima fără să-şi dea prea bine seama.

— Nu ştiu, a răspuns sincer Şurik. Trebuie s-o întrebăm pe Stovba ce i-a spus fetiţei.

Pe Şurik nu-l interesa chiar deloc ce ştie Maria despre tatăl ei.

În ajunul venirii Lenei Stovba, Maria îi dezvăluise Verei Aleksandrovna marea ei taină, că tatăl ei e un cubanez adevărat, că e foarte frumos şi bun, dar că nu trebuie să afle nimeni lucrul ăsta... Cotrobăise într-o cutiuţă rotundă de tablă unde îşi păstra comorile ei de fetiţă şi scosese de acolo fotografia unui bărbat frumos de pus în ramă, dar de altă rasă. Purta cămaşă albă cu gulerul răsfrânt, capul îi stătea aşezat pe un gât lung, dar deloc subţire, ca ciutura în vârful ulucii. Îţi făcea impresia că se poate răsuci în orice direcţie, chiar şi în jurul lui însuşi. Buzele ei erau proeminente, dar fără să fie pofticioase.

Asta însemna că ele două ajunseseră la mari intimităţi. Se pare că Lena îi povestise Mariei despre tatăl ei, dar până acum fetiţa nu suflase o vorbă şi nu arătase nimănui fotografia...

La sfârşitul lui iunie a venit Stovba. Şurik a însoţit-o la casa de vacanţă. Întâlnirea a fost neînchipuit de furtunoasă. Maria a dat roată în jurul mamei, s-a căţărat pe ea ca maimuţa, n-a lăsat-o o clipă să plece de lângă ea şi, ca să pună capăt la toate, a refuzat să se culce fără mama şi a adormit lipită de Lena.

Vera Aleksandrovna urmărea explozia asta de sentimente nu cu aerul că o dezaprobă, dar i se părea că trebuie să fie înăbuşită puţin o asemenea furtună de emoţii şi în niciun caz nu trebuie întreţinută. Din cauza asta a fost reţinută, a vorbit chiar mai încet decât în mod obişnuit, iar spre seară s-a simţit cam prost şi s-a dus la culcare mai devreme decât de obicei. Maria a năvălit în camera ei pentru pupicul de noapte. Dându-i o guriţă pe obraz, a întrebat-o ciripind:

— Mergi mâine cu noi la iaz?

Prenumele a rănit-o uşor pe Vera: cu noi, cu ele... Uite cum sunt dată la o parte...

— Să vedem, Murzik. Mai avem multe de făcut, de exemplu, să-i arătăm mamei cât de bine ai început tu să citeşti şi să scrii!

Fetiţa a făcut câteva salturi:

— Am uitat de tot! Acum mă duc să-i arăt!

A doua zi dimineaţa Şurik s-a dus la traducerile lui, iar Stovba a rămas două zile la casa de vacanţă. Vera n-a adus vorba despre vacanţa Mariei. Nu era încă hotărâtă. Se temea că un cuvânt nelalocul lui o va face pe Stovba să ia fetiţa acasă. Îşi impunea să-şi ţină gura. A treia zi, la masa de dimineaţă, Stovba i-a spus:

—E tare bine aici la dumneavoastră, Vera Aleksandrovna! Mult mai bine decât în Caucaz, pe cuvânt de onoare. N-aş pleca nicăieri de aici... Vă mulţumesc mult. Eu şi Maria plecăm mâine. Poate că vom mai veni dacă ne invitaţi, a adăugat ea sclifosindu-se.

Nici n-a apucat Vera să-şi rostească fraza pregătită dinainte că s-a auzit urletul Mariei:

— *Mamocika*! Să stăm încă puţin! Numai puţin! Invită-ne să mai stăm puţin, Verusia!

Sărea de la mama la Vera, de la Vera la mama, le trăgea de mânecă, le bătea la cap că vrea să rămână. Vera nu se aştepta la o asemenea susţinere. A rămas un minut în expectativă, apoi a rugat-o pe Irina să-i mai facă o jumătate de ibric de cafea şi şi-a aranjat coafura. Stovba era complet dezorientată. Vânzolindu-i-se pe genunchi, Maria i-a şoptit la ureche:

— Hai te rog, te rog!

— Dragile mele! Ştiţi bine că aş fi nespus de bucuroasă. E adevărat, Lena, că ai putea să mai rămâi aici o vreme? Ar fi grozav. Avem nişte vecini de ispravă, nu vin decât sâmbăta şi duminica. Sunt sigură că v-ar ceda pentru celelalte zile una din camerele lor sau măcar terasa.

A venit şi momentul când Stovba s-a pregătit de plecare. Era ferm hotărâtă s-o ia pe Maria la Rostov. Îi promiseseră aproape sigur un bilet în august pentru tabăra de pionieri minunată de la Alupka. În fond, era poate mai bine s-o lase pe Maria aici încă o lună.

— Hai, *mamocika*! Să rămânem! Să rămânem pentru totdeauna!

Văzând figura dezorientată a Lenei, Vera Aleksandrovna a înţeles că şansele ei începeau să crească.

— Bine, bine, fie... a cedat Stovba. Trebuie să plec la serviciu, pricepi Maria? Sunt obligată să plec. Şi încă ceva, probabil că sunteţi obosită din cauza Mariei. Ar trebui poate să vă odihniţi.

— Să ştii, Lena, că m-aş bucura mult dacă aţi putea să rămâneţi amândouă. Dar dacă o laşi pe Maria la noi, te asigur că nu-i vom face niciun rău! Doar e fetiţa noastră adorată...

Maria s-a mutat de pe genunchii mamei pe genunchii Verei şi înapoi pe ai mamei, şi din nou la Vera. Lucrurile s-au aranjat. Lena le-a lăsat-o pe Maria până la sfârşitul verii.

Vara a fost minunată, făcută parcă la comandă: un iunie tandru, un iulie viguros, cu arşiţă şi ploi dese după-amiaza, un august molatic care a lăsat căldura să plece fără prea mare tragere de inimă. Vera se surprindea uneori gândindu-se că seamănă din ce în ce mai mult cu răposata ei mamă. Nu la înfăţişare, desigur — Elizaveta Ivanovna fusese întotdeauna o femeie masivă, greoaie, cu chipul expresiv, dar mai degrabă urât, în timp ce Vera se alesese cu o înfăţişare delicată care la bătrâneţe devenea din ce în ce mai distinsă —, ci la suflet, prin starea asta de bucurie interioară instalată pentru totdeauna în inima Elizavetei Ivanovna.

Ori că Vera se împăcase cu ghinionul din viaţa ei odată cu trecerea anilor, ori că îl biruise, acum se întâmpla din ce în ce mai des să-i crească inima de bucurie, stare pe care n-o cunoscuse înainte. Se bucura din te miri ce: când vedea o pasăre în zbor, o tufă de fragi înflorită şi cu bobiţe verzi în vârf, când vedea cum Murzik dă iama în mâncare dimineaţa, încercând să fărâmiţeze pe ascuns pâinea, ca s-o dea puilor de găină. Irina Vladimirovna nu dădea voie ca păsările să fie hrănite cu pâine, ci numai cu boabe... Vera zâmbea în sinea ei minunându-se cât de binedispusă e mereu.

„Asta-i, Murzik mă influenţează”, se gândea ea şi imediat îşi urma gândul mai departe: „Abia acum înţeleg de ce îi plăcea mamei să lucreze cu copiii, de la ei vine o undă de bucurie proaspătă...” De mult îi încolţise în minte un plan serios, de fapt ea avea totul pregătit, trebuia doar să-l atragă de partea ei pe Şurik. Se bizuise întotdeauna pe el. Rămânea doar să vorbească neapărat cu el.

Stăteau amândoi pe terasă. Maria dormea deja. Lampa suspendată foarte jos deasupra mesei lumina slab sub abajurul lucrat de mână. Deşi fusese arşiţă mare în timpul zilei, seara se făcuse frig, şi Vera îşi pusese pe umeri şalul tricotat, în casă domnea o atmosferă specială, părea că somnul copilului dădea consistenţă mai mare aerului şi aşa dens şi umplea spaţiul cu radiaţii invizibile, făcând să se aştearnă o linişte adâncă...

Şurik nu prea era atent din fire la natură, pierdea din vedere detaliile, mai ales dacă acestea nu aveau legătură cu mama. Îşi rafinase însă metodele în ceea ce priveşte atenţia acordată Verei, ajunsese la mari subtilităţi: simţea cele mai mici schimbări în starea ei sufletească. El, care era un împrăştiat, remarca fiecare amănunt în îmbrăcămintea ei, în culoarea feţei,

în gesturi, în dorinţele nerostite. De data asta a înţeles că ea dorea să-i spună ceva important.

— Cum merge cu munca? l-a întrebat Vera.

Era clar însă că nu asta o preocupa pe ea.

Şurik a simţit că îl întreba fără să fie interesată de fapt de amănuntele vieţii lui şi a răspuns în fugă:

— Bine, *mamocika*. Traducerea asta e mai complicată decât mi-am închipuit.

La începutul lui mai, prevăzând acalmia de peste vară, el se apucase de traducerea unui manual de biochimie pe care o începuse altul şi o făcuse harcea-parcea.

În atitudinea Verei, în felul cum îşi potrivise mâinile simetric în faţa ei şi în felul cum se ţinea de dreaptă, Şurik a simţit că e momentul solemn care pregăteşte o discuţie importantă.

— Trebuie să discutăm ceva.

L-a privit pe Şurik cu un aer misterios.

— Da? a făcut Şurik uşor intrigat.

— Cum ţi se pare Murzik? l-a provocat Vera.

Şurik a avut aerul că n-o înţelege.

— E o fetiţă minunată, a răspuns moale Şurik.

Vera l-a corectat.

— E unică! E o fetiţă unică, Şurik! Trebuie să facem tot ce stă în puterea noastră pentru copilul ăsta.

— Ce ne stă nouă în putere, Verusia? Te ocupi de ea, o pregăteşti pentru şcoală, ce altceva mai poţi să faci pentru ea?

Vera a zâmbit cu zâmbetul ei blând şi l-a bătut uşor pe mână. I-a explicat că tocmai acum, când a petrecut atâta timp cu fetiţa, s-a convins pe deplin că ea trebuie să locuiască la Moscova, să meargă la şcoală aici şi că numai la Moscova poate fi ajutată să-şi dezvolte talentele de care nu se îndoieşte nimeni.

Aşadar Vera voia ca la sfârşitul verii fetiţa să se mute definitiv la Moscova şi să meargă în clasa întâi la o şcoală din capitală.

Se întâmpla un lucru total de neînţeles pentru Şurik. Era limpede că ideea nu-i plăcuse deloc, dar nu avea obiceiul să se împotrivească şi, în situaţia asta, a recurs la un argument care nu atingea miezul problemei:

— Lena nu va fi niciodată de acord. Ai vorbit cu ea, sau e doar ideea ta?

— Am un alt fel de argument! a spus Vera cu un aer misterios.

Şurik nu obişnuia s-o contrazică, totuşi a întrebat-o ce argument zdrobitor a pregătit pentru Stovba...

Vera a început să râdă cu un aer triumfător:

— Limbile, Şurik! Limbile! Murzik trebuie neapărat să vorbească limbi străine! Cine s-o înveţe acolo la Rostov pe Don? Lena nu-i femeie proastă! Tu o vei învăţa pe Murzik engleză şi spaniolă!

— Mamă! Ce-i cu tine? Dau lecţii numai de franceză! Nu pot spaniolă. Una e să faci un rezumat, altceva e să dai lecţii. N-am învăţat în viaţa mea spaniolă.

— Cu atât mai bine! Ai un stimulent. Ştiu ce poţi, a spus Vera mândră de el.

Avea în acelaşi timp aerul că îl măguleşte puţin.

— Da’ nu-s împotrivă, cred doar că Stovba nu va fi de acord pentru nimic în lume.

Vera arăta dezamăgită, o jignise puţin indiferenţa lui, crezuse că va sări în sus de bucurie...

La sfârşitul lui august, chiar în ziua divorţului, Stovba a venit direct la ofiţerul Stării Civile. Avea o mină tristă. I-au divorţat în cinci minute. Au vrut să plece imediat la casa de vacanţă, dar Stovba cumpărase o sticlă de şampanie în cinstea evenimentului şi au hotărât s-o bea în apartamentul din Moscova. Şurik a mai deschis pe urmă o sticlă de coniac gruzin de la furnizorii lui Ghiia.

Stovba era foarte nervoasă. Nu era nici prea guralivă, nici prea dispusă să-şi deschidă inima. Şi-a dat drumul totuşi după ce a băut coniac: treaba cu actele americane ale lui Enrique bate pasul pe loc, apăruse însă fratele lui mai mare, Jan, polonez pe jumătate, se implicase în problema lor şi le propusese un plan ingenios: el pleacă în Polonia, se duce şi Lena acolo având o invitaţie pregătită dinainte, se căsătoresc şi în felul ăsta ea poate să plece în America, fiind soţia lui Jan, iar pe urmă se descurcă ei într-un fel... Şi totul trebuie să se petreacă în noiembrie. Nu era deloc clar dacă serviciul de paşapoarte îi va da viza să plece în Polonia asta prăpădită şi ridicolă...

— Asta-i şi alta nu-i. Toate se amână de pe o zi pe alta, totul merge ca melcul, a spus brusc Stovba. Aşa poţi să aştepţi o viaţă-ntreagă!

— Poate că-i spre bine... a încercat Şurik s-o consoleze.

— Cum adică spre bine? s-a uitat Stovba la Şurik cu un aer ameninţător. Cum adică? Trebuie să plec peste o lună, cu Maria nu-mi vor da drumul, asta-i sigur. Pricepi câte probleme apar?

Şurik a turnat restul de coniac în pahare. Băuseră tot fără să-şi dea seama şi nu se îmbătaseră chiar aşa de tare.

— Fiindcă veni vorba, mama vrea să discute cu tine... De fapt, cu Maria nu-i nicio problemă. Mama vrea ca Maria să meargă la şcoală la Moscova să înveţe limbi străine... Ai putea să ne-o laşi, ar sta la noi o jumătate de an, ar merge la şcoală aici, iar pe urmă ai lua-o. Ştii doar că mama o adoră. Eu cred că... Ce zici?

Stovba s-a întors cu spatele. Era greu să-ţi dai seama ce mutră face peretelui.

Şurik s-a gândit în sinea lui: „De ce fac asta? Verusia va cădea din picioare de oboseală...” A rămas tăcut mirându-se de talmeş-balmeşul dezgustător de sentimente în care se amestecau mila pe care i-o provoca Stovba, grija pentru mama, pentru răspunderea nouă pe care şi-o ia şi dorinţa lui prostească să rezolve probleme care nu îl privesc...

Stovba s-a întors brusc şi s-a repezit la el gata-gata să răstoarne paharul nebăut încă, i s-a aruncat de gât înfundându-şi ochelarii cu ramă tare în umărul lui. Părul des ca o perie îl înţepa în barbă. Plângea. Şurik a rămas interzis: se învăţase cu asemenea situaţii, ştia cum să procedeze. Dar de data asta era dezorientat. Cu toate astea, acum şapte ani se întâmplase tot pe nepusă masă acasă la Stovba — un elan romantic, ceva în genul ăsta...

—Sunt nebună, nu-i aşa? Crezi că sunt nebună? O tâmpită, asta sunt! Şapte ani au trecut, o nebunie, nu pot să fac nimic...

— Da’ nici prin cap nu-mi trece să cred una ca asta, Len... a bălmăjit el.

S-a trântit cu zgomot pe patul de holtei al lui Şurik, a izbucnit într-un râs enigmatic de femeie beată:

— Da’ să nu ne mai gândim aşa mult. Să sărbătorim divorţul nostru! Ai vreo obiecţie?

Obiecţii serioase n-au fost. De data asta Stovba nu s-a purtat deloc romantic, totul a decurs bine, simplu, în orice caz fără complicaţiile care se ivesc de obicei în relaţiile cu femeile însărcinate.

De dimineaţă au plecat la casa de vacanţă. Trebuia pregătită întoarcerea acasă. Era ritmul obişnuit al anului, cu

fluxurile şi refluxurile lui: întoarcerea din vacanţă, bradul de Anul Nou, Crăciunul bunicii, plecarea în vacanţă...

Câteva zile mai târziu, pe 30 august, Vera Aleksandrovna s-a dus la şcoala unde învăţase Şurik şi a înscris-o pe Maria în clasa întâi Cu acelaşi certificat de naştere care le lipsise la divorţ.

IrinaVladimirovna a cusut uniforma noaptea, în ajunul lui 1 septembrie, întrucât cealaltă maro, cumpărată din timp, aştepta atârnată în dulapul din oraşul Rostov pe Don, iar de cumpărat una nouă de la magazin era imposibil în ultima zi de aglomeraţie nebună. În schimb, ghiozdanul şi celelalte rechizite aşteptau frumos în dulapul Verei, exact pe acelaşi raft unde Elizaveta Ivanovna îşi ţinea rezerva de cadouri pentru toate ocaziile ivite în viaţă.

Nu se poate descrie bucuria Mariei în timpul cât a stat în curtea şcolii în mulţimea fetiţelor cu bentiţe, cu buchete de flori, cu şorţuleţe albe. Ţopăia nerăbdătoare ca un mânz, cu picioarele slăbuţe în şosetele albe, bentiţa nu stătea cuminte pe părul ca mierea, muşca din când în când petalele înfoiate ale florilor de ochiul-boului.

Stovba o ţinea de mână, Vera avea mâna pusă uşor pe umărul ei, era aproape la fel de fericită ca Maria. Ca tabloul să fie complet, Şurik stătea în spatele lor cu capul uşor aplecat şi cu un surâs vag pe buze.

Cu toată solemnitatea momentului, directoarea a găsit un minut să stea cu ei. L-a salutat pe Şurik, a mângâiat-o pe cap pe Maria şi a spus:

— Ah, sălbăticuţo! N-am ştiut că Şurik are o fată aşa de simpatică, Vera Aleksandrovna... Are ceva deosebit!

Maria i-a zâmbit directoarei şi aceasta a rămas surprinsă de zâmbetul ei neobişnuit de obraznic: Maria nu-i zâmbise aşa cum ar fi trebuit să zâmbească unui adult, ci o făcuse ca de la egal la egal, ca un participant la serbare altui participant.

„Au răsfăţat copilul”, i-a trecut vag prin cap directoarei pricepute la copii.

Vera Aleksandrovna a simţit şi ea ceva şi a tresărit pentru prima oară: cum o vor primi colegii de clasă pe micuţa mulatră, dar profesorii?... S-a uitat îngrijorată la cei din jur. Nimeni nu-i dădea vreo atenţie specială Mariei: fiecare venise cu copilul lui, elev de clasa întâi cu ghiozdanul în spate şi la fel de emoţionat ca Maria. Dar Verei i se părea că fetiţa e diferită, că are ceva umilitor pentru ceilalţi copii.

„O nouă rasă”, s-a iluminat brusc Vera, „pur şi simplu o nouă rasă de oameni cu sânge amestecat despre care se vorbeşte în romanele science-fiction, ei trebuie să-i întreacă pe ceilalţi în toate, în frumuseţe, în talent. Asta pentru că au venit pe lume ultimii, când toate celelalte popoare ajunse la maturitate şi-au uzat genele şi au îmbătrânit, iar cei noi au cules tot ce-i mai bun de la cei dinainte. Dacă le mai dai şi cultură, vor atinge culmea perfecţiunii. Da, da, e ca Aelita marţianca[7]...”

După cină Şurik a dat o fugă la treburile lui, pe Maria au dus-o la culcare obosită de emoţiile primei zile de şcoală. A adormit pe drumul de la baie până în cameră.

Vera şi Lena au rămas mult timp în bucătărie. La început Lena a stat ca la şedinţă de partid bătând uşor cu unghiile tari în marginea mesei. Nu i se putea citi pe faţă ce gândeşte.

— Să fii liniştită, Lenocika. Murzik o va duce bine la noi. Să ştii că prima şcoală, prima învăţătoare... astea sunt lucruri foarte importante pentru copil.

Stovba a continuat să bată în masă. Apoi şi-a scos ochelarii, şi-a acoperit ochii cu mâna ca şi cum ar fi pus un paravan în faţa lor şi a rămas nemişcată fără să scoată o vorbă. Au început să-i curgă încet lacrimi mari. Şi-a scos batista, şi-a şters obrajii:

— Nu sunt un om de bine, Vera Aleksandrovna. Şi am crescut printre oameni răi. Dar proastă nu-s. Aşa e viaţa mea, nu mă lasă să fiu proastă. Nu ştiu cum va fi de aici încolo. Poate că eu şi Maria vom pleca peste trei luni. Sau poate că o vom lungi-o trei ani. Aşa oameni ca dumneavoastră n-am mai întâlnit. Şurik m-a ajutat atât de mult în momente de cumpănă, şi eu care îl credeam prost. Numai după ce au trecut anii am înţeles că sunteţi altfel de oameni, sunteţi oameni generoşi...

Vera a rămas surprinsă: cum adică, Şurik — prost? Dar n-a spus nimic. Stovba şi-a suflat nasul. Avea un aer sever.

— Pur şi simplu n-am ştiut că există aşa oameni. Familia mea e groaznică. Şi tata, şi mama... Doar bunica arată a om. M-au gonit cu copilul de patru luni în braţe. Tata m-a gonit. Sunt nişte monştri. Aş fi fost şi eu un monstru dacă nu era istoria cu Maria. Duc o viaţă mizerabilă. Muncesc... cum să vă explic? E un atelier care lucrează la negru. Le ţin contabilitatea. Dacă îi descoperă, pot ajunge la închisoare. Nu mi-aş putea duce zilele

7Eroina romanului science-fiction eponim de A. Tolstoi. (N. tr.)

altfel. Stau cu chirie într-un apartament. Am avut o femeie pentru Maria toţi anii ăştia.

„Doamne-Dumnezeule! Contabilitate dublă! Toţi şahăr-mahării ăştia, pe care îi organizează atât de dibaci Faina Ivanovna, fosta mea şefă. Acum îi organizează Lena”, s-a îngrozit Vera Aleksandrovna.

— Trebuie să pleci de acolo cât mai repede! Mută-te la Moscova, undeva, oriunde, îţi voi găsi cu siguranţă un post de contabil, i-a propus imediat Lenei.

Stovba a dat din mână:

— Cum adică? Nici măcar nu îndrăznesc să mă gândesc la aşa ceva. Sunt legată de mâini şi de picioare, mor cu ei de gât. Lena a oftat: încă nu v-am spus tot. Mai trebuie să vă spun ceva. Dacă nu vă spun, veţi avea o părere prea bună despre mine. În plus, mă culc cu şeful meu. Rar, de ce să nu recunosc. Nu pot să-l refuz. Depind prea mult de el. E un om groaznic. Dar deştept şi şmecher. Cred că asta e tot.

„De ce îmi spune mie toate astea?”, s-a frământat Vera. Şi brusc a înţeles: Lena Stovba e o fată cinstită în felul ei... sărmana fată...

Vera s-a ridicat în picioare şi a mângâiat-o pe Lena pe părul deschis la culoare:

— Totul se va aranja, Lenocika. Vei vedea.

Stovba şi-a ascuns faţa la pieptul Verei, aceasta a mângâiat-o pe cap în timp ce tânăra plângea şi iar plângea.

S-au despărţit ca două prietene apropiate. Acum cunoşteau amândouă acelaşi secret: Vera ştia despre Lena ce nu ştia nicio altă persoană, nici măcar Şurik. Simţea că nu mai este chiar o Vera întreagă, că are ceva şi din Elizaveta Ivanovna. Pentru un minut s-a simţit mult mai în vârstă, mai matură.

Îşi dădea seama că Lena îi cedase copilul pentru un timp şi că nu se va amesteca între ele. Şi încă un lucru: nici Elizaveta Ivanovna nu va sta între ea şi Murzik, iar ea poate acum să simtă din nou, în toată plinătatea, starea aceea de maternitate neîmplinită, confiscată în parte de mama ei. Totul s-a aranjat, s-a reparat totul. Lucrurile s-au întors la matca lor.

44

Odată cu sărbătoarea din noiembrie se apropia şi nunta lui Jenia Rosenzweig, consecinţă a vacanţei de vară reuşite petrecute la Gurzuf cu Alla Kuşak, o studentă în anul trei la

Institutul Mendeleev. Şurik o cunoscuse pe logodnica lui Jenia cu puţin timp înainte de călătoria lor transformată în voiaj prenupţial. I se păruse foarte simpatică. Semăna cu cheia sol: capul lui Nefertiti înălţat drept în sus cu smocuri de păr roşu ca nişte câlţi, gâtul lung şi talia lungă, tot acest echipament delicat fiind instalat pe un fund mare şi rotund din care ieşeau două picioruşe curbate. Aşa i-o descrisese Şurik pe logodnica lui Jenia mamei, care zâmbise auzind comparaţia asta caraghioasă.

Faptul că tinerii ăştia iau în serios căsătoria nu l-a lăsat rece pe Şurik. Totul era cum nu se poate mai adevărat, era un lucru serios între oameni maturi şi vaccinaţi, nu aducea nici pe departe cu căsătoria lui fictivă cu Stovba. Bucuros, luminat de o strălucire nepământeană, Jenka îi comunicase lui Şurik chiar în ziua întoarcerii de la Gurzuf, sau aproape, că Alla e însărcinată.

„Şi, mă rog, de ce or fi aşa de bucuroşi se mirase Şurik amintindu-şi de Valeria, care se chinuise atât reuşind, în sfârşit, să rămână însărcinată, şi de nefericita de Stovba care rămăsese însărcinată de cum o atinsese Enrique...

Şurik trecuse pe la casa familiei Rosenzweig de câteva ori. Logodnica se mutase deja la ei, iar Şurik fusese martorul horei vesele evreieşti, dezlănţuite în jurul logodnicei însărcinate. Bunica lui Jenia se învârtise şi ea în jurul fetei, făcând câteva boacăne cum ştia ea mai bine: intra în cameră la fiecare cinci minute, oferindu-i Allocikăi ba prune, ba smântână, ba o bucată de plăcintă. Alla refuza, bunica ieşea jignită şi revenea imediat cu o nouă propunere.

—Tot timpul mi-e greaţă, mi-e poftă numai de portocale, se plângea Alla cu voce subţire de copil.

Jenia alergase la bucătărie să vadă dacă sunt cumva portocale în casă... nu erau. Pe urmă venise tatăl lui Jenia de la serviciu şi adusese două portocale.

Mama lui Jenia îşi canalizase energia în direcţia medicinii. O duseseră pe Alla ba la analize, ba pe la câte o somitate medicală să controleze şi să sprijine cum poate sarcina nouă-nouţă.

Plănuiseră un ospăţ de pomină. Închiriaseră un restaurant aproape de staţia Semionovskaia şi organizaseră o mare desfăşurare de forţe să facă toate cumpărăturile cu mult timp înainte de eveniment. Şurik participase şi el după puterile lui: Valeria îi cedase două borcănaşe de icre roşii din raţia ei de

invalidă. Şurik cumpărase un cadou de nuntă — un urs imens de pluş cu o fundă la gât.

— Ai înnebunit! E un cadou banal, e groaznic! sărise Vera cu gura pe Şurik, şi în felul ăsta Murzik devenise posesoarea banalului cadou.

Şurik cumpărase altul, nu mai era unul banal, ci unul de lux, un splendid volum despre Rembrandt. Cu volumul ăsta gros şi-a făcut el apariţia la nunta evreiască. Lume era câtă frunză şi iarbă: pe listă figurau o sută de persoane, dar fiecare al doilea invitat îşi adusese câte o rudă sau un cunoscut. Nu erau scaune de ajuns. Nici veselă suficientă. În schimb aveau orchestră şi un animator de jocuri şi distracţii de mase cu pseudonimul tamada[8].

Mâncare era cât pentru un regiment. Restaurantul închiriat pusese la bătaie ce avea mai bun: salată de legume, budincă de cartofi cu ciuperci, mere în aluat şi, nu se ştie de ce, blinii care se dau la parastas pentru pomenirea morţilor. Bucătăria evreiască era şi ea prezentă cu ce avea mai bun: peşte umplut, forschmack[9], produse din carne de pasăre sub formă de pateu, gâturi umplute şi sferturi de pui cu usturoi. Ca să nu mai vorbim de tot felul de ştrudele şi prăjituri cu mac. Salata *à la russe*, carnea de nisetru şi salamul de porc afumat erau componentele sovietice ale ospăţului de nuntă. Rezerva de bani, pe care familia Rosenzweig o adunase să-şi cumpere un Moskvici, o cheltuiseră pe votcă. Vinul era foarte ieftin, un adevărat chilipir, aşa că nici nu mai intrase la socoteală...

Lui Şurik i se întâmpla rar să fie răsfăţat cu atâta amar de mâncare... Acasă trăiau modest când lipsea Irina Vladimirovna. În faţa mormanelor de mâncare lui Şurik i s-a făcut brusc o poftă nemaipomenită şi a mâncat trei ore fără să se oprească, întrerupându-se doar să bea. Tamada îndruga verzi şi uscate, dar nimeni nu-l asculta. Nici măcar profesionistul ăsta experimentat în datul din gură, antrenat să anime marile festivităţi, nu reuşea să acopere gălăgia făcută de sutele de voci. Nici orchestra, oricât se străduia, nici ea nu putea să biruie tărăboiul făcut de nuntaşi.

---

8 Nume dat în Georgia celui care stă în capul mesei şi rosteşte toasturi. (N. tr.)

9 Musaca de cartofi sau mâncare de heringi tocaţi cu cartofi. (N. tr.)

Pe la ora trei, Şurik a minţit că mâncase peste măsură. Tocmai atunci a început dansul, iar el nu mai era în stare să danseze.

A trebuit până la urmă. Drăguţa de Allocika, într-o rochie lungă foarte reuşită, care îi sublinia talia încă neobişnuit de subţire şi-i ascundea perfect burtica abia îmbobocită şi fundul uriaş, i-a adus lui Şurik o fetiţă mititică, verişoara ei primară, care s-a dovedit a fi o pitică adultă, drăgălaşă şi, la un examen mai atent, trecută bine de prima tinereţe.

— Jannocikăi îi place să danseze, dar se ruşinează, i-a prezentat-o Alla lui Şurik pe ruda ei care nu corespundea normelor standard.

Şurik s-a sculat de la masă ca un condamnat la moarte.

Cu totul, Janna îi ajungea până în dreptul curelei de la pantaloni, un pic peste. Precis mai mică decât Maria, care era destul de mare pentru o elevă de clasa întâi primară. Dansa înfocat. Şurik abia se ţinea după ea, iar când nu reuşea deloc, o lua în braţe şi ea chicotea cu glăsciorul de copiliţă.

Nunta era pe sfârşite. Fuseseră deja strânse de pe mese platourile şi castroanele aduse de acasă. Janna se învârtea în jurul lui ca o jucărie pe arcuri, în schimb pe Şurik îl apucase o nevoie urgentă. A hotărât să se strecoare încetişor afară fără să-şi ia rămas-bun de la tinerii însurăţei — trebuia neapărat să se ducă la closet. Era clar că ceva nu e în ordine cu burta lui.

„Acum la garderobă”, şi-a dat ordin în gând. Dar Janna îl aştepta la ieşirea din closet îmbrăcată în haină de blană şi cu o căciulă de păpuşă pe cap.

— La metrou? l-a întrebat.

— Da, a răspuns naiv Şurik.

— Şi eu tot la metrou. Până la Belorusskaia.

Şurik s-a bucurat prea devreme: era în drumul lui.

La staţia Belorusskaia a reieşit că Janna se duce cu trenul suburban la Nemcinovka.

—Părinţii locuiesc la Moscova, eu prefer să stau tot anul la casa de vacanţă. Se întreabă mereu îngrijoraţi cum mă descurc noaptea până acolo. Mă conduceţi?

De când apăruse la ei în casă Maria, mama nu mai era aşa de îngrijorată pentru Şurik. Dar el şi-a adus aminte că n-a sunat-o.

—Până la Nemcinovka sunt cu totul douăzeci de minute, a spus cu voce plângăcioasă Janna simţind că Şurik e nehotărât.

A ciripit tot drumul nervoasă, cu o voce subţirică şi slabă. A vorbit ceva despre muzică, iar Şurik a înţeles că e muziciană.

— La ce instrument cântaţi? l-a interesat în sfârşit ciripitul ei.

— La toate! a început ea să râdă.

În râsul ei era ceva provocator şi necuviincios.

Au coborât pe peron. Era frig, pământul era îngheţat de ger, zăpada însă nu se aşternuse, deşi de sus cădea o pudră măruntă care înţepa. Casa se afla foarte aproape de staţie. Şurik s-a oprit la portiţă având de gând să-şi ia rămas-bun şi să plece îndărăt. Janna a râs şireată:

— Următorul tren e la cinci şi jumătate dimineaţa... Nu vă rămâne decât să înnoptaţi la mine.

Şurik a tăcut încruntat.

— N-o să regretaţi, i-a promis copiliţa privindu-l cu înţeles.

Îl durea burta groaznic, avea nevoie urgentă la closet. Tăcea în continuare. Îi părea rău de un singur lucru, că nu e la el acasă...

Janna şi-a vârât mâna îmbrăcată în mănuşă să apuce cârligul aflat jos de tot şi a pornit-o pe potecă spre tinda casei. A vârât cheia în broască. S-a auzit un scrâşnet metalic. Cheia s-a răsucit fără să prindă limba broaştei. A răsucit smucind cheia în sens invers, dar aceasta nu s-a mişcat. Şurik a încercat şi el, dar cheia s-a răsucit în gol cu un scrâşnet caraghios. A tras de cheie şi a scos tija îndoită — floarea cheii rămăsese înăuntru.

— Asta-i bună, a spus dezamăgit.

—Trebuie să scoatem ferestruica de la verandă. E o nimica toată, a decretat Janna.

L-a tras pe Şurik în stânga tindei.

— Scuză-mă, Janna, spune-mi, unde e closetul? s-a dat bătut Şurik în pofida educaţiei lui alese.

Janna a arătat cu mâna înspre cabina de lemn.

— Scuză-mă un minut...

În cabină era întuneric beznă, Şurik abia a avut timp să se aşeze pe colacul de lemn. Mâncarea de la nuntă a ieşit afară cât ai zice peşte. A bâjbâit găsind nişte bucăţi de ziar atârnate într-un cui. S-a simţit mai uşurat, dar nu de tot. Burta îi ghiorăia şi-i bolborosea surd.

„Doamne ce rău îmi e! Ce bine trebuie să-i fie acum lui Jenia cu Alla...”, şi-a spus în sinea lui.

— Trebuie scos ochiul ăsta de sticlă, să îndreptăm mai întâi cuişoarele.

Şurik s-a apucat de treabă în tăcere. Cuişoarele s-au îndreptat, dar geamul n-a ieşit. A apăsat mai tare. Geamul a trosnit şi mâna dreaptă a străpuns sticla. Un ciob ascuţit i-a tăiat mâna între degetul mare şi arătător. Sângele a ţâşnit cu putere....

— Ah! a exclamat Janna şi a scos din gentuţa de păpuşă o batistuţă albă.

Şurik şi-a scos fularul de mohair cu mâna stângă şi şi-a înfăşurat mâna rănită. Janna a scos îndemânatică cioburile.

— Nu-i nimic, nu-i nimic, am înăuntru un dulăpior de farmacie! l-a consolat ea. Să mă ajutaţi numai să intru.

Şi-a scos haina de blană şi s-a strecurat prin fereastra fără geam.

— Deschid imediat uşa din spate, acolo uşa nu e închisă cu cheia, e numai un cârlig. Ocoliţi casa prin stânga... i-a strigat ea dinăuntru. Mai întâi daţi-mi haina de blană.

Şurik i-a întins blana şi a ocolit casa. Janna i-a deschis uşa din spate. A intrat strângându-şi mâna rănită. Ea a aprins lumina, Şurik a văzut că tot fularul e plin de sânge...

— O clipă, vom face tot ce trebuie, a turuit ea ca o moară stricată. Nu arăta speriată deloc. Un mic caz de forţă majoră! Se întâmplă! Începem cu mâna, pe urmă ne ocupăm de sobă, şi pe urmă totul va fi bine, bine de tot...

A dispărut, apoi a apărut cu un sul de tifon şi un prosop. A întins prosopul pe masă. L-a aşezat pe Şurik pe scaun şi i-a desfăcut fularul. Făcea totul repede şi cu îndemânare, cu mâinile ei mititele, şi nu înceta să turuie. I-a bandajat strâns degetul mare după ce i-a lipit un tampon gros de vată. Pe urmă a bandajat toată mâna cu mult tifon şi i-a ridicat-o.

— S-o ţineţi aşa până se opreşte sângele. În camera mea am o sobă olandeză care se încinge repede, într-o oră va fi cald. N-am fost aici de o lună, toate s-au răcit...

O luase gura pe dinainte, dar Şurik n-a observat. De fapt nu locuia la casa de vacanţă, locuia în oraş cu părinţii, aici îşi aducea doar iubiţii. Iubitul ei de serviciu lucra într-o trupă de circ, ca şi ea de altfel, era gelos şi cam prea sensibil. Îi propusese de mult s-o ia de nevastă, dar ea nu se dusese după el. Natura e neîndurătoare cu liliputanii, nu numai că îi chinuie pe nedrept şi îi năpăstuieşte în privinţa dimensiunii lor, dar aduce pe lume mai mulţi bărbaţi decât femei, iar concurenţa

matrimonială în mediul lor e aprigă. Janna avea mare succes, o ceruseră mulţi de nevastă, primise propuneri de căsătorie chiar şi din străinătate. Dar ea trăgea nădejde să se mărite cu un bărbat de dimensiuni normale. Plăcea multora, câţiva îşi pierduseră minţile din cauza ei. Dar de măritat nu reuşea să se mărite.

În timp ce ea îşi făcea de lucru bufnind şi trosnind cu lemnele de foc, Şurik a dat iarăşi fuga afară. Avea un singur gând: să ajungă cât mai repede acasă.

Când Janna a apărut din nou, a întrebat-o dacă nu cumva are în farmacia ei ceva pentru dureri de burtă. I-a adus imediat o pastilă. El a înghiţit-o şi acum aştepta rezultatul. Janna i-a propus să stea lungit în camera alăturată. Acolo era la fel de frig ca afară. E foarte cunoscut efectul ăsta al toamnei târzii care îţi dă impresia că îngheţi mai tare la minus trei grade decât iarna la minus treizeci.

Fără să-şi scoată scurta, Şurik s-a întins pe divanul scund. Janna i-a pus pe deasupra o pătură de molton rece ca gheaţa. Soba duduia, burta îi ghiorăia, frigul îl răzbea până în maţele bolnave. Grozav ar mai fi vrut să doarmă.

„Dacă aş face acum o baie caldă”, i-a trecut prin minte. A fost nevoit să alerge din nou afară...

A avut un moment când l-a furat somnul câteva minute şi s-a trezit pentru că mai jos de coaste i se sucea şi răsucea ceva cald. Ea îşi scosese haina de blană şi se lipise ca o buiotă de burta lui. Era plăcut. Ea i-a descheiat cămaşa, s-a fofilat înăuntru. Respiraţia i se făcuse fierbinte.

„Exact ca o pisicuţă”, s-a gândit Şurik. Şi s-a trezit că i se face milă. Dar mila era cam moale, un firişor de milă. Iar lăbuţele fierbinţi de pisicuţă nu-l lăsau în pace, îşi făceau de lucru insistent cu firişorul lui de milă. El şi-a strecurat mâna jos şi s-a pomenit că ţine în palmă o fărâmă de picioruş gol şi cald. Şi mila a învins...

La cinci dimineaţa a fugit, lăsând-o pe Janna dormind. La cinci şi jumătate se afla deja pe peron în aşteptarea primului tren. Îl durea şi burta, şi mâna. Pentru prima oară i s-a făcut milă de el însuşi...

Nu trecuse nici măcar o oră, şi el stătea deja lungit în apa caldă cu mâna dreaptă ţinută deasupra, bandajată zdravăn cu tifon roşiatic, şi savura căldura, liniştea casei adormite, libertatea...

„Azi n-o să ies afară din casă”, a hotărât în sinea lui şi a adormit chiar în cadă.

S-a trezit când apa se răcise, a umplut cada până sus cu apă fierbinte şi a adormit la loc. A doua oară l-a trezit o bătaie în uşă: Verusia şi Murzik se sculaseră şi voiau să se spele. Şurik şi-a pus halatul, a încercat să-şi desfacă bandajul ud, dar acesta se lipise, şi-a înfăşurat mâna într-un prosop ca mama să nu observe rana din război şi s-a îndreptat spre camera lui.

— Cum a fost nunta? Cum era mireasa? a întrebat Vera, căreia Jenia Rosenzweig îi devenise simpatic din vremea când îl ajutase pe Şurik la matematică.

—Nunta a fost minunată, *mamocika*, în schimb am mâncat ca un spart şi cred că am făcut o indigestie.

— Vai de mine, ce-i cu mâna ta? a observat Vera, care de obicei era neatentă.

Şurik nu mai avea putere să inventeze ceva.

— Sunt mort de somn, mam, vreau să mă culc. O să-ţi povestesc pe urmă totul, acum o să trag un pui de somn. Să nu mă chemi la telefon, bine?

I-a dat o castană în creştet Mariei care se învârtea în jurul lui. Pe urmă a strâns-o în braţe. Îi venea aproape până la piept. Va să zică e mai înaltă decât Janna.

„Ce poveste aiurită totuşi! Biata Janna!”, i-a trecut prin minte în timp ce îşi trăgea pătura peste cap. „Fericitul de Jenka! Drăguţa de Alla! Are ceva care îmi pare cunoscut, apropiat... Ah da, seamănă cu Lilia Laskina. Sigur că da, are ceva şi din alura Liliei, dar mai ales din veselia ei, din sinceritatea ei... De unde am scos-o că e sinceră? De unde atâta sinceritate? Ba da, în gesturi, în mişcări... O să-i scriu Lilkăi. Dragă Lilka! Dragă Lasocika! Draga mea dragă...”

Şi a adormit fără să termine scrisoarea. A dormit buştean, aşa că atunci când s-a trezit uitase şi de Lilia, şi de scrisoare...

45

A sunat telefonul la fiecare cincisprezece minute, chiar aşa, la fiecare cincisprezece minute. Era 8 noiembrie, a doua zi de sărbătoare. Fostele colege de serviciu şi-au adus aminte de Vera Aleksandrovna. A sunat chiar şi Faina Ivanovna, fosta ei şefă. A felicitat-o cu ocazia sărbătorii, a întrebat de Şurik dacă nu cumva se însurase...

„Ce drăguţ din partea ei că nu uită! E ea escroacă, dar are şi ceva omenesc”, a conchis îngăduitoare Vera.

A sunat Engelmark Mihailovici, fiul răposatului Marmeladă. Să nu-ţi vină să crezi! Individul ăsta nesuferit, care se lepădase de taică-său cât timp fusese în viaţă, se arăta foarte interesat după moartea lui. Moştenise partea lui din bunurile asociaţiei şi cărase dulapurile cu cărţi şi cu arhiva partidului. O suna din când în când pe Vera Aleksandrovna s-o întrebe dacă nu ştie pe vreunul dintre cei amintiţi în însemnările lui Mihail Abramovici. De fiecare dată ea încerca să-i explice că îl cunoscuse pe tatăl lui foarte superficial şi numai în ultimul lui an de viaţă, dar Engelmark Mihailovici era convins că Vera Aleksandrovna îi fusese prietenă sau iubită şi fusese iniţiată în toate secretele de partid ale lui Mihail Abramovici. Aşa că din când în când încerca să lămurească lucrurile cu ajutorul ei, ba chiar trecea uneori pe la ea.

După atâtea telefoane puţin importante a fost unul care i-a făcut plăcere: a sunat prietena ei Kira şi au vorbit mult despre copiii lor. Kira despre Slava, Vera despre Murzik.

Iar de la ora douăsprezece a fost o defilare neîntreruptă de doamne care au cerut să vorbească cu Şurik, unele cunoscute Verei Aleksandrovna după nume, altele fără nume...

„Nu mai ştiu să vorbească la telefon, nu se prezintă, nu spun bună ziua...”, s-a amărât Vera Aleksandrovna. Matilda nu s-a prezentat şi n-a spus bună ziua. Numai şi numai pentru că îi venea peste mână. Nu avea niciun chef să se prezinte mamei lui Şurik, deşi între ea şi Şurik se stabiliseră de multă vreme relaţii de tot felul.

A sunat şi Svetlana. Aproape că şi-a pierdut glasul de groaza doamnei severe, care nu era alta decât mama lui Şurik. În plus, experienţa ei nefericită în relaţia cu bărbaţii îi întărise convingerea că mama soţului e întotdeauna un duşman... Între altele fie spus, soţ nu avusese niciodată, dar cei care i-ar fi putut deveni soţi aveau, nu se ştie de ce, nişte mame groaznice. În mintea ei, Vera Aleksandrovna era tot un duşman, ea care era atât de plăcută la vedere şi atât de bine educată.

Valeria a fost singura care i-a vorbit atât de drăguţ, atât de plăcut, ca un om civilizat. Se poate spune că Şurik a avut noroc cu ea! I-a găsit de lucru, face atâtea pentru el. E adevărat că Şurik îi plăteşte cu aceeaşi monedă. Vera i-a dat Valeriei toate detaliile: că Şurik fusese cu o zi înainte la nunta unui coleg de

la institut, că venise târziu şi, culmea, cu dureri de burtă şi tăiat la o mână, că acum doarme.

— Foarte bine, lăsaţi-l să doarmă. Să-mi telefoneze când se scoală. Am o problemă în legătură cu o traducere. Mulţumesc, Vera Aleksandrovna.

Şurik s-a trezit la ora cinci. Îl durea burta. S-a dus la closet. Mama l-a chemat imediat la telefon. Era Matilda. Aproape că plângea. Îl adusese de la Vîşnii Volociok pe dragul ei Konstantin, motanul cel bătrân, pe jumătate mort:

— Îi e rău, nu mănâncă, nu bea, nu-i în regulă cu labele din spate, arată de parcă ar fi paralizate... Te implor, Şurik! Du-te după Ivan Petrovici, doctorul veterinar! Ai venit cu el o dată, stă pe Preobrajenka... M-am înţeles cu el la telefon...

Nu avea cum să dea bir cu fugiţii:

— Ies puţin, mam. Am treabă vreo două ore.

— Şi ora sfântă? s-a pornit pe urlat Maria.

Aşa numeau ei lecţiile de limbă ţinute seara — într-o zi engleza, într-o zi spaniola.

— Diseară Murzik. Bine?

— Am sărit deja peste lecţia de ieri...

Mariei îi plăceau lecţiile astea ţinute seara, când Şurik se ocupa numai de ea. Vera veghea ca să nu cumva să sară peste lecţii. Dar ce să facă acum, nu aveau încotro, era totuşi sărbătoare.

Vera i-a dat lui Şurik o pastilă cu ceai fierbinte şi dulce, i-a pus peste bandajul oribil un nou strat alb de tifon şi i-a cerut să vină cat se poate de repede acasă.

— În sfârşit, fă cum vrei. Murzik şi cu mine mergem să vedem un balet. Poţi să nu vii să ne iei, ajungem noi şi singure, a încheiat nemulţumită.

Murzik îl înlocuia din ce în ce mai des pe Şurik în preocupările ei culturale. În general, Vera Aleksandrovna avea impresia că Şurik îşi iroseşte viaţa numai cu grijile gospodăriei şi cu nenumăratele traduceri şi îi părea rău uneori văzând cum trece pe lângă el fără să-l atragă viaţa culturală a capitalei atât de intensă şi de interesantă.

46

Şurik a căutat mult timp până să găsească un taxi, în schimb a ajuns cât ai bate din palme la Preobrajenka. Oraşul era pustiu, ca în zi de sărbătoare, şi cele două trasee — de acasă la Preobrajenka şi de acolo la Maslovka — i-au luat ceva mai mult de o oră. Ivan Petrovici era un bătrân doctor de pisici şi câini, uşor nebun, aşa cum sunt toţi cei care se pun în slujba animalelor. Casa lui era plină de animale schiloade, avea chiar şi un câine bătrân care se mişca sprijinindu-se pe picioarele din faţă, picioarele din spate fiindu-i fixate pe o teleguţă meşterită manual.

Trata de multă vreme pisicile Matildei, nu-i lua bani, singura cheltuială era aceea că trebuia să-l aducă şi să-l ducă înapoi acasă cu taxiul. Nu folosea niciodată transportul în comun: ori mergea pe jos, ori cu taxiul. Era un singuratic, nu-i plăceau oamenii, îi accepta oarecum numai pe aceia care iubeau animalele la fel de pătimaş ca el.

Când au ajuns la Matilda, motanul era pe moarte. Horcăia, botul îi era plin de bale. Ivan Petrovici s-a aşezat lângă nefericitul animal, a pus mâna pe capul lui negru, umed şi a scos un geamăt mic. I-a pipăit uşor burta, a cerut să vadă cârpa mânjită de sub el şi a studiat nemulţumit excrementele cafenii-negre.

— Să ieşim, i-a spus încruntat Matildei.

S-a dus cu ea la bucătărie.

— Ei bine, trebuie să-ţi iei rămas-bun de motanul dumitale, Matilda. Se prăpădeşte. Pot să-i fac o injecţie să nu se chinuie... Şi fără asta tot se duce dintr-o clipă în alta...

Şurik stătea în uşa bucătăriei cuprins de admiraţie pentru bătrân: a trecut în altă cameră ca să nu traumatizeze pacientul cu sentinţa cumplită? Extraordinar!

— Oh, aşa mi-am zis şi eu, că l-am adus prea târziu... a răspuns Matilda amărâtă.

— Nu. Aşa-i în firea lucrurilor. Şi mai devreme dacă l-ai fi adus, n-aş fi putut să-l ajut cu nimic. Are mai mult de zece ani, nu-i aşa?

— Face doisprezece în ianuarie...

— Atunci socoteşte că e un bătrân de optzeci de ani, scumpa mea. Ca mine. Ce vrei mai mult? Să-i fac o injecţie?

— Bineînţeles, să nu se chinuie...

Ivan Petrovici şi-a deschis trusa, a pus pe şervetul alb o seringă, un ac, două fiole... S-a apropiat apoi de motan şi a dat din cap:

— Gata, Matilda. Nu mai trebuie injecţia. Motanul a murit.

Matilda a acoperit motanul cu un prosop alb, a început să plângă, l-a luat de umeri pe Şurik:

— Nu iubea pe nimeni. Numai pe mine. Te accepta şi pe tine. Beţi cu noi un păhărel, Ivan Petrovici? Adu votca, Şurik.

De ce nu...

Şurik a scos sticla de votcă din frigider. Era cât pe ce s-o scape din mâna bandajată. Matilda a observat în sfârşit bandajul gros.

— Ce-i cu mâna ta, Şurik?

Şurik a dat din umeri. Doctorul de animale n-a catadicsit să se uite la mâna lui. S-au aşezat la masă. Ivan Petrovici şi-a strâns instrumentele. Matilda părea să nu mai plângă, dar lacrimile i se prelingeau încă pe obraji.

— Mi-am dat seama de acum o jumătate de an că e bolnav. Şi el şi-a dat seama. A început să doarmă singur în locuşorul lui. Îl chemam, venea, se alinta, se freca de mine şi se ducea înapoi pe perna lui. I-am pus perna pe o băncuţă, îi era greu să mai sară în pat. Şi uite aşa...

Au băut. Au gustat dintr-o conservă de peşte, altceva de mâncare nu era în casă. Nici măcar pâine.

— E doar un animal, nu-i aşa? Dar îţi vine să-l pomeneşti ca pe un om, a spus cu voce scăzută Matilda.

Ivan Petrovici a tresărit:

— Cum să spui una ca asta, Matilda?! Ei pleacă înaintea noastră în împărăţia Cerurilor! Ştii dumneata ce-a spus renumitul filozof rus Nikolai Aleksandrovici Berdiaev, interzis bineînţeles, când i-a murit pisica? Ce să fac eu în împărăţia Cerurilor, dacă pisica mea, Mura, nu-i acolo? Ce zici de asta? E mai deştept decât mine şi decât tine. Să n-ai nicio grijă, pisicuţele noastre ne vor ieşi în întâmpinare! Ah, ce motan era Marsik al meu, a murit în 1939! Era mare, era motanul motanilor! O frumuseţe! Şi deştept foc. Mă simt vinovat, a făcut o infecţie. Pe vremea aceea nu erau antibiotice...

A povestit despre motanul Marsik, despre pisica Xantippa. Matilda a povestit despre toate pisicile pe care le avusese, au mai băut nişte votcă tot cu peşte şi şi-au mai alinat un pic durerea. Când Ivan Petrovici a dat să plece, iar Şurik s-a sculat în picioare să se ducă după taxi, cineva a sunat la uşă. Era băiatul vecinei. Stătea pe strada Preobrajenka, trecuse pe la mama lui să-i dea nişte chei şi, cum n-o găsise acasă, voia să le lase Matildei. A căzut foarte bine pentru că Ivan Petrovici locuia

la doi paşi de el. L-a luat cu el pe bătrânelul abţiguit şi a promis să-l ducă până în pragul casei.

Săracul Konstantin! A plecat şi el înfăşurat în prosop însoţit de doctorul veterinar. Avea el un loc secret în parcul Sokolniki unde îşi îngropa pisicile...

Şurik însă n-a plecat. Cum s-o lase neconsolată pe drăguţa de Matilda, care, întoarsă pe dos cum era, nu-i cerea nimic altceva decât prietenie...

Ca în vremurile când era încă elev, la unu fix noaptea a plecat în grabă de la Matilda şi a alergat într-un suflet acasă peste podul de cale ferată până în Novolesnaia. Nu i-a luat mult timp: peste douăzeci de minute intra în apartament. A intrat şi şi-a adus aminte că nu făcuse lecţiile cu Maria, că n-o sunase pe Valeria şi că nu făcuse lucrul cel mai important: uitase complet de erborist care îi pregătise Verei un unguent pentru picioare... Mai mult ca sigur că sunase Svetlana. O fi avut nevoie de ceva... Şurik şi-a pierdut imediat buna dispoziţie...

47

Maria era pentru Vera Aleksandrovna o sursă de bucurie continuă. Şurik fusese la vremea lui o minune de copil, înţelegător, blând din fire, dar pe măsură ce copilul crescuse, Vera nu avusese prea multe ocazii să cunoască una dintre marile bucurii ale maternităţii: să guste din plăcerea roadelor educaţiei. De lucrul ăsta se mândrea Elizaveta Ivanovna atunci când la elevii ei şi în special la nepotul ei, Şurik, începeau să apară exact acele calităţi pe care ea le cultivase: atenţia acordată celorlalţi, bunăvoinţa, generozitatea şi în primul rând sentimentul datoriei... Pe vremea când Vera însăşi fusese copilul mamei ajuns mare, nu se întrebase niciodată de unde apăruseră toate calităţile acelea ale lui Şurik pe care înainte nu i le remarcase. Când vecinii sau prietenii îl lăudau pe Şurik, ea lua totul în glumă: e o problemă de ereditate... Oare despre asta era vorba? Când venea vorba despre ereditate, Elizaveta Ivanovna însăşi, femeie materialistă plină de contradicţii şi cu suflet nobil, dar în aceeaşi măsură un spirit liber, rostea întotdeauna fraza următoare:

— Cain şi Abel au avut aceiaşi părinţi. De ce unul era blând şi bun, iar celălalt era un asasin? Omul e rodul educaţiei, dar cel mai bun educator al omului e omul însuşi. Pedagogul

deschide acele supape ale personalităţii care sunt folositoare, iar pe cele nefolositoare le închide.

Asta era teoria deloc complicată a remarcabilei specialiste în pedagogie. Se apucase cu de la sine putere să decidă care supape sunt folositoare şi care nu-s folositoare cu adevărat. Teoria ei ar fi putut fi contestată, dacă nu ar fi avut reuşite ireproşabile în practică.

Acum, când Maria intrase pe mâna ei, Vera urma întocmai teoria mamei. Fire artistică, dar slabă de înger, Vera a observat că Maria are un temperament puternic. Plină de o energie gata să dea pe dinafară, fetiţa nu putea sta locului o clipă, reuşea cu greu să rămână în clasă patruzeci şi cinci de minute. Ca s-o ajute să se stăpânească, Vera Aleksandrovna inventase mici exerciţii de mişcare, de exemplu, o învăţase să învârtă un ban printre degete şi îi dăruise cu ocazia asta o monedă veche de argint de cincizeci de copeici. Când, după ceva vreme „moneda de învârtit" se pierduse, curseseră multe lacrimi...

Vera o mai învăţase nişte exerciţii pentru degetele de la mâini şi de la picioare, pe care cei din jur să nu le observe şi, când Maria nu mai suporta să stea în bancă, executa micile ei partituri pentru picioare şi mâini... Chiar din primul an de şcoală, Vera o înscrisese pe Murzik la Casa pionierilor la cercul de gimnastică acrobatică, făcea cu ea lecţii de muzică, iar în ceea ce priveşte disciplinele de cultură generală, se baza în întregime pe aptitudinile ei naturale. Fetiţa era printre primii la citire, dar nici la aritmetică nu avea vreo problemă.

„Aplecarea pentru ştiinţele exacte o are de la mama ei", hotărâse Vera. „în niciun caz de la Şurik."

În mintea ei se produsese un straniu scurtcircuit: ştia foarte bine că tatăl Mariei e un negru cubanez puţin cam dubios, dar în acelaşi timp nu putea să n-o considere fiica lui Şurik.

Cât despre Şurik, acesta o învăţa pe Maria limbi străine: o zi, engleză, o zi, spaniolă.

Vera Aleksandrovna îşi continua lecţiile la cercul de teatru, dar le adapta fără să vrea nevoilor Mariei. În primul an petrecut de Maria la Moscova, ea încetase să le înveţe pe eleve arta declamaţiei şi improvizaţiei. Se ocupase numai cu exerciţiile de mişcare... Tiroida Verei Aleksandrovna se comporta foarte bine, din când în când însă o dureau tare picioarele, montul de la degetul mare crescuse, vechii pantofi înguşti nu-i mai erau comozi. Apăruse o nouă preocupare: cu ce să se încalţe...

Vera dăduse nişte telefoane, luase legătura cu câţiva cunoscuţi de la raionul special din Magazinul universal de stat, cu cei de la magazinul Beriozka, iar Şurik o însoţise de câteva ori să probeze pantofii... Îi cumpărase cizme de la firma Salamandre şi pantofi negri, austrieci, marca Dorndorf. Calitatea vieţii se ameliorase...

Cheltuielile familiei crescuseră şi ele. Şurik muncea mult şi făcea faţă cum nu se poate mai bine nevoilor crescânde, în plus, mai aveau nişte rezerve, moştenirea lăsată de Elizaveta Ivanovna nu fusese cheltuită în întregime.

Stovba a sosit cu puţin timp înainte de Anul Nou. Maria a fost în culmea fericirii, deşi nu se poate spune că mama îi lipsise foarte mult. Când a văzut-o însă pe Lena, s-a agăţat de ea şi nu i-a mai dat drumul. Stovba le-a adus tuturor cadouri foarte frumoase, dar era prost-dispusă, fuma şi nu scotea o vorbă. Nici cu Şurik nu prea vorbea. Când a întrebat-o dacă reuşise să pună pe roate treaba cu Polonia, ea s-a bosumflat, a bombănit ceva agasată şi n-a vrut să scoată un cuvânt pe tema asta.

„Probabil că iarăşi a dat greş”, a tras concluzia Şurik. De data asta Lena nu-i ceruse niciun ajutor prietenesc. Fără îndoială că i se destăinuise Verei.

Şurik a cumpărat bradul ca de obicei, iar Vera Aleksandrovna a hotărât pe neaşteptate să reia spectacolul de Crăciun pe care nu-l mai jucaseră de când murise Elizaveta Ivanovna. Să se bucure Murzik. Şurik a protestat: nu avea decât trei elevi şi era deja prea târziu să înceapă acum pregătirea spectacolului.

Dar entuziasmul n-a părăsit-o pe Vera, ci a inspirat-o. A propus un spectacol cu păpuşi în rusă, nu în franceză. Au început să coasă păpuşile. Au fost scoase bucăţile de stofă, panglicile, au pregătit vata s-o îndese în păpuşi, Mariei i-au dat sarcina cea mai simplă şi cea mai importantă: să coasă o cuvertură mică cu care să fie înfăşată păpuşica de plastic înfăţişându-l pe pruncul Hristos. Vera s-a ocupat de fecioara Maria, iar Stovba, mută ca pământul, a confecţionat îngeri din bucăţele de tifon scrobit... Lui Şurik i s-a dat sarcina ca, pe lângă împodobirea bradului, să construiască un paravan pentru spectacol...

Cu toată vânzoleala asta, Anul Nou a fost unul oarecare. N-au pregătit niciun fel de mâncare specială de sărbători, iar darurile, lăsându-le la o parte pe cele aduse de Stovba şi

distribuite înainte, n-au fost semnificative: Şurik i-a dăruit mamei o pereche de papuci de casă urâţi, Vera i-a dăruit lui Şurik un flacon de apă de colonie Chypre pe care nu-l va desface în vecii vecilor şi o cravată pe care n-o va purta niciodată, Lena a primit un fular de mătase din rezerva Elizavetei Ivanovna şi o carte cu versurile Ahmatovei care nu-i plăceau, în schimb, Maria a primit o grămadă de păpuşi şi cărţi şi şi-a manifestat atât de năvalnic entuziasmul, încât i-a molipsit pe toţi cu bucuria de a primi şi a oferi cadouri.

Bucuria n-a întârziat să fie urmată de o mare supărare, în Ajunul Crăciunului, când totul fusese pregătit pentru spectacol, când păpuşile fuseseră confecţionate şi rolurile învăţate, Stovba a fost chemată de urgenţă la Rostov: le picase pe cap inspecţia şi aveau nevoie urgentă de serviciile ei de contabil. Maria sperase că mama va rămâne cu ea până la sfârşitul vacanţei. Fetiţa a plâns în hohote toată seara şi a adormit lipită de ea. Dimineaţa, când Lena a plecat la aeroport, fetiţa a început din nou să plângă în hohote.

Vera a încercat s-o liniştească, a făcut şi ea ce-a putut. Până la urmă i-a adus în pat păpuşile confecţionate. Efectul a fost neaşteptat: a făcut pur şi simplu ferfeniţă una din păpuşi, le-a aruncat pe celelalte în toate părţile urlând ca din gură de şarpe. Faţa ei oacheşă a căpătat o nuanţă cenuşie, neplăcută. Sughiţa, icnea, tremura. A început să aibă convulsii. Vera Aleksandrovna s-a repezit să cheme doctorul. Pediatrul, care îl îngrijise altădată pe Şurik, nu putea să vină pentru că era bolnav. În schimb a descusut-o pe Vera obţinând toate informaţiile şi a cerut să i se dea copilului nişte valeriană.

Maria s-a mai liniştit în momentul când Şurik, care se întorsese de la aeroportul Vnukovo unde o condusese pe Stovba, a luat-o în braţe. S-a plimbat prin cameră cu povara destul de grea pe braţe, a legănat-o şi a cântat fals *My fair lady*, cântecul de pe discul lui preferat. Maria a început să râdă auzind prea bine ce falsuri scoate şi crezând că lui îi arde de glumă. Când a vrut s-o aşeze în pat, a început din nou să plângă. A purtat-o iarăşi pe braţe până când a simţit că fetiţa are febră mare. I-au luat temperatura. Avea treizeci şi nouă de grade.

Vera Aleksandrovna era total dezorientată: de bolile copiilor se ocupase întotdeauna Elizaveta Ivanovna. Şurik a chemat salvarea.

Doctoriţa chemată la domiciliu a examinat-o îndelung pe Maria. A descoperit la un moment dat o pată mică lângă ureche şi a declarat că e mai mult ca sigur varicelă şi că erupţia nu va întârzia să apară. În oraş era aproape epidemie de varicelă. A prescris un medicament să scadă febra, a cerut să i se dea copilului mai multe lichide, să-i fie unse pustulele care apar cu mercurocrom şi să nu fie lăsat să se scarpine.

Complet derutată şi nefiind în stare să-şi asume responsabilitatea îngrijirii copilului, Vera a luat cartea de bucate şi s-a dus la bucătărie să prepare sucul de răchiţele.

În câteva ore Maria s-a umplut într-adevăr de pustule mari şi roşii din cap până-n picioare. A plâns fără întrerupere când încet cu voce micuţă, când zbierând ca un pui de animal sălbatic.

Şurik a ţinut-o în braţe aproape o zi şi o noapte. Când aţipea şi încerca s-o culce în pat, ea începea să miorlăie fără să se trezească de tot. Până la urmă s-a întins în pat şi a culcat-o lângă el. Ea l-a cuprins cu braţele şi s-a liniştit.

Dimineaţa s-a simţit şi mai rău, a început o mâncărime groaznică. Şurik a luat-o din nou în braţe. A încercat să-i ţină mâinile să nu se scarpine.

O observaţie a Verei, care suna a dojană şi a ameninţare, a avut un oarece efect:

— Dacă o să-ţi mai scarpini bubele, o să rămâi cu semne toată viaţa. Toată faţa o să-ţi fie plină de ciupituri.

— Ce-s alea ciupituri? a întrebat Maria uitând de mâncărime.

— O să-ţi rămână faţa plină de cicatrici micuţe, i-a explicat Vera Aleksandrovna pe un ton în care nu încăpea mila.

Maria a început să urle şi mai tare. Apoi s-a oprit brusc din plâns şi i-a spus lui Şurik:

— E groaznic cum mă mai mănâncă. Hai să mă scarpini tu, da’ uşurel ca să nu rămână ciupituri.

I-a arătat cu degetul unde o mănâncă mai tare şi Şurik a scărpinat-o încetişor la ureche, pe umăr, pe spate...

— Şi aici, şi aici, şi aici, l-a rugat Maria frecându-se de mâna lui.

Pe urmă i-a apucat mâna cu degetele fierbinţi şi a început să i-o poarte prin locurile unde o mânca mai tare. Şi a încetat în sfârşit să mai miorlăie... Spunea doar printre suspine: încă, încă...

Şurik s-a crispat de ruşine şi de frică: oare îşi dă seama, sărăcuţa, ce mă îndeamnă să fac? Şi-a retras mâna, ea a început să miorlăie, iar el a scărpinat-o din nou după ureche, pe mijlocul spatelui... Ea i-a luat mâna şi i-a dus-o sub cămaşa de stambă mânjită de mercurocrom ca el să-i atingă cu degetele trupuşorul de copil.

Îi era milă de fetiţă, iar blestemata asta de milă era confuză şi desfrânată... Nu, nu, numai asta nu, numai asta nu... Probabil că şi fetiţa asta atât de mică, un copil ce mai, dar deja femeie, aşteaptă de la el s-o consoleze în modul cel mai simplu cu putinţă...

S-a simţit sleit de puteri din pricina bolii Mariei, care îi dăduse atâta bătaie de cap zilele astea, şi de la atâta oboseală realitatea i s-a arătat puţin modificată. A simţit cum alunecă spre locul unde gândurile şi sentimentele îşi schimbă parţial înfăţişarea şi şi-a dat seama de nimicnicia vieţii lui: i s-a părut că face numai ce aşteaptă alţii de la el... De ce toate femeile din jurul lui îi cer numai servicii sexuale, la nesfârşit? E o ocupaţie minunată, dar de ce nu reuşeşte măcar o dată să-şi aleagă el cu de la sine putere o femeie? Ar vrea şi el să se îndrăgostească de o fată ca Alla... ca Lilia Laskina... De ce sfrijitul de Jenia Rosenzweig, cu gâtul lui subţire, a fost în stare s-o aleagă pe Allocika? De ce el, Şurik, incapabil să aleagă vreodată, trebuie să răspundă cu muşchii la orice rugăminte insistentă care vine de la nebuna de Svetlana, de la fărâmiţa de Janna şi chiar de la micuţa Maria?

„Poate că nu vreau asta? Prostii, tocmai asta-i nenorocirea, că vreau... Ce vreau eu de fapt? Să le consolez pe toate? Numai să le consolez? Adică de ce?”

Şi i s-a năzărit că ele toate se adună în jurul lui recunoscătoare, dar cu figurile puţin deformate ca într-o oglindă uşor strâmbă: Alia Togusova, cu un smoc de păr unsuros atârnându-i într-o parte, Matilda, îndurerată, cu motanul mort în braţe, Valeria, cu picioarele schiloade şi curajul ei admirabil, plăpânda Svetlana, cu florile ei artificiale, fărâmiţa de Janna, cu pălăriuţa de păpuşă, Stovba, cu chipul sever, şi draga lui Maria, care trebuie să mai crească, dar care are locul ei rezervat în rândul celor care aşteaptă... Şi în spatele tuturor se zăreşte leoaica Faina Ivanovna în chip de animal sălbatic autentic, dar miorlăind şi tânguindu-se ofensată. Pe Şurik l-a apucat o asemenea milă, încât pur şi simplu s-a înecat în ea... Departe în zare se foiau şi altele în vârtejuri învolburate, nişte necunoscute

cu ochii scăldaţi în lacrimi, nefericite, poate chiar nenorocite, toate nişte nenorocite... Fiecare cu sărmana ei scoică micuţă, nemângâiată, neconsolată... Sărmanele femei... Sărmanele de ele... Şi l-a podidit plânsul.

S-a molipsit bineînţeles de vărsat de vânt, a făcut febră foarte mare. Vera a chemat-o pe Irina, iar aceasta a venit numaidecât fără să ia în seamă gerul şi pericolul să-i îngheţe conductele de apă caldă.

Două zile mai târziu s-a umplut de spuzeală. La momentul acela Maria încetase deja să se mai smiorcăie. Acum era rândul ei să-i ungă lui Şurik pustulele şi instinctul de femeie, trezit atât de devreme, a îndemnat-o repede pe calea generoasă a devotamentului pentru aproapele ei.

Vera a făcut faţă cu greu dublei varicele. Boala Mariei, în pofida gravităţii ei, era o boală obişnuită la copii. În schimb, varicela lui Şurik a zguduit-o puternic: era prima lui boală în toţi anii ăştia de când trăiau fără bunica. De obicei ea era bolnava, iar acum se pomenea cu boala lui Şurik, boală a copilăriei pe deasupra, pe care o socotea un fel de nedreptate, o încălcare a dreptului ei incontestabil să fie bolnavă.

Odată sosită, Irina s-a apucat imediat să facă curăţenie umedă aşa cum îi plăcea ei şi a pregătit o cantitate mare de supă de găină. Acum bolnavii erau îngrijiţi la patru mâini. Vera îi dădea Irinei ordine vagi, totul intrase pe făgaşul normal la fel ca atunci când trăia Elizaveta Ivanovna.

48

Singurul prieten pe care îl păstrase din şcoală, Ghiia Kiknadze, şi singurul prieten rămas din institut, Jenia Rosenzweig, se cunoşteau de la aniversările zilei de naştere a lui Şurik la care erau invariabil invitaţi amândoi. Dar de potrivit nu se potriveau deloc unul cu altul. Jenia vedea în Ghiia un duşman: exact băieţaşi dintr-ăştia ca el cu pieptul lat, cu pulpe groase şi cărnoase, cu un simţ al umorului primitiv şi cu o cruzime gata să se dezlănţuie, îi provocaseră în copilărie multe neplăceri. Cunoştea prea bine soiul ăsta de oameni, îi dispreţuia puţin, îi era cam frică de ei şi în adâncul sufletului îi invidia. Era invidios pe ei nu atât pentru că aveau forţă fizică, cât pentru că erau mulţumiţi de viaţă şi de ei înşişi în procent de sută la sută.

Se înşela însă în ceea ce-l priveşte pe Ghiia. Acesta nu era nici mitocan, nici brutal, avea chiar graţia vestită a celor din Caucaz şi farmecul omului căruia îi reuşeşte totul în viaţă. Aici se afla sursa încrederii de nezdruncinat în el însuşi.

Nici Ghiia nu-l avea la suflet pe Jenia. Acesta din urmă nu râdea la glumele lui cam primitive, cu aluzii sexuale şi se uita de sus la el ca şi cum ar şti ceva ce altora nu le e dat să ştie... Mai era însă ceva care scotea în evidenţă deosebirea dintre ei: Jenia era exemplul clasic al ghinionistului, pe când Ghiia făcea parte din categoria norocoşilor. Dacă Jenia ar fi alunecat, s-ar fi prăbuşit cu siguranţă într-o băltoacă, dacă Ghiia ar fi alunecat, ar fi găsit cu siguranţă pe jos un portofel străin...

Fiecare din ei se întreba nedumerit de ce Şurik rămâne prieten cu un băiat atât de nepotrivit. În schimb, Şurik îi iubea pe amândoi şi nu simţea nevoia nici să joace teatru, nici să intre sub pielea vreunuia. Aprecia calităţile fiecăruia şi nu le observa deloc defectele.

Se ducea cu plăcere în casa familiei Rosenzweig unde asista mereu la discuţii interesante despre politică, istorie, bomba atomică, muzica de avangardă şi pictura clandestină. Aici a auzit el pentru prima dată de Soljeniţîn şi a primit *Pavilionul canceroşilor* să-l citească repede şi pe ascuns. Între altele, cartea nu l-a impresionat prea tare. Fusese hrănit cu literatură franceză şi era atras în special de Flaubert.

Avea impresia că în casa familiei Rosenzweig simte spiritul şi stilul bunicii: aici era proslăvit cultul „onestităţii”, o religie atee care refuză orice fel de mistică şi recunoaşte ca fundamentală o garnitură completă de calităţi morale plictisitoare şi greu de definit. Numai că în familia Rosenzweig toate acestea erau spuse cu patimă, cu mult temperament şi într-un mod foarte categoric, în vreme ce buna-creştere a Elizavetei Ivanovna nu i-ar fi permis să-şi proclame propriile valori în gura mare ca să audă toată lumea.

Cei din familia Rosenzweig, la fel ca şi Elizaveta Ivanovna, împărţeau oamenii nu după naţionalitate, nu după originea socială, nici măcar după nivelul de instrucţie, ci după criteriul „onestităţii” ăsteia incerte. Dacă, să zicem, pe cei din familia Rosenzweig îi preocupa proasta alcătuire a lumii, în special în partea ei sovietică, răposata Elizaveta Ivanovna nu-şi făcuse niciun fel de iluzii în privinţa lumii mai bune din alte părţi ale lumii: în tinereţe fusese în Elveţia şi în Franţa exact în momentul când mediile cultivate şi avangarda dăduseră în

patima ideilor socialiste şi se convinsese că nedreptatea e una dintre trăsăturile fundamentale ale vieţii înseşi şi că tot ce se poate face e ca fiecare să înfăptuiască dreptatea la locul lui, atât cât îi stă în putinţă... Naivii din familia Rosenzweig nu ajunseseră încă la ideea asta atât de simplă.

Când Şurik încerca să-i explice lui Ghiia ce anume îl atrage la Jenia şi la tot clanul lui, Ghiia se încrunta, dădea din mână a lehamite şi spunea înadins cu accent caucazian:

—Ascultă, dragule, nu-mi vorbi mie de deştepţii care despică firu-n patru, mai bine uită-te la fetiţa care trece! Ce zici, vrea să i-o trag, sau nu?

Şurik izbucnea în râs:

— Toate zic da când e vorba de tine!

Ghiia aducea ochii înspre nas, semn că-şi frământă mintea.

— Ai dreptate, scumpule! Aşa cred şi eu.

Şi amândoi se tăvăleau pe jos de râs. Jenia nu ştia să râdă aşa cum râdea Ghiia.

Ghiia era un geniu al distracţiilor şi, cu timpul, talentul ăsta excepţional se transformase în profesie şi mod de viaţă. Imediat după şcoală se înscrisese la o facultate tehnică de mâna a doua care avea însă în proprietate un obiect curios, demn de luat în consideraţie: o masă de ping-pong clasa întâi. Lângă masa asta, Ghiia îşi petrecuse orele de studiu intens şi devenise rapid campionul absolut al institutului. Îl invitaseră să participe la concursurile între facultăţi şi în decurs de un an devenise sportiv de prima mână.

Îi spusese atunci lui Şurik:

— Ştii bine că noi, georgienii, suntem toţi fără excepţie fie prinţi, fie maeştri ai sportului. Şi cum bunicul meu taie viţa-de-vie în vestul Gruziei de când se ştie şi mi-e greu să spun despre el că e un prinţ, e musai să primesc titlul de maestru al sportului.

Primise titlul, îşi agăţase insigna pe sacoul albastru şi se transferase la Institutul de educaţie fizică. Era o decizie radicală cu atât mai mult cu cât cariera sportivă nu-l interesa deloc. Îi plăceau distracţiile, şi nu efortul idiot şi monoton recompensat în centimetri, kilograme sau secunde. Nu se acomodase deloc cu viaţa austeră a sportivilor pe care, dacă îi preocupa ceva, asta nu erau în niciun caz distracţiile...

Ghiia făcuse ce făcuse şi terminase institutul şi, prin niscaiva relaţii, mai bine-zis mituind pe cine trebuie cu zece sticle de coniac, se aranjase antrenor la Casa pionierilor din

cartierul lui, unde conducea în acelaşi timp trei cercuri: cercul de ping-pong, cel de volei şi cel de baschet.

Timpul liber şi-l dedica diverselor distracţii nesportive: băutura, dansul, muzica şi bineînţeles amorul. Femeile ocupau un loc important în practicile lui ludice. Şi nu era un diletant în niciuna dintre aceste ocupaţii. Băuturile alcoolice — de la arak la lichiorul de ouă, inclusiv băuturile care începeau cu celelalte litere ale alfabetului şi în special vinul — ar fi putut deveni o altă ocupaţie a lui dacă s-ar fi născut în Franţa, unde subtilitatea gustului şi a mirosului, ultrasensibilitatea receptorilor gustativi la cele mai mici diferenţe de acru şi dulce şi nasul fin aproape că au trecere mai mare decât talentul unui muzician. Şurik se înţelegea de minune cu Ghiia pe tărâmul băuturii. Îi plăcea să meargă cu el chiar şi într-o berărie...

Ghiia dădea o adevărată reprezentaţie când degusta o bere, îi punea pe chelneri să facă mai multe drumuri şi o făcea cu un aer pătruns de parcă ar fi fost fiu de mare ştab. Dintr-o ieşire la restaurant, Ghiia putea să scoată în acelaşi timp o mie şi una de plăceri în care intrau conversaţia cu şeful restaurantului, chemarea la ordin a bucătarului şi alte giumbuşlucuri amuzante care să capteze atenţia ca de pildă o hârtie de o rublă bine înfiptă într-o pârjoală à la Kiev... Într-o zi, aşteptând să i se aducă cega, a fixat cu o clamă o lămâioară proaspătă special adusă de acasă într-un lămâi fără rod, acoperit de praf, dar încă viu, ca smochinul din povestea cunoscută, plantat într-un hârdău nenorocit. A făcut în aşa fel încât să atragă atenţia chelnerului că s-a întâmplat un miracol şi tot personalul restaurantului de la femeia de serviciu la director a făcut roată în jurul lămâiului miraculos, privind cu gura căscată fructul pe care nimeni nu-l observase înainte. La plecare Ghiia l-a luat şi l-a băgat în buzunar în ciuda rugăminţilor lui Şurik să-l lase în pom.

— Nu pot să-l las, Şurik, costă treizeci de copeici, şi apoi cu ce să-mi beau ceaiul?

Şurik nu trata niciodată cu dispreţ propunerile şi invitaţiile lui ciudate: îl însoţea ba în parc, ba la vreo expoziţie, ba la curse...

Într-o sâmbătă, când Şurik tocmai terminase lecţia de spaniolă cu Maria, a sunat telefonul:

— Şurik, spală-ţi urechile, spală-te pe gât şi vino urgent la mine. O să fie nişte fete cum nici în filme n-ai văzut, m-ai înţeles?

Şurik a înţeles. Şi-a pus puloverul de gală cu guler întors şi jeanşii noi cumpăraţi tot de Ghiia de la consignaţie. Pe drum a cumpărat de la Eliseev două sticle de şampanie. Fetele frumoase beau întotdeauna şampanie...

Fetele frumoase erau patru. Trei dintre ele stăteau înşirate una lângă alta pe divan, a patra, Rita, prietena lui Ghiia, manechin la magazinul universal de stat, pe care Şurik o cunoştea, se plimba încolo şi încoace legănându-şi toate părţile corpului.

Ghiia şi-a prezentat prietenul:

— Şurik, un băiat atât de modest în aparenţă, nu-i aşa? Traducător celebru din toate limbile. Din franceză, din germană, din engleză, din ce limbă vreţi... Numai gruzină nu ştie. Nu vrea ticălosul. Dar ar putea...

Nici Ghiia, nici Şurik nu ştiau ce caută fetele la Moscova — poate că un schimb de experienţă, poate o întâlnire artistica, poate o prezentare de modă cu manechine din toate republicile —, oricum ar fi fost, alcătuiau un buchet internaţional: uzbeca Ania, care se va vedea mai târziu că se numea de fapt Djamila, lituanianca Egle şi moldoveanca Angelica.

— Alege-o pe care vrei, i-a şoptit Ghiia, tovarăşele sunt verificate, sunt sigure din punct de vedere politic şi consecvente în privinţa moralei...

—Nu cumva vorbeşti şi lituaniana? a întrebat blondina palidă, mişcându-şi genele incredibil de lungi.

Şurik a ales-o pe ea. Era incapabil să aleagă: toate patru erau înalte, mai aveau pe deasupra şi tocuri, erau subţiri în talie, aveau toate părul lung şi erau fardate la fel. Reprezentantele atâtor seminţii stăteau pe divan etalându-şi splendoarea în văzul tuturor, cu piciorul drept peste stângul, ţinând ţigara în mâna stângă şi lăsând fumul să iasă în acelaşi timp — un adevărat corp de balet în poziţia şezând. Erau toate îmbrăcate mai mult sau mai puţin la fel. Privită mai de aproape, lituanianca nu mai era aşa de frumoasă ca tovarăşele ei. Avea feţişoara lungă, nasul coroiat, se rujase cum îi trăsnise prin cap, fără să ţină seama că are buzele subţiri. Dar avea ceva de pasăre de pradă, care atrăgea atenţia. Tot ce se poate...

Pe masă erau fructe şi vin, nici urmă de mâncare serioasă. Şurik a pus şampania şi fetele s-au înviorat. În timp ce deschidea şampania, Ghiia i-a şoptit:

— Prostituatelor adevărate le place şampania...

Şurik le-a examinat pe fete cu mai mult interes: o fi adevărat? Frumoasele astea chiar sunt nişte prostituate? Avea părerile lui greşite, credea că sunt ca stricatele alea bete care îşi făceau veacul lângă gara Belorusskaia... Astea însă... Aici se schimbă treaba...

Au băut şampanie şi au pus muzică. Uzbeca dansa cu Ghiia, Rita a ieşit pe coridor să dea un telefon. Şurik a ezitat un moment, după care a invitat-o la dans pe lituanianca Egle. Ce nume din poveşti! A strâns-o în braţe, era făcută parcă din metal. Mirosea a parfum care te ducea cu gândul tot la ceva metalic. O piatră de chihlimbar îi strălucea pe gâtul gol. Tocurile imense o făceau să arate puţin mai înaltă decât el. Chiar şi ăsta era un lucru neobişnuit. La un metru optzeci cât avea el, nu stătuse niciodată lângă o fată atât de înaltă. L-a cuprins un soi de admiraţie care i-a îngheţat inima...

— Eşti pur şi simplu o regină, o adevărată regină a zăpezii, i-a şoptit Şurik la urechea de care atârna greu un chihlimbar lustruit.

Egle a zâmbit enigmatic. Muzica a tăcut, Ghiia le-a turnat fetelor restul de şampanie. Moldoveanca a cerut coniac. Rita a intrat în cameră şi i-a spus destul de tare uzbecăi:

— Djamila, Raşid te caută prin toată Moscova.

Djamila-Ania a ridicat din umeri:

— Şi ce dacă? E al doilea an de când mă caută... Altceva mai bun să facă n-are...

Moldoveanca şi-a mai turnat coniac. Avea un mod respingător de a bea, dându-şi capul pe spate. S-a auzit soneria.

— Părinţii? a întrebat mirat Şurik.

— Nu, sunt la teatru. Vin la unsprezece. E Vadim.

A intrat Vadim. Era înalt, avea un aer impunător de om cu greutate. Atmosfera s-a schimbat imediat, ca şi cum ar fi venit noi întăriri în sprijinul bărbaţilor. Djamila şi moldoveanca s-au înviorat. Vadim a pus imediat ochii pe moldoveancă.

— E rândul tău la dans, Angelica, a comandat Ghiia.

Moldoveanca s-a agăţat de gâtul lui Vadim fără să lase paharul din mână...

La zece şi jumătate au şters-o din loc. Vadim a plecat cu Angelica beată turtă.

— Fetele au un ogeac, i-a şoptit Ghiia lui Şurik. Am aranjat totul, e pe bulevardul Mir. Aşa că eşti invitatul meu. E mai bine să opreşti un taxi de pe partea cealaltă a străzii.

Şurik a dat întrebător din cap... Ce vrea să însemne „eşti invitatul meu”? Nu cumva... Se vede cât de colo că Djamila e în plus, dar asta pare că nu interesează pe nimeni.

Şurik a luat un taxi, le-a aşezat pe cele două frumuseţi pe bancheta din spate. Taximetristul, un bărbat în vârstă, l-a privit cu admiraţie. Şurik s-a aşezat lângă el.

— Nu-mi dai mie una? l-a întrebat încet şoferul.

— Poftim? a întrebat Şurik fără să înţeleagă.

Bărbatul şi-a dres vocea:

— Unde mergem?

Au ajuns pe bulevardul Mir. Au coborât în faţa unui imobil stalinist acceptabil. Au urcat pe jos la etajul doi. După ce s-a moşmondit cu cheia în broască un timp, Egle a descuiat uşa. L-a condus pe Şurik într-una din camere şi a ieşit. Şurik s-a uitat în jurul lui. Apartamentul nu era prea luxos, arăta mai degrabă a cameră de familist. Un pat pentru două persoane, un dulap cu uşa întredeschisă, înăuntrul lui atârnau nişte rochii pe umeraşe. Cinci perechi de pantofi cu toc erau aliniate cu grijă lângă uşă. În fundul apartamentului s-a auzit apa curgând. Apoi au ajuns până la el frânturi dintr-o discuţie între femei: Djamila parcă se plângea de ceva, Egle răspundea monosilabic. A intrat apoi în cameră îmbrăcată în ceva bleu transparent, cu hainele grămadă în braţe. Şi-a atârnat costumul pe umeraş, întâi fusta, pe urmă jacheta. Fără să zâmbească, cu un aer serios.

„Ce caut eu aici?”, şi-a dat brusc seama Şurik, dar în clipa aceea Egle i-a spus:

— Baia şi closetul sunt la capătul culoarului. Prosopul cu dungi.

Şurik a zâmbit. Mama obişnuia să-i spună seara Mariei: du-te fă pipi, spală-te şi repede în pat... Şi totul a început să ia o întorsătură comică.

A urmat ascultător instrucţiunile, s-a şters cu prosopul în dungi. A văzut-o la un moment dat pe Djamila în bucătărie cu ceainicul. S-a întors în dormitor. Egle îşi schimbase pantofii cu toc cu nişte papuci cu ciucuri, şi acum îndesa în pantofi hârtie de ziar cu un aer serios. Ceva se întâmplase cu faţa ei. S-a uitat mai atent, dispăruseră genele bogate... Îşi ştersese fardul de pe faţă. În schimb rămăsese ceva din sprâncene.

Şi-a desfăcut larg capotul.

— Mă ajuţi să mă dezbrac? a întrebat Egle fără urmă de cochetărie.

Şurik şi-a dat seama că nu simte absolut nimic. Nici urmă de emoţie, nici urmă de milă. S-a speriat puţin.

I-a scos ambalajul de nailon. Era strânsă în corset. Şurik a priceput acum că rugămintea s-o ajute nu era subterfugiul la care recurg de obicei femeile. Duritatea de metal a corpului ei venea tocmai de la corsetul ăsta care se închidea la spate cu nişte copci mici. Chiar că avea nevoie de cameristă. A desfăcut copcile, coaja de plastic s-a desprins, a văzut apărând o spinare subţirică plină toată de urme roşii de la copci şi de la cusături. Ce spinare prăpădită, biata de ea... Şi deodată l-a cuprins mila, n-a mai rămas nici urmă de frică.

Ea avea unghii lungi şi le plimba pe corpul lui Şurik, îi mângâia sfârcurile cu părul despletit şi-l atingea cu buzele cărnoase. Lampa de la căpătâiul patului era aprinsă, dar asta n-o deranja deloc. Dimpotrivă, îl examina cu un interes pe care nu i-l observase în cursul serii. A simţit că dacă va continua să-l studieze şi să-l pipăie aşa, mila pentru spinarea acoperită de răni se va duce pe apa sâmbetei şi el nu se va mai putea bucura de propunerea generoasă pe care i-o făcuse Ghiia.

A întrerupt rafinamentele astea care îi dădeau mai degrabă fiori reci şi a trecut la elementele de bază deloc complicate. Ea era destul de beată şi perfect frigidă. După un timp oarecare Şurik a observat că adormise. A zâmbit, mila se făcuse nevăzută. A întors-o pe o rână, i-a îndreptat cum trebuie perna şi a adormit împăcat alături de ea, apucând să mai zâmbească o dată auzindu-i fornăiala uşoară, care, cu trecerea anilor, ameninţa să se transforme într-un sforăit viguros.

S-a sculat pe la zece. Egle dormea dusă în aceeaşi poziţie: cu mâna sub obraz, cu picioarele subţiri îndoite de la genunchi. A observat că are degetele de la picioare neobişnuit de lungi. Ah da, bineînţeles, povestea pe care i-o citise lui Murzik se numea Egle, regina năpârcilor.

S-a îmbrăcat fără să facă zgomot şi a ieşit.

„Mulţumesc lui Ghiia, mi-a adus pe tavă o frumuseţe de femeie”, a zâmbit Şurik amintindu-şi de Valeria care se bucura de dragoste până în adâncul inimii şi al trupului şi tremura la fiecare atingere, cu inima bătându-i din ce în ce mai tare şi carnea umezindu-i-se recunoscătoare...

Se îndrepta către arcada de la ieşire continuând să zâmbească, când s-a trezit că-l opreşte un vlăjgan de asiatic în scurtă de piele:

— O ştii pe Djamila?

Lui Şurik i s-a şters zâmbetul, a răspuns politicos, dar cu gândul aiurea:

— Pe Djamila? Da, o cunosc...

— Bun, a rânjit asiaticul.

Lui Şurik i-a trecut prin minte că faţa lui seamănă cu a unuia din albumul lui Hokusai, o faţă semeaţă de samurai cu nasul lat, dar încovoiat.

— Acum ai să-l cunoşti pe Raşid.

Şurik a auzit un pârâit de oase care a sunat supărător şi a zburat în aer. A urmat a doua lovitură în surdină, a fost dată pe înfundate drept în nas. Individul ăsta era stângaci şi din prima lovitură de maestru îi spărsese maxilarul în dreapta. Dar despre asta Şurik a aflat mai târziu la spitalul Sklifosovski, unde îl aduseseră în stare de inconştienţă. Pe lângă fractura de maxilar şi nasul spart, i-au găsit şi o comoţie cerebrală destul de gravă.

49

Dacă Raşid, mulţumit că s-a răzbunat, ar fi făcut stânga împrejur şi ar fi plecat repede, lăsându-l pe Şurik doborât pe trotuar într-o baltă de sânge, ar fi rămas din toată povestea asta, ca amintire, numai căluşul osos rotund apărut la maxilarul eroului învinuit pe nedrept. Dar Raşid, lăsându-şi rivalul imaginar într-o baltă de sânge, se repezise la intrarea în casa de unde tocmai ieşise binedispus Şurik, urcase valvârtej la etajul doi şi sunase la toate cele patru uşi. Informatoarea lui Raşid, un manechin care îi făcuse o vizită Djamilei, uitase numărul apartamentului, dar ăsta era un amănunt neimportant, pentru că oricum la primul apartament nu îi răspunsese nimeni, la al doilea un bătrân întrebase cine e şi ce caută, iar la al treilea deschisese uşa chiar Djamila. Privirea turbată a fostului iubit nu prevestea nimic bun, ea intenţionase să-i închidă uşa în nas, dar Raşid îşi înfipsese piciorul în prag.

Înspăimântată c-o omoară pe loc, Djamila se apucase imediat să ţipe ca din gură de şarpe:

— Ajutoor! Mă omoară!

Nebun de furie, Raşid reuşise să-i tragă o chelfăneală să-l ţină minte, înainte să fie imobilizat de patrula de miliţie chemată de trecători în ajutorul lui Şurik, rămas nemişcat, şi alarmată de nişte urlete de femeie: Egle se trezise, ieşise din camera ei şi se repezise la fereastră să dea un sprijin vocal.

În timpul ăsta, Şurik era transportat cu ambulanţa. Pe drumul către spital îşi revenise şi ceruse, abia articulând câteva cuvinte, să fie sunată mama şi să i se spună că totul e în ordine. Doctorul de lângă el fusese atât de mişcat de cât de atent era Şurik cu mama lui, încât, după ce îl predase la urgenţă, o sunase pe Vera Aleksandrovna şi îi comunicase cele întâmplate.

Au sunat după-amiază de la spitalul Sklifosovski. Au comunicat că Şurik are un traumatism facial, că se află deja în operaţie pentru fractura de maxilar, că nu are niciun sens să vină cineva azi şi că mâine-dimineaţă se poate afla totul de la serviciul de informaţii din spital.

Vera Aleksandrovna a încercat mai întâi să se lămurească, bănuind că e o greşeală, că băiatul ei e acasă şi doarme liniştit. Dar Maria, care auzise convorbirea pe jumătate, a împins uşa camerei lui Şurik şi a strigat:

— Verusia! Şurik nu-i! Nu doarme!

Un amănunt curios: se mai întâmplase ca Şurik să nu vină noaptea acasă. Obişnuia însă să dea telefon s-o prevină, deşi de câteva ori dispăruse fără să anunţe.

Vera stătea aşezată lângă telefon să digere veştile noi. Maria a tras-o de mânecă:

— Verusia! Ce s-a întâmplat? Unde e Şurik?

— A ajuns la spital, i-au făcut operaţie la maxilar, a răspuns Vera.

Şi-a atins cu două degete bărbia şi a simţit că îi amorţeşte.

— Trebuie să mergem la spital, a declarat hotărâtă Maria.

— Au spus să venim mâine.

— Ni-l dau acasă mâine, Verusia? E pe targă, sau merge singur? O să-i dăm cu linguriţa să mănânce? Am voie să-i dau să mănânce?Îi facem suc de fructe? a copleşit-o Maria cu întrebările.

„Cum să cazi şi să-ţi frângi maxilarul?”, îşi frământa mintea Vera. „O mână, un picior, mai înţeleg, dar maxilarul? Ba nu, n-au spus că a căzut. Te pomeneşti că s-a încăierat cu cineva. Asta-i, s-a încăierat!”

În mintea ei a prins contur scena cu Şurik stâlcit în bătaie de huligani şi ceva neapărat în legătură cu o femeie care trebuie protejată sau, în cel mai rău caz, cu cineva mai slab decât el...

Vera a îmbrăţişat-o pe Maria care clocotea încă de întrebări şi, din cine ştie ce motive, s-a mai liniştit. A simţit că amorţeala

urcă de la bărbie către maxilarul de sus. Şi-a trecut mâna pe obraz. Trebuia să se plimbe puţin cu Murzik, să facă lecţiile şi să-şi umple cumva timpul până seara.

— Mâine te duc la şcoală şi mă duc la spital. Iar în seara asta pregătim sucul de fructe.

Vera a sărutat-o pe Maria pe păr, iar aceasta s-a smucit şi a lovit-o dureros în bărbie:

—Te duci fără mine? La spital, fără mine? a strigat Maria.

Vera a zâmbit frecându-şi bărbia lovită.

— Bine, fie, mergem împreună, a acceptat ea.

Vera a avut o noapte albă: durerea i-a cuprins toată faţa, o durea bărbia, maxilarul, îi zvâcneau tâmplele.

„Probabil că e de la lovitura dată de Murzik”, a presupus Vera. A luat un analgezic pe care l-a căutat o groază de vreme în dulapul cu medicamente, unde totul era aranjat după vechiul sistem al Elizavetei Ivanovna, cu care Şurik continua să fie acord. Tot căutând s-a întristat şi mai tare. I-a venit o clipă în minte să-l trimită pe Şurik la farmacie. A fost cât pe ce să izbucnească în plâns: Şurik e la spital, se simte rău, iar ea e cu moralul la pământ, nu-şi poate aduna puterile, nu are forţa să reziste şi să înfrunte greutăţile... Toate astea făceau parte din repertoriul Elizavetei Ivanovna. Vera a înţeles că a sosit momentul când răspunderea pentru Şurik şi pentru Murzik cade pe umerii ei, a înţeles că trebuie să fie stăpână pe ea, să-şi adune puterile, să se ţină tare şi să înfrunte... Abia acum au podidit-o lacrimile cu adevărat. O jumătate din faţă o durea rău, cu un ochi nu mai vedea aproape nimic.

A găsit analgezicul, a luat două tablete şi a adormit.

De dimineaţă şi-au pierdut timpul cu preparative fără nicio logică. Au făcut un pachet în care au pus periuţa de dinţi şi pasta, nişte mere, batiste şi bomboane, lucruri de care Şurik nu va avea nevoie în următoarele săptămâni: îi fixaseră pe maxilar un aparat să-l imobilizeze până când se sudează la loc. Nu putea să deschidă gura decât atât cât să aibă loc tubuleţul pentru hrana lichidă. În schimb, au uitat să ia sucul de fructe preparat de cu seară şi papucii. De altfel, îi dăduseră unii de la spital...

Maria a vârât în pachet un iepuraş de pluş.

La informaţii li s-a spus că a fost operat, că se află la traumatologie în secţia postoperatorie. Nu au lăsat-o pe Vera în secţie. Medicul care îl trata n-a apărut. Au acceptat totuşi să-i ducă pachetul. Au aşteptat destul de mult un cuvânt de la

Şurik. În sfârşit, a sosit. Cerea iertare pentru povestea stupidă în care intrase, pentru câtă bătaie de cap le dăduse, glumea spunând că acum e pedepsit să postească mult timp şi să nu vorbească, întocmai ca un călugăr. Ruga să-i aducă cele două cărţi franţuzeşti de pe biroul lui, dosarul cu hârtie de scris şi câteva pixuri.

Au ajuns acasă spre seară obosite moarte. Maria avea picioarele ude, pe Vera o durea iarăşi falca, în mod simbolic. Maria a venit la masă plânsă şi a spus că i-e dor de mama. Vera era şi ea gata-gata să izbucnească în plâns din cauza vieţii ăsteia prost alcătuite. Îşi tot repeta în gând să fie stăpână pe ea, să-şi adune puterile, să se ţină tare şi să înfrunte greutăţile.

La zece a sunat Svetlana. În loc să-i spună scurt „nu e acasă”, cum făcea de obicei, Vera Aleksandrovna s-a apucat să-i descrie în amănunt peripeţiile zilei, începând cu telefonul de dimineaţă.

—Trebuia să-mi telefonaţi imediat! a exclamat Svetlana, prinzând curaj. Am cunoştinţe la Sklifosovski, mă duc mâine acolo şi aflu tot.

— Da, ar fi minunat, s-a bucurat Vera. Numai că uite, am să-i trimit nişte cărţi, ceva hârtie.

— Trec să le iau, nu vă faceţi griji...

Vera Aleksandrovna i-a dictat Svetlanei adresa şi i-a explicat îndelung şi încurcat cum ajunge mai repede la casa lor luând-o pe la Butîrski Val. Svetlana s-a mulţumit să zâmbească.

Svetlana era în al nouălea cer: sosise în sfârşit momentul când va putea să le arate lui Şurik şi onorabilei lui mame de ce este ea în stare.

Şi într-adevăr a avut noroc. Deşi nu cunoştea pe nimeni la Sklifosovski — de altfel, la ce ar fi folosit cunoştinţele, daci operaţia era deja de domeniul trecutului—, în dimineaţa următoare, dându-se drept rudă, a stat de vorbă cu chirurgul lui Şurik, care i-a arătat radiografia şi i-a explicat ce fel de operaţie i-a făcut şi care sunt perspectivele.

— Pentru fractura asta am putea să-i dăm drumul acasă, iar după şase-opt săptămâni să-i facem o a doua operaţie. Nu e deloc complicată. Dar mai are şi o comoţie cerebrală. Iată de ce trebuie să-l mai ţinem, a spus chirurgul.

Pe urmă Svetlana a intrat în salon, unde l-a recunoscut cu greu pe Şurik printre bărbaţii înfăşuraţi în pansamente şi în ghips. El stătea întins pe spate, plin de sonde de cauciuc: una îi

ieşea din gură, două din nas. Avea vânătăi negre la ochi. Tabloul era completat de o ploscă aşezată peste pătură.

— Doamne-Dumnezeule! Cine ţi-a făcut una ca asta? a exclamat retoric Svetlana.

De vorbit, Şurik nu putea însă vorbi. Dădea doar din mâini. Svetlana a scos blocnotesul şi stiloul. Mai departe au discutat numai în scris. Şurik i-a mulţumit din suflet că a venit. A rugat-o să amâne cât mai mult posibil vizita la mama. I-a scris că un nebun de kazah sau mongol l-a confundat cu altul şi era cât pe ce să-l omoare.

Svetlana a dus plosca la toaletă, i-a aranjat patul, a găsit-o pe sora de gardă şi i-a dat o sumă de bani, atât cât trebuie — nici prea mică, nici prea mare —, ca să treacă din când în când şi să verifice dacă totul e în ordine. Apoi s-a dus la magazin, a cumpărat chefir, două cutii de smântână şi apă minerală şi s-a întors în salon. Când dădea să iasă, a intrat în salon un miliţian în halat alb peste uniformă. Venise pentru Şurik. Pentru bătaia din seara precedentă. I-a pus lui Şurik câteva întrebări interesante: dacă o cunoaşte pe Djamila Halilova şi în ce relaţii e cu ea...

Şurik i-a dat răspunsurile în scris, Svetlana n-a apucat să le vadă pentru că miliţianul a strâns imediat hârtiile. Totuşi câteva întrebări au fost suficiente ca Svetlana să-şi imagineze scena foarte asemănătoare cu scenariul care se copsese în mintea lui Raşid. În orice caz, miliţianul nu l-a întrebat de Egle şi nici Şurik n-a socotit necesar să-i menţioneze numele.

Svetlana a decis să-şi amâne ancheta proprie pentru mai târziu, avea şi ea câteva întrebări să-i pună lui Şurik. Miliţianul, fiindcă tot a venit vorba, n-a mai dat ochii cu Şurik. Afacerea cu agresiunea, lovirea şi vătămarea comise de Raşid asupra Djamilei Halilova şi asupra lui Aleksandr Korn a fost îngropată a doua zi, în momentul când a aterizat la Moscova tatăl lui Raşid, kaghebistul-şef pe toată republica. Grija miliţienilor moscoviţi era cum să iasă ei din încurcătură pentru că îi tăbăciseră pielea lui Raşid, pe rând, când unul, când altul...

A treia zi Ghiia a dat buzna în salon:

—Şurik! Adineauri am aflat... Ai dat de belea, bătrâne! Am avut şi eu parte de...

Şi i-a povestit cum a păţit-o de câteva ori când i-au mutat fălcile din loc. Nu era un lucru care să consoleze pe cineva. Pe urmă Ghiia a scos din servietă o sticlă de coniac învelită într-un

ziar, a deschis-o, a îndoit capătul sondei din gura lui Şurik şi l-a introdus în gâtul sticlei.

— Îmi pare că nu-i o idee rea.

A mai luat o sondă de pe noptieră, a coborât-o în sticlă şi a supt din coniac.

— O găsesc chiar genială. Ca să meargă, ar trebui să îmbuci ceva... nu, nu kefir... nişte smântână, bineînţeles.

Svetlana i-a găsit pe cei doi prieteni prinşi cu treaba asta. A simţit că se înăbuşă de indignare:

— Ce faceţi aici?

Ghiia nu se lăsa călcat în picioare nici măcar de femei, ştia să-şi apere interesele:

— Bem o duşcă. Se recomandă foarte în comoţia cerebrală. Da’ dumneata ce cauţi aici?

Şurik a îngăimat ceva imposibil de înţeles.

— Bine, bine, am înţeles! a spus Ghiia pe un ton maliţios. Are suflet bun fata. Se vede. Da’ când bărbaţii beau, femeile tac. Bine?

Pe Svetlana o înfuriase rău felul cum fusese tratată, dar a rămas pe loc fără să bată în retragere. Ghiia a plecat lăsând sticla sub pătură lângă Şurik şi pe Svetlana enervată la culme.

Şurik a amânat cât a putut vizita Verei. Vera nu se simţea nici ea bine: durerea, declanşată când o anunţaseră la telefon despre nenorocirea cu Şurik, ba o apuca, ba o lăsa. A chemat doctorul de la policlinica cu plată, acesta a examinat-o îndelung şi a fost de părere că e vorba de o inflamaţie a nervului trigemen. I-a recomandat să stea în casă la căldură şi i-a prescris un medicament care s-o revigoreze.

Trei săptămâni a mers Svetlana la spitalul Sklifosovski ca la serviciu, i-a dat raportul Verei Aleksandrovna în fiecare zi despre starea de sănătate a fiului ei.

Şi mai mult decât atât: a trecut de două ori pe la Valeria la rugămintea lui Şurik. Se codise la început s-o roage, dar era vorba de o lucrare urgentă şi, cum nu avea maşina de scris la el, numai Valeria putea să bată la maşină referatele. Svetlana a trecut a doua oară pe la Valeria să ia plicul închis pe care trebuia să-l ducă la poştă.

Valeria i-a lăudat pelerina. Svetlana i-a destăinuit că şi-o lucrase singură dintr-un material cumpărat chiar din blocul ăsta. A lăudat mobila de consignaţie a Valeriei, declarându-i că nu poate suferi mobila modernă. Svetlana i s-a părut Valeriei simpatică, dar tare nearătoasă. La rândul ei, Svetlana a

compătimit-o din tot sufletul pe invalida asta grasă, sulemenită din cale-afară. Ca să vezi ce gânduri alarmante îi pricinuise Svetlanei mersul ăsta pe urmele lui Şurik...

„Iar la lumina zilei trebuie că sărmana arată ca o matrioşcă”, şi-a imaginat Svetlana.

Niciuna din ele n-a văzut în cealaltă o rivală.

Vera Aleksandrovna nu s-a dus la spital. Afară ploua, erau ploi reci de primăvară, în cizmele de iarnă îi era deja cald, ca să-şi pună pantofii era prea devreme. Nu avea încălţăminte potrivită pentru vreme umedă. Trebuia rezolvată problema asta imediat ce se externează Şurik. Ar fi bine ceva cu crep, dar nu cu talpa plată, poate cu nişte flecuri mai înalte puţin...

Vera îi scria lui Şurik lungi scrisori minunate. Şurik le punea în teanc aranjându-le după dată. Maria îi scria şi ea, îi făcea desene. Subiectul cel mai important era: Şurik împreună cu ea la malul mării.

Svetlana trecea pe la ele, lua, la rugămintea lui Şurik, ba un dicţionar, ba maşina de ras, ba un plic mare sosit cu poşta.

Vera Aleksandrovna ajunsese s-o preţuiască pe Svetlana: era un adevărat prieten şi, deşi nu se putea spune despre ea că e drăguţă, arăta a fată îngrijită şi bine educată. Şi, lucru rar, era o croitoreasă minunată. Vera Aleksandrovna şi-ar fi dat bucuroasă consimţământul...

Svetlana era amabilă cu Vera Aleksandrovna: de fiecare dată când se pregătea să treacă pe la ea, o întreba ce să-i cumpere din oraş şi-i aducea de la restaurantul Praga tot felul de preparate culinare pentru că Vera Aleksandrovna uitase să-l întrebe pe Şurik de unde cumpăra el chifteluţele de cartofi...

Curând Şurik a ieşit din spital. Vera Aleksandrovna s-a speriat: arăta groaznic. Slăbise. Bucăţi de metal îi ieşeau din obraji. Abia vorbea, nu mânca nimic, bea numai lichide de tot felul printr-un tubuleţ. În schimb, scria cuvinte pline de haz însoţite de desene. Maria i-a cerut, imediat cum a venit, să nu uite de orele sacrosancte şi chiar i-a spus câte ore îi datorează pentru timpul cât fusese bolnav. Le numărase pe toate. El i-a promis că îşi va plăti datoria.

Uimitor lucru, imediat ce Şurik s-a întors de la spital, inflamaţia nervului trigemen i-a dispărut Verei ca şi cum n-ar fi fost.

La scurt timp i-au scos lui Şurik harnaşamentul de metal şi, în cinstea evenimentului, i-a dus pe toţi, inclusiv pe Svetlana, la restaurantul Iakor şi i-a ospătat cu mâncăruri delicioase.

Svetlana a sărbătorit cea mai frumoasă zi din viaţa ei: era o masă în familie, toţi cei aflaţi la mesele învecinate credeau că Şurik e soţul ei şi că Vera Aleksandrovna îi e, cum s-ar zice, soacră. Doar că nu înţelegea a cui e fetiţa. Era în plus. Pe de altă parte, Maria a găsit că prânzul e delicios, dar că e cineva în plus — Svetlana...

Un singur lucru o deranja pe Svetlana: ca şi în alte daţi, Şurik nu avea chef să vină la ea acasă şi, în general, nu dădea semne că ea l-ar interesa ca femeie. Svetlana aştepta cu nerăbdare o întâlnire amoroasă. A decis să nu aducă vorba de exotica Djamila. Poate altă dată, cine ştie, mai târziu...

Suna acum în fiecare zi, pălăvrăgea minute în şir cu Vera Aleksandrovna despre viaţă în general şi despre Şurik în special. La sfârşit o ruga să-i dea receptorul lui Şurik şi, dacă acesta nu era acasă, Vera îi dădea neapărat raportul în ce loc se află. Dacă era la bibliotecă, Svetlana nu ezita să se ducă să verifice. Avea oricum impresia că nu există altă femeie în viaţa lui... Uneori Vera îi spunea că Şurik nu vine la noapte acasă, că a plecat cu o traducere complicată la Valeria şi că rămâne probabil la ea.

Între timp a venit primăvara. Şurik i-a spus într-o zi Svetlanei că vor pleca în curând la casa de vacanţă.

„O situaţie îngrozitoare”, s-a înspăimântat Svetlana. Vera şi Maria se mută la casa de vacanţă, iar el n-o va mai suna şi se va face nevăzut. Şi asta acum, după tot ce făcuse pentru el! Şi-a amintit din nou de Djamila, din cauza căreia erau cât pe ce să-l omoare. Poate că totuşi se întâlneşte cu cineva...

Svetlana a devenit şi mai vigilentă. A început din nou să stea de veghe aproape de intrarea în blocul lui, urmărindu-l de la distanţă mică, dar calculată cu precizie. Fără niciun rezultat. Nici urmă de Djamila sau de vreo altă femeie. O tortura gândul că nu are nicio certitudine, că are numai îndoieli, a început iar să nu doarmă nopţile, să întoarcă pe o parte şi pe alta florile albe de mătase şi să şi le aranjeze în gând în jurul capului... Nu, el n-o iubeşte, o preţuieşte doar, o respectă, îi e recunoscător... Cum să faci un bărbat să te iubească? Nu cumva trebuie să mori ca să fii apreciată? Ah, dacă ai putea să asişti mai întâi la propria ta înmormântare, să te bucuri văzând cum te jelesc toţi că ai plecat, iar apoi să mori de-adevăratelea. Să stai ca Ofelia, întinsă în cavoul împodobit cu flori, şi să vezi cum iubitul tău suferă lângă mormânt, îşi scoate sabia şi se omoară... Şi să fii martoră la toate astea, să te convingi că îţi e credincios şi că te

va iubi de-a pururea... Nu, Şurik e băiatul mamei, nu e în stare de aşa ceva. Poate doar de dragul mamei lui... A zâmbit la gândul ăsta pentru că nu se smintise încă în aşa măsură, încât nebunia să-i distrugă complet simţul umorului...

L-a sunat pe Şurik şi i-a spus să vină urgent. El se aştepta de mult timp la ceva de genul ăsta. Ştia foarte bine de ce l-a chemat. S-a dus simţindu-se ca un condamnat la moarte, fiind supărat numai pe el însuşi.

„Important e să mă abţin să intru în tot felul de explicaţii” , a hotărât Şurik.

Şi imediat ce s-a dat la o parte perdeaua putredă care ascundea uşa camerei ei, Şurik a îmbrăţişat-o, intrând cu degetele în spuma firavă a părului ei, iar Svetlana a scos un piuit slab de bucurie că i-a deranjat coafura şi că i-a mototolit bluza. Arăta atât de fericită, încât Şurik a uitat de iritarea lui de acum câteva minute şi şi-a făcut temeinic lecţia cu entuziasmul normal al bărbatului tânăr, sănătos tun. Ea era în culmea fericirii, a murmurat implorându-l „mă iubeşti?” timp de douăzeci şi cinci de minute cât Şurik a trudit cu multă sârguinţă.

Pe urmă s-a îmbrăcat repede şi a zbughit-o pretextând că are o groază de treburi de făcut. Deşi nu răspunsese clar şi răspicat la întrebarea directă a Svetlanei, faptul că fuseseră atât de intimi putea fi considerat un răspuns pozitiv.

Şurik a coborât scările cu conştiinţa împăcată: totul ieşise cum nu se poate mai bine, iar acum trebuia efectiv să alerge să-şi ia porţia de traduceri de la Institutul de informare şi documentare ştiinţifică, apoi la magazinul cu cărţi străine să cumpere un manual nou de spaniolă pentru Maria, apoi la farmacie pentru medicamentul Matildei şi aşa mai departe... Era mulţumit că terminase cu bine prima treabă pe care îşi pusese în gând s-o rezolve azi şi şi-a scos-o din cap.

Complet goală şi liniştită de-a binelea, Svetocika stătea întinsă pe divan, învelită cu pătura englezească a bunicii şi nu se gândea la nimic. Îi fusese dat în sfârşit să guste beatitudinea păcii netulburate. Îşi mângâia pântecele şi sânii pătrunsă de mândrie şi mulţumită de ea însăşi.

Era foarte fericită şi chiar în plină formă. Pentru câteva minute o pojghiţă subţire a acoperit prăpastia de netrecut dintre femeia pentru care iubirea ţinea loc de toate în viaţă, era singura ei raţiune de a trăi, şi bărbatul pentru care iubirea în

sensul ăsta nu exista pur şi simplu, iubirea însemnând pentru el doar una dintre nenumăratele componente ale vieţii.

50

Numărul de telefon al ghidului care condusese grupul franţujilor prin Moscova în prima călătorie a lui Joëlle în Rusia, în timpul Olimpiadei, rămăsese în agenda ei veche. De atunci mai fusese în Rusia de două ori, dar de fiecare dată la Leningrad. Ultima oară stătuse acolo trei luni pentru un curs practic de limba rusă. Venise acum la Moscova pentru o jumătate de an să-şi încheie munca de cercetare. Au trecut două săptămâni până s-a hotărât să-i telefoneze lui Şurik. Îşi amintea de el nu atât pentru că era un băiat drăguţ, înalt, rumen în obraji ca un copil, *très russe*, cum decretaseră în cor toţi cei din grup, cât din pricina francezei lui, o franceză fără cusur de la începutul secolului douăzeci pe care n-o mai vorbea nimeni, poate doar notarii din provincie ajunşi la vârsta de nouăzeci de ani...

Joëlle prinsese gust pentru literatura rusă înainte să călătorească în Rusia şi chiar încercase să înveţe de una singură limba. Rusia în carne şi oase o fascinase şi, spre marea nemulţumire a tatălui ei, singura fiică a unui negustor de vinuri bogat, proprietar al unor mari suprafeţe cultivate cu viţă-de-vie lângă Bordeaux, se înscrisese la Sorbona şi se retrăsese din afacerile familiei. În loc să se ocupe de contabilitate sau de relaţiile cu clienţii, Joëlle purica textele luiTolstoi. Citind *Război şi pace*, remarcase că franceza lui Tolstoi, dialogurile între aristocraţii ruşi întinse pe pagini întregi şi având aceeaşi valoare artistică, îi amintesc întru câtva de franceza vorbită de Şurik, ghidul rus. Fenomenul ăsta îi stârnise interesul proaspetei noastre filoloage. Mai găsise pe urmă un număr impresionant de fragmente în franceză rămase de la Puşkin. Era exact tema pe care şi-o alesese pentru lucrarea ei: analiza comparativă a limbii franceze în operele lui Puşkin şi Tolstoi. La drept vorbind, nu îşi alesese o temă dintre cele propuse, ci îi sugerase ea însăşi tema profesorului, iar el o încurajase, socotind tema interesantă. Fără să ştie nimic, Şurik devenise naşul temei ei de cercetare.

Joëlle i-a telefonat fostului ghid. La vremea aceea, activitatea de ghid a lui Şurik ajunsese într-un punct mort: el nu fusese pe placul şefilor de la Inturist şi nu îl mai invitaseră altă dată, aşa că nu mai dăduse ochii cu zecile de grupuri de turişti

şi cu sutele de călători pe cont propriu. Şi-a amintit perfect de franţuzoaica din Bordeaux care îi deschisese ochii în privinţa francezei lui groaznic de perimate. S-au întâlnit simbolic lângă monumentul lui Puşkin.

S-au sărutat de două ori aşa cum se obişnuieşte în Franţa, dar el s-a repezit s-o sărute a treia oară aşa cum se obişnuieşte în Rusia. Au izbucnit în râs ca nişte vechi prieteni şi, luându-se de mână, au pornit prin oraş. Au ajuns la vechea universitate, au coborât pe chei şi, ca din întâmplare, mânat de vechiul obicei, Şurik a dus-o pe Joëlle mai întâi la casa Liliei, pe străduţa Cistaia, iar pe urmă au făcut un ocol şi au ieşit la Biserica Ilia prorok din pasajul Obîdenski. Au ezitat la început, dar au intrat în biserică, au stat puţin, au ascultat sfârşitul vecerniei, apoi au ajuns din nou pe chei, au trecut râul Moscova pe podul Bolşoi Kamennîi şi au hoinărit vreme îndelungată prin cartierul Zamoskvorecie. Şurik i-a arătat casa de pe Piatniţkaia în care locuise cândva Tolstoi. Joëlle s-a îndrăgostit şi mai tare de oraşul ăsta care i s-a părut acum că e oraşul ei natal.

Era genul acela de străini ciudaţi, nu puţini la număr în anii aceia, pe care Rusia îi vrăjise cu spiritul ei original, deschis şi îndrăzneţ, iar pe Şurik îl vedea ca un erou tolstoian — poate un Petia Rostov înalt sau poate un Pierre Bezuhov tânăr.

Cât despre Şurik, acesta, plimbându-se pe străduţele pe care hoinărise cândva cu Lilia Laskina — dispărută complet din viaţa lui — simţea că nu este el cel de acum, ci elevul de atunci, din ajunul examenului de admitere la universitate. Chiar s-a surprins că regretă că nu se dusese la examenul acela stupid de limba germană: dacă l-ar fi luat, totul ar fi arătat altfel, ar fi fost mult mai bine decât acum... Şi poate că bunica ar fi trăit mai mult...

Au pălăvrăgit încântaţi vrute şi nevrute, sărind de la un subiect la altul, întrerupându-se unul pe altul, prăpădindu-se de râs când făceau greşeli de limbă: treceau mereu de la o limbă la alta, pentru că Joëlle voia să vorbească ruseşte, dar nu-şi găsea cuvintele. Apoi a început ploaia, s-au adăpostit în curtea unei biserici părăsite, într-un chioşc distrus pe jumătate şi s-au sărutat până a încetat ploaia. Şurik avea senzaţia stranie de lucru deja trăit — chiar stătuse pe băncile astea acum zece ani, dar nu cu Joëlle, ci cu Lilia. Au fost minute când i s-a părut că se pomeneşte în vara când absolvise liceul, în vara cu examenele, cu plimbările nocturne, cu plecarea Liliei şi cu moartea bunicii.

Cum a încetat ploaia, au apărut stăpânii de câini, cineva a lăsat liber un câine mare, un ciobănesc german. A reieşit cu această ocazie că Joëlle se teme încă din copilărie de câini şi intră în panică, aşa că nu a fost în stare să-şi stăpânească frica şi să iasă din chioşc. Au aşteptat până când câinele s-a îndepărtat. Şi din nou au râs cu poftă. Şi din nou s-au sărutat.

Pentru că metroul nu mai circula, Şurik a luat un taxi s-o conducă pe Joëlle acasă. Locuia într-un cămin de studenţi aflat pe colinele Lenin.

— E o portărească groaznic de nesuferită, s-a plâns Joëlle dând să intre în cămin.

— Ţi-e la fel de teamă ca de ciobănescul german?

— Ca să-ţi spun drept, mi-e şi mai teamă.

— Am putea merge la mine, a propus Şurik.

Mama şi Maria erau la casa de vacanţă. Joëlle a acceptat imediat. Au urcat în acelaşi taxi, au traversat centrul în direcţia gării Belorusskaia trecând pe lângă statuia lui Puşkin.

— Chiar ca trebuie să fie un loc special, a spus Joëlle uitându-se pe fereastră. Oriunde ai merge în Moscova, dai neapărat peste statuia lui Puşkin.

Era adevărul curat. Locul ăsta era inima oraşului: nu Kremlinul cu istoria lui, nu Piaţa Roşie, nu universitatea, ci tocmai monumentul ăsta, iarna, cu mantia de zăpadă pe umerii poetului, sau vara, cu găinaţul porumbeilor, mutat dintr-un loc în altul al pieţei, tocmai el era locul cel mai important din Moscova. Din ziua aceea, Joëlle şi Şurik se întâlneau aici aproape zilnic, în afara serilor pe care Şurik şi le petrecea la casa de vacanţă.

Joëlle era femeia-pasăre: ştia să-şi ia repede zborul dintr-un loc bătând zgomotos din aripi, era mereu flămândă, i se făcea una-două foame şi la fiecare jumătate de oră îl trăgea de mânecă pe Şurik spunându-i: „Şurik, trebuie să merg pour la petite[10]”. Căutau urgent un closet public. Nu erau prea multe în Moscova. Intrau uneori în câte o curte, găseau un loc ascuns, el o ferea de ochii lumii în timp ce ea se agita în tufişuri dând din aripi. Când ieşea anevoie de acolo, îl întreba imediat pe Şurik dacă nu cumva ştie un loc unde să poată bea ceva. Şi se topeau de râs.

Ea râdea când se dezbrăca, râdea când se ridica din pat şi, deşi nimic nu e mai păgubitor pentru sex decât râsul, ea reuşea

---

10 Pentru treaba mică (fr.). (N. tr.)

să râdă şi în timp ce Şurik o acoperea cu sărutări. Când râdea se urâţea groaznic: gura i se lăţea tare, vârful nasului i se lăsa în jos, pleoapele i se strângeau şi, cum ştia toate astea, îşi ascundea faţa în mâini râzând. În schimb râsul ei era molipsitor. Şurik îi spunea că ar putea fi angajată să înveselească publicul în timpul comediilor fără succes: ea ar da drumul râsului ei colorat, iar publicul s-ar prăpădi de râs împreună cu ea.

La capătul a două săptămâni de când erau împreună, Svetlana a hotărât să-l urmărească pe Şurik. Chiar în Piaţa Puşkin. El a stat zece minute la picioarele statuii cu un buchet de flori albastre. De pe partea cealaltă a pieţei, Svetlana nu putea să-şi dea seama ce fel de flori erau, deşi pentru ea şi lucrul ăsta era important. S-a apropiat o femeie mică de statură, se vedea că e o străină, chiar şi de pe partea cealaltă a străzii: era tunsă altfel, cu un fel de şuviţe adăugate, umbrela o ţinea spre spate aşa cum ţin soldaţii arma şi geanta o purta de-a curmezişul pieptului. Una peste alta mirosea a străinătate de la o poştă... S-au sărutat şi, luându-se de mână râzând, au plecat pe bulevardul Tverski. Râsul lor era jignitor din cale-afară, ca şi cum ar fi râs de ea...

Svetlana ar fi vrut să-i urmărească, dar după cinci minute şi-a dat seama că se simte rău. S-a aşezat pe bancă şi a aşteptat ca perechea să dispară. A stat aşa o jumătate de oră. Pe urmă a plecat acasă abia trăgându-şi picioarele. I-a telefonat Slavei, i-a povestit că l-a întâlnit din întâmplare pe Şurik cu o femeie şi că nu mai suportă încă o trădare.

— Vin acum la tine, i-a propus Slava.

Svetlana a tăcut un moment şi a refuzat:

— Nu, mulţumesc, Slava. Vreau să fiu singură.

Slava era o sinucigaşă încercată, nu mai puţin păţită decât Svetlana. A venit a doua zi dis-de-dimineaţă. A chemat un lăcătuş. Au spart uşa. Svetlana era cufundată într-un somn profund din cauza medicamentelor: îşi pregătise de mult timp somniferele. Au chemat salvarea, i-au făcut spălături şi au transportat-o la spital.

Când Svetlana şi-a revenit după două zile şi a fost mutată în secţia doctorului Jucilin, Slava l-a sunat pe Şurik şi i-a spus ce s-a întâmplat.

— Mulţumesc că ai sunat, a spus Şurik.

Slava a simţit că ia foc:

— Pentru nimic! Să-ţi fie de bine! Nu pricepi c-o ai pe conştiinţă? Toţi sunteţi o apă şi un pământ, nişte monştri!

Altceva nu ai de spus? Lepădătură! O lepădătură, asta eşti! Canalie ce eşti!

Şurik a ascultat-o până la capăt şi i-a spus:

— Ai dreptate, Slava.

Şi a pus receptorul în furcă. Cum să scape de nebuna asta? Unde să se ducă?

Joëlle punea masa. Furculiţa în stânga, cuţitul în dreapta. Un pahar pentru apă, unul pentru vin.

— Spune-mi, Joëlle, te-ai mărita cu mine?

Joëlle a izbucnit în râs şi şi-a ascuns faţa:

— Şurik! Nu m-ai întrebat niciodată până acum. Sunt căsătorită, am un băiat. Are cinci ani. Locuieşte lângă Bordeaux cu părinţii mei. Ştii că te iubesc foarte mult. Mai am de stat aici cinci săptămâni. Să mă mărit cu tine, da? După care să te înfiez, nu-i aşa?

Şi s-a pus din nou pe râs. Lui Şurik i s-a făcut greaţă. Ştia deja că a doua zi dimineaţă se va duce la dracu-n praznic, tocmai la Kaşcenko, să-i ducă câte ceva nebunei de Svetlana, că seara se va duce la Valeria, pentru că Nadia, femeia care o ajuta de mulţi ani, plecase pentru o lună la sora ei, la Taganrog, iar Valeria nu era în stare să facă nimic singură, nici măcar să verse oala de noapte... Iar seara târziu trebuia să ajungă la mama la casa de vacanţă, la Maria căreia îi promisese un coşuleţ, nişte aţă şi încă ceva, avea el scris undeva...

51

Uimitor lucru cum s-a înnădit la loc linia destinului Verei: ca şi cum cei treizeci de ani de muncă silnică în contabilitate s-au dus pe copcă, iar ea a devenit nu o contabilă la pensie, ci o fostă actriţă. Cercul de teatru din subsolul administraţiei blocului o purtase înapoi în timp, în vremea studioului de teatru al lui Tairov, în timp ce ambiţiile ei de artistă îşi pierduseră de mult puterea. Acum se simţea fericită că le predă copiilor din vecini noţiunile elementare în legătură cu profesia de actor.

De când a apărut Maria în casa lor, Vera a înţeles clar în numele cărui scop misterios destinul i-l trimisese pe pisălogul Marmeladă, care o silise să se apuce de o treabă despre care crezuse că a uitat de mult timp. Dacă nu şi-ar fi revenit şi n-ar fi fost în formă ocupându-se o dată pe săptămână, joia, de elevele ei, n-ar fi fost în stare să primească şi să educe comoara neastâmpărată pe care nimeni altcineva decât

providenţa i-o încredinţase, în mărinimia ei. Sub acoperişul ei creştea o viitoare celebritate, în privinţa acestui lucru nu avea nici cea mai mică îndoială.

În cei doi ani cât a mers Maria la şcoala din cartier, între Vera şi Lena Stovba s-au stabilit nişte relaţii speciale, care nu aveau nicio legătură cu Şurik. Vechea configuraţie a familei, atât de simplă şi de evidentă —mamă şi fiu trăind în simbioză —, s-a transformat în ceva complicat şi fluctuant. Când erau doar ei trei — Vera, Şurik şi Maria — se antrenau pe rând în tot soiul de combinaţii. Uneori, când mergeau duminica dimineaţa la vreun muzeu sau la vreo expoziţie, Şurik o ţinea pe Vera de braţ, Maria ba se agăţa de Şurik, ba o zbughea înainte sau se lipea de Vera, iar Vera îşi închipuia că ea e mama Mariei şi că Şurik e tatăl ei. La rândul lui, Şurik vedea în Maria pe sora lui mai mică, pe care i-o vârâse oarecum pe gât Vera. Cât despre Maria, ea nu se deranja să-şi bată capul: Verusia şi Şurik erau familia ei.

Când apărea Lena Stovba, ea devenea pentru câteva zile persoana cea mai importantă pentru Maria.

Vera făcea reajustări subtile în mecanismul familial, de exemplu, o aşeza pe Lena lângă Şurik ca formând un cuplu. Dar lucrul ăsta era corect doar în parte, întrucât apărea în combinaţie un element în plus, care era chiar Vera însăşi, rămasă pe dinafară. Mai exista şi varianta în care Stovba era privită ca un element de sine stătător, aflat în afara familiei, care avea mişcări disperate, avea tot felul de intenţii obsedante şi era complet ruptă de realitate. Dar atunci rămânea în aer un alt element extrem de important: Maria. Cum şi cu cine s-o cuplezi? Totuşi, datorită ideii fixe că trebuie neapărat s-o lege de un om pe care, de fapt, abia îl cunoscuse, Maria a fost încredinţată provizoriu Verusiei şi lui Şurik spre binele ambelor părţi...

Lena şi Vera şuşoteau în taină între ele: acum Lena îi povestea ei, şi nu lui Şurik, cum merg treburile în legătură cu Enrique. I-a relatat deznodământul poveştii stupide trăite în Polonia. Întâlnirea ei cu Jan, fratele lui Enrique, avusese loc la Varşovia. Amândoi nimeriseră acolo pentru prima oară, Jan avea însă o mulţime de rude pe care nu le văzuse niciodată, iar Lena nu avea absolut pe nimeni. Jan fusese foarte ocupat prima săptămână, se ţinuse de chiolhanuri cu rubedeniile pe care le descoperise acolo. Lena îl aşteptase în hotelul mizerabil de dimineaţa până seara până când el reuşise în sfârşit să se

trezească pentru un moment din beţie şi trecuse s-o ia şi s-o ducă la ambasada americană să se însoare cu ea.

Amândoi erau ferm convinşi că vor urma nişte formalităţi simple şi rapide. Aşa s-ar fi întâmplat dacă Stovba ar fi avut cetăţenie poloneză. Îi propuseseră lui Jan să ceară o viză pentru Rusia şi să încheie căsătoria cu o cetăţeancă a Uniunii Sovietice după legile sovietice. Asta însemna încă o amânare, dar nu un refuz. Stovba plecase, iar Jan rămăsese la Varşovia să aştepte viza sovietică. O aşteptase o lună şi jumătate. Enrique îi trimisese de două ori bani. Pusese deja ochii pe un apartament mai spaţios. În astea şase săptămâni Jan nu pierduse timpul degeaba: se îndrăgostise la nebunie de o poloneză splendidă şi la data când primise viza sovietică era deja cununat la o biserică catolică şi înregistrat la ambasada americană ca soţ al unei alte femei şi în niciun caz ca soţ al Lenei Stovba care îl aştepta să vină. Enrique se certase cu fratele lui pentru toată viaţa, dar asta nu schimba cu nimic situaţia ei.

Vera a ascultat-o şi, simţitoare cum era, i-a stat inima în loc, că doar jucase teatru: totul e prea din cale-afară, cât de riscantă e povestea, cât de entuziasmantă... A fost rândul Verei să verse lacrimi. Iubirea e ca un disc de patefon pe care soarta îl învârte la nesfârşit... Şi cu ea fusese la fel... Câţi ani irosiţi în aşteptarea... Săraca fetiţă... Săraca Murzik...

Vera a făcut o paralelă între biografia ei de femeie fără noroc şi cea a Lenei, a încercat să dezvolte câteva idei subtile cum că soarta le lipsise pe amândouă de o anumită supleţe, că sunt şi alte posibilităţi pentru o femeie tânără, ţinând seama de fizicul ei, de caracterul ei, că poate există un alt bărbat pe lumea asta care ar putea să ia locul lui... Şi aşa mai departe...

Stovba s-a încruntat, ochii ei o priveau ţintă pe Vera având aerul să spună: mi s-a urât de toate astea, îţi citesc gândurile şi prefer nefericirea mea romantică oricărei alte variante. Aşa cum făcuse şi Vera altădată... Nu, nu e niciun alt bărbat în viaţa ei!

Vera îi spunea din când în când bărbatului ipotetic la care făcuse aluzie în discuţia cu Lena că situaţia lui e incertă, că ea îmbătrâneşte, că ar vrea să-l vadă însurat, că trebuie să se gândească la fetiţă.

Cât despre Şurik, fiul ei supus, acestuia i s-a făcut pielea de găină şi i-a scăpat o glumă:

— Am încercat o dată, Verusia, şi a trebuit să divorţez...

Vera s-a dezmeticit brusc: a mers prea departe.

De fapt, important era altceva. Din când în când Stovba aducea vorba că vrea s-o ia pe Maria la Rostov. Vera nu putea admite una ca asta nici în ruptul capului, aşa că s-a apucat urgent să-i construiască lui Murzik un destin glorios.

Nimeni nu-şi poate imagina câte eforturi au costat-o pe fosta contabilă, femeie la locul ei, care făcuse parte din personalul administrativ al teatrului, să organizeze un adevărat asalt, dând o serie de telefoane ca să fie recomandată celor de la şcoala de balet şi chiar Golovkinei în persoană.

A venit în sfârşit şi ziua când, târziu, după cină, singurul moment în care Maria nu era de faţă, Vera l-a anunţat triumfătoare pe Şurik:

— Nu ţi-am spus până acum, am socotit că e prea devreme... Ei bine, iată: au primit-o pe Murzik la şcoala de balet a Teatrului Bolşoi.

Vera a făcut o pauză aşteptând ca Şurik să sară în sus de bucurie, dar el n-a reacţionat aşa cum trebuia.

— A fost sunată Sofia Nikolaevna Golovkina... Ai priceput?

— Da, da, a aprobat Şurik dând din cap.

— Nu, n-ai înţeles! aproape că s-a supărat Vera. E cea mai bună şcoală de balet din lume. Acolo e primită o fată dintr-o sută. Am dus-o pe Murzik de două ori la nişte verificări preliminare şi le-a trecut cu brio.

— Şi ce-i aşa de uimitor în asta, Verusia? Doar te-ai ocupat atâta de ea!

— E adevărat, pot să spun că am devenit un pedagog cu multă experienţă în ultimii ani. N-am nicio îndoială în privinţa asta. Am avut mai mult de o sută de eleve.

Vera exagera puţin. La cercul ei veneau în mod obişnuit opt până la zece eleve, iar numărul lor total în toţi anii ăştia nu depăşise cifra cincizeci.

Vera a continuat:

— N-am avut o elevă mai dotată ca ea. Prinde totul din zbor! Din zbor, fără nicio exagerare! Dar ce pot eu să le învăţ? Bazele dansului ritmic, ceva plastică, abc-ul teatrului... La şcoala de balet vine însă un alt fel de contingent de elevi. De regulă, copiii ăştia au făcut studii de balet la alte şcoli înainte să vină aici, unii au lucrat deja la bară. Sunt cazuri frecvente de copii care au părinţi balerini. Murzik are însă calităţi înnăscute. Are o poziţie a picioarelor şi o deschidere remarcabile. Face nişte salturi... Are o ureche muzicală perfectă. Şi, bineînţeles, o

graţie naturală uimitoare. Asta-i pentru mine cât se poate de evident. În sfârşit, n-are decât un singur defect: statura. E prea înaltă pentru o balerină. E adevărat ca lui Lavrovski, de exemplu, îi plăceau fetele înalte... În primul rând, nu ştim însă când se va opri din creştere. Asta se poate întâmpla destul de devreme. Iar în al doilea rând, solicitarea peste puteri a elevelor încetineşte şi ea creşterea. Asta se ştie. Toate balerinele sunt atât de mărunte, în parte, din cauză că de mici muncesc mult şi le opresc de la mâncare.

— Murzik are o poftă de mâncare grozavă, a remarcat Şurik.

Vera s-a făcut foc şi pară:

—Murzik are un caracter puternic. Exact ca Lena. Dacă a moştenit ceva de la ea, atunci să ştii că a moştenit tenacitatea. Pe scurt, a fost acceptată. Anul ăsta va trebui dusă acolo în fiecare zi, iar la anul o să mai vedem... Au cămin pentru cei care nu sunt din oraş... Nu ştiu ce să spun, n-aş vrea să dau copilul la internat. Şcoala e pe Frunzenskaia. Sigur, nu-i prea aproape. Dar, pe de altă parte, nu-i la capătul lumii. Am făcut de acasă până acolo în jur de o oră. Dar dacă n-avem încotro...

O urmă vagă de ameninţare a răsunat în vocea Verei:

— Pot s-o duc şi singură la urma urmei.

Ziua de lucru a lui Şurik se decalase de mult timp către seară: avea obiceiul să se scoale destul de târziu, se achita de sarcinile privind treburile casei — ducea rufele la spălătorie, făcea cumpărăturile, se ducea la piaţă — şi se apuca de lucru în a doua parte a zilei, stând treaz până la cinci dimineaţa... Se înţelegea de la sine că el va trebui s-o ducă pe Maria la şcoală şi lucrul ăsta îi va schimba complet viaţa.

—Şi Stovba? Ai pus-o la curent?

Vera s-a întunecat la faţă:

— Da’ ce crezi tu, Şurik? Doar nu-i duşmanul copilului ei. Asta-i pentru ea ca şi cum ar câştiga un milion la loterie!

— Nu, am vrut numai să spun că, dacă ea va pleca pe nepusă masă, la ce bun atunci şcoala asta? O să se aleagă praful!

—Murzik poate să ajungă o adevărată stea. Ca Ulanova. Ca Pliseţkaia. Ca Alicia Alonso. Crede-mă pe cuvânt.

Şurik a oftat şi a crezut-o: ce să facă altceva?

La sfârşitul lui august a venit Stovba. Maria, în culmea fericirii, i-a spus de cum a venit că au primit-o la şcoala de balet a Teatrului Bolşoi.

Vera avea de gând s-o pregătească pe Stovba pentru vestea asta, dar ea n-a avut nicio obiecţie, ba chiar s-a bucurat.

Au înscris-o pe Maria direct în clasa întâi fără niciun fel de pregătire prealabilă şi au plantat-o imediat în faţa unei bare. În primele săptămâni a suferit un adevărat şoc — era mută ca pământul, nu scotea un cuvânt nici cu Şurik, nici cu Verusia... Se aşteptase la cu totul altceva...

Cu un an în urmă studiase cu Vera tot repertoriul stelelor baletului — şi *Lacul lebedelor*, şi *Macul roşu*, şi *Cenuşăreasa*... Şi încercase să danseze părţile solo. Da, da... i se potriveau de minune. Însemna că e pregătită să danseze în tutu alb pe scena Teatrului Bolşoi... Acum însă o puneau să stea cu faţa la perete, cu amândouă mâinile pe bară, şi o oră şi jumătate fără pauză, numărându-i-se mişcările făcute într-un ritm insuportabil, trăgea şi întindea de picioruşe, de călcâie şi încerca să-şi întărească şira spinării.

Numai asta făcea, nimic altceva. Nici vorbă să facă de capul ei o piruetă în ritmul muzicii, nici vorbă de mişcări improvizate aşa cum îi propusese Vera.

Abia după o jumătate de an i-au permis să se întoarcă la dreapta, la stânga... Şi din nou acelaşi lucru — întinde picioarele, călcâiele... Lasă umerii în jos, bărbia sus! Să fie o linie dreaptă! Linia să fie dreaptă-dreaptă!

Cursurile erau ţinute de o fostă balerină plină de zbârcituri, grasă, semănând la faţă cu un buldog bătrân. Exista şi o educatoare, numită „instructoare”. Ea era cea care le aducea pe fete la lecţie şi care dirija totul. Se numea Vera Aleksandrovna, fapt care nu îi prea plăcea Mariei, ba chiar se simţea ofensată: încă o Vera Aleksandrovna, cum adică? Ea o avea deja pe draga ei Verusia... Numai că femeia asta era tânără, avea însă faţa plină de riduri, mergea ca o balerină în prima poziţie de mers, cu vârfurile picioarelor îndreptate în lateral, ca o raţă, îşi ţinea capul ca o balerină, cu ceafa împinsă în spate. Dar de dansat nu dansa. Fetele spuneau că renunţase la balet în urma unui accident şi că din cauza asta e aşa de rea. Ştiau toate prea bine că ghinion mai mare pe lume decât să nu mai poţi dansa nu există...

Imitaţia asta de Vera Aleksandrovna le însoţea pe fete peste tot, chiar şi la cantină, le zorea să se îmbrace, să se dezbrace, avea o voce ascuţită, stridentă. Nu le iubea pe fete, pe niciuna. Mariei i se părea însă că are ceva cu ea, că nu poate s-o sufere şi îi face observaţie mai des decât celorlalte: că se

învârte în toate părţile când de fapt ar trebui să stea smirnă, că mănâncă prea repede, că nu a făcut cum trebuie reverenţa obligatorie. Era ultima regulă rămasă din vremea ţarismului — să saluţi profesorii cu o mişcare uşor săltată ca şi cum ai fi pe arcuri şi pe urmă să faci o flexiune.

Maria era stoarsă de puteri. Şi sătulă de balet. Dar nu spunea nimic. Nici Verei, nici lui Şurik. Plecau de acasă la şapte şi jumătate, se dezmeticea încetul cu încetul pe drum. Doar când ajungeau lângă şcoală se sălta să-l îmbrăţişeze pe Şurik, îl săruta pe obrazul neras şi o lua la goană. Şurik se târa până acasă să-şi completeze somnul.

Maria nu avea prietene la şcoală. Fetele făcuseră un an de pregătire înainte şi se împrieteniseră între ele. Ea era nouă în clasă, mai înaltă decât toate şi ridica piciorul mai sus decât ele. În scurt timp au pus-o pe Maria la bara din mijloc, acolo unde le aşezau pe cele mai bune... Încă nu aflase că elevele cele mai bune nu sunt iubite. În plus, cele mai multe erau mai în vârstă decât ea, unele locuiau la internat, se formaseră deja grupuri de prietene în care Maria nu era acceptată.

La sfârşitul primului an li s-a permis să stea pe vârfuri... Şi din nou — *battement, tendu, plie*[11]...

Şi a fost din nou cea mai bună... Dar Mariei nu-i plăcea cum arată ea însăşi. Era o clasă de fete mărunţele, parcă special alese, aveau părul blond-deschis, pielea albă, iar ea suferea că nu seamănă cu celelalte şi, mai ales, că are număr mare la pantofi — treizeci şi şapte. O dată fetele şi-au bătut joc la vestiar de pantofii ei de balet enormi şi au ţinut-o aşa până când s-au gândit să joace şi puţin fotbal cu ei.

A doua zi Maria n-a vrut să meargă la şcoală:

— Nu mai vreau să fac balet. Vreau să merg la o şcoală obişnuită, fără balet.

Vera a oprit-o acasă. Au mâncat împreună de dimineaţă lăsându-l pe Şurik să-şi facă somnul până la capăt. Au pus masa în camera bunicii, nu în bucătărie cum făceau de obicei. Vera a scos ceştile frumoase şi a pus-o pe cea mai aurită în faţa Mariei.

Cu o săptămână înainte, Vera şi Şurik fuseseră la şedinţă. Şurik fusese tratat nu numai ca însoţitor, ci şi ca părinte. Vera Aleksandrovna se simţise puţin tulburată, dar îi făcuse plăcere:

11 Bătaie, întins, îndoit (fr.) (N. tr.)

ca şi cum Maria ar fi fost copilul lor, al lui şi al ei, şi timp de două ore se amuzase de ideea asta.

Profesoara o lăudase mult pe Maria, profesorii de la celelalte discipline se arătaseră şi ei mulţumiţi, doar tiza ei, instructoarea, o vorbise de rău: că e un copil retras, că e dură şi că e în relaţii proaste cu colegele.

„O invidiază”, şi-a spus Vera stabilind imediat diagnosticul. Cunoştea prea bine lumea actorilor. Şi nu s-a apucat s-o descoasă despre ce se întâmplase şi de ce nu mai vrea să meargă la şcoală. Înainte de micul dejun pregătit în condiţii speciale, i-a spus câteva lucruri importante, dar numai parţial adevărate:

— Scumpa mea Murzik! Când eram mică, ceva mai mare decât tine, mergeam la cursurile de teatru. Dar am plecat, deşi îmi plăceau mult lecţiile. Pentru că se purtau urât cu mine. Abia acum îmi dau seama că fetele mă invidiau. E un defect urât din cale-afară. Şi e foarte des întâlnit. Dacă vrei să devii balerină, trebuie să suporţi asta. O să mai treacă ceva timp până vei înţelege că nu merită să te amărăşti. Pentru că multe dintre fetiţele care acum se poartă rău cu tine nu vor ajunge niciodată balerine: vor fi eliminate înainte să termine şcoala. Iar pe tine nu te vor elimina pentru că eşti foarte talentată. Tu vei avea roluri de prim-balerină, iar ele vor fi în corpul de balet, asta în cazul cel mai fericit. Trebuie să te odihneşti câteva zile. Dacă ai chef, mergem la patinoar, la muzeu, unde vrei tu! Şi pe urmă din nou la şcoală. Nu poţi să te dai bătută pentru un fleac ca ăsta. M-ai înţeles?

Maria s-a căţărat imediat în braţele Verei ca o fetiţă mică şi a început să plângă, şi a tot plâns până i-au secat ochii de atâtea lacrimi. I-a povestit cum au jucat fotbal cu pantofii ei roz de balet şi că acum aceştia sunt groaznic de murdari... Şi că poartă numărul treizeci şi şapte, iar fetiţele — treizeci şi trei...

S-au distrat, şi-au făcut de cap trei zile. Au fost la menajeria lui Durov, au văzut corbul vorbitor, pe urmă au fost la repetiţia de la teatrul unde lucrase Vera Aleksandrovna şi s-au simţit bine şi aici. Au cumpărat pantofi noi de balet la magazinul Societăţii de teatru, iar Vera Aleksandrovna i-a făcut cadou o bentiţă străină de prins părul dintr-o ţesătură elastică de un roz-strălucitor, aşa cum nu există în natură.

Pe urmă Şurik a dus-o din nou la şcoală. Maria era gata de luptă, cu bărbia ridicată în sus şi îndreptată nu numai spre bară. Era pregătită de atac. Bentiţa de un roz aprins bătând în

roşu şi tenul proaspăt, care în plină iarnă avea nuanţa de brun meridional, îi accentuau aerul provocator.

Câteva zile mai târziu s-a încins o încăierare pe cinste în vestiarul fetelor. Instructoarea a ajuns în fugă în momentul când în mijlocul vestiarului, între dulapuri, o grămadă, din care ieşeau de-a valma mâini subţirele şi picioare, se zvârcolea de mama focului, toate acestea fiind însoţite de ţipete asurzitoare. Instructoarea a scos nişte ţipete şi mai stridente, grămada s-a desfăcut, ultima s-a ridicat în picioare Maria cu faţa brună bătând în cenuşiu şi cu maioul de balet sfâşiat. În afară de maioul de balet, mai avuseseră de suferit un nas şi o mână: nasul era spart şi mâna muşcată. De Maria, după cum au spus martorii.

Fetele au declarat într-un singur glas şi aproape în cor că Maria s-a năpustit asupra lor ca scoasă din minţi şi că habar nu au din ce cauză. Maria n-a suflat o vorbă despre fetele care li luaseră cu forţa pantofii noi de balet şi dăduseră cu picioarele în ei târându-i prin vestiar. Instructoarea a chemat-o la şcoală pe Vera Aleksandrovna şi a făcut-o cu ou şi cu oţet de parcă ea era aceea care se încăierase cu fetele în vestiar. Vera a ascultat-o cu răbdare, i-a spus la rândul ei că pe fetiţă o hărţuiesc colegele de clasă şi că vede în asta o atitudine rasistă nedemnă de un cetăţean sovietic.

— Aş merge până acolo încât aş spune că aici e vorba de o lacună a muncii de educaţie, a conchis bunica Vera Aleksandrovna pe un ton blând.

Inspectoarei Vera Aleksandrovna i s-a făcut frică: nici prin cap nu îi trecuse ca disputa poate fi tratată într-un mod atât de incisiv.

„Rasism îmi lipsea”, s-a gândit speriată şi a răspuns cu un zâmbet împăciuitor, dar cam mârşav:

— Cum puteţi spune una ca asta! Pur şi simplu nu cunoaşteţi contingentul nostru de fete! Fata lui Sukamo, în carne şi oase, şi-a făcut studiile la noi, şi fata ambasadorului Guineei, şi o fată din Alger, fiica unui milionar, aşa că să nu fiţi îngrijorată în privinţa rasismului — nici urmă de rasism la noi. Oricum, o să vorbesc eu cu fetele...

Şi i-a trecut prin minte un gând: la dosar nu e nimic special, dacă o fi totuşi nepoata unuia ca Lumumba sau Mobutu?

Instructoarea era în relaţii complicate cu conducerea, în schimb Golovkina se purta bine cu ea, iar colectivul de instructori era şi el divizat în două grupuri: unii erau pentru, alţii

împotrivă. Pentru că instructoarea Vera Aleksandrovna nu era singura balerină care îşi ratase cariera, ba mai erau câteva zeci de balerine în faliment, cu biografii strâmbe, cu soţi infideli şi cu şi mai mulţi amanţi infideli, atmosfera din şcoală era explozivă şi numai frica de celebra directoare şi prestigiul şcolii ţineau în frâu pasiunile exacerbate. Aici nimeni nu ierta nimic nimănui.

Mai departe lucrurile au mers aşa cum şi-a dorit Vera. Nu au făcut niciun fel de raport la conducere, totul s-a rezolvat în cerc restrâns, ca în familie. Au dojenit-o pe Maria, la fel şi pe fete.

Fireşte că Şurik s-a lăsat antrenat şi el în toate peripeţiile astea. Şcoala de balet începea să ocupe încetul cu încetul un loc central în existenţa lor.

Când Lena sosea de la Rostov, Şurik îi ceda camera lui, iar el se muta în camera bunicii. Pentru Maria instalaseră un pat pliant în camera Verei, dar patul rămânea de obicei gol: Maria îşi făcea culcuş lângă mama şi gusta din plin fericirea să fie aproape de ea.

Lena o ducea seara pe Maria la spectacolele de balet şi se deprindea cu rolul de mamă a unei fetiţe balerine. La spectacolul *Don Quijote* Maria a stat înmărmurită cu mâinile crispate şi la sfârşit i-a spus mamei:

— Kitri a mea o să iasă mai bine, o să vezi.

Rolul lui Kitri era visul ei cel mare.

Lena se resemnase: era clar că în mâinile Verei, fiica ei se pregătea într-adevăr să ajungă balerină.

Lena trecea şi ea prin momente de disperare: planurile lui Enrique se năruiseră unul după altul. Primise deja cetăţenia americană şi o rugase pe Lena să se întâlnească într-o ţară socialistă, oricare ar fi aceea, unde ea putea să vină din Rusia cu o viză turistică, dar Lena se temea că va fi descoperită şi că nu va mai putea ieşi din Rusia niciodată. Enrique voise să vină el în Rusia, dar Lena se temea de asta mai mult decât de orice, fiind sigură că-l vor aresta: el avea antecedente mizerabile şi pe deasupra mai era acum şi american.

Din când în când, pe nişte căi foarte complicate, îşi trimiteau unul altuia scrisori şi fotografii. Enrique examina fotografiile fetiţei şi se minuna cât de mult seamănă cu răposata lui mamă. Enrique avea o mină de om întărâtat, înrăit şi se îngrăşase. Lena slăbise şi nu mai semăna decât de departe cu matrioşka blondă de care Enrique se îndrăgostise la

nebunie cu zece ani în urmă. Dar era ceva în firea lor care probabil că îi unise cândva: fără fotografii nu s-ar fi recunoscut dacă s-ar fi întâlnit pe stradă, dar obstacolele pe care le întâmpinau le aţâţau pasiunea, făcându-i să-şi piardă minţile.

La ultima ei vizită, Lena i-a vorbit lui Şurik despre o nouă posibilitate de plecare foarte complicată care s-ar realiza cu multă bătaie de cap. Între altele, era vorba de o aşteptare de câţiva ani buni şi, în plus, de o escrocherie odioasă. Despre escrocheria asta odioasă i-a vorbit Lena lui Şurik noaptea în bucătărie, când Maria şi Vera dormeau tun.

La Rostov pe Don, la Institutul de Agronomie, e în anul trei la Viticultură un student spaniol procomunist care aterizase la cazacii de pe Don mânat de la spate de vântul rău. E fiul unuia dintre copiii aceia spanioli pe care îi educase şi cultivase puterea sovietică şi, cum se întâmplă de obicei cu oamenii de două ori dezrădăcinaţi, nu ştie pe ce lume se află. Alvarez ăsta plecase din Moscova la doisprezece ani şi se întorsese în Spania, iar acum revenise în fosta lui patrie să înveţe viticultură, meserie pe care în Spania flăcăii de la ţară o învaţă în chip natural şi, în plus, fără să-şi părăsească viţa lor de vie. Are douăzeci şi cinci de ani, adică e puţin mai tânăr decât Lena, e urât foc şi e atât de amorezat de ea, încât atunci când o vede îl apucă pântecăraia. Nu e deloc o glumă. De fiecare dată când o întâlneşte pe Lena la prietena ei, îl dă gata sfârşeala de la burtă.

— Asta-i tot! i-a explicat Lena lui Şurik pe un ton plin de melancolie terminând de fumat tot pachetul de ţigări. E de ajuns să ridic un deget şi mă mărit. În doi ani el termină institutul. Peste doi ani şi jumătate plec cu el în Spania şi de acolo hop-ţop oriunde poftesc. Vine Enrique şi aranjează el lucrurile.

— Da’ n-o să te omoare? Sau n-o să se omoare între ei, spaniolii ăştia? s-a interesat Şurik care era mai cu picioarele pe pământ.

— Nici vorbă. Eu şi Enrique nu suntem romantici, suntem obsedaţi. Ştim una şi bună, că vrem să ne vedem. Ne căsătorim şi poate că peste trei zile divorţăm. Nici eu nu mai înţeleg acum nimic.

Pe chip i-a apărut o expresie răutăcioasă, ochii i s-au întunecat.

— Şi cum e cu Alvarez ăsta? nu s-a putut abţine Şurik, interesat de subiect.

— Exact cum ţi-am spus. Mă doare-n cot de el. Ştiu şi eu că nu-i bine ce fac. Că e un fel de înşelăciune. Mă rog, nu chiar aşa. O să mă culc cu el. Moare să mă culc cu el, doar ţi-am spus, umblă după mine cu limba scoasă, când mă vede, îl apucă burta. Iar eu, mă-nţelegi, dacă nu mă culc cu Enrique, puţin îmi pasă cu cine mă culc. O fac cu tine. Vrei?

— Da' e deja târziu, trebuie să mă scol devreme s-o duc pe Murzik la şcoală, a răspuns Şurik cu candoare.

— Mare scofală! O duc eu la şcoală.

Şurik s-a gândit că nu are încotro, că asta-i soarta lui. În camera lui dormea Maria. Camera bunicii, unde dormea el, se învecina cu camera Verei.

Lena a aruncat mucurile de ţigară în găleata de gunoi, a deschis oberlihtul, a şters masa, s-o lase curată, şi a plecat la baie. I-a aruncat o privire peste umăr, iar Şurik a înţeles că îl pofteşte să vină.

De mult timp Lena nu mai juca teatru ca să-i lase impresia că îl ia drept Enrique. A deschis robinetul şi, în timp ce cada se umplea, s-a dezbrăcat cu o neruşinare dezarmantă: cu mişcări leneşe, degajate, cu un zâmbet care nu era deloc al ei... În rest, totul a mers straşnic, dar lipsit complet de originalitate. La drept vorbind, era prea multă apă, când stăteau întinşi, apa se revărsa peste marginile căzii, iar când stăteau în picioare, îi apuca pofta să stea întinşi orice s-ar întâmpla.

Şurik a fost cel care a dus-o la şcoală pe Maria, ca de obicei, pentru că Lena dormea buştean şi i-a fost milă s-o trezească.

Acum, dacă Lenei îi va reuşi noul plan, Şurik urma s-o ducă şi, bineînţeles, s-o aducă de la şcoală pe Maria încă trei ani bătuţi pe muchie, fără să intre aici, desigur, vacanţele de iarnă, de primăvară şi de vară. E adevărat, Vera o lua şi ea câteodată.

Cu fiecare an care trecea, Maria era din ce în ce mai ocupată cu repetiţiile, cu concertele, cu examenele de an pentru care se pregăteau s-o susţină, concentrându-şi toate forţele, toţi cei din familie. Temperamentul african combinat cu disciplina corpului supus unui dresaj necruţător făcuseră din ea un caracter puternic. Vera Aleksandrovna ştia că, dacă nu va ieşi din Maria o balerină, ea nu se va pierde printre miile de fete din generaţia ei şi va obţine de la viaţă tot ce îşi va dori. La şcoală îşi puneau mari speranţe în ea, până şi Golovkina o ştia şi o saluta dând din cap plină de bunăvoinţă când fetiţa se oprea în faţa ei pe coridor făcând o reverenţă.

Reverenţa de dimineaţă o făcea Maria în faţa Verei înainte s-o sărute pe obraz. Şi, de fiecare dată, Verei i se înmuia inima.

Nu, mama ei nu avusese dreptate: că una sunt băieţii şi cu totul altceva fetele. Vera părea că se justifică în faţa răposatei ei mame că îl iubise mai puţin pe propriul ei fiu în copilăria lui decât pe Maria care nu-i era niciun fel de rudă...

52

Cu cât se înstăpânea mai serios neputinţa în trupul Valeriei umflat peste măsură, cu atât mai tare se încăpăţâna să-i ţină piept, iar curajul ei de femeie luptătoare nu înceta să-i sporească. De câţiva ani buni nu mai ieşise din casă, chiar şi în cei douăzeci şi patru de metri pătraţi — o cameră imensă, nu-i aşa?— îi era din ce în ce mai greu să se mişte. Picioarele o trădaseră de multă vreme, dar braţele o mai susţineau încă şi reuşea cu chiu cu vai să ajungă până la closetul improvizat, înconjurat de un paravan: un fotoliu cu o gaură tăiată în fundul lui şi o găleată aşezată sub el. Tot aici îşi găsiseră locul un urcior şi un lighean de faianţă pentru spălat, cu flori albastre pictate special cu crăpături. Valeria ţinea mult să aibă casa aranjată cum trebuie.

De când cu operaţia, angajase două femei care o ajutau: una dimineaţa, Nadia, o femeie în vârstă, fostă portăreasă, îi aducea alimentele strict necesare şi o ajuta să-şi facă toaleta, şi alta seara, Margarita Alekseevna, infirmieră, pe care o chemase de nevoie. Totul era orchestrat atât de iscusit, încât Şurik nu se întâlnea niciodată cu vreuna din ele: pentru Valeria era important ca el să ştie că e independentă... Şi cu toate astea, ţinea foarte mult ca el să simtă că are oarecare responsabilitate şi să înţeleagă până unde merge dependenţa de el.

De fapt, nu depindea atât de mult de Şurik. Independenţa o dau numai şi numai banii pe care îi câştigi, Valeria era ferm convinsă de lucrul ăsta, or, ea muncea mult, repede şi cu multă plăcere. În vreme ce Şurik îşi lărgea câmpul de acţiune învăţând să traducă texte tehnice, Valeria, care era în stare să facă minuni vorbind la telefon şi stabilind relaţii cu oamenii cei mai diverşi, de la şefa alimentarei până la redactorul-şef, aproape pusese monopol pe revistele pentru femei traducând din poloneză articolele despre modă, cosmetică şi altele despre viaţa văzută prin ochii femeilor frumoase.

Inimă largă, dând în dreapta şi-n stânga şi cheltuind fără noimă, pierzând într-un fel sau altul tot ce moştenise din familie, Valeria şi-a schimbat complet părerea despre bani: înainte vreme vedea în bani echivalentul plăcerilor pe care şi le putea permite, acum aceştia erau garanţia independenţei ei. Şi în primul rând a independenţei faţă de Şurik. El ocupa un loc imens în viaţa ei, sau mai bine spus, nu ocupa, ci se substituia bărbatului ideal imaginat de ea, pe care îl merita, dar de care nu avusese parte.

Talentul cu care traducea şi intuiţia cu care alegea cuvântul potrivit, punându-l la locul potrivit, erau numai o mică parte din zestrea ei naturală, aceea de a plasa în jurul ei, fără să dea greş, toate elementele vieţii: şi oamenii, şi obiectele...

De mers, în sensul obişnuit al cuvântului, nu mai mergea de mult timp, dar sprijinindu-se de spatele fotoliului şi de cârje, se ridica în braţele viguroase târând după ea picioarele insensibile şi reuşea în felul ăsta să înfrunte cei câţiva metri care o despărţeau de closet. A venit însă şi momentul când mâinile şi-au pierdut puterea şi n-a mai putut să-şi smulgă trupul greoi din pat. A fost nevoită atunci să-şi reajusteze universul, schimbând totul în mod radical. Bineînţeles cu mâinile lui Şurik.

Acum stătea întinsă, înconjurată de trei mese: la dreapta măsuţa de toaletă cu tot soiul de creme, lacuri, comprese şi medicamente, la stânga, lipit de pat, biroul cu maşina de scris, traducerile şi dicţionarele şi, de asemenea, cu ustensilele de tricotat, cu cărţile de dat pasienţe şi cu telefonul, iar chiar în pat, deasupra burţii era aşezată o măsuţă pliantă, uşoară, inventată de ea şi făcută la comandă de un tâmplar priceput. Lângă măsuţa de toaletă se afla etajera lucrată de acelaşi tâmplar cu nişte uşiţe lăsate în jos unde îşi aveau locul obiectele umilitoare pentru nevoile zilnice.

În lumea asta închisă între patru pereţi timpul curgea amorf, ziua se făcea noapte pe nesimţite, micul dejun se transforma în cină, iar Valeria se străduia să întrerupă monotonia timpului inform prin mijloacele pe care le avea la îndemână: urmând un regim de viaţă impus cu stricteţe, dând telefoane la ore fixe, ascultând ştirile la radio, urmărind emisiunile de televiziune. Totul era repartizat în funcţie de loc, de oră şi de ziua din săptămână. Şi prietenele erau repartizate pe zile. Cu o singură excepţie pentru Şurik: el era singurul care putea să treacă pe la ea la orice oră din zi sau din noapte, în afară de marţi...

În decursul atâtor ani de boală, ea nu-şi pierduse prietenele, ba dimpotrivă, îşi făcuse altele noi. Cum şi de unde apăruseră? Fiica unei prietene crescuse mare şi venea acum cu o revistă poloneză să-i traducă Valeria ceva despre Salvador Dali, necunoscut în Rusia, sau ceva despre un nou model de fustă... Venea manichiurista supărată pe viaţă, prietena şi admiratoarea Valeriei, şi nu-i mai venea să plece. Veneau să găsească afecţiune şi prietenie fostele colege de şcoală şi de birou, cele cu care stătuse în cameră la spital, cele pe care le cunoscuse din întâmplare pe vremea când încă mai putea merge la sanatoriu, şi foştii ei medici, şi foştii ei iubiţi...

Toate femeile astea cu mersul sprinten, musculoase, neastâmpărate, sufereau de singurătate, iar Valeria le fixa vizitele în agendă în aşa fel încât să nu dea una peste alta şi să n-o invadeze toate deodată... Ce rămânea pentru multe dintre ele un secret dureros, pentru Valeria era o enigmă dezlegată de mult: trebuia mereu să propună ceva, să ofere, să dăruiască sau măcar să promită. Ciocolată, mănuşi, un zâmbet, un biscuit, un compliment, un ac de păr, un contact ca între prieteni...

Bunăvoinţa ei era sinceră, dar partea ei de câştig din treaba asta era atât de încurcată, încât nici ea nu era în stare s-o măsoare: cucerise inimile oamenilor încă din copilărie şi-i plăcuse să fie iubită de toţi. Cu anii a înţeles însă că asta înseamnă să fie indispensabilă. Şi îşi dădea toată silinţa, trudea din greu, asculta confesiuni, ridica moralul, consola, îndemna la curaj. Şi făcea mereu cadouri. Undeva, în adâncul sufletului, ea triumfa ştiind că e mai ceva decât prietenele ei: aproape toate erau femei singure sau mame celibatare sau, dacă erau măritate, o duceau neapărat rău, erau nefericite... Valeria avea un atu secret cu care nu scotea ochii nimănui, doar din când în când dădea de înţeles că el există —, în treacăt, din întâmplare, cu jumătate de gură: Şurik.

El venea s-o vadă. Celelalte vizite erau contramandate. Din penumbra camerei îl întâmpina întinsă în pat o femeie buhăită şi fardată din cale-afară, cu ochii albaştri machiaţi cu un fard la fel de albastru, cu părul des întotdeauna frumos coafat, îmbrăcată într-un chimonou de culoarea tutunului cu nişte crizanteme roz-liliachii, ultimul care-i mai rămăsese. De peste tot venea un miros ameţitor de parfum. Ea zâmbea dintre perne şi-i întindea obrazul. Îi făcea semn să se aşeze pe canapea. Prepara un ceai foarte tare. Punea la o parte pe birou

traducerile aduse de Şurik. Desfăcea carnea de nisetru afumat tăiată de mâna expertă a vânzătoarei de la magazinul Elissev, o mirosea :

—Grozav de proaspătă!

— Ghici ce ţi-am mai adus?

— Dulce, sau sărat? întreba ea nerăbdătoare.

— Sărat, răspundea Şurik, intrând în joc.

— Cu ce literă începe? continua ea.

— Cu „m”....

— Mreană?

El clătina din cap.

— Măsline?

Şurik scotea din servietă încă un pachet învelit în hârtie de pergament.

Era o femeie disciplinată în toate, atâta doar că nu putea să-şi învingă pofta pentru mâncarea gustoasă. Recunoştea în faţa lui Dumnezeu că e vinovată. Pentru Şurik nu se simţea vinovată niciodată. Era bucuroasă că se află acolo şi atât. Gata întotdeauna. Era de ajuns să pună o pernuţă mică lângă perna ei mare şi să ridice un colţ al păturii...

Era excesiv de pedantă în privinţa curăţeniei, îi plăcea nu numai curăţenia, dar şi procesul însuşi — să se spele, să-şi facă toaleta, să-şi spele rufele, să facă curat în casă... Şi, bineînţeles, să-şi îngrijească corpul: îşi curăţa cu plăcere unghiile, îşi smulgea firele de păr de prisos, îşi făcea măşti pentru faţă cu castraveţi sau iaurt... Ar trebui aici amintit cu câtă migală se spăla înainte să sosească Şurik. Şi totuşi un miros aproape imperceptibil de om bolnav, un miros mai degrabă trist decât neplăcut venea din partea de jos a corpului plină de răni cicatrizate şi acoperită de jupoane cu dantele de care nu se mai despărţea de când căzuse la pat. Şi de la mirosul ăsta lui Şurik i se răsucea ceva în inimă, exact în locul unde îşi face mila cuib. Şi mila începea să se reverse aşa cum se revarsă fierea. Nu mai rămânea nimic altceva în el. Şi, în timp ce se încurca în jupoanele care acopereau picioarele reci şi fără viaţă, Valeria găsea iute butonul întrerupătorului şi stingea laleaua de sticlă de deasupra capului...

Iar mai departe totul mergea de-a dura pe drumul deja bătătorit: de obicei, Şurik nu rămânea până dimineaţa, pe la mijlocul nopţii se întorcea acasă la mama. Înainte să plece, având un ultim puseu de milă şi de duioşie, aşeza sub Valeria

plosca, o spăla cu dexteritatea unei infirmiere, umezind un prosop vechi şi moale în apa din cana înflorată, şi pleca.

Valeria îşi scotea de pe cap tulpanul de catifea sau panglica, sau acul de păr, îşi pieptăna părul lăsat liber, lua de pe măsuţa de toaletă oglinda de mână, îşi ştergea pudra şi rimelul şterse deja pe jumătate şi îşi întindea crema pe faţă. Ca nu cumva să ajungă un morman de carne care pute de te trăsneşte... Timp de o oră, cât îşi făcea toaleta, starea ei de fericire, când simţea chiar că zboară un pic, scădea în intensitate ajungând la nivelul cel mai de jos. În momentul acela punea oglinda la locul ei pe măsuţa de toaletă, lua fără să se uite crucifixul de fildeş, acelaşi crucifix pe care i-l dăruise Beata când era doar o copiliţă. Şi-l lipea de gură, de frunte, închidea ochii şi ţinea degetele puse strâns pe picioruşele subţiri, de păpuşă, străpunse de un cui.

Trebuie să fi fost un cui mare să poată străpunge amândouă tălpile. Nu mai scurt decât cuiul pe care i-l bătuseră ei în şold distrugându-i până la urmă articulaţia.

„Ce noroc ai avut Tu!”, îi vorbea ea Lui pentru a nu ştiu câta oară. „Abia ai rezistat trei ore cu cuiul ăla în picioare! Şi gata. Să fi avut o cangrenă sau paralizie, sau să Ţi se fi amputat ceva, iar pe urmă să fi zăcut încă treizeci de ani pe nişte cârpe împuţite... Ce zici, Ţi-ar fi fost mai bine? Şi nici fetiţă nu mai am... Iartă-mă... Eu Te-am iertat, vezi bine. Lasă-mi-l pe Şurik până mor. Bine? Te rog...”

Ea continua să mângâie picioarele de fildeş ale Mântuitorului şi adormea fără să dea drumul crucifixului din mână.

53

În timp ce Maria progresa în arta baletului şi se remarca la şcoală ca o viitoare stea, în timp ce Vera asista la reprezentaţiile de la sfârşitul anului şi la cele trimestriale ale elevelor, strângând tare mâna lui Şurik şi hrănind cu speranţe pofta de glorie îngropată cândva şi renăscută acum, părinţii fetei luptau să fie din nou împreună. Enrique a încercat din nou să-i trimită Lenei un soţ fictiv şi nu i-a reuşit, iar Lena a făcut pasul hotărâtor. L-a luat de bărbat pe agricultorul spaniol după ce l-a lăsat doi ani să fiarbă în suc propriu. Pentru un moment i-au ascuns Mariei căsătoria mamei. Dar a venit în sfârşit şi momentul când soţul spaniol şi-a terminat studiile şi, spre

marea disperare a Verei, Lena Stovba a început să facă pregătirile de plecare. Verei i s-a părut, Dumnezeu ştie de ce, că va reuşi s-o convingă pe Lena să le-o lase lor pe Maria până când lucrurile se lămuresc definitiv:

— De ce să traumatizezi fetiţa? Nu se ştie cât va trece până vei fi împreună cu Enrique, în plus, nu ştii în ce condiţii va trăi Maria acolo. Va putea oare să studieze acolo? Când te vei aşeza la locul tău, când îţi vei aranja toate treburile, vii s-o iei pe fetiţă...

Dar de data asta Stovba a fost fermă pe poziţie ca o stană de piatră. Şurik, tatăl copilului, şi-a dat acordul pentru plecare. Alvarez a plecat înainte, Lena a aşteptat ultimele hârtii ca să poată pleca. Au cumpărat biletele de avion pentru Madrid prin Paris. Enrique avea de gând să le aştepte la aeroport. Stovba i-a comunicat lui Alvarez că a cumpărat biletele, dar pentru o săptămână mai târziu, a încurcat oarecum datele, în săptămâna asta trebuia totul hotărât, iar Enrique, şi nu ea, era cel care trebuia acum să hotărască.

I-au spus Mariei cu două zile înainte de plecare. Două zile a plâns în hohote fără să se oprească. Avea aproape doisprezece ani şi fizic arăta ca o adolescentă, pe colege le depăşea nu numai cu câţiva centimetri în înălţime, ci cu o întreagă etapă din viaţă: avea deja ciclu menstrual, avea sâni mici cu sfârcuri mari.

O aştepta o carieră de balerină care putea acum să se năruie în orice clipă. Nu voia să se despartă de balet, de Verusia, de Şurik. În plus, nimeni nu-i spunea exact unde merge.

— Mergem să ne întâlnim cu tata, îi spunea Lena.

Maria dădea din cap şi continua să plângă. În ajunul plecării, pe seară, i-au apărut semnele obişnuite de început de boală: se smiorcăia, stătea pe scaun îndoită de spate şi îşi ştergea ochii înroşiţi. Vera a trimis-o la culcare. Înainte să adoarmă l-a chemat pe Şurik:

— Dă-mi ceva dulce, i-a cerut ea.

Era micul lor secret din ultimii doi ani: Maria era predispusă să se îngraşe şi, în pofida energiei pe care o irosea la orele de balet, urma permanent un regim strict şi era chiar uşor înfometată. Pâinea şi zahărul nu intrau în raţia ei, iar Vera îi supraveghea atentă alimentaţia. Din când în când însă îl ruga pe Şurik „s-o facă lată”. Atunci se duceau amândoi la cafeneaua Şokolatniţa, Şurik îi cumpăra atâtea dulciuri câte

putea ea să înghită: prăjituri cu cremă, frişcă bătută cu praf de ciocolată pe deasupra, ciocolată caldă, dulce şi groasă cum e glicerina. Ea devora prăjiturile, răzuia farfurioara şi lingea linguriţa sau furculiţa şi-l săruta pe Şurik cu buzele lipicioase. Apoi luau metroul la Piaţa Oktiabrskaia şi, înfrântă în lupta cu zahărul, adormea îndată sprijinită de regulă de umărul lui Şurik; dormea atât de adânc, încât acesta trebuia s-o trezească la staţia Belorusskaia.

— Dă-mi ceva dulce, l-a rugat Maria.

Şurik s-a bucurat ştiind că are în sertarul de la birou o ciocolată greu de găsit în magazine, primită cadou de la mama unui elev cu ocazia nu ştiu cărei sărbători.

A adus ciocolata, a desfăcut-o, a rupt o bucăţică.

— Pune-mi-o tu în gură, l-a rugat Maria.

El i-a vârât în gura larg deschisă pătrăţelul de ciocolată. Partea dinăuntru a buzelor era de un roz aprins în contrast cu buzele închise la culoare. Ea i-a muşcat uşor degetul, faţa i s-a încreţit, a început să plângă.

— Nu boci, a rugat-o el.

— Sărută-mă.

Maria s-a aşezat pe pat şi i-a cuprins umerii cu braţele. Şurik a sărutat-o pe cap.

— Te urăsc, a strigat Maria.

A luat ciocolata şi a aruncat-o cât colo.

Ce bine că pleacă, altfel ar face ea ce-ar face şi ar ajunge în braţele mele până la urmă... Se lămurise de mult că Maria era dintre femeile acelea care voiau de la el o porţie de iubire. Avusese mult de furcă cu ea, petrecuse multe ore învăţând-o limbi străine, plimbându-se cu ea, ducând-o la şcoală. O iubea pe fetiţă, dar simţea în adâncul sufletului că, odată ce va creşte, îşi va formula drepturile de femeie asupra lui. Plecarea ei însemna pentru el nu atât faptul că pierde o fiinţă dragă, cât că scapă de o pacoste care se apropia cu paşi repezi.

Vera şi-a înghiţit lacrimile şi a pus în geamantanul mic patru perechi de pantofi de balet numărul treizeci şi nouă, patru maiouri de balet, o tunică şi un tutu cusut în atelierele Teatrului Bolşoi.

„Ce fire puternică are femeia asta, a obţinut ce-a vrut.” şi-a zis Vera în sinea ei. „Eu n-aş fi fost în stare niciodată...”

Admiraţia ei era amestecată cu iritare şi amărăciune: Lena nu avea de gând să sacrifice nimic pentru Maria... aşa cum făcuse ea la vremea ei jertfind totul de dragul lui Şurik...

Ceva se încurcase în mintea Verei; se obişnuise de mult cu ideea că ea chiar îşi jertfise cariera artistică de dragul băiatului. În schimb, făcuse să dispară excluderea ei ruşinoasă pentru incompetenţă de la studioul de teatru al lui Tairov, considerând-o un lucru lipsit de importanţă. Acum suferea că nu reuşise s-o convingă pe Lena să mai lase fetiţa câţiva ani până când i se consolidează talentul şi iese din ea o nouă Ulanova.

Presimţirea dureroasă că n-o va mai vedea niciodată pe Murzik, că episodul fericit din viaţa ei a luat sfârşit, că de acum încolo o aşteaptă bătrâneţea plicticoasă şi fără nicio iniţiativă creatoare, presimţirea aceasta nu-i dădea pace şi n-o lăsa să doarmă. Şi, în plus, era destul de dureros să vadă că Şurik, devotat ei trup şi suflet, pare să nu înţeleagă ce pierdere înseamnă asta pentru ea: câtă strădanie, câte speranţe, câtă muncă investite în copilul ăsta, care acum riscau să se năruiască! Să nu ştii unde, cu cine, în ce ţară va ateriza fetiţa şi cât timp va trece până va sta din nou la bară! Ce catastrofă! O adevărată catastrofă! Iar Şurik se poartă ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat!

Vera s-a răsucit mult timp în pat de pe o parte pe alta, apoi s-a sculat şi s-a dus la Maria care adormise. Dormea făcută ghem, părea adusă de spate, gura şi bărbia îi erau acoperite de pumnişorii strânşi ca la box. Dormea pe locul Elizavetei Ivanovna, alături de ea era instalat patul pliant pentru Lena. Dar Lena nu era acolo.

„Nu cumva?...”, s-a întrebat Vera surprinsă având o bănuială. „Poate că nu s-a culcat încă?”

Şi-a pus halatul şi s-a dus la bucătărie. Acolo era lumina aprinsă, dar nu era nimeni. Nimeni nici în baie, nici la closet. Totuşi acolo era lumina aprinsă.

„Fumează la Şurik în cameră”, a fost sigură Vera. A stins lumina maşinal, s-a apropiat de fereastra din bucătărie şi a înmărmurit. Ştia că natura şi anotimpurile părăsiseră de multă vreme oraşul, că numai la ţară, la casa de vacanţă plouă, bate vântul, se schimbă lumina zilei cu umbrele nopţii. Acum însă îşi dădea seama că toate astea sunt şi aici, în oraş, că afară se petrece o adevărată dramă: era dezgheţul din martie, vântul puternic alunga norii străvezii care se mişcau repede dintr-un capăt al cerului într-altul, totul se vedea atât de clar pentru că luna strălucea puternic, era aproape lună plină. Vera se simţea ca la teatru, în faţa unui spectacol grandios care o captivează prin tensiunea intrigii şi frumuseţea decorului... Crengile goale

ale copacilor, sucindu-se şi răsucindu-se ca nişte balerine, erau rupte când într-o parte, când în alta de vântul care, jos de tot, aproape de pământ, se zbătea şi se destrăma în rafale, iar sus alerga formând un singur curent compact, în timp ce luna cobora alene luând-o în direcţie opusă. Doar acoperişul vecin, cu cele două coşuri încremenite, era singurul loc calm, singurul punct de sprijin în tot tabloul ăsta agitat, în continuu balans...

„Doamne, ce măreţie!”, şi-a zis Vera în sinea ei şi s-a abandonat emoţiilor aşa cum i se întâmpla la concertele bune şi la spectacolele reuşite... Cu o urmă de admiraţie pentru ea însăşi că e în stare de o asemenea trăire...

A scârţâit o uşă. Ea s-a întors: în întunericul culoarului a apărut o clipă albul unui spate zvelt. Lena se furişa la baie.

„Cum... cum se poate una ca asta?” Vera s-a sprijinit uluită de pervazul ferestrei... „Trebuie să plec urgent de aici, să nu mă vadă că am fost martoră la această... această...”

S-a auzit zgomotul apei care curge. Vera s-a strecurat trecând din culoar la ea în cameră şi, fără să-şi scoată halatul, s-a întins în pat. A început să tremure.

Doamne, ce neobrăzare... Înseamnă că între ei doi a fost ceva! De ce oare nu rămâne cu noi de dragul Mariei? Ce să fie asta? Egoism de părinte? Să nu fie în stare deloc să se sacrifice? Să viseze atâţia ani la întâlnirea cu bărbatul iubit, şi acum, hodoronc-tronc, să facă una ca asta... Se chinuia să înţeleagă, dar nu reuşea. Iubirea e ceva tragic, un sentiment sublim, în timp ce fofilarea asta pe culoar... Şi cu Şurik ce-i? Ce fel de căsătorie fictivă e, dacă... Nu reuşea să ducă niciun gând până la capăt, numai frânturi de emoţii se îngrămădeau şi se răsuceau în sufletul ei, frânturi de indignare, jignire, dezgust, frică şi disperare că pierduse ceva... De plâns n-a putut să plângă imediat, s-a căznit puţin şi a reuşit. Şi a plâns până-n zori.

La Şeremetievo nu s-a dus să le conducă. Şi-a luat rămas-bun de la Maria la lift. La plecare Maria i-a şoptit la ureche cu însufleţire:

— Nu ţi-am spus ce-i mai important: o să cresc mare şi o să mă întorc, tu să ai grijă să nu se însoare Şurik. O să mă mărit cu el.

Şurik era mulţumit că mama lui nu merge la aeroport:

—Te cred şi eu, Verusia, e mai bine să rămâi acasă. Încă o despărţire ar însemna pentru Maria o traumă în plus.

Voia de fapt să-şi protejeze mama. Şi a protejat-o: în drum spre Şeremetievo, taxiul a avut o pană, şoferul a scormonit o vreme în măruntaiele de fier ale maşinii. Lena, blestemându-şi soarta, s-a dat jos şi a făcut cu mâna şirului lung de maşini ieşite în cale. Niciunul dintre nemernicii ăian-a catadicsit să oprească. Se ducea de râpă totul. Planul urzit de zece ani se ducea pe apa sâmbetei din cauza unei bucăţi nenorocite de fier. Maria s-a dat jos din maşină, a început să ţopăie gesticulând şi strigând:

— Nu mai plecăm! Nu mai plecăm nicăieri!

Lena s-a îngălbenit la faţă, a dat de pământ cu căciula Mariei şi a început s-o pălmuiască furioasă. Şurik, ieşit din starea de prostraţie, a tras-o pe Maria spre maşină. Lena s-a repezit în urma lor. Şi-a revărsat furia asupra lui Şurik. Îl trăgea de guler şi urla:

— Neisprăvitule! Tolomacule! Odorul mamii ţinut în fuste! Te uiţi ca mâţa-n calendar! Fă ceva!

Maria se agăţase de mâna lui dreaptă, cu stânga Şurik riposta moale la atacul Lenei.

De s-ar termina mai repede nebunia asta! Ca într-un film prost... Ce bine că n-a venit mama... E de coşmar muierea asta... Nebună de legat, scorpia... Sărăcuţa noastră Murzik...

S-a oprit o vechitură de maşină. Şoferul taxiului s-a dus la conducătorul rablei, au schimbat câteva cuvinte. Lena a înţeles că soarta s-a îndurat de ea şi că nu vor întârzia la avion. Şoferul a mutat geamantanele dintr-un portbagaj într-altul. Şurik i-a şters Mariei nasul mânjit de sânge.

Au ajuns la aeroport în douăzeci de minute. Fără o vorbă Şurik a scos geamantanul Lenei. Maria îşi ducea geamantanul mic pregătit de Vera. Din când în când Şurik îi ştergea Mariei nasul. Lena mergea înainte fără să întoarcă capul, cu o geantă mare de sport. Ce bine că nu va mai fi nevoit s-o consoleze...

Şurik târa după el geamantanul uriaş, Maria se agăţase de mâna lui liberă. Îmbarcarea fusese deja anunţată, s-au oprit în faţa casei de bilete. Lena şi-a desfăcut buzele strânse:

— Iartă-mă. Mi-am ieşit din fire. Mulţumesc pentru tot.

— Nu-i nimic, a spus Şurik ridicând din umeri.

Maria şi-a lipit buzele de urechea lui Şurik:

— Spune-i Verusiei c-o să vin... Aşteaptă-mă, da?

Ele au intrat pe culoar, Maria a întors capul făcând mult timp cu mâna.

Apoi Şurik s-a întors pe acelaşi drum cu autobuzul. Era foarte prost-dispus. Voia să ajungă cât mai repede acasă la mama. Se gândea cu plăcere că vor fi iarăşi numai ei doi, că nu se va mai trezi la şapte dimineaţa s-o tragă după el pe Maria adormită prin troleibuze şi în metrou... Se simţea frânt de oboseală şi-i era tare somn.

„Trebuie s-o trimit pe Verusia la sanatoriu”, şi-a spus aţipind pe un loc din spatele autobuzului înţesat de lume.

Maria şi Lena au zburat la Paris. Tot drumul n-au făcut decât să stea îmbrăţişate.

Maria a acceptat să se dezbrace de palton, în schimb, n-a vrut să-şi scoată căciula nici în ruptul capului. Hotărâse să se despartă de paltonul şi căciula cumpărate la Lumea copiilor abia peste cinci ani. Atunci va scrie ultima ei scrisoare la Moscova anunţând că a fost primită într-o trupă de balet din New-York. Apoi Maria şi părinţii ei îşi vor pierde urma definitiv...

54

Absenţa Mariei a avut un efect stereoscopic: a fost resimţită şi mai acut împreună cu absenţa Elizavetei Ivanovna, ascunsă undeva în spate şi revenită acum în prim-plan. Exact ca în urmă cu zece ani, când Vera dăduse peste lucrurile rămase orfane ale mamei, a scos acum de prin cotloane ba o agrafă uitată, ba o bentiţă sau o şosetă veche de-a Mariei şi a remarcat imediat cum călimara mamei (de fapt era a tatălui, Korn) din marmură gri şistoasă cu căpăcele de bronz înnegrit, rămăsese tot acolo pe birou, în spatele căruia se înălţa altădată silueta ei masivă care, după cum îşi amintea, semăna din ce în ce mai mult cu Ecaterina cea Mare. Iar fotoliul, în care Mariei îi plăcea să le facă culcuş păpuşilor,adăpostise altădată trupul voluminos al Elizavetei Ivanovna. Acum nu una, ci două fantome umblau prin casă. Tristă şi deprimată, Vera stătea în fotoliu, în faţa televizorului deschis, fixând ecranul cu ochii înspăimântător de imobili.

Şurik prevăzuse că mama va suporta greu plecarea Mariei, dar nu se aşteptase la o reacţie atât de catastrofală. Se schimbase mult şi în ceea ce îl privea pe el: evita întâlnirile lor obişnuite în*tête-à-tête* la ceaiul de seară, nu se mai lansa ca de obicei în discuţii despre Mihail Cehov sau despre Gordon Craig. Nu-l întreba nimic, nu-i cerea nimic. Şurik a bănuit în cele din urmă că schimbarea asta e legată nu numai de pierderea

Mariei, că e şi un alt motiv la mijloc care a făcut să se răcească în mod straniu relaţiile dintre ei.

Motivul exista într-adevăr: Vera nu putea să uite şocul pricinuit de episodul nocturn surprins de ea. Încerca să găsească o explicaţie purtării îngrozitor de necuviincioase, dar se zăpăcea şi mai tare: dacă Şurik o iubeşte pe Lena, de ce a plecat ea... Dacă n-o iubeşte, ce căuta ea goală în camera lui... Dacă ea nu-l iubeşte, de ce în ajunul plecării la bărbatul pe care îl iubeşte... Dacă ea îl iubeşte în orice condiţii, de ce au pus la cale divorţul şi au lipsit-o pe Maria de un mare viitor...

Întorcându-se acum la programul lui obişnuit de muncă după cinci ani de caznă cu şcoala Mariei, Şurik se trezea din somn exact la ora când trebuia să se ducă s-o ia pe fată de la şcoală.

Îşi pregătea terciul de hrişcă — cinci minute de când începe să fiarbă, după reţeta bunicii — când a intrat mama şi s-a aşezat pe locul ei obişnuit. Şi-a pus mâinile în faţă cruciş şi a spus încet, abia auzit:

—Trebuie totuşi să-mi explici...

Şurik n-a priceput la început ce explicaţii vrea Vera de la el. Când a priceput în sfârşit, a încremenit cu mâna deasupra terciului, cu ochii cât cepele. Avea obiceiul ăsta încă din copilărie: îşi holba ochii când nu înţelegea ceva.

— Ce să-ţi explic?

—Nu înţeleg ce fel de relaţii ai tu cu Lena. Nu te-aş întreba, dacă la mijloc n-ar fi Maria. Spune-mi, ai iubit-o pe Lena?

Vera l-a privit necruţător. Îi cerea socoteală. Lui i-a apărut în faţa ochilor clanul comunist al Lenei. S-a strâns în el ca un arici: îi venea greu să-i explice mamei. Nu era în stare să-şi explice nici măcar lui însuşi.

— Despre ce fel de relaţii vorbeşti, Verusia? N-a fost nimic între noi. Tu ai primit-o în casă pe Maria, iar ea, adică Lena, venea s-o vadă. Nu văd nimic altceva, a bălmăjit el.

— Nu, nu, Şurik. Faci ca şi cum n-ai înţelege. Nu sunt chiar aşa de bătrână, am trecut şi eu prin multe... Ştii doar că pe mine şi pe tatăl tău ne-au legat douăzeci de ani de...

A ezitat căutând cuvântul şi găsind unul potrivit şi nepretenţios a spus:

— ...de dragoste.

— Cum de ţi-a venit comparaţia asta, *mamocika*? a făcut el uluit. N-a fost nimic între mine şi Lena, sau ceva care să semene a ce spui tu, nici măcar pe departe. Doar ştii toată

istoria. Alia Togusova m-a rugat, Lena era atunci însărcinată, Enrique ăsta... N-a fost nimic între noi...

Verei i s-a făcut ruşine în momentul ăsta pentru fiul ei. A lăsat ochii în jos, spre masă, şi a spus încruntată:

— Nu-i adevărat, Şurik, eu ştiu că între voi a fost ceva...

— Despre ce vorbeşti, mamă? N-a fost nimic între noi. A fost pur şi simplu aşa, asta nu înseamnă nimic.

Ah, beznă a ignoranţei! Ah, gust amar al dezamăgirii! M-am înşelat, ce ruşine! Şurik, băiatul meu drag, apropiat, înţelegător, delicat! Tu eşti acela? Vera se suia pe caii cei mari:

— Cum? Ce spui tu acolo? Marea taină a iubirii nu înseamnă nimic?

— Verusia, n-am vrut să spun asta, altceva am vrut să spun... a început să bălmăjească Şurik simţind că se pierde cu totul...

Lena asta, a dracului treabă! Şi el care nici măcar n-a vrut... Şi ea... atâta a tremurat de frică înainte de plecare, că a trebuit s-o liniştească...

— Asta-i cinism, Şurik! Cinism îngrozitor!

Vera privea pe deasupra lui Şurik, pe deasupra lumii ăsteia netrebnice şi chipul ei era atât de însufleţit, atât de frumos, încât lui Şurik i s-a tăiat respiraţia: cum a putut el s-o insulte cu vorbele lui tâmpite? Doar se străduise toată viaţa să nu se întâmple aşa ceva în casa lor, în preajma Verei... Ce prostie de neiertat!

— Legăturile trupeşti îşi găsesc justificarea într-o relaţie spirituală, altfel omul nu s-ar deosebi cu nimic de animal. Nu poţi să pricepi asta, Şurik?

Vera şi-a pus cotul pe masă şi s-a sprijinit în bărbie.

— Înţeleg, *mamocika*, înţeleg, s-a grăbit să răspundă Şurik. Dar înţelege şi tu că relaţiile spirituale, iubirea şi toate astea sunt rare, nu sunt pentru toată lumea. Oamenii obişnuiţi sunt cu picioarele pe pământ... Ăsta nu-i cinism, asta-i viaţa... şi atât. Tu eşti cea foarte specială, iar restul, majoritatea oamenilor, trăiesc cu picioarele pe pământ şi n-au nici cea mai mică idee despre ce tot spui tu acolo...

— Ah, ce vorbe aiurea, i-a întors-o Vera mâhnită şi indignată în acelaşi timp.

Dramatismul din vorbele ei a scăzut însă în intensitate şi discuţia a luat-o pe un făgaş acceptabil. Iritarea dată de sentimentul acut al ofensei s-a înmuiat, a revenit la starea normală de echilibru... În adâncul sufletului ei, Vera nu se

considera un om chiar obişnuit şi a avut confirmarea din partea lui Şurik. Dar se vede treaba că nici el nu era un om chiar aşa obişnuit din moment ce Vera a ţinut să-l încurajeze:

— O să înţelegi tot într-o bună zi. O să întâlneşti adevărata iubire şi abia atunci o să înţelegi...

Conflictul era aproape epuizat. Verei îi rămăsese doar o urmă vagă de dezamăgire în privinţa lui Şurik, dar, pe de altă parte, dovezile lui de slăbiciune o făcuseră să fie mai îngăduitoare cu el şi cu cei din generaţia lui nefericită care nu are acces la ideile înălţătoare. Cât despre Şurik, acesta îşi triplase zelul cu care se străduia să-i facă mamei viaţa mai uşoară: i-a cumpărat un televizor nou, un pick-up minunat şi un uscător de păr. Simţea că, odată cu plecarea Mariei, plecase şi energia specială transmisă de mica mulatră. Simţea că Vera cade în melancolie, că îi scade interesul pentru viaţă: se întâmpla din ce în ce mai des să lipsească de la premiere, să renunţe încetul cu încetul la cercul de teatru. O părăsise entuziasmul şi, de la plecarea Mariei până la sfârşitul anului şcolar, când cursul înceta pe timpul vacanţei, îşi impusese doar de câteva ori să coboare la subsol. În sezonul următor lecţiile nu au mai fost reluate şi în felul acesta a luat sfârşit ultima acţiune în folosul comunităţii a răposatului Marmeladă.

55

Adevărata iubire, pe care i-o prorocise Vera lui Şurik, a trecut ca glonţul pe lângă el şi l-a nimerit pe Jenia, prietenul lui. Deşi, pare-se, îl mai vizitase o dată, demult, luând chipul Allocikăi. Dar cum să pui bază, într-o asemenea problemă, pe raţiunea superioară, pe logica obişnuită sau, cu atât mai puţin, pe echitate. Şurik observase de ceva vreme că nu prea se simte în apele lui, că atmosfera e încărcată şi plină de tăceri sumbre în apartamentul minuscul de două camere al lui Jenia şi al Allei, construit cu mari eforturi de cele două familii. Jenia se pregătea să-şi susţină disertaţia, rămânea până târziu la serviciu aplecat peste centrifugele şi calculele lui, ajungea acasă târziu şi se culca urgent, neglijându-şi nu numai soţia şi fiica, dar şi orele de masă. Tânăra pereche locuia departe de tot, în raionul Otradnoe, nu aveau telefon şi, când Şurik se ducea pe la ei sâmbăta sau duminica seara, le găsea tot mai des acasă doar pe Alla, tristă, şi pe Katia, veselă. Şi nici urmă de Jenia.

Jenia a fost cel care a lămurit situaţia: l-a sunat pe Şurik, i-a propus să se întâlnească în centru şi, stând la masă într-o cafenea ca vai de ea de pe strada Sretionka, i-a vorbit despre adevărata iubire care se năpustise asupra lui chiar la locul de muncă. Cu un limbaj oarecum diferit de cel folosit de Vera Aleksandrovna, i-a făcut cunoscută cu aproximaţie ideea pe care o împărtăşea şi mama lui: despre sentimentul înălţător care are la bază apropierea spirituală şi interesele comune. În ceea ce priveşte apropierea spirituală, aceasta nu se poate povesti în cuvinte. Cât despre interesele comune, acestea se aflau în domeniul producţiei de lacuri şi vopsele: aleasa lui Jenia era în acelaşi timp şefa lui de laborator şi conducătoarea disertaţiei lui. Noua tehnologie de fabricare a coloranţilor acrilici i-a demonstrat convingător că prima lui iubire adevărată, pentru Allocika, nu fusese îndeajuns de adevărată.

Şurik şi-a ascultat binevoitor prietenul, dar n-a prea înţeles în ce constă esenţa dramei prezentate de acesta: de ce o iubire trebuie să stea în calea celeilalte iubiri? Alla e aşa de drăguţă, de grijulie, iar micuţa Katia e o minune... Ei şi, ce-i cu asta? Dacă a apărut şi chimista, înseamnă că Jenia trebuie să-şi organizeze viaţa în aşa fel încât să nu se incomodeze una pe cealaltă. Ce rost îşi au văicărelile astea ridicole?

— Pricepi, Şurik, nu mai e pe gustul meu, a continuat Jenia să-şi dezvolte ideea.

— Cine? a întrebat Şurik neînţelegând. Ce fel de gust?

— Îţi spun că, în general, Alla nu e pe gustul meu. Mi-au plăcut întotdeauna fetele voinice, sportive. Aşa, în genul Lenei Stovba. Alla cu fundul ei şi cu părul ăla câlţi...

— Ce tot spui, Jenia? a întrebat nedumerit Şurik. Despre ce fel de gen e vorba în general?

— Fiecăruia îi place un anumit gen de fericire, pricepi? Unuia îi plac blondele grase sau, dimpotrivă, brunetele slabe. La noi în laborator e unul, prima lui nevastă e buriată şi a doua e coreeancă. Trage la asiatice, a explicat Jenia teoria lui deloc complicată.

Şurik, altfel blând din fire, şi-a ieşit din sărite:

— Jenia! Nu cumva ţi-ai pierdut minţile? Spui numai prostii. Când te-ai îndrăgostit de Alka habar n-aveai de niciun gen, nu-i aşa? Te-ai îndrăgostit, te-ai însurat, aţi făcut un copil. Şi, hodoronc-tronc, vii să-mi spui acum că a apărut nu ştiu ce gen de femeie! Te-ai făcut cu altă muiere şi i-o tragi pe ascuns, bun, da’ cu ce-i vinovată Alka? Te-ai culcat cu una, acum te culci cu

alta. Bună treabă! Mi se face milă de Alka, ea suferă... Ce vină are ea că ai descoperit un alt gen de fantezie?

Jenia s-a crispat doar şi a dat din cap:

— Of, Şurik, nimic nu înţelegi. Nu numai că nu-mi vine să mă culc cu ea, da' nici să vorbesc nu-mi vine. Numai prostii spune. E o nulitate. N-o iubesc şi pace. Iubesc altă femeie. Mă despart de Alka orice ar fi. Nu mai vreau să trăiesc cu ea. O să-ţi fac cunoştinţă cu Inna Vasilievna şi o să pricepi totul.

Jenia a turnat restul de vin în pahare. A băut. A băut şi Şurik.

— Să mai comand? a întrebat Jenia.

Vinul se terminase, discuţia nu.

— Bine, fie, a acceptat Şurik.

Chelnerul bătrân cu mutra acră le-a mai adus o sticlă de vin roşu.

— Tu n-ai probleme Şurik, ai iubite cu duiumul şi n-o iubeşti pe niciuna. Ţie nu-ţi pasă. Eu nu pot aşa, i-a explicat Jenia în ce constă felul lui de a fi foarte special.

Şurik a făcut o mutră tristă:

— Şi mama spune că sunt cinic. Sunt cinic mai mult ca sigur. Numai că mie mi-e milă de Alka...

— Foarte bine, n-ai decât să-i plângi de milă, s-a crispat Jenia. Asta-i şi trebuie, să-i plângă lumea de milă. Pe faţa ei citeşti toată durerea lumii. Boceşte pentru orice fleac... De Inna Vasilievna nu ţi se poate face milă, aşa-i omul ăsta. Ei, dimpotrivă, i se înmoaie inima de mila oricui.

Şurik s-a uitat la Jenia: era slab, faţa îi era palidă-albăstruie. Cârlionţii roşcaţi i se cam tociseră şi se împuţinaseră, îi apăruse deasupra frunţii un început de chelie pufoasă. Bărbia era plină de stoluri de bubuliţe, ca la adolescenţi, apărute în locurile unde se tăiase cu briciul. Haina şi cravata, aceleaşi pe care le purta de obicei, îl făceau să semene cu un mic funcţionar din provincie venit în delegaţie în capitală, în plus, pe cravata bleu se lăbărţa o pată brun-roşcată de Saperavi... Şurik a vrut să-l întrebe: „Şi de tine i s-a făcut milă?”, dar s-a abţinut... I se făcuse milă de Jenia.

S-au revăzut două luni mai târziu la ziua de naştere a Katiei. Împlinea cinci ani. Între timp, Jenia se mutase la genul lui de femeie şi făcuseră deja toate formele pentru divorţ. În jurul mesei desfăcute stăteau în formaţie completă bunicele şi bunicii Katiei, uniţi toţi în aceeaşi durere pricinuită de divorţul care bătea la uşă, două prietene ale Allei şi Şurik. Alla făcea

naveta de la bucătărie la masa pusă, în timp ce Jenia, după ce a stat un sfert de oră cu invitaţii, s-a retras să frunzărească nişte cărţi.

Eroina zilei era ameţită de atâtea daruri şi preocupată să le ţină pe toate în braţe. Până la urmă, Şurik a luat o faţă de pernă de pe divan, a strâns toate jucăriile în ea, i-a dat Katiei sacul şi a luat-o în cârcă. Fetiţa scotea ţipete stridente, dădea din picioare şi nu voia cu niciun chip să se dea jos. A ţinut-o Şurik în cârcă până când a venit vremea de culcare. Katia a început să urle că vrea s-o aşeze Şurik în pat, aşa că el n-a avut încotro şi s-a aşezat lângă ea pe pat în camera mică.

După ce şi-a luat o nouă porţie de cărţi, Jenia a plecat primul, după el au plecat pe rând şi celelalte rude. Lui Şurik i s-a părut de câteva ori că fetiţa doarme, dar de fiecare dată când dădea să plece, Katia deschidea ochii şi spunea autoritară: „Nu pleca!”

Alla a intrat de două ori să arunce o privire. Îşi condusese deja prietenele, spălase vasele şi îşi schimbase hainele, îşi scosese pantofii cu toc cui şi bluza roz, îşi pusese papucii de casă şi un tricou bleu. Şurik a reuşit s-o şteargă de lângă Katia adormită şi a nimerit direct în braţele Allocikăi care îl aştepta. Nici vorbă de îmbrăţişări la început, doar văicăreli amarnice şi rugăminţi fierbinţi să-i explice ei de ce i se năruise viaţa în aşa hal şi ce să facă ea acum. Şurik a tăcut aprobând-o binevoitor, dar, după cum se pare, nici nu i se ceruse ceva anume. Rugăminţile au fost înlocuite cu tânguieli, ochii s-au umplut de lacrimi, lacrimile s-au uscat, apoi au început iar să curgă. Se apropia ora unu, asta însemna că nu mai avea cum să plece de aici până dimineaţa, pentru că autobuzele se retrăseseră şi, de găsit un taxi, avea şanse la fel de mari cu şansa să prindă pasărea de foc prin locurile astea uitate de lume.

În timpul ăsta, Allocika plângea din ce în ce mai amarnic şi se dădea tot mai aproape de Şurik trezindu-se în cele din urmă în braţele lui de prieten săritor la nevoie. Ea îşi continua monologul, iar Şurik nu putea să-şi dea seama ce anume aşteaptă de la el femeia asta plânsă toată. N-avea niciun sens să se grăbească şi, până una alta, îi mângâia pudic smocul de păr moale de la ceafă, lăsându-i libertatea să spună clar şi răspicat ce vrea. Ea s-a mai văicărit încă douăzeci de minute, dar mult mai dezlânat, şi a sfârşit prin a-i desface nasturele al doilea de sus de la cămaşă. Mâinile ei mici frigeau, atingerile lor erau convingătoare, avea o gură mare plină de salivă

dulceagă şi talia subţire ca gâtul urciorului... Ştia Şurik ce ştia. Fiecare femeie are ceva special, ceva numai al ei... „E clar că şi Allocika are ceva cu totul şi cu totul aparte: nu şi-a întrerupt o clipă monologul început aseară.” La asta medita Şurik ieşind din casa Allocikăi în zorii zilei.

„Fată drăguţă”, continua el să mediteze aşteptând autobuzul ... „A fost nedrept Jenia că a părăsit-o, n-avea niciun motiv. Şi Katia e aşa de simpatică. Ar trebui să trec pe la ele măcar din când în când...”

56

Valeria avea, aşa cum avusese şi Elizaveta Ivanovna la vremea ei, o agendă strict personală de care se folosea numai ea şi în care strânsese la un loc persoanele de care avea nevoie în toate împrejurările vieţii. Agendei îi plăcea să se deschidă singură la litera „D”— doctori. Erau acolo câteva pagini pline cu nume. În ultima vreme, cel mai important s-aîntâmplat să fie cardiologul Ghenadi Ivanovici Trofimov, o veche cunoştinţă, de care se cramponase Valeria cu douăzeci de ani în urmă când inima îi bătea cu putere. Ghenadi Ivanovici venea în vizită o dată, de două ori pe an la sărbătorile importante pentru Valeria: venea la Crăciunul catolic cu un curcan uriaş ales după mărimea cuptorului şi la ziua ei de naştere, pe care Valeria o sărbătorea numai cu dulciuri, preparând torturi cu frişcă şi fructe proaspete. Atât timp cât au mai ţinut-o picioarele.

Valeria nu renunţase nici măcar acum la curcan. Ascultând îndrumările ei, Şurik îndesa în curcan carne tocată şi condimente şi, timp de şase ore, alerga din cameră la bucătărie să încingă focul, să acopere sau să descopere diverse părţi din corpul curcanului. Cât despre torturi, Valeria începuse să le comande la restaurant: după tratative îndelungate cu şefii de la administraţie şi bucătarii, i se aduceau acasă adevărate opere de artă, iar oaspeţii se mirau de fiecare dată cum de reuşeşte să obţină asemenea rezultate excepţionale fără să iasă din casă.

Lui Ghennadi Ivanovici nu-i plăceau torturile pregătite la restaurant şi, deşi era mare iubitor de dulciuri şi mânca imediat tot ce i se oferea, evoca de fiecare dată torturile de neuitat pe care le prepara Valeria cu mâinile ei.

La ultima aniversare a zilei ei de naştere, Ghenadi Ivanovici a venit târziu, n-a gustat din prăjituri, a stat mai mult decât ceilalţi musafiri, i-a cerut Valeriei să se dezbrace şi a consultat-o cu atenţie. I-a pipăit mâinile, picioarele şi a încruntat din sprâncene. Peste două zile a venit cu un ecograf portabil, a examinat îndelung panglicile albăstrui scuipate de aparatul de metal şi i-a spus Valeriei că o s-o interneze trei săptămâni în secţia lui pentru că inima îi funcţionează în condiţii dificile şi trebuie ajutată puţin.

Valeria, care îşi petrecuse jumătate din copilărie prin spitale şi suferise un şoc puternic la ultima operaţie, a refuzat categoric. Ghenadi Ivanovici a insistat. Spitalul unde lucra era mai mult decât vechi, era străvechi, cu scări somptuoase, cu tavane foarte înalte şi cu saloane pentru douăzeci de bolnavi. Ghenadi Ivanovici i-a promis că îi va găsi un loc într-o rezervă şi că îi va aduce o infirmieră special pentru ea.

—Sviatoslav Richter a stat în rezerva asta, a stat şi Arkadi Raikin, iar tu faci mofturi.

Valeria a acceptat: i s-a promis că va sta în lux, iar ei îi plăcea luxul. Şi unde mai pui că Richter şi Raikin nu-s proşti deloc, nu se duc ei într-un loc mizerabil...

Valeria s-a pregătit pentru spital trei zile în cap, aşa cum făcea pe vremuri când pleca în staţiune: Nadiuşa, servitoarea, a dus chimonoul la spălătorie să fie curăţat de urgenţă, a spălat şosetele de lână până le-a albit, a spălat şi a uscat pe o ramă specială şalul subţire. Valeria a strâns într-o cutie cosmeticele, în alta medicamentele, Şurik a aşezat în teancuri mici cărţile conform listei alcătuite îndelung şi minuţios de Valeria. A trebuit chiar să se ducă la biblioteca de literatură străină şi să ia de acolo nişte romane poliţiste americane în poloneză şi nişte poeme poloneze scrise înainte de război, pe care Valeria îşi pusese în gând să le traducă încă din tinereţe.

Tot acum a încercat, ajutat de un angajat plătit de la service-ul auto, să pună pe roate Zaporojeţul care ruginea cuminte în curte de doi ani şi mai bine, dar rezultatul a fost prea puţin satisfăcător: motorul pornea, duduia, dar maşina nu se mişca din loc...

Lunea următoare, Şurik a coborât şi a încărcat într-un taxi cele două cutii cu lucrurile trebuincioase pentru confortul şi luxul Valeriei, apoi pe Valeria în persoană. Au aşteptat-o la camera de primire a bolnavilor, au aşezat-o într-un cărucior şi au dus-o în secţie. Şurik a urmat-o, ţinând în mâini cutiile, în

papucii de spital care îi cădeau din picioare. Toate regulile fuseseră atât de flagrant şi chiar ostentativ încălcate, încât surorile au început să şuşotească între ele: Cine o fi asta? A cui nevastă sau mamă o fi? Nimeni n-a putut răspunde însă la întrebare. Se ştia doar că sunase chiar Timofeev şi ceruse să fie scutită de formalităţile obişnuite...

Valeria s-a instalat în patul înalt, după ce îl întorsese în aşa fel încât să fie cu faţa la fereastră: afară bătrânul parc începea să se trezească după iarnă.

— Ia uite, Şurik, ce se vede prin fereastră! Nu mai vreau să plec de aici...

Şurik a mutat noptiera la dreapta Valeriei, a pus cele două cutii ca ea să-şi poată aranja sticluţele şi borcănaşele, a sărutat-o pe obraz şi i-a promis că vine pe seară. I-au dat imediat un permis de intrare permanent. De altfel, numele lui Timofeev funcţiona la fel de bine ca permisul.

— Şi te rog să nu-mi aduci nimic până nu-ţi voi cere eu, a strigat Valeria în urma lui Şurik.

El s-a întors:

— Poate vrei un suc de fructe sau nişte apă minerală?

— Bine, apă minerală, a acceptat Valeria.

Lunea, medicii din secţie se adunau de obicei pentru raportul de gardă, iar cum vizitele nu durau mai puţin de o oră şi jumătate, abia după ora douăsprezece s-a deschis uşa şi rezerva s-a umplut de o mulţime de halate albe. O parte dintre medici au rămas pe culoar.

— Dragi colegi, iat-o pe Valeria Adamovna, o prietenă veche de când lumea şi pământul. Valeria Adamovna, faceţi cunoştinţă cu colega mea, Tatiana Evghenevna Kolobova, lucrăm împreună de douăzeci şi cinci de ani. E medicul care se va ocupa de dumneata... Aşa că facem analize, un consult general complet... le facem pe toate şi pe urmă vom decide cum vă putem ajuta...

Ghenadi Ivanovici a vorbit pătruns de vorbele lui, iar, la sfârşit, s-a aplecat spre ea şi i-a făcut cu ochiul. În acel moment, neliniştea şi urâtul, care o copleşiseră pe Valeria văzând tot formalismul ăsta medical, s-au risipit cât ai clipi din ochi. I s-a părut că până şi Tatiana Evghenevna, la o privire mai atentă, e o femeie de treabă, deşi la prima vedere i se păruse că seamănă cu un dihor...

Medicii s-au îngrămădit pe culoar, dar deocamdată nu aveau despre ce să discute. Tatiana Evghenevna şi-a notat să-i

pună o perfuzie. Ghenadi Ivanovici a făcut un semn cu mâna şi toţi au pornit după el spre salonul următor...

Iar Valeria s-a pomenit luată pe sus de vârtejul vieţii de spital: a venit o fată de la laborator şi i-a luat sânge din deget şi din venă, i-a lăsat o sticluţă pentru urină. Apoi au dus-o în cărucior la radiologie, i-au făcut radiografii pentru articulaţiile şoldurilor, i-au examinat toate organele acolo unde puteau ajunge cu mâna. Pe Valeria o ungea pe suflet atenţia asta specială. Luase cu ea cutia plină cu ciocolată străină şi cu tot felul de cosmetice primite în dar şi a dăruit la rândul ei toate nimicurile astea medicilor şi surorilor. Au fost toţi încântaţi şi i-au zâmbit, iar ea s-a felicitat că adunase din timp toată grămada de suveniruri şi că acum se simte o persoană importantă, şi nu o rudă săracă. Mai mult decât atât, s-a întâmplat ceva neobişnuit care i-a făcut plăcere: pe unul din cabinete era scris „I.M. Mironaite”. A reieşit că doctoriţa cu numele ăsta era de fel din Wilno şi, culmea, era rudă de departe cu răposata Beata. Au convenit ca Inga Mihailovna Mironaite să treacă pe la rezerva ei să schimbe amintiri din vremea de demult... Lucrurile s-au aranjat minunat în spital, toată lumea era amabilă şi atentă...

Cina i-au adus-o în cameră: peşte fript şi piure de cartofi. Valeria a mâncat peştele, de piure nu s-a atins. Ceaiul era de nebăut şi a decis să-l aştepte pe Şurik, el o să fiarbă apa cu fierbătorul şi o să-i prepare ceaiul delicios cu elefanţi...

La scurt timp a venit sora Nonna, şi ea fată tare drăguţă, cu părul aranjat frumos. Valeria a decis imediat să-i dea cadou acul franţuzesc de prins părul, o minune nu alta. Nonna a adus stativul pentru perfuzie. Era soră experimentată, a găsit vena cu uşurinţă, a deschis valva perfuzorului şi a ieşit spunând că se întoarce repede. Picăturile cădeau rar, Valeria a început să le numere, apoi a furat-o somnul. Şurik promisese că vine pe la opt, trebuia să apară dintr-un moment în altul. Întârziase din cauza apei minerale. Valeria bea numai Borjom, dar nu găsise la magazinele din staţia Belorusskaia, aşa că a trebuit să meargă în centru. La nouă fără un sfert urca pe scările de la intrarea în spital cu două sticle de Borjom în mână, sărind peste trepte. A ajuns în fugă la uşa rezervei...

În clipa aceea Valeria s-a trezit din starea plăcută de somnolenţă, a deschis larg ochii şi a îngânat nedumerită:

— Ooo, simt că mă duc...

Şurik a deschis uşa exact în momentul acela şi i s-a părut că Valeria îi spune ceva.

— Bună seara, micuţa mea Valeria! a spus el voios.

Valeria nu i-a răspuns. Se uita în direcţia lui cu ochii dilataţi, iar buzele roşii ca zmeura se rotunjiseră formând un „o” mic.

El nu s-a lămurit niciodată dacă îl văzuse în ultima ei clipă de viaţă, sau văzuse altceva mult mai răscolitor...

57

Cei trei lituanieni au apărut nu se ştie cum şi de unde: două femei fără vârstă, rumene ca ţărancele şi un bătrânel cu pielea rozalie, fină şi cu dinţi falşi de plastic.

Au sosit când Şurik se afla singur în camera Valeriei la două zile după ce murise şi se uita prosteşte la măsuţa ei de toaletă lipită de pat, încărcată cu flaconaşe cu lac de toate culorile şi tubuleţe cu creme. O aştepta pe Sonia, prietena Valeriei poreclită Genghis Han, ca să găsească o hârtie oficială fără de care înmormântarea s-ar complica şi mai mult: era vorba de o hârtie de la administraţia cimitirelor, un certificat de proprietate pentru mormântul unde era îngropat tatăl Valeriei.

Şi uite că în locul Soniei intraseră trei necunoscuţi, aproape străini, pentru că ruseşte vorbea numai bătrânelul. Acesta şi-a spus numele abia şoptit şi nedesluşit, apoi a arătat înspre femei: iată-le pe Filomena şi Ioanna.

— Sunteţi prietenul Valeriei, mi-a vorbit de dumneavoastră, a spus bătrânelul sugându-şi dinţii puşi prost.

Abia acum s-a lămurit Şurik, că bătrânelul este preotul catolic la care Valeria fusese cândva în Lituania, în adâncul pădurilor, într-o zonă uitată de lume unde se stabilise după zece ani de lagăr.

Domenic, şi-a amintit Şurik numele lui. Stătuse în lagăr învinuit că e naţionalist lituanian. Valeria îi mai spusese că e om cultivat, că studiase la Vatican, că fusese pe urmă misionar undeva în Extremul Orient, în Indochina sau cam aşa ceva, că vorbeşte chineza şi malaeza şi că se întorsese în Lituania cu puţin timp înainte de război...

— Intraţi vă rog... Cum de aţi aflat?

Bătrânelul a zâmbit:

— Cel mai greu de îndurat sunt ultimii doisprezece kilometri pe jos până în cătun. Să suni de la Moscova la Vilnius îţi trebuie cu totul trei minute. A telefonat cineva de-al nostru, o

lituaniancă. Cei de acolo au sunat la Şiauliai şi aşa mai departe...

Vorbea molcom, îşi căuta cuvintele. Şi în timp ce vorbea, şi-a scos scurta ţărănească, bluza împletită de lână, le-a ajutat pe însoţitoarele lui să se dezbrace, a deschis sacul de voiaj şi a scos din el ceva alb învelit în celofan. Mişcările îi erau sigure, trădau un om care ştie ce vrea, ale lui Şurik erau încete şi dezlânate.

—Am venit să ne luăm rămas-bun de la Valeria. Uşa asta are zăvor nu-i aşa? Vom celebra o mesă pentru Valeria. Se poate?

—Se poate face asta într-un apartament? s-a mirat Şurik.

— Se poate face oriunde. În închisoare, într-o celulă, la fabrică, într-un depozit de cherestea, o dată am făcut slujba la colţul roşu cu Lenin.

Preotul a început să râdă, a ridicat mâinile cu palmele în sus, a privit spre tavan şi a spus:

— Cine să ne împiedice?

A zbârnâit iar soneria instalată cândva de Şurik chiar în cameră.

— E prietena Valeriei, i-a anunţat prevenitor Şurik.

S-a dus să deschidă.

Lituaniencele, care până acum nu scoseseră niciun cuvânt, i-au şoptit ceva preotului, dar acesta a făcut un gest vag cu mâna şi ele au tăcut. Şurik a revenit cu Sonia.

— Ea e Sonia, prietena Valeriei. Domenic... Şurik s-a întrerupt puţin încurcat.

— Cum e corect, părintele Domenic?

— Mai corect e frate. Fratele Domenic... a zâmbit cu căldură, prieteneşte.

— Aşa deci, sunteţi fratele Valeriei, a spus bucuroasă Sonia.

— Într-un anumit sens, da.

Lituaniencele priveau numai în podea, iar când îşi dezlipeau privirea din podea, se uitau una la alta şi atât. Şurik şi-a dat seama brusc că oamenii ăştia există ca un singur organism, se înţeleg unul pe celălalt aşa cum un picior se înţelege cu celălalt când e vorba să fugă sau să sară...

— Valeria a fost sora noastră, ca să spunem aşa. Noi am venit aici să ne luăm rămas-bun, să celebrăm aici o mesă. Vă sperie lucrul ăsta? Puteţi să nu rămâneţi, după cum puteţi să şi rămâneţi. Cum doriţi. Atâta vă rog doar, să nu spuneţi altor persoane.

— Pot să rămân? Dacă nu vă deranjez... numai că nu sunt catolică, sunt rusoaică...

Sonia transpira de emoţie.

— Nu văd niciun impediment, a spus părintele dând din cap a încuviinţare şi a început iar să cotrobăie în sacul de voiaj.

— Haideţi mai întâi să vă fac un ceai. De mâncare sunt fel de fel de... Valeria are întotdeauna frigiderul plin... a propus Şurik.

— Vom mânca după. Mai întâi să facem slujba.

Preotul a scos din pachet un halat alb cu glugă, s-a încins cu o funie subţire şi şi-a pus în jurul gâtului o bucată de pânză aurită. Erau veşmintele dominicanilor — sutana şi stola. Femeile şi-au pus pe cap un fel de bonetă cu boruri albe. Şi s-au transformat cât ai bate din palme din nişte oameni simpli cu figuri de ţărani în nişte personaje însemnate şi deosebite, care nu se potriveau deloc cu ceilalţi, vorbeau cu un accent care nu mai era marca Lituaniei provinciale, ci, dimpotrivă, a lumii celeste, iar în rusă vorbeau cumva de foarte sus, coborând spre sărmana lume păcătoasă de aici...

—Măsuţa de toaletă e foarte bună, luaţi tot ce se află pe ea.

Şurik s-a repezit să adune bibelourile Valeriei şi să le pună pe pervazul ferestrei. Părintele a aruncat o privire rapidă, a reperat în maldărul de flaconaşe crucifixul de fildeş, l-a luat în mână şi l-a îndreptat spre lumina venită de la fereastră: crucifixul avea o nuanţă ciudată, rozalie, mai ales picioarele Mântuitorului. Nu ştia că e de la rujul de buze...

Au tras storurile, au închis uşa şi au aprins lumânările. Pe măsuţa de toaletă au aşezat crucifixul alături de o cană şi o farfurioară de sticlă.

—*Salvator mundi, salva nos!* a pronunţat fratele Domenic.

Asta nu mai era lituaniana, limbă în care era permis să se ţină slujba de mai bine de zece ani. Era limba latină. Şurik i-a recunoscut imediat rădăcinile puternice şi, în timp ce se bucura că o recunoscuse aşa de uşor, având senzaţia ciudată ca e suficient să se concentreze puţin ca toate cuvintele până la ultimul să-şi dezvăluie sensul, a răsunat un cânt dulce. Nu era voce de femeie sau de bărbat, era chiar vocea îngerilor, de asta nu avea nicio îndoială. Femeile astea urâte şi bătrâne, cu obrajii îmbujoraţi şi cu bonetele şi fustele lor lungi de sub care se zăreau picioarele enorme în galoşii grosolani, au început să cânte:

— *Libera me, Domine, de morte aeterne...*

Sensul cuvintelor ieşea într-adevăr la lumină: Domnul a eliberat de moarte. Nu era clar cum a făcut lucrul ăsta, dar Şurik a înţeles în modul cel mai limpede cu putinţă că moartea există numai pentru cei vii, iar pentru morţii care au trecut pragul acesta ea nu mai există. Nu mai există nici suferinţă, nici boală, nici infirmitate. Şi a mai înţeles că oriunde îşi face veacul acum partea aceea în care sălăşluia inima Valeriei — aceea care era atât de radioasă şi uşuratică ea se mişcă fără cârje, ba mai degrabă dansează cu picioarele ei delicate, fără cicatrici, fără umflături, poate chiar zboară sau pluteşte, şi chiar ar fi bine să fie aşa. Ar putea să nici nu creadă că se întâmplă aşa — Şurik nu se gândise niciodată la ce se întâmplă pe urmă, după moarte —, dar ascultând cântecul tihnit al celor două lituanience bătrâne şi glasul reţinut de bariton al bătrânului rumen la faţă şi cu proteza fixată prost, s-a convins că, dacă există cântecul ăsta şi cuvintele astea latineşti al căror sens e de nepătruns, atunci şi Valeria scapă de cârje, de cuiele de fier înfipte în oase, de cicatricele grosolane şi de toată povara trupului flasc de care îi fusese ruşine în ultimii ani...

Ascunsă într-un colţ, între divan şi dulap, Sonia vărsa lacrimi în tăcere.

Ziua următoare a fost înmormântarea. Ceremonia de despărţire a avut loc la morga spitalului Iauzski. Au venit nu mai puţin de o sută de persoane şi în lumea adunată erau mai multe femei decât bărbaţi. Erau şi multe flori — flori de primăvară timpurie, flori de ciuboţica-cucului albe şi violete, iar cineva adusese un coş plin cu zambile. Când Şurik s-a apropiat de sicriu, a văzut-o pe moartă în spatele unui munte uriaş alcătuit din ghirlande de flori. Una dintre prietene se îngrijise ca faţa ei fără viaţă să arate frumos, aşa că o machiase cu multă sârguinţă: genele ca nişte săgeţi lungi erau rimelate cu albastru, umbrele pe pleoape erau tot albastre aşa cum îi plăcea când era în viaţă, buzele străluceau de la stratul de ruj care nu se topise nefiind încălzit de respiraţie... Îi dispăruse de pe buze, nu se ştie unde, micul „o” care se aşezase pe ele ca o pecete a ultimei clipe, când Şurik intrase în salonul ei acum patru zile. Ce se afla în sicriu, dacă nu se punea la socoteală bretonul strălucitor şi vioi care îi acoperea fruntea, era o păpuşă frumoasă care semăna teribil cu Valeria, şi atât. A rămas puţin lângă ea, i-a atins apoi bretonul şi a simţit supleţea vie a părului şi, dincolo de ea, recele materialului acela

provizoriu încremenit în nefiinţă care devenise Valeria în răstimpul ăsta scurt între ce era încă viu şi ce edeja mort.

A făcut bine fratele Domenic că a venit, pentru că slujba de pomenire a fost momentul adevărat al despărţirii, şi nu cuvintele emoţionante rostite printre lacrimi de femei deasupra mormanului de flori care acoperea sicriul. Şurik nu se implicase în organizarea funeraliilor: în spital totul fusese organizat de Ghenadi Ivanovici, zdrobit de durere. Autopsia fusese făcută în modul cel mai uman cu putinţă, nu îi trepanaseră craniul, se convinseseră doar că era vorba de o embolie a arterei pulmonare... Nimeni nu era vinovat de moartea Valeriei, poate doar Domnul Dumnezeu care, se vede treaba, ştia mai multe decât ştia ea însăşi.

La ordinul lui Ghenadi Ivanovici, prietenele ei fuseseră lăsate să intre la morgă, o îmbrăcaseră cu o bluză albă, îi puseseră în picioare pantofi de comandă noi, nepurtaţi, de culoare bej, cu căputa decupată dinainte. O fardaseră cum crezuseră ele de cuviinţă şi îi puseseră în jurul capului un şal alb de mătase. Mâinile mari şi gălbui se odihneau peste mătasea albă, iar unghiile, impecabil date cu lac, străluceau...

Tot prietenele închiriaseră autobuzele şi maşinile şi se înţeleseseră s-o ducă la cimitirul Vagankovo s-o îngroape în mormântul unde era îngropat tatăl ei. Comandaseră până şi o cruce provizorie, cumpăraseră de toate pentru parastas, preparaseră de toate...

Deşi le cunoştea pe câteva dintre prietenele Valeriei, Şurik nu se despărţea de fratele Domenic şi de cele două surori care în lumina soarelui semănau şi mai mult decât înainte cu nişte ţărănci, uimindu-l şi mai tare: ştia acum că sunt solii şi martorii veniţi din lumea de dincolo şi îi venea să râdă gândindu-se că lumea de dincolo se amestecă oarecum cu cătunul uitat de lume din pădurea lituaniană uitată şi ea de lume.

Oamenii ăştia ai pădurii n-au privit numai în pământ, s-au uitat ţintă la Şurik de două ori, iar Domenic i-a spus în şoaptă:

— Ioanna spune că poţi să vii să ne vezi dacă vrei.

Şurik a înţeles că i se face o mare cinste şi că, de fapt, nu Ioanna, ci chiar Domenic îl invită. Dar despre o plecare din Moscova nici vorbă nu putea fi:

— Mulţumesc. Acum nu pot să plec nicăieri. Înainte nu puteam s-o las singură pe Valeria, acum trebuie să stau în preajma mamei...

— Asta-i bine, e bine, a zâmbit bătrânul.

Chiar nu putea fi nimic bun în faptul că Şurik trăia priponit în lanţ de atâta amar de ani...

Sicriul a fost purtat pe braţe de la poarta cimitirului; au găsit cu greu în asistenţă şase bărbaţi: Şurik, vecinul miliţian, doi încurcă-lume, soţii unor prietene ale Valeriei şi doi foşti iubiţi ai Valeriei. Nu au fost acceptaţi fratele Domenic şi un alt domn bătrân, un fost coleg de serviciu, din cauza vârstei lor înaintate. Au fost refuzaţi şi beţivii aflaţi pe acolo care îşi oferiseră serviciile apucând foarte hotărâţi cu mâinile de sicriu.

Groapa era deja săpată, totul era pregătit, chiar şi poteca era presărată cu nisip. Ploaia măruntă care cădea de ieri a primit deodată lumina soarelui care a străpuns pânza de apă. Burniţa a încetat într-o clipă. Florile amorţite scânteiau de la picăturile de ploaie. Au coborât sicriul în groapă, au aruncat câte un pumn de pământ. Groparii şi-au agitat cazmalele, au umplut groapa cu pământ galben, au ridicat o moviliţă de pământ jilav. Au fixat crucea provizorie pe care era scris Valeria Koneţkaia. Prietenele au acoperit imediat toată groapa cu un covor de flori, au lucrat repede şi frumos aşa cum nici Valeria însăşi n-ar fi putut face mai bine: flori de ciuboţica-cucului albe-violete, zambile creţe şi, ici şi colo, câte un ochi roşu de garoafă. Mormântul s-a transformat într-un spaţiu rotund cu răzoare de flori şi tot ce se putea vedea cu ochii era rotund: siluetele femeilor, spinările aplecate, sânii atârnând moi, feţele scăldate în lacrimi şi capetele înfăşurate în basmale, cu berete, cu şaluri care alunecau. Până şi arbustul, o specie necunoscută, cu frunzele mici, încă neformate, pe crengile curbate avea ceva din graţia feminină...

Şurik a văzut, ca şi cum ar fi fost aievea, micuţul „o” care pecetluise ultima suflare pe buzele Valeriei, şi s-a gândit că moartea are ceva feminin, chiar şi cuvântul moarte în rusă şi în franceză e de genul feminin... Ar trebui să vadă cum eîn latină... iar în germană „der Tod” e masculin, ce ciudat... ba nu, nu-i ciudat deloc, la ei moartea e belicoasă, se moare în luptă: suliţe, săgeţi, răni cumplite, carne sfâşiată... Walhalla... E bine ca lucrurile să se petreacă uşor şi lin... Valeria... Sărmana Valeria...

Imediat cum au terminat de împodobit mormântul, a început iarăşi să plouă; au deschis umbrelele, s-a auzit murmur de apă, era zgomotul picăturilor de ploaie căzute pe mătasea umbrelelor, pe capete, pe păr, pe umeri şi pe frunze... şi scena a devenit de-a dreptul ireală. Fratele Domenic, de care Şurik

stătea lipit, i-a spus la ureche ridicându-se puţin pe vârful picioarelor:

—N-ai ce-i face, asta e: locul femeii e în preajma morţii... e locul femeii...

„Exact aşa... E cam cu două înţelesuri... Nu, cu multe înţelesuri”, a aprobat Şurik în sinea lui.

Lituanienii s-au grăbit să prindă trenul, Şurik s-a dus să-i conducă la gara Belorusskaia. I-a suit în tren, a alergat acasă să stea puţin cu Verusia. De dimineaţă, voise să meargă la înmormântare: n-o cunoscuse personal pe Valeria, dar vorbea din când în când cu ea la telefon...

Şurik se opusese categoric:

— Nu, Verusia, nu trebuie... O să te dea peste cap...

Îi făcuse impresia că se simte jignită puţin... Sau poate că nu, poate că i se păruse doar?

Şurik a băut ceaiul cu ea, apoi a coborât la brutărie să cumpere nişte plăcinte specifice patiseriei orientale de care ei i se făcuse poftă exact în momentul acela, a adus plăcinta acasă şi a ajuns la praznic în momentul când partea tristă se terminase şi femeile, care băuseră primele trei păhărele, povesteau, luându-şi vorba din gură, întâmplările lor cu Valeria: cât de bună şi de veselă era, ce prietenă de nădejde şi cât de nechibzuită era. Loc nu era destul pentru toţi: toate scaunele, fotoliile, canapelele şi taburetele erau ocupate, multe femei stăteau în picioare lângă uşă, între masa mare, pliabilă, desfăcută acum şi dulap. Pe măsuţa de toaletă, de unde părintele Domenic ceruse să fie luate flacoanele multicolore şi unde în ajun sfinţise vinul şi pâinea catolică străvezie, puseseră acum o farfurie decorată cu flori de nu-mă-uita pe care se aflau gustări şi un pahar de votcă acoperit cu o felie de pâine...

Nu cu mult timp în urmă, mulţi dintre ei o sărbătoriseră pe Valeria când împlinise cincizeci de ani. Un buchet imens de trandafiri cu bulbii uscaţi cu iscusinţă la întuneric să nu-şi piardă culoarea fusese pus de proaspăt într-o vază crăpată, potrivită pentru florile uscate... Şurik se muta şi el de pe un picior pe altul pe acelaşi loc de trecere dintre masă şi dulap, iar vecinul miliţian stătea în picioare lângă uşă şi făcea semne greu de înţeles pentru Şurik. Ba voia să bea, ba cerea o ţigară... Au adus o farfurie cu aperitivele preparate însă de mâini străine, tăiate prost, prea grase şi prea sărate. Şurik bea şi tot bea... Iar pe urmă au început să vină la el, una după alta, femeile, unele cunoscute oarecum, pe altele, şi erau cele mai multe, le vedea

însă pentru prima dată, aveau lacrimi în ochi, erau înmuiate de alcool şi de atmosfera generală duioasă. Voiau să ciocnească un pahar cu el pentru Valeria şi fiecare îi dădea de înţeles că ştie despre locul lui tainic în viaţa ei, ba unele depăşeau orice măsură a bunei-cuviinţe în timp ce-i prezentau condoleanţele. Mai ales Sonia-Genghis Han. Era ameţită bine şi provocatoare. După ce a băut un pahar cu Şurik în memoria Valeriei, i-a şoptit:

— Oricum ai lua-o, eşti vinovat de toate. Fără tine Valerocika noastră ar mai fi ţopăit şi acum...

Şurik a examinat-o atent: sprâncene de orientală, unite la rădăcina nasului, nas micuţ, cârn... Ce ştie ea despre Valeria şi despre mine?

Ea s-a aplecat spre Şurik, şi-a trecut mâna pe obrazul lui, i-a strecurat un sărut unsuros pe frunte şi a adăugat compătimindu-l:

— Sărăcuţul de tine...

În ciuda prezenţei lui fantomatice în casa Valeriei, femeile de toate culorile aflate aiciîl cunoşteau, iar el nu avea ce face decât să ghicească ce anume ştiau despre el... Le-a surprins privirile aţintite asupra lui, iar atunci când au vorbit între ele, i s-a părut că vorbesc despre el. Nu se simţea deloc în apele lui şi s-a hotărât să pornească pe furiş spre ieşire. Pe la mijlocul drumului, vecinul l-a tras de mânecă:

— Îţi fac semn şi tu nimic... Ia seama, mâine-dimineaţă vin să pună sigiliu.

—Ce să sigileze? a întrebat Şurik neînţelegând.

— Cum ce, cum ce? Tot! Camera trece la stat, ai înţeles? Moştenitori nu-s, sigilează tot, ai înţeles? Îţi spun asta prieteneşte. Dacă îţi trebuie ceva din boarfele de aici, ia-le azi.

El a început să râdă, buzele i s-au răsfrânt puţin, i s-a văzut mucoasa rozalie şi dinţii rari...

„Dicţionarele”, a priceput în sfârşit Şurik. „Am aici un vraf de dicţionare, toate ale mele, şi dicţionarele de limbi slave... Şi biblioteca...”

Şi-a amintit brusc că scotociseră după hârtia pentru cimitir şi dăduseră peste testamentul Valeriei în care era trecut amănunţit pe cinci pagini cui şi ce lasă moştenire, de la ceainicele de argint la ciorapii împletiţi...

— A lăsat un testament... pentru toate lucrurile... A trecut tot ce lasă prietenelor...

— Eşti idiot, pe onoarea mea, de-a dreptul idiot! Eu o să primesc camera, mi-au promis deja la miliţie. O bag pe mama

în spaţiu şi-mi dau camera. Boarfele nu interesează pe nimeni. Ce, nu pricepi? Vor să vândă tot. Sau un proces... Mâine vin să sigileze.

Şurik a aruncat o privire la rafturile pline cu cărţi. Era o bibliotecă întreagă cu cărţi străine extraordinare: la două minute de aici, pe strada Kacialov, se afla singurul anticariat din Moscova cu cărţi străine, şi mulţi ani de zile Valeria, trecând pe acolo, cumpărase pe o nimica toată cărţi minunate de ştiinţele naturii, geografie, medicină şi gravuri valoroase.

Şurik avea de gând să rămână şi să adune dicţionarele după plecarea oaspeţilor.

Pe la zece seara au plecat toţi, n-au rămas decât Nadia, fata în casă, şi Sonia beată care dormea pe divan. Cât timp Nadia a spălat şi a şters porţelanurile şi cristalurile, Şurik a strâns dicţionarele de pe rafturi. A hotărât să le ia şi pe cele de limbi slave — cine să mai aibă nevoie de ele? Cu atât mai mult cu cât mare parte erau dicţionarele polono-germane scoase din uz ale tatălui ei. A mai luat o istorie a ştiinţelor naturii cu gravuri colorate din secolul al XVIII-lea. Caşaloţi şi lemurieni, furnicari şi pitoni, desenaţi de un artist care nu văzuse probabil în viaţa lui cum arată animalele astea ciudate. Parcă ar fi inorogi sau heruvimi... E păcat să lase aici cărţi atât de preţioase...

Acum, că Valeria nu mai era în camera asta, Şurik a observat brusc cât de multe lucruri de un prost-gust tipic mic-burghez se află aici: trandafiri, amoraşi, pisicuţe, o miniatură de Tanagra falsă. Era gustul răposatei Beata, care i se potrivea într-un fel şi Valeriei. Acum, în lipsa ei, camera înţesată cu mobilă, încărcată cu o mulţime de lucruri inutile şi lipsite de sens i s-a părut lui Şurik de-a dreptul dezagreabilă, i-a venit să iasă cât mai repede la aer, să plece departe de lucrurile astea vulgare, de praful ăsta... Păcat numai de cărţi.

„Ce bine totuşi că nu mai trebuie să mă întorc aici niciodată!” şi-a zis Şurik şi numaidecât a rămas interzis: „Cum am putut gândi una ca asta... Sărmana Valeria... Scumpa Valeria... Curajoasa Valeria...”

„Sunt vinovat, sunt vinovat”, şi-a spus copleşit de tristeţe. „Şi atunci, în ajunul plecării la spital, ar fi vrut — nu-i aşa? —să rămân cu ea, dar n-am putut... Mamei îi veneau prietenele în vizită, mă rugase să-i cumpăr ceva pentru masă şi să vin devreme... Şi uite aşa, nu m-am culcat sub cuvertura ei cu colţul ridicat, ea s-a întristat, deşi n-a spus nimic... Dar eu am

văzut bine că era tristă... Nu aveam timp...” Umbra vinei îl apăsa. „Vinovat, vinovat...”

Nadia, fata în casă, a plecat cu sacoşa burduşită cu vaze şi pisicuţe. Afecţiunea pe care i-o purtase Valeria s-a materializat în porţelanuri.

— Atâţia amar de ani am slujit-o.

Reuşind cu greu să ridice sacoşa, ea a târât spre uşă figurinele lucrate la Copenhaga şi imitaţiile lor ruseşti, vazele Duliov şi Gallé, farfuriile decorative lucrate în tehnica „biscuit” şi un pionier cu un ciobănesc german... Peste douăzeci de ani rămăşiţele avuţiei ăsteia vor fi părăduite de nepotul ei ros de heroină, iar ultima vânzare îi va aduce moartea...

Lui Şurik nu-i mai rămăsese altceva de făcut decât s-o trezească pe Sonia, s-o scoată din cameră şi să închidă uşa. Nu ştia cine altcineva ar mai putea să aibă chei.

Sonia era culcată pe o parte cu palmele acoperindu-i faţa şi gemea în somn. Şurik a strigat-o, dar ea n-a reacţionat. A zgâlţâit-o un sfert de oră, a încercat s-o ridice, s-o pună să stea pe picioare, dar nu se putea ţine dreaptă, stătea agăţată de el, îl înjura în somn şi se opunea chiar zbătându-se puţin. Şurik era frânt de oboseală şi voia să plece acasă. A sunat-o pe Vera, i-a spus că e într-o situaţie dificilă, că o femeie beată doarme şi că el nu poate s-o lase aşa... S-a plimbat prin cameră, a observat că lucrurile nu prea erau la locul lor, nu stau cum trebuie şi unde trebuie, a mutat din loc un scaun, măsuţa de toaletă, pe urmă s-a lăsat păgubaş: persoana pentru care lucrurile trebuiau să stea „aşa, şi nu aşa” nu mai exista... Unde mai pui că mâine sigilează camera care va rămâne închisă o lună sau cine ştie cât timp. Şi testamentul ăsta în care scrie ce cană şi cui... Prietenele sunt la curent... Cum o să mai primească ele toate astea? Ar trebui făcut ceva azi, dar nu se poate să devastezi casa imediat după înmormântare...

Nu procedase cum trebuie lăsând-o pe Nadia să ia tot cei-a fost pe plac. Cu siguranţă că unele dintre vazele luate de Nadia erau pentru altcineva...

Sonia, pe care tot nu reuşea s-o trezească, a sărit brusc în picioare şi a început să ţipe.

— Ajutor! Ajutor! Vor să ne vopsească!

I se năzărise ei ceva în somnul ameţit de alcool. Şurik s-a bucurat însă văzând-o în picioare. I-a adus mantaua de ploaie şi i-a spus:

— Să plecăm repede! Altfel chiar că ne vopsesc!

I-a pus cu greu mantaua, a dus-o la lift şi s-a întors să ia cele două genţi pline cu cărţi. Acum trebuia să găsească un taxi şi s-o ducă acasă.

— Unde locuieşti? a întrebat Şurik.

— De ce vrei să ştii? a făcut ea bănuitoare închizând ochii pe jumătate.

Nu-şi stăpânea mişcările feţei care îşi schimba expresia necontrolat şi fără nicio noimă de la un moment la altul ca la nou-născuţi: gura i se lăţea şi-i pleca într-o parte, ochii i se făceau rotunzi, i se încreţea fruntea şi toate astea în acelaşi timp.

— Te duc acasă la tine, a lămurit-o Şurik.

— Bine, a acceptat Sonia. Numai să nu le spui nimic!

A izbucnit în râs, şi-a astupat gura cu mâna şi, ridicându-se pe vârfuri, i-a şoptit:

— Strada Zaţepa, numărul unsprezece, corpul trei...

Două genţi şi o femeie beată care abia reuşea să stea în picioare erau o povară destul de serioasă, cu atât mai mult cu cât Sonia o ţinea una şi bună să plece undeva, nici ea nu ştia unde, dar nu putea să facă nici măcar doi paşi, cădea peste genţi, iar el o ridica. Şurik a hotărât să rămână aici unde erau, la porţile Nikitski, până va trece un taxi. Peste zece minute s-a oprit o maşină şi peste încă douăzeci rătăceau printre curţile de pe strada Zaţepa căutând corpul de casă trei de la numărul unsprezece. Între timp Sonia adormise şi era imposibil să fie trezită. După cincisprezece minute, timp în care maşina s-a învârtit de câteva ori luând nişte curbe strâmbe printre clădiri şi maidane, şoferul i-a lăsat pe Şurik şi pe Sonia în faţa casei cu numărul unsprezece şi a plecat. Se apropia miezul nopţii. Şurik a dus-o la o bancă din curte, ea s-a prăbuşit imediat într-o rână, cu un picior întins pe bancă. Şurik a lăsat genţile lângă ea şi a plecat să caute blestematul ăsta de corp cu numărul trei. I-a ieşit în cale îngerul salvator, un bătrân cu un căţel mare, jigărit.

— Da, da, aici a fost corpul trei, baraca era aici dinainte de război, au dărâmat-o acum opt ani. Chiar aici a fost, unde escuarul mic...

Lucrurile s-au lămurit, dar situaţia nu a devenit mai puţin complicată.

—Sonia, Sonia, a zgâlţâit-o Şurik pe tânăra adormită, din Zaţepa unde v-aţi mutat? Ai uitat? Unde v-aţi mutat din Zaţepa?

Fără să deschidă ochii, ea a răspuns cu voce moale, a lehamite:

— La Beliaevo, doar ştii.

Şurik a aşezat-o uşurel, în aşa fel încât picioarele să-i stea amândouă întinse pe bancă, şi i-a potrivit pantoful care îi alunecase. Ea îşi ţinea mâna sub obraz ca un prunc, era drăgălaşă ca un copilaş...

Avea două variante: sau s-o ducă pe Sonia înapoi la Valeria, sau s-o ducă acasă la el. Dar cum s-o lase singură în camera Valeriei? Nu-i dădea mâna să facă una ca asta, cu atât mai mult cu cât puteau să vină să sigileze camera după cum promisese miliţianul „amabil". Aşa că a trebuit s-o ducă la el acasă.

Şi-a blestemat zilele cât a cărat din curte până în stradă bagajul incomod la culme — două genţi, dintre care uneia i se rupsese mânerul, şi pe Sonia care nu era mult diferită de genţi.

Când taxiul s-a oprit la trei noaptea în faţa casei lui, Şurik s-a simţit aproape fericit. A făcut un ultim efort împingând-o pe Sonia în vestibul şi sprijinind-o pentru un moment de perete. Verusia a ieşit imediat şi a exclamat:

— Dumnezeule!

Sonia a alunecat ajungând pe jos lângă uşă.

—E beată de-a binelea! a exclamat Vera.

—Iartă-mă, Verusia! Cum era s-o las în stradă?

Pe urmă Sonia a vomitat, au dus-o la baie să-i dea cu apă pe faţă. Sonia plângea, aţipea şi se trezea. I-au dat să bea ceai, cafea şi valeriană. În cele din urmă a cerut puţină votcă. Şurik i-a dat un păhărel. Ea l-a băut şi a adormit. Vera l-a căinat pe Şurik că avea parte de o belea ca asta, i-a propus să cheme doctorul, dar el n-a găsit că e potrivit: dacă o duc direct la punctul sanitar laolaltă cu beţivii?

Pe urmă Sonia s-a trezit, a plâns din nou după Valeria, a cerut din nou să bea puţin... Pe urmă l-a îmbrăţişat pe Şurik, i-a sărutat mâinile, l-a rugat să se aşeze lângă ea... A durat vânzoleala asta deşănţată aproape două zile, şi numai a treia zi a reuşit Şurik s-o ducă pe femeia asta nu trează de tot, dar epuizată de băutură, la Beliaevo, la familia ei...

O femeie frumoasă, în vârstă, într-o rochie de mătase, a primit-o rezervată. Din fundul apartamentului imens a apărut un tânăr morocănos, cu aceleaşi sprâncene împreunate ca ale celorlalţi din familie, fratele ei judecând după înfăţişare, şi a împins-o pe Sonia cu brutalitate. Ea a scos un chiţăit. Femeia l-a salutat rece pe Şurik dând din cap şi i-a mulţumit pe limba ei:

— Ce mai aşteptaţi? Aţi avut ce aţi vrut, acum nu mai staţi aici.

Şurik a ieşit, a chemat liftul şi, în timp ce îl aştepta să vină, a auzit în spatele uşii un ţipăt ascuţit, zgomot de obiecte căzute şi strigăte de femeie:

— Să nu dai în ea! Să nu îndrăzneşti!

„Groaznic! Nu cumva o bate?”, i-a trecut prin minte lui Şurik şi a apăsat pe sonerie. Uşa s-a deschis imediat şi bărbatul sprâncenat s-a îndreptat spre Şurik cu pumnii strânşi:

— Ce mai vrei? Aţi băut, v-aţi f ...t, ce-ţi mai trebuie acum? Hai, valea de aici!

Şurik a pornit-o în jos pe scări nu pentru că era speriat, ci pentru că se simţea vinovat...

A ieşit în fugă şi a alergat la staţia de autobuz. Acesta tocmai întorcea la colţul străzii, a sărit în el din mers, s-a trântit pe un scaun — i se făcuse scârbă.

„Bine că toate astea nu vor avea nicio urmare”, a încercat el să se linişească.

Dar ce să vezi, se înşelase. Peste două luni, când a ieşit de la centrul de dezintoxicare, unde o plasase fratele ei, Sonia l-a sunat. I-a mulţumit pentru tot ce făcuse pentru ea, a plâns amintindu-şi de Valeria şi i-a cerut să-l vadă. El ştia prea bine că n-ar trebui s-o întâlnească, dar Sonia a insistat... S-au întâlnit.

Sonia era convinsă, nu se ştie de ce, că Valeria i-l lăsase ei moştenire pe Şurik. Pe lângă sprâncenele împreunate şi alcoolismul cu care se lupta, cu succes din când în când, ea avea mâini mici cu gheruţe, o fire pătimaşă şi un băiat micuţ din prima căsătorie. Şi avea nevoie de Şurik. Ca să supravieţuiască, aşa credea ea.

58

Nu cu mult timp înainte să împlinească treizeci de ani, Şurik a făcut o descoperire neplăcută: într-o dimineaţă, pe când se bărbierea în baie, a aruncat o privire în oglindă să se asigure că briciul rade egal şi nu rămâne niciun firicel de păr. Şi brusc a observat că din oglindă îl urmăreşte un bărbat pe care nu-l cunoaşte, nu e chiar aşa de tânăr, e cam botos, i se vede deja a doua bărbie, are cearcăne şi pielea îi e uşor încreţită sub ochi. S-a îngrozit nerecunoscându-se, s-a simţit străin de tot ce se întâmpla cu el în mod obişnuit şi a avut senzaţia tâmpită că bărbatul din oglindă e o fiinţă care nu depinde de el, iar el,

Şurik, cel care se bărbiereşte, e imaginea lui reflectată. A gonit vrăjitoria asta, dar nu s-a mai regăsit pe el, cel dinainte.

A suportat aproape ca o femeie descoperirea înfăţişării lui celei noi. Treizeci de ani — şi ce face el? Muncă de rutină, mereu unul şi acelaşi lucru, traduceri tehnice şi ştiinţifice, griji pentru mama şi alte obligaţii, o droaie de alte sarcini pe care nu el şi le luase, ci îi fuseseră puse în cârcă de alţii: Matilda... Svetlana... Valeria... Maria... Sonia... De altfel, Maria plecase, Valeria murise... Ca să fie sincer, le ducea lipsa. Dar era convins, şi asta îl plictisea la culme, că o să apară şi alţii care o să depindă de el şi că niciodată nu o să aibă viaţa lui proprie aşa cum are Jenia, cum are Ghiia.

Dar ce vrea să însemne viaţă proprie?Să vrei ceva, să obţii ceva... În ce-l priveşte, dacă ar face o socoteală rotundă, el nu obţinuse nimic. Dar a vrut ceva anume? Nu, şi-a răspuns el la întrebarea nemiloasă, nu a vrut nimic. Jenka Rosenzweig a vrut — şi-a susţinut disertaţia, s-a însurat, a divorţat, s-a mai însurat o dată. Are doi copii... Cu toate astea n-a ieşit nimic bun: Allocika e nefericită, la şase dimineaţa biberoanele cu lapte, muncă în fiecare zi — ceva în legătură cu lacuri şi vopsele — de la opt la cinci, toată săptămâna sub comanda Innei Vasilievna, iar duminică, vizita la Katia fulgerat de privirile de martiră ale Allocikăi abandonate.

În schimb Ghiia, băiat de ispravă, bravo lui! A ajuns antrenor cunoscut aproape în toată lumea, merge prin toată Uniunea Sovietică la întrecerile pentru tineret, a fost chiar şi în Ungaria. Fetele frumoase roiesc în jurul lui. O ţine într-o veselie Ghiia ăsta. Dar s-a îngrăşat şi el, bea mult deşi e antrenor... Are însă o viaţă foarte agitată... Şurik şi-a dat seama numaidecât că nu îl văzuse de mult pe Ghiia, iar pe Jenia nu-l mai întâlnise de aproape un an. Alţi prieteni în afară de ăştia doi nu îşi mai făcuse. În schimb avea o mulţime de prietene prin toate redacţiile.

Vine ziua de naştere, împlineşte treizeci de ani, mama îl va întreba cum s-o sărbătorească... O să-i cheme acasă pe Jenia şi pe Ghiia, o s-o cheme în silă şi pe Svetlana. L-au trecut fiorii la gândul ăsta. Dacă vine Sonia, Svetlana o să-i scoată ochii şi o să se arunce pe fereastră, iar Sonia o să se îmbete şi o să cadă iar în patima beţiei... Cum se întâmplase atunci, la parastasul Valeriei...

Ar fi mai bine să cheme la ziua lui de naştere numai bărbaţi. Şi nu acasă, ci la restaurant. La Aragvi de exemplu... Sonia n-o

să-şi amintească de ziua lui de naştere. Dar cum să scape de Svetlana?

Svetlana era coşmarul vieţii lui. Nu putea ascunde nimic de ea. Îşi băga nasul peste tot, voia să ştie totul, îi urmărea fiecare pas... şi-l ameninţa mereu că se sinucide. De când se cunoşteau, avusese trei tentative de sinucidere fără să mai pună la socoteală câteva mici încercări mai degrabă decorative când o lua înspre fereastră să-l ţină pe Şurik în formă, să nu cumva să se moleşească...

„O să-i spun că-mi sărbătoresc ziua în compania bărbaţilor”, s-a decis Şurik şi imediat şi-a imaginat cum, ieşind din restaurant, o să vadă silueta plăpândă a Svetlanei care se plimbă pe trotuar. Nu se apropie, se mulţumeşte doar să-i privească atent pe el şi pe prietenii lui, întoarce capul şi trece pe lângă ei...

Între timp Vera s-a ocupat să născocească un cadou care să fie şi elegant şi vrednic de ţinut minte. A găsit la anticariat un minunat album de fotografii cu încuietoare de metal. Era îmbrăcat în piele de culoare albastru-închis albumul ăsta mic... Dar ceva îi spunea că nu e de ajuns. S-a gândit bine şi a comandat croitoresei de la atelierul teatrului o rochie albastru-închis. O rochie foarte simplă, nu avea nimic deosebit, în schimb manşetele şi gulerul o să aibă o garnitură îngustă, fină, din piele de culoare albastră închis. Exact de culoarea albumului. Şi clenciul care era? Rochia să fie lucrată fără cusur. Fireşte că Vera nu i-a spus nimic lui Şurik despre album. A adunat şi a lipit fotografiile lui de când se născuse şi până în momentul de faţă. Şi-a făcut-o numai în lipsa lui. În schimb cu rochia, Şurik a păţit-o: a condus-o de trei ori la atelierul de croitorie şi de două ori la teatrul de pe Taganka unde croitoreasa-şefă îi promisese o bucăţică de piele de culoare albastru-închis...

Era clar că, după asemenea pregătiri, Şurik o să fie nevoit să-şi serbeze ziua de naştere mai întâi acasă, o să facă asta pentru mama: o s-o roage pe Irina Vladimirovna să facă toate pregătirile, o să le invite pe cele două prietene ale mamei care vin de obicei la ziua ei de naştere, o să invite perechea de armeni bătrâni care cumpăraseră apartamentul răposatului Marmeladă, înlocuind cu purtarea lor amabilă prietenia de altădată. Şi, bineînţeles, o să invite două foste eleve ale Verei care continuau să-i dea târcoale. Ar trebui adăugată şi Svetlana

pentru ca tabloul să fie complet... Iar Sonia n-o să vină, o să uite. Iar a doua zi la restaurant cu băieţii...

Aşa după cum îşi orânduise treburile în ultimii ani, Irina Vladimirovna petrecea la Moscova luna septembrie, punea aici treaba pe roate în ce priveşte gospodăria şi pleca la ea acasă când se lăsa gerul. Acolo avea încălzire cu apă caldă şi, pentru că dusese o viaţă plină de lipsuri şi trecuse prin experienţe de tot felul, când venea vorba de ţevi, intra în panică şi-i era mai tare frică de ele decât de Judecata de Apoi...

Irina a petrecut săptămâna dinaintea aniversării lui Şurik într-o stare euforică: generozitatea ei, strivită de mizeria epuizantă a vieţii de zi cu zi, a înflorit acum în toată splendoarea. Şurik era cel care administra banii în casă şi-i dădea Irinei pentru cumpărături atât cât era nevoie, fără restricţii. Dar ce să vezi, nevoile unuia care o scosese greu la capăt cu viaţa, numărându-şi fiecare copeică, au crescut acum de mii de ori: pleca dimineaţa devreme şi se întorcea când se închideau magazinele târând după ea sacoşele burduşite. Nu erau ani de belşug, alimentele „se băgau” când şi când la vânzare, se făceau cozi uriaşe, dar dacă aveai ceva deprinderi de vânător şi stăteai la pândă, te puteai alege cu o groază merinde. După moartea Valeriei, comenzile de produse speciale luaseră sfârşit. Dar se vede treaba că Irina avea şi ea talent de vânător la pândă... Văzând Vera tot dezmăţul ăsta alimentar, a întrebat timid de ce aşa de multă mâncare.

—Treizeci de ani, asta-i o vârstă! a declarat Irina ridicându-şi semeaţă capul.

Nimeni n-a vociferat. Şurik a schimbat o privire cu Vera, au înţeles amândoi că e vorba de sărbătoarea ei personală, de rolul ei important în această afacere.

Sărbătoarea modestă şi liniştită în familie ameninţa să se transformeîntr-unospăţ de proporţii... Irina se pregătea să-şi trăiască momentul ei de glorie. Vera nu se simţea prea bine, îi crescuse tensiunea şi, în ajunul sărbătorii, a stat lungită în pat, în camera ei, cu uşa închisă. Şurik a aşezat mesele în camera mare, Irina a scos vesela de care nu se atinseseră de la moartea Elizavetei Ivanovna: teancuri de farfurii de trei dimensiuni, salatiere, boluri, sosiere şi un platou imens care era destinat, pare-se, unui porc mistreţ...

Trebuia s-o trimit la ea, la Maloiaroslaveţ”, îşi făcea reproşuri Şurik cu întârziere. Slab şi influenţabil, era incapabil

să gestioneze evenimentele domestice. Dar acum nu mai avea încotro. S-a pregătit să treacă şi prin încercarea asta.

S-au adunat mai mulţi oaspeţi decât fuseseră prevăzuţi. În chip de surpriză, şi-au făcut apariţia Alla cu Katia. Se pare că Alla nutrea în secret gândul să-l întâlnească din întâmplare pe Jenia: nu-şi pierduse speranţa că se va întoarce la ea. Totuşi asta n-o împiedica să se folosească din când în când de ajutorul lui Şurik, oricare era acela...

Katia grăsună şi neîndemânatică, cu cei doi dinţi de sus lipsă, i-a zgândărit Verei amintirile despre Maria. A aşezat-o pe fetiţă lângă ea. Fetiţa era simpatică, dar nu putea fi comparată cu Maria: nici urmă de veselie luminoasă, nici urmă de graţie strălucitoare, nu era decât o mică bucată de carne durdulie. De partea cealaltă a Verei stătea Şurik. Lângă Şurik stătea Svetlana îmbrăcată într-o bluză albă, cu un aer când smerit, când lacom, gata să-şi sfâşie prada.

De când plecaseră Lena şi Maria, Vera se răsfăţa cu gândul să-l vadă pe Şurik însurat. Nu avea nimic împotriva Svetlanei: sigur că fata are un fel de a fi original, dar e o fată rezervată, educată, o croitoreasă bună. Şi-l iubeşte pe Şurik.

Ei ar putea avea o fetiţă... Bineînţeles că pe Maria n-o poate înlocui nimeni, dar de bine, de rău, ar avea lângă ea o fiinţă dragă... Ciudat lucru, de fiecare dată când Vera aducea vorba despre asta, Şurik o strângea în braţe, o săruta în creştetul capului şi-i şoptea la ureche:

— Verusia! Nici să nu te gândeşti! M-aş însura numai cu tine. Dar o a doua ca tine nu există!

Masa îţi lua ochii. Mâncarea strălucea de parcă era dată cu lac, arăta puţin a recuzită de teatru. Pe un platou întins stătea un nisetru nu prea mare care ameninţa să-şi ridice capul. Prepeliţele cumpărate la magazinul Darurile naturii aveau sclipiri de armă de metal. Straturi peste straturi de salată umflate, patru boluri cu icre — doi ochi negri şi doi ochi roşii erau aţintiţi asupra oaspeţilor. Şi multe altele... Oaspeţii s-au aşezat în tăcere şi au rămas încremeniţi la locul lor. Singură Irina Vladimirovna îşi agita mâinile ca un epileptic deasupra mesei îndreptând câte ceva şi făcând ultimele retuşuri. S-a oprit şi ea în sfârşit şi a rămas încremenită. În acel moment, simţind cu flerul lui de caucazian că pauza ameninţă să se prelungească la nesfârşit, s-a ridicat Arik, vecinul, cu paharul în mână şi a declarat solemn:

—Să umplem deci paharele!

La masă erau doi bărbaţi, Arik şi sărbătoritul.

—Şampanie! Şampanie! a declamat Irina Vladimirovna cu glas tânguitor.

I se păruse că unul dintre invitaţi nu a luat sticla care trebuia. Au turnat şampanie în pahare cu picior înalt. Au intrat timid cu lingurile în straturile rotunde de salată şi au făcut harcea-parcea aranjamentul lor desăvârşit...

Arik, moale ca un urs de pluş şi pătrat ca un camion cu benă, stătea în picioare cu paharul subţirel în mâna acoperită de păr până şi pe degete.

— Dragi tovarăşi! a declamat el cu voce de diacon. Să ridicăm paharul în cinstea dragului nostru Şurik care a atins azi vârsta de treizeci de ani...

Şurik a schimbat o privire cu mama, era vorba aici de un întreg dialog fără cuvinte: trebuie să trecem şi prin asta... nimeni n-are vreo vină... mereu aceeaşi poveste... ce bine ar fi fost să petrecem seara în doi... iartă-mă, *mamocika*, am fost un idiot că m-am lăsat târât în horă de Irina Vladimirovna... nici vorbă dragule, e greşeala mea, eu trebuia să-i spun, până aici cu dezmăţul... acum n-avem încotro, trebuie să suportăm... cine l-a chemat pe Arik ăsta... a fost o întâmplare, pur şi simplu o întâmplare... iartă-mă, te rog...

Arik a vorbit mult şi la nimereală, a început cu Şurik şi a terminat cu construirea unui viitor luminos... Blestemat mai era apartamentul ăsta: la început locuise aici bolşevicul evreu, neînfricatul Marmeladă, acum s-a instalat armeanul ăsta...

Au ciocnit, în sfârşit, paharele, s-au aşezat şi s-au pus pe mestecat.

Toţi făceau mari eforturi: Katia să se poarte frumos, să nu-i cadă bucăţelele şi să nu facă zgomot cu furculiţa, Şurik să facă în aşa fel ca toată lumea să se simtă bine şi farfuriile să nu rămână goale, Svetlana să rămână pe locul ei lângă Şurik şi s-o facă atât de evident, încât să înţeleagă toţi că ei doi sunt în relaţii foarte apropiate. Şi nu era deloc întâmplător că îşi pusese bluza albă: albul dă senzaţia de proaspăt, dar o şi scoate în evidenţă, atrage privirile... Vera îşi pusese şervetul pe genunchi şi se străduia să nu-şi murdărească rochia cu mâncare. De altfel, nici nu se atinsese de mâncare...

—Să-ţi pun ceva în farfurie? a întrebat-o Şurik în şoaptă aplecându-se spre ea.

— Doamne fereşte! Mi se face greaţă numai când mă uit la mâncarea asta, a zâmbit dulce Vera.

— Eşti prea de tot. Tot ce-i aici e foarte gustos. Poate vrei puţină salată? a adăugat Şurik întinzând mâna spre salatieră.

— Pentru nimic în lume, i-a şoptit Vera.

A zâmbit în modul cel mai artistic cu putinţă: cu bărbia lăsată în jos, cu ochii îndreptaţi în sus, spre cer...

Irina Vladimirovna era în culmea fericirii: pentru prima oară în viaţă a avut ocazia să se desfăşoare în voie. A gătit toate felurile de mâncare pe care ştia să le facă, toate câte le visase în anii în care nu avea ce mânca sau mânca te miri ce sau mai nimic: gâscă umplută cu varză aşa cum o făcea bunica ei, plăcinte în patru colţuri, o turtă cu patru ingrediente, pate de peşte... Şi i-a ieşit totul ca la carte. În plus, a apucat să mănânce unt cu icre negre de care nu avusese voie să se atingă în copilărie pentru că era prea mică, iar mai târziu, când se făcuse mare, nu mai avusese ocazia să vadă alimentul ăsta miraculos...

Oaspeţii nu se simţeau deloc fericiţi, ba, dimpotrivă, erau nemulţumiţi din diverse motive. În special cele două prietene de-o viaţă ale Verei, Kira şi Nila. Se certaseră de curând şi fiecare din ele a fost sigură că n-o va întâlni pe cealaltă la sărbătoare. Dar nu numai atât. Vera, ştiind foarte bine că sunt certate, le invitase pe amândouă şi avusese nedelicateţea să le aşeze la masă una lângă alta, iar acum stăteau uitându-se fiecare în altă parte, neavând nici chef să converseze, nici poftă de mâncare.

Arik şi Zira, vecinii armeni, erau şi ei proaspăt certaţi. Se întâmplase chiar înainte să iasă pe uşă: Zira îşi pusese pe ea ce avea mai bun, Arik, examinând-o critic, îi spusese că, îmbrăcată în rochia aia, locul ei e la bazarul din Erevan, Zira începuse să plângă, îşi scosese rochia şi refuzase să mai iasă. Lui Arik îi trebuise ceva timp s-o înduplece şi s-o consoleze, ştiind prea bine că o să plătească scump o bucată de vreme pentru observaţia imprudentă. Cât despre Allocika, ea era dezamăgită că Jenia nu venise. Dintre cele trei eleve ale Verei de la cercul de teatru, invitate şi ele, una era îndrăgostită de Şurik încă din clasa a cincea şi, în prezent, era studentă la institut. Stătea vizavi de Şurik, trecând prin toate emoţiile iubirii neîmpărtăşite, reînviate acum. A doua, o fată de cincisprezece ani, nu era deloc îndrăgostită de Şurik, dimpotrivă, era îndrăgostită de Vera Aleksandrovna şi era geloasă pe toată lumea. A treia, una dintre cele mai vechi eleve ale Verei, era preocupată că nu

simte starea aceea de indispoziţie pe care o au femeile la o dată fixă din lună şi că treaba asta ar putea avea urmări groaznice... Îi era greaţă, numai de mâncare nu-i ardea ei acum.

Cât timp Irina Vladimirovna s-a agitat preventiv simţind că are aripi şi că zboară, totul a fost în ordine, dar când şi-a dat seama ce disproporţie uriaşă e între cantităţile enorme de mâncare şi capacitatea mesenilor să le înghită pe toate, a plecat la bucătărie să plângă în hohote. Din acel moment, Şurik şi Vera au fost nevoiţi să facă cu schimbul ca să încerce să-i stăvilească Irinei criza de plâns dezlănţuit.

Între timp, Arik s-a dezlănţuit de parcă mâncase jar. Una-două ridica paharul înspre tavan şi ţinea toasturi. S-a băut pentru mama, pentru răposatul tata, pentru bunica şi pentru toţi moşii şi strămoşii, pentru cerul şi pământul ăsta, pentru prietenia între popoare şi, încă o dată, pentru viitorul luminos. Prietenele Verei se tăvăleau pe jos de râs şi au căzut la pace cu ocazia asta.

Aperitivele au fost înlocuite cu mâncărurile calde. A venit acum rândul Svetlanei, întrucât Irina Vladimirovna abandonase lupta şi îşi aduna puterile să fie în formă pentru desert, atunci când oaspeţii, buimaci de somn, abia dacă şi-or mai putea mişca mâinile şi gura ca într-un film mut prezentat cu încetinitorul. Oaspeţii au mâncat prăjiturile, au băut ceaiul şi au început să se târască încet spre ieşire, ţinându-se de burtă. Svetlana a observat imediat că Şurik dispăruse. Ieşise să le conducă pe Alla şi Katia, dar se mulţumise să-i şoptească despre asta numai mamei. Pe Svetlana n-o pusese în temă, în parte, din cauză că intenţiona să le urce într-un taxi şi să se întoarcă imediat, în parte, pentru că, stors de puteri cum era, depusese armele şi-i scăzuse vigilenţa: de atâţia ani de când exista legătura asta între ei, ştia prea bine ce periculos e să-i dea un motiv să-şi facă sânge rău...

Katia aţipise, aşa că Şurik a dus-o în braţe. Când au reuşit să oprească un taxi, Katia dormea dusă, dar când a încercat s-o mute în braţele mamei, fetiţa s-a prins cu mâinile de gâtul lui şi a început să plângă:

—Pleci şi ne laşi? Mam, şi el ne lasă... Nu pleca, Şurik...

Şurik s-a suit în taxi. Katia, ţinându-şi capul pe umărul lui, a adormit instantaneu.

— Îţi dai seama ce traumă e asta pentru un copil? a murmurat Alla, punându-şi mâna pe celălalt umăr al lui Şurik.

Şurik îşi dădea prea bine seama. Înţelegea de asemenea că nu e o singură traumă, ci două... S-a uitat la ceas, era zece şi un sfert, avea timp destul să se întoarcă la oaspeţi. Important era să-i telefoneze imediat mamei.

Cum a intrat în fostul cuibuşor conjugal al lui Jenia Rosenzweig şi i-a pus-o Allocikăi în braţe pe Katia, s-a repezit la telefon:

— *Mamocika*, a trebuit să le conduc pe Alla şi pe Katia acasă. Nu stau mult, mă întorc repede.

Vera s-a arătat nemulţumită. I-a spus în şoaptă să vină cât mai repede pentru că Irina a făcut o criză de isterie: a rămas atât de multă mâncare, încât nu intră în frigider, iar ea face acum socoteala cât a cheltuit şi cât a rămas cu totul ca să plătească diferenţa în rate...

— Vino cât poţi de repede, te implor, nu mai rezist! a şoptit Vera pe un ton dramatic.

A apărut Allocika cu părul desfăcut, îmbrăcată în ceva roz, transparent. Katia era dezbrăcată şi dormea. Alla i-a demonstrat că e pregătită să fie consolată. S-a apropiat de el, şi-a pus mâinile pe umerii lui şi l-a privit întrebător:

— Crezi că el nu mă mai iubeşte deloc?

Şurik i-a mângâiat părul ondulat. Lucrul ăsta nu avea prea mare importanţă pentru el, totuşi i-a provocat o oarecare iritare: ea dorea să-şi verse focul. El se grăbea să ajungă acasă. S-a ridicat să plece. Allocika a început să plângă. S-a întors către ea:

— Am musafiri acasă.

— De ce-s aşa de nefericită... s-a smiorcăit ea.

El a bâjbâit la butonieră, a desfăcut nasturele. Şi-a făcut treaba în tăcere, în timp ce Allocika continua să bâiguie:

— De ce-i aşa? De ce? Eşti de o sută de ori mai bun ca bărbat decât el, şi Katia ţine la tine... De ce am nevoie numai de Jenia? De ce?

Întrebarea asta nu avea nevoie de răspuns.

„Năroadă mică, toate aveţi nevoie numai de...”

Oaspeţii au plecat fără să mănânce nici măcar jumătate din mâncarea pregătită. Svetlana îşi pusese şorţul de bucătărie şi spăla vasele cu resemnare demnă. Irina Vladimirovna plângea în hohote în camera Verei, în timp ce aceasta o consola moale, aşteptând să vină Şurik şi să preia el toată suferinţa.

— Irişa, nu te înţeleg. De ce te omori atât? Mâncarea a fost minunată...

—Da’ banii irosiţi? Ştii cât a costat? O groază de bani! Uite, am socotit.

Irina a scotocit cu mâinile tremurânde în buzunarele şorţului.

— Uite!

A vârât în mâna Verei o listă pe care se aliniau coloane de cifre strâmbe.

— E cât patru pensii de-ale mele! Şi câtă mâncare a rămas! Am calculat prost! N-am ştiut niciodată să calculez! Şi a rămas mai mult de jumătate...

— E perfect! Avem ce să mâncăm o săptămână!

— Vă plătesc pagubele! a spus Irina bocind. O să vă plătesc...

—Linişteşte-te, Irişa! Te rog... Ce importanţă are? Şurik a împlinit treizeci de ani şi în niciun restaurant nu ne-ar fi dat mâncare mai bună decât aceea pe care ne-ai pregătit-o tu.

Soneria a întrerupt scena furtunoasă. Irina s-a dus să deschidă ştergându-şi faţa cu colţul şorţului. În pragul uşii stătea o femeie tânără cu un buchet mare de flori în mână. Era Sonia, care găsise în sfârşit adresa lui Şurik.

— Bună seara, am venit să-l văd pe Şurik.

—Verocika! E pentru Şurik! a strigat Irina Vladimirovna.

Prinsese curaj la venirea noii invitate, care ar putea să înghită o parte din mâncarea rămasă.

— Intraţi, intraţi! Imediat o să apară şi el!

Şi a plecat la bucătărie să vadă din nou ce anume să servească.

— Svetocika! Uite încă un oaspete întârziat, dă-i o farfurie! Nişte plăcintă, pateu, nişte sălăţică te rog! Ia uite cat a mai rămas!

Svetlana a examinat-o pe nou-venită, şi tot tabloul vieţii a devenit îngrozitor de clar: deci în viaţa lui Şurik există o femeie care ei îi scăpase, şi era genul de femeie de care îi fusese întotdeauna teamă, rumenă în obraji, cu sprâncene negre, pieptoasă, vulgară de să-ţi vină greaţă...

Irina Vladimirovna a alergat după Vera să-i spună despre nou-venită. Svetlana o examina cu privirea goală sorbindu-i toate culorile crude ale feţei — alb, roz, negru... Şi ce rochie groaznic de mov...

„Ia uite la ea! Vrea să mă fotografieze. Ce putoare!”, şi-a spus Sonia şi i-a zâmbit obraznic, în bătaie de joc.

Svetlana şi-a scos cu mişcări încete şorţul, şi-a şters mâinile subţiri cu prosopul de la bucătărie şi a ieşit din apartament fără să-şi ia rămas-bun. S-a sfârşit. Asta a pus capac la toate. Trebuia să se convingă o dată pentru totdeauna. Ca să nu aibă niciun fel de dubii...

Şurik a sosit la douăsprezece şi jumătate. La ora aceea Sonia plecase şi ea. Stătuse în apartamentul lui Şurik cincisprezece minute. Scormonise puţin în salată, refuzase vinul. Nu numai că nu-l găsise pe Şurik acasă, dar, în plus, i se păruse că mama lui Şurik o cunoaşte. Şi ghicise imediat când şi în ce împrejurări o văzuse: după înmormântarea Valeriei, când se apucase iar de băut. Bineînţeles că Sonia nu-şi amintea nici de apartament, nici de Vera Aleksandrovna. Dar bătrâna asta uscăţivă, cu părul alb, în rochia de culoare albastru-închis îi spusese pe nume... Da, venise degeaba. Vizita surpriză nu-i reuşise.

După ce s-a întors, Şurik a consolat-o puţin pe Irina Vladimirovna, pe urmă i-au dat un sedativ şi au trimis-o la culcare.

Mama şi fiul au mai rămas puţin în bucătărie: erau mulţumiţi unul de altul, faptul că se înţelegeau aşa de bine le încălzea inima. La început Vera l-a mustrat puţin că îşi părăsise musafirii, i-a povestit de vizita Soniei, apoi, jucându-se cu degetele uşoare prin buclele rărite ale lui Şurik, a oftat:

— Ah, dragul meu băiat! Gândeşte-te numai, ai treizeci de ani. Aproape că nu-mi mai aduc aminte de vremea când nu erai pe lumea asta. De mult mă gândesc că ar fi timpul să te însori. Aş putea să fiu o bunică bună, nu-i aşa? a încercat ea să facă puţină paradă. E adevărat că în curând fac optzeci de ani, dar... Mi-ar plăcea să-mi văd nepoţica. Sau nepoţelul... Svetlana e o fată de nădejde, vrednică de stimă... De altfel, nu duci lipsă de fete, nu-i aşa?

Şurik a tresărit: e clar, Verusia n-a înţeles nimic din viaţă. Bunica Elizaveta Ivanovna şi-ar fi dat seama de mult ce nebună e creatura asta de care e obligat să aibă grijă atâţia ani de zile. Iar Verusia e o sfântă, nu vede nimic din ce se întâmplă în jurul ei în afară de artă, teatru, muzică... L-a cuprins ca de obicei duioşia, i-a sărutat mâna, a mângâiat-o pe tâmple.

— Hai, du-te şi te culcă. Mă culc şi eu...

Vera i-a dat sărutul de seară. Şurik s-a dus la el în cameră şi s-a aşezat la maşina de scris. Trebuia să termine până mâine trei referate.

Soneria telefonului l-a întrerupt de la lucru.

„E precis Svetlana. Mă controlează”, s-a gândit el fără niciun fel de emoţie. Era obişnuit. Dar o altă voce, o voce sonoră şi clară se auzea strigând printre paraziţi şi alte voci străine, înăbuşite:

— Şurik! Salut!

A recunoscut imediat vocea. Urechile au recunoscut-o înainte să-i ajungă la creier, şi inima a recunoscut-o... Şi a explodat de bucurie:

— Lilka! Tu? Nu m-ai uitat? Ţi-ai adus aminte de mine?

Ea a izbucnit în râs şi râsul ei era acelaşi: unic, spasmodic ca plânsul, întrerupt de câte un gâlgâit şi stingându-se din lipsă de aer.

— Dacă-mi amintesc? Mi-au ieşit din cap toate în afară de tine. Pe cuvânt de onoare, nu-mi amintesc nimic, de nicio persoană, de tine îmi amintesc ca de cineva mereu viu!

— Da’ chiar sunt viu!

Şurik a auzit o nouă explozie de râs.

—Văd bine că eşti viu, am spus o prostie! Ştii de ce te-am sunat?

— Să mă feliciţi pentru ziua mea de naştere?

— Asta-i bună, nici n-am ştiut! Te felicit! Treizeci de ani, nu-i aşa? Da’ ce te întreb eu, sigur că treizeci! Mâine voi fi la Moscova. Închipuie-ţi!

— Glumeşti? Mâine?

— Da. Pentru douăzeci şi patru de ore. Zbor de la Paris la Tokio cu escală la Moscova. Nu te-am sunat mai devreme, m-am gândit că nu-mi dau viză şi că va trebui să stau închisă într-un hotel de tranzit, dar mi-au dat viză. Aşa că aşteaptă-mă mâine!

— Mâine sau azi? a întrebat Şurik zăpăcit.

— Mâine, mâine...

Ea i-a dictat numărul cursei, ora sosirii, i-a cerut s-o aştepte la aeroport şi a închis telefonul.

59

Rănită în mândria ei, Svetlana a ieşit din blocul lui Şurik cu gândul să se ducă imediat acasă, să facă o baie şi să înghită cele patruzeci de tablete pregătite. Dar s-a răzgândit: ar trebui mai întâi să afle ce e cu femeia asta sprâncenată. Svetlana s-a postat comod la intrarea în blocul de vizavi. N-a aşteptat mult.

Sonia a ieşit foarte repede, s-a dus la cabina telefonică, a sunat pe cineva, a vorbit un minut, a ieşit din cabină şi s-a îndreptat pe jos spre staţia Belorusskaia. N-a luat metroul, ci s-a înfundat pe nişte străduţe cu Svetlana pe urmele ei, fără să fie văzută. A ajuns la străduţa numită Elektriceskaia, la numărul unsprezece. A deschis o uşă de la etajul doi, iar Svetlana a plecat acasă ştiind că trebuie să se odihnească puţin înainte să ducă la îndeplinire actele de mare răspundere.

A intrat în cameră. S-a aşezat la masă şi a aprins lampa micuţă pe dibuite. Sub masă se afla o mică ascunzătoare, un sertar cu o sfoară înnodată în loc de mâner. Cândva bunica păstra în el cartelele de alimente şi chitanţele strânse de-o viaţă. Acum Svetlana a scos de acolo un carneţel lituanian, legat într-o piele pestriţă. Nu era deloc un jurnal intim, nici vorbă de însemnări lirice, era strict un jurnal de lucru cu toate observaţiile ei, nimic altceva decât date, ore exacte, evenimente, pagini întregi acoperite cu litere de-o şchioapă, cu coduri secrete, naive de-a dreptul, prin care erau marcate cu cerculeţe roşii întâlnirile lor de dragoste (în ultimul an fuseseră patru), cu cerculeţe albastre întâlnirile de lucru ale lui Şurik, iar cu cerculeţe negre întâlnirile suspecte. În ceea ce priveşte vizitele la răposata Valeria, ea le marcase instinctiv cu două cercuri, unul negru şi unul albastru.

Svetlana ţinea jurnalul ăsta de aproape opt ani, dar nu i-a trecut niciodată prin minte să-l răsfoiască sau să se uite atent la însemnări.

Carneţelul putea prezenta un interes major pentru medicul ei curant. Perioadele de activitate intensă de filaj, când ea îşi dedicase multe ore pe zi acestei ocupaţii de mare virtuozitate în tehnica urmăririi, alternau cu perioade de relativă inactivitate: erau locuri goale în carneţel, ca şi cum Svetlana uita de Şurik săptămâni întregi. Locurile goale apăreau de obicei imediat după un cerculeţ roşu. Ultimul cerculeţ roşu fusese notat cu mai bine de două luni în urmă.

Acum Svetlana a examinat cu atenţie vechile însemnări. A calculat ceva, a confruntat: şi-a dat seama că în toţi anii ăştia relaţiile lor cunoscuseră patru momente de foc, când Şurik venise la ea regulat o dată pe săptămână. Se întâmplase să dureze fie trei luni, fie patru. Şi deodată a sărit ca arsă: trecuse în carneţel numai evenimentele care îl priveau pe Şurik şi nu notase cele patru tentative de sinucidere din anii ăştia. Dacă le notează — ea a desenat cu creionul negru patru cruci groase

—, se vede clar că el venise regulat s-o vadă exact după sinuciderile nereuşite.

Doamne! Cum nu şi-a dat seama mai devreme? El e de o sută de ori mai rău decât nemernicul de Gnezdovski sau decât trădătorul ăla de Aslamazian! Pentru că ştie foarte bine că sănătatea ei şi chiar viaţa ei depind de el! De ce venise s-o vadă numai după ce ea încercase să-şi pună capăt zilelor? Ce cruzime! Sau poate că pur şi simplu e nebun şi, ca s-o iubească, trebuie să simtă că viaţa ei e în pericol?

Acum vedea limpede, crucile cu creion negru au făcut-o să înţeleagă totul: nu-i va mai da ocazia să facă ce vrea cu viaţa ei. A aruncat cât colo carneţelul, s-a ridicat în picioare, s-a dus la fereastră, a dat la o parte perdeaua groasă. Camera s-a umplut de o lumină albă ca argintul viu. Luna plină stătea chiar în dreptul ferestrei aşteptând parcă să se dea la o parte perdeaua. Obiectele de metal, care în lumina slabă a lămpii nu se vedeau deloc, au început să sclipească: lingura de metal pe care înfăşură petalele, un ciocan micuţ de lemn cu două capete, un cuţitaş curbat şi altul, preferatul ei, cu o lamă triunghiulară bine ascuţită cu care se taie pânza scrobită.

„Bineînţeles, uite-l, ăsta-i semnul”, şi-a spus Svetlana şi a pus cuţitul în geantă. Cuţitul s-a aşezat exact pe fund, ca în teaca lui. Carneţelul a rămas pe masă.

Şurik nu ştia de carneţel, în schimb avea în el un fel de mecanism sensibil care înregistra nuanţele din vocea Svetlanei. Şirul vorbelor începea să fie împiedicat, se moleşea, cuvintele rămâneau suspendate în aer... Mirosea a tentativă nouă de sinucidere. Mecanismul ăsta îl informa că e momentul să se ducă la Svetlana. Trăgea de timp, amâna de azi pe mâine, pe urmă ea îl suna să-i facă un serviciu oarecare, glasul ei suna a implorare, ameninţare şi avertisment. Atunci alerga la ea într-un suflet, îşi făcea prompt datoria de bărbat, care pentru el era floare la ureche. Dar în ziua aceea era foarte ocupat.

În dimineaţa următoare Svetlana s-a instalat în postul ei de observaţie.

Şurik a ieşit din casă la douăsprezece şi jumătate, a părut că merge înspre staţia de autobuz, dar n-a aşteptat autobuzul, a făcut semn unei maşini care trecea şi s-a urcat în ea.

„Fără servietă”, a notat Svetlana. „Probabil că s-a dus să-şi ia de lucru. Înseamnă că se întoarce repede.”

Nu avea pregătit în detaliu niciun fel de plan. Avea numai impulsuri puternice. Atât.

Şurik a plecat la Şeremetievo. O oră şi jumătate s-a plimbat prin holul imens, s-a uitat la ecranul mare de unde apăreau şi dispăreau numele oraşelor despre care îi venea greu să creadă că există în realitate: Cairo, Londra, Geneva. În sfârşit, Paris. Aceeaşi himeră ca şi toate celelalte, dar ştia că acolo fusese cândva bunica lui. Deci el exista cu adevărat. Şi uite că acum de acolo urma să vină Lilia. Chiar aşa, de la Paris. De ce de la Paris? Un fir nevăzut lega toate astea, dar Şurik n-a stat să descurce iţele: era prea emoţionat şi prea plin de vagi aşteptări. Apoi au anunţat că avionul de la Paris a aterizat, iar după o pauză scurtă au anunţat în care parte trebuiau aşteptaţi pasagerii. Şurik s-a îndreptat spre locul de unde, printr-un culoar îmbrăcat în sticlă, ieşeau turiştii francezi. Erau întâmpinaţi de ghizii de la Inturist. Pe culoar era o învălmăşeală care te lua pe sus, voci care strigau tare în franceză, să-ţi spargă timpanele, nu alta. Şurik s-a temut că nu va da de Lilia în tumultul ăsta. Sau că n-o va recunoaşte. Şi, în timp ce îşi întorcea capul în toate părţile, holbându-şi ochii, cineva l-a tras de mânecă. El s-a întors, în faţa lui stătea o femeie micuţă, necunoscută, foarte bronzată, cu părul lung, creţ şi înfoiat aproape ca al unei africane. I-a apărut un zâmbet de maimuţă şi de acolo a ieşit zburând Lilka aşa cum iese fluturele din crisalidă. Într-o clipă femeia necunoscută a încetat să mai existe.

Lilka s-a săltat puţin şi s-a agăţat de gâtul lui. Era femeia cea mai uşoară din lume, aceleaşi oscioare subţirele, aceleaşi mâini micuţe. Atingerea ei l-a transportat instantaneu într-o altă vreme, în ziua aceea când tot aici, la Şeremetievo, îşi luaseră rămas-bun, ultimul, ca la morţi, pentru totdeauna, pentru vecie.

—Doamne-Dumnezeule, în veci nu te-aş fi recunoscut!

— Eu te-aş fi recunoscut dintr-o mie, a bălmăjit el.

Şi s-au apucat să strige cuvinte fără nicio legătură cu ce se întâmpla în jurul lor, dar umpleau aerul din preajmă, îi schimbau compoziţia şi declanşau un val sonor de amintirivii.

Taximetrişdi îi sâcâiau, îi întrebau dacă au nevoie de o maşină, ei nu auzeau şi continuau să strige cuvintele care îi legau bucurându-se unul de celălalt.

Apoi Şurik a apucat geamantanul şi cutia incomodă cu mânerele prost lipite cu scotch. Lilia a încercat s-o apuce de o parte ciripind ceva despre nebuna de Tusia, vecina ei, care o pusese să târască după ea nenorocita asta de cutie de la Ierusalim la Paris, de la Paris la Moscova, şi, slavă Domnului,

bine că nu trebuie s-o care la Tokio, şi ce prostie a făcut că acceptase, dar vecinei îi murise băiatul în armată, era singurul ei copil, iar ea o cam luase razna, şade, împleteşte şi desface ce-a împletit exact ca Penelopa, îţi vine să plângi când te uiţi la ea, culmea e că mânerele se rupseseră când era încă la Lod, la aeroportul Ben Gurion, încă de acolo avusese de tras cu nenorocita asta de cutie.

S-au suit în maşină, dar cam aiurea — Lilia în spate cu cutia, Şurik în faţă lângă şofer —, şi tot drumul s-a întors spre ea şi ceva din figura ei l-a deranjat, dar nu i-a fost clar ce anume. Era ceva schimbat, ceva care nu se potrivea cu ea.

Pe drum au hotărât ca, înainte să ajungă la hotelul Ţentralnaia, unde Lilia avea o cameră rezervată, să treacă pe la Şurik pentru că Vera Aleksandrovna îşi exprimase dorinţa s-o vadă pe Lilia Laskina.

Lilia a dat din cap că acceptă:

— Da, da, dar să nu stăm prea mult. Ard de nerăbdare să văd casa noastră, să intru în curte, să mă plimb prin centru, şi am promis că-i duc blestemata asta de cutie mamei lui Tusia.

Au ajuns în faţa casei lui Şurik, s-au înţeles să nu dea drumul maşinii ca să nu se trambaleze cu lucrurile când sus, când jos. Au coborât din taxi, s-au îndreptat spre intrare ţinându-se de mână. Şurik avea senzaţia ciudată că trebuie să se grăbească, să aibă timp să recupereze în astea douăzeci şi patru de ore destinate lor toţi cei doisprezece ani pierduţi.

Svetlana a văzut de la etajul patru din clădirea de vizavi cum Şurik şi fata în fustă lungă, cu cap de negresă, au alergat spre intrare. Fata fugea sărind ca o balerină. Svetlana a crezut întâi că s-a întors Maria, dar şi-a dat imediat seama că Maria era mai înaltă decât coţofana asta. Asta înseamnă o nouă femeie, încă una.

Nenorocire, dezastru, catastrofă totală. Şi nu are nicio legătură, bineînţeles, cu ţaţa aia vulgară de ieri cu sprâncenele boite cu negru. El are o viaţă dublă. Asta e şi nimic altceva. Câtă energie consumată pentru el în zadar, ca şi viaţa ei trăită degeaba, ce prostie să se cramponeze de o fantomă de bărbat!

Dar Svetlana nu lăsa lucrurile făcute pe jumătate. A coborât pe jos de la etajul patru, s-a apropiat fără grabă de taximetristul care mai aştepta încă în faţa intrării:

— Nu mă duceţi şi pe mine?..

Taximetristul a mormăit fără să-şi ridice ochii din ziar:

— Nu, sunt ocupat. De aici mă duc la Ţentralnaia.

Nici măcar nu s-a mirat Svetlana că şoferul i-a răspuns la întrebarea pe care ea n-o pusese. A rămas o clipă pe loc, s-a gândit şi a plecat la hotelul Ţentralnaia.

60

Din strada Gorki au coborât spre Manej, au trecut pe lângă universitate, dar n-au intrat înăuntru, s-au plimbat puţin însă prin curtea ei la umbra plopilor şi a lui Lomonosov, prin mulţimea de studenţi. Lilia şi-a ridicat capul, s-a uitat la cer şi a spus:

—Doamne, ce timp frumos! Îmi era uneori dor de iarnă, dar am uitat complet cât de frumoasă e aici toamna. E cald cât trebuie, ca temperatura corpului sau a laptelui cald, abia muls, n-o simţi, e tocmai bună. La noi ba e arşiţă, ba e frig, dar aşa o temperatură minunată se pare că nu există nicăieri...

Au trecut prin faţa casei lui Paşkov şi Lilia s-a oprit uimită:

— Farmacia! Au distrus farmacia! Da’ au distrus tot aici! Profesoara mea stătea într-o casă cu două etaje exact pe locul ăsta...

O parte din cvartal, aceea din spatele vechilor birouri ale lui Kalinin, fusese transformată în scuar. Fusese lărgit drumul care pornea de la podul Kamennîi spre Manej. Liliei îi venea să plângă, îi părea rău nu atât pentru casele distruse, cât pentru ea, pentru amintirile ei, simţea dureros că era frustrată de ceva. Tot ce era reţinut o dată pentru totdeauna de memorie într-o formă unitară şi se afla undeva, acolo, în amintirile ei trebuia acum corectat conform unei realităţi noi şi fixat ca o imagine proaspătă.

De la Muzeul Puşkin până la staţia de metrou Kropotkinskaia totul era ca înainte, dar uite că fuseseră smulse din rădăcini căsuţele micuţe, neînsemnate, care se înghesuiau în spaţiul lor mic, dar intim, între străzile Kropotkinskaia şi Metrostroevskaia, şi pe locul lor stătea un erou din fier care se potrivea locului ca nuca-n perete.

— Ăsta cine-i?

— Engels.

— Ciudat. Măcar să-l fi pus pe Kropotkin...

Ţinându-se de mână, au luat-o pe strada Kropotkinskaia pe lângă Casa oamenilor de ştiinţă, unde Lilia, copil fiind, frecventase pe rând toate cercurile pentru copii, inclusiv cercul de teatru, apoi au trecut pe lângă cazarma pompierilor, pe

lângă casa lui Denis Davîdov... A zâmbit puţin dezorientată. Aproape totul rămăsese intact pe măsură ce se apropiau de casa ei... Au ajuns la casa de pe colţ, acolo unde străduţa Cistaia dă în Kropotkinskaia. S-au oprit în faţa intrării şi ea a privit ţintă ferestrele care fuseseră cândva ale ei.

— În apartamentul nostru locuia o bătrânică minunată, Nina Nikolaevna. Într-o chichineaţă de cameră aproape de bucătărie. Era fosta proprietăreasă a apartamentului, o familie foarte bogată înainte de revoluţie. Industriaşi sau oameni de afaceri, aşa cred, aveau ceva mare în Ural, o fabrică sau cam aşa ceva... Am văzut o dată cum s-a oprit aici patriarhul, mergea cu două Volgi, una verde şi una neagră, probabil că într-una erau oamenii lui de pază. Maşina neagră se opreşte, el coboară, ea îi iese în întâmpinare, îi sărută mâna, iar el o binecuvântează, pune uite aşa o labă enormă pe pălărioara ei. Şi pleacă. Reşedinţa lui e chiar aici, alături. Mă întorc cu ghiozdanul de la şcoală, eram o fetiţă cam obraznică, mă apropii de ea ţopăind şi o întreb: de unde îl cunoaşteţi, Nina Nikolaevna? Ea îmi spune: când era tânăr preot, patriarhul îşi ţinea slujbele la biserica de pe moşia noastră... Era clar că nu minţea. Uită-te la perdele, la perdelele din camera ei, sunt aceleaşi. Te pomeneşti că trăieşte încă.

Au intrat: mirosul era acelaşi. Ea s-a sprijinit de perete, chiar lângă calorifer. Aici era locul unde se sărutau întotdeauna înainte ca ea să urce la etajul doi. Şurik i-a luat capul în mâini, i-a ridicat părul des, puţin aspru la pipăit ca pâslă şi i-a atins urechile clăpăuge. Părul ăsta era de prisos...

— Urechiuşele, a bâiguit el. De ce ţi le-ai ascuns? De ce ţi-ai lăsat părul să-ţi crească?

Pavilionul urechii era delicat, abia de se simţeau ridicăturile, în spatele urechii era un şănţuleţ îngust. A trecut cu degetul peste el uluit că are aceeaşi senzaţie tactilă. Lilia a chicotit şi şi-a scuturat înfiorată umărul.

— Mă gâdili, Şurik!

A ridicat mâna şi i-a ciufulit părul cu duioşie, ca o mamă.

—Când eram însărcinată cu băiatul, eram sigură, nu ştiu de ce, că va semăna cu tine, că va avea părul ca al tău, şi ochii la fel. A ieşit însă roşcovan.

— Ai un băiat? s-a mirat Şurik.

— Are patru ani. David. Stă la mama acum. Ştii, am de făcut un stagiu în Japonia... Lucrez de dimineaţă până noaptea târziu. L-am lăsat cu ea... Hai să mergem...

— În apartamentul tău?

— Nu. Ar fi prea de tot. Aveam nişte vecini infecţi, numai Nina Nikolaevna era drăguţă. Şi, una peste alta, ar fi prea tristuţ. Hai mai bine să ne plimbăm. Aşa, pur şi simplu. Grozav îmi mai place! Nici timp n-am prea mult. Mai trebuie să duc şi afurisita asta de cutie. Hai la Zamoskvorecie!

Au ieşit afară din clădire. Pe trotuarul de vizavi se afla Svetlana, avea faţa palidă, era foarte concentrată. Îi urmărise de departe, încă de la hotel, unde ajunsese înaintea lor.

Şurik i-a întâlnit ochii. Ea s-a întors şi a rămas cu nasul la perete ca un copil pedepsit. Ce umilinţă înfiorătoare. Groaznic! El a văzut-o, a fost prinsă asupra faptului!

Şurik a rămas locului încremenit. Ştia de mult că e urmărit, dar se făcea că nu observă ca să n-o dea în vileag. Dar acum s-a înfuriat: uite ce mârşăvie, ce spionaj dezgustător... S-a întors însă imediat, a făcut ca şi cum nu s-a întâmplat nimic şi a tras-o pe Lilia de mână:

— Taxi! Taxi! La Zamoskvorecie!

Când Svetlana s-a întors, Şurik şi coţofana lui nu mai erau acolo.

61

Se întunecase. Au umblat haihui câteva ceasuri bune prin curţi, s-au strecurat printre case ca vai de ele, cu urme lăsate de incendii proaspete sau datând din anul 1912. Chiar au dansat într-una dintre curţile dosnice, mici cât nişte cutiuţe: printr-o fereastră deschisă curgeau valuri de muzică, Lilia a făcut o săritură, l-a apucat pe Şurik de mână şi a început să se învârtească printre brusturi, pe cioburi de sticlă.

Noaptea era plină la refuz de viaţă trăită intens şi în văzul lumii: în fundul unei curţi, aproape de zidul unei biserici, trei tineri zdrenţăroşi au vrut să-i buzunărească puţin, dar Lilia i-a luat peste picior, adăugând şi puţină răutate. Tinerii au vrut să se împrietenească şi au scos imediat o sticlă de votcă pe care au dat-o gata împreună în aceeaşi curte. Apoi au surprins o scenă de dragoste într-un chioşc. Nu era propriu-zis o scenă de dragoste, era un act sexual însoţit de ţipetele în aceeaşi tonalitate ale femeii:

— Hai, Serioja, încă o dată, hai!

Nu a apucat bine Lilka să-şi potolească râsul — un râs gâfâit, poticnit, cu chelălăituri stridente —, că au şi văzut un

tânăr beat bătut crunt de trei miliţieni. Au luat-o tăcuţi în partea opusă aceleia în care miliţienii îl târau pe tânăr. Au ieşit în străduţa Golikovskaia, au dat de o casă minunată cu două etaje datând din anii ’30 ai secolului nouăsprezece, cu frontonul triunghiular şi cu grădiniţă în faţă. Umbra deasă a doi copaci uriaşi, sădiţi, probabil, în timp ce se construia casa, ascundea în întregime acoperişul şi, din cauza asta, lustra în stil rococo de la etajul doi dădea o lumină şi mai veselă, de sărbătoare. În timp ce ei admirau casa, din ea a ieşit un bărbat rotofei cu barbă, cu picioarele crăcănate şi cu ditamai câinele ciobănesc. Câinele s-a pus pe lătrat, gata-gata să se repeadă la Lilia şi la Şurik, iar bărbatul le-a cerut politicos să se îndepărteze pentru că dulăul e tânăr şi nu ascultă de comenzi, iar el e atât de beat, că e puţin probabil să-l poată stăpâni dacă îi vine cheful să-i facă bucăţi.

Vorbea împleticit ca omul beat, dulăul se zbătea mai să se arunce în luptă, iar stăpânul se bălăbănea la capătul lesei ca balonul la capătul firului de aţă.

Şurik şi Lilia au bătut în retragere, în timpul ăsta a apărut în uşă o femeie frumoasă cu părul blond care a spus fără să ridice vocea:

— Pamir, vino aici!

Şi dulăul turbat de furie a uitat într-o clipă de datoria lui de paznic, s-a făcut mic şi s-a târât aproape pe burtă până la ea schelălăind mieros, în timp ce bărbosul, vădit ofensat, o ocăra articulând cu greu cuvintele:

— Eu trăiesc cu tine Zoika, nu Pamir, aşa-i? De ce toţi bărbaţii se cară de la tine, ai? Ce ai găsit la ea aşa de grozav, Pamir? Doi ochi, două urechi, o p...ă, un c...r. Ce mi-e muiere, ce mi-e căţea!

— Goşa, dă drumul la zgardă! Hai, treceţi încoa’!

I-a făcut să intre în casă pe cei doi masculi cu un gest de stăpână, iar Lilia s-a prăpădit iarăşi de râs:

— Şurik! Parcă ar fi un film. Ce să mai facă Fellini aici... Ascultă, aşa a fost mereu, sau a început abia acum?

— Ce să înceapă? a întrebat Şurik neînţelegând.

— Teatrul absurdului, asta-i!

„S-a mai întâmplat. Am mai trăit ceva asemănător”, s-a gândit Şurik, dar nu şi-a amintit de franţuzoaica Joëlle.

Şi au pornit-o din nou prin curţi până ce au dat de un loc ciudat: în locul unei case demolate se căscase o gaură imensă prin care se vedeau cheiul Moscovei, catedralele Kremlinului şi

clopotniţa lui Ivan cel Mare. S-au aşezat din nou pe bancă în faţa unei mese făcute din scânduri, locul preferat al jucătorilor de domino. El o strângea în braţe cuprins de duioşie, dar era o duioşie hibridă, alcătuită din tandreţea pe care o simţea pentru Verusia şi din aceea pe care Maria i-o provocase când era bolnavă, se lipise de el şi-i ceruse ceva despre care nu avea cum să ştie încă. Lilia şi-a scos sandalele aurii cu care venise, iar el i-a încălzit cu mâna stângă tălpile mititele, în timp ce cu dreapta îi mângâia sânii nud pe deasupra tricoului negru. Sânii nu erau strânşi în obiectul acela stupid cu copci şi cu nasturi, ci palpitau, erau vii.

— Purtai întotdeauna minijupe, îmi plăcea grozav cum mergeai, aveai ceva special...

— Care minijupe? N-am mai purtat de atunci! Cu picioarele mele! E adevărat că în Japonia am uitat de asta, japonezele sunt cele mai crăcănate femei din lume. Şi, cu toate astea, sunt cele mai frumoase... iţi plac japonezele?

—N-am văzut în viaţa mea o japoneză, Lilia!

—Ah da, bineînţeles, a acceptat ea somnoroasă.

Şi pe neaşteptate s-a întâmplat în aer ceva, a început să bată un vânticel care a alungat întunericul, a început să se lumineze puţin, copacii negri dimprejur s-au colorat în verde-închis, nu mai arătau ca nişte monoliţi cu textură omogenă, se vedea acum cât sunt de zgrunţuroşi, iar Kremlinul văzut printre case începea să se anime, să-şi schimbe înfăţişarea şi să se umple de culori. Lumina venea din stânga şi, odată cu ea, apăreau umbrele, totul căpăta relief, iar Şurik, contemplând tabloul ăsta, şi-a dat seama brusc că nu răsăritul dă strălucire lumii, ci prezenţa Liliei.

— Doamne cât e de frumos! a spus Lilia.

A aţipit în braţele lui. Lumina creştea. Se auzea foşnetul frunzelor, câteva frunze mici şi galbene au căzut lângă ei pe bancă. Şi ei căpătaseră acum relief, ca într-un film stereo. Şi tot ce era alb-negru şi cenuşiu a căpătat dintr-odată culoare, ca şi cum s-ar fi schimbat pelicula. Şurik stătea pe bancă, iar Lilia era cuibărită în braţele lui.

„Asta-i halucinaţie”, şi-a zis el.

Aşa ceva nu mai trăise niciodată. Totul creştea şi devenea mai compact, fiecare clipă era aidoma unui măr mare — greu şi copt.

Nu, nu e halucinaţie. Tot restul e viaţă păguboasă, inutilă, un surogat de viaţă: un du-te-vino permanent de la farmacie la

piaţă, de la spălătorie la redacţie, traducerile astea stupide, tot timpul în slujba femeilor singure ca prostul. Să n-o mai las pe Lilia să plece, s-o ţin uite aşa, în braţe. Nimic nu-i mai bun şi mai inteligent pe lumea asta, şi mai adevărat...

—O! a făcut Lilia sărind în picioare. Am uitat să ducem cutia! Şurik! Cât e ceasul?

— Nici o oră. Duc eu cutia, numai să-mi dai adresa.

— Da’ i-am promis Tusiei că trec s-o văd pe maică-sa. Fir-ar să fie! La douăsprezece trebuie să fiu la aeroport.

Şurik nu mai avea chef să se grăbească. Se grăbea de mult timp, de ani de zile se tot grăbea, iar acum rămâneau doar câteva ceasuri cu totul, câteva clipe dintr-un timp special petrecut cu Lilia care trăgeau greu la cântar. I-a îndepărtat o frunză de pe umăr şi i-a spus:

— Acum mergem la piaţă la o bodegă ţinută de tătari, mi-a arătat-o Ghiia. E deschis din zori. Au nişte plăcinte minunate. Fac şi cafea bună. Şi ceai.

—Piaţă? Tătari? Genial! Nici n-am ştiut că e în Moscova aşa ceva. Probabil că seamănă cu piaţa noastră arăbească.

Lilia s-a ridicat, şi-a pus sandalele aurii în picioarele goale. Era gata să înceapă o nouă aventură.

62

Era una dintre acele rare dimineţi de septembrie strălucind învăluită în ceaţă cu binecuvântarea cerului. Din Ordînka au intrat pe Piatniţkaia, au ocolit metroul şi au nimerit aproape de piaţă. Vindeau carne de cal, cârnaţi din carne de cal şi tot felul de plăcinte din cocă lipicioasă. Bodega era deschisă. Doi tătari cu tichii pe cap beau ceai la o masă curată şi vorbeau pe limba lor. Mirosea a seu şi a condimente. La tejghea stătea în picioare un bărbat în vârstă, ras în cap, cu un aer demn ca al unui rege:

— Luaţi loc. Vi se aduce îndată ceaiul, pentru plăcinte trebuie să mai aşteptaţi. Vin şi ele îndată.

Lilia stătea la masă, îşi întorcea capul în toate părţile, îi spunea lui Şurik cum s-a obişnuit, adică nu, cum aproape s-a obişnuit că lumea se schimbă la fiecare jumătate de ceas, adică nu, la fiecare jumătate de an. Şi se schimbă radical, în toţi parametrii ei, aşa că nu mai rămâne nimic din ce-a fost, totul e nou. Reteza aerul cu degetele mici, părea că bucăţile tăiate zboară în toate părţile şi numai în ce rămâne trebuie să te încrezi fără să cârteşti:

— Japonia de exemplu. Nimic nu înţelegi, nici relaţiile lor, nici ce mănâncă, nici cum gândesc. Ţi-e frică tot timpul să nu faci vreo greşeală groaznică. De exemplu, la noi te speli pe mâini înainte de masă, la ei — după masă. La noi te jenezi să ieşi de la closet şi încerci să te strecori fără să te vadă nimeni, la ei e necuviincios să nu zâmbeşti când cineva ţi se adresează. Când învăţam limba arabă, aveam un profesor extraordinar, un palestinian foarte cult, terminase Sorbona. Nu aveai voie să te uiţi la el, darmite să-i zâmbeşti. Nici el nu se uita la noi. În grupă eram opt elevi, dintre care şase femei. Când auzea că râdem, se îngălbenea. Aşa reguli...

Apoi li s-au adus plăcintele. Erau aurii, cu băşicuţe maronii, ieşeau aburi din ele şi mirosul de carne de oaie prăjită care se ridica din farfurie era atât de greu, încât era aproape vizibil. Lilia s-a repezit la plăcintă, Şurik a oprit-o:

— Fii atentă, frige.

Ea a început să râdă şi a suflat peste plăcintă. Pe uşa din spate a intrat o fetiţă de trei ani cu cercei, s-a apropiat de Lilia şi s-a uitat ţintă la pantofii ei ca la o minune. Lilia şi-a mişcat piciorul. Fetiţa i-a apucat pantofii. Patronul ras în cap a strigat ceva în tătară, a venit în fugă o fetiţă de şase ani, a apucat-o pe micuţă de mână şi aceasta a început să plângă. Lilia şi-a deschis poşeta care se legăna agăţată de curea, a scos din ea două agrafe de păr cu nişte fluturi roz şi le-a dat fetiţelor.

Cea mare şi-a mişcat genele aşa cum fluturele îşi mişcă aripile, a spus încet „mulţumesc” şi au dispărut strângând bine în mâini cadourile preţioase. Lilia a muşcat din plăcintă proiectând un jet gras pe faţa lui Şurik. El şi-a şters grăsimea şi a început să râdă. Lilia s-a înecat cu râsul ei de fetiţă mică. Plăcintele erau foarte gustoase, iar Şurik şi Lilia erau groaznic de înfometaţi. Au mâncat câte două plăcinte şi au băut câte două pahare de ceai. Pe urmă patronul le-a adus o farfurioară cu două cuburi mici de baclava.

— O, *compliments*! a spus Lilia.

A izbucnit în râs, a băgat în gură cubuleţul dulce şi, ieşind, i-a făcut patronului cu mâna şi i-a spus ceva într-o limbă total necunoscută. Acesta a tresărit şi i-a răspuns fără să zâmbească. De fapt, faţa lui nu exprima nimic.

— Ce i-ai spus? a întrebat Şurik.

— I-am spus în arabă o frază foarte frumoasă de genul „fie ca binele ce mi l-aţi făcut să se întoarcă la dumneavoastră”.

Au pornit în direcţia hotelului tot pe jos şi fără să se grăbească. Şurik nu dormise de două nopţi. Se simţea ciudat, totul în jurul lui era nesigur şi puţin inconsistent. Ca un decor de teatru. Şi corpul îi era mai uşor ca de obicei, ca şi cum s-ar fi scufundat în apă.

—Nu te simţi extraordinar de uşoară? a întrebat-o Şurik.

—Ba bine că nu! Numai să nu uiţi să-i dai cutia, i-a amintit Lilia.

După multe ocoluri şi zigzaguri au ajuns în sfârşit la hotel. Şurik nu avea buletinul de identitate la el aşa că nul-au lăsat s-o însoţească în cameră. Lilia a urcat, el a aşteptat-o în hol destul de mult. A apărut îmbrăcată altfel: acum avea un maiou roşu şi nu negru, îşi dăduse cu ruj pe buze. Arăta ca o fetiţă care i-a şterpelit mamei cosmeticele. Un hamal i-a adus geamantanul şi cutia. A apărut un taxi. Ea i-a dat bacşiş hamalului. Până să apuce Şurik să ia geamantanul, Lilia i-a făcut şoferului un mic semn cu degetul şi şoferul a pus geamantanul şi cutia în portbagaj.

—Uite cum facem, pe drum ducem cutia la tine. Am scris adresa direct pe cutie.

S-au aşezat alături pe locurile din spate. Părul ei mirosea a săpun sau a şampon. Era în mirosul ăsta o urmă din parfumul cu care se dădea cândva bunica lui. Parfum franţuzesc cu siguranţă. Şurik a tras în piept mirosul încercând să-şi umple cu el plămânii şi să nu-l mai lase să iasă. Îl frământa gândul — şi în acelaşi timp îşi impunea să nu se mai frământe — că acum totul o să se sfârşească dintr-un moment într-altul.

S-au oprit în faţa casei. Lilia l-a întrebat dacă să urce împreună cu el să-şi ia rămas-bun de la Vera Aleksandrovna. Şurik a dat din cap în semn că nu şi a luat cutia.

La Şeremetievo şi-au luat rămas-bun a doua oară în viaţa lor. Înainte să plonjeze peste graniţă, ea s-a ridicat pe vârfuri, el s-a aplecat puţin şi s-au sărutat. A fost un sărut lung, unul adevărat, unul dintre acelea înainte de care oamenii bat străzile împreună în lung şi în lat neîndrăznind niciunul să atingă măcar marginea hainei sau vârful degetului celuilalt. A fost la început un sărut pios, cu buzele abia atinse, pe urmă a luat forma unei pâlnii prin care unul s-a scurs în celălalt. Sărutul ăsta nu era promisiunea a ceva îndepărtat şi nemărginit, ci era însuşi actul împlinirii, al acceptării, al deschiderii şi ai încununării... Şurik şi-a trecut limba peste dinţii Liliei, a simţit într-adevăr cât de strălucitor de albi şi de netezi sunt şi şi-a dat seama că ea îşi

făcuse ceva la dinţii din faţă, care altădată erau puţin ieşiţi şi îi dădeau ceva din farmecul unei maimuţele. „Îi spunea maimuţica”, şi-a adus aminte Şurik de Polinkovski.

S-au privit şi din nou şi-au luat rămas-bun pentru totdeauna, ca şi data trecută.

—Degeaba ţi-ai îndreptat dinţii, a spus Şurik în cele din urmă.

— Dacă ai observat tu, înseamnă că n-a fost degeaba.

63

Senzaţia că trăieşte o nouă viaţă nu i-a dispărut lui Şurik. A ajuns acasă. Verusia era aşezată la pian şi exersa un studiu de Chopin. Odinioară îl interpretase Levandovski, iar acum ţinea mult să-l interpreteze şi ea. Degetele n-o prea ascultau, dar repeta cu răbdare una şi aceeaşi frază muzicală. Absorbită cu totul de această preocupare, Vera n-a auzit zgomotul cheii în broască. Şurik a intrat la ea în cameră, a sărutat-o pe capul îmbătrânit şi s-a dus cu gândul la mirosul din părul Liliei.

— Merge aşa de greu, s-a plâns Vera.

— O să reuşeşti. Toate îţi reuşesc ţie, i-a răspuns Şurik ieşind din cameră, şi Verei Aleksandrovna i s-a părut că simte în tonul lui o urmă de indulgenţă care nu i-a plăcut, ca şi cum ar fi vorbit cu un copil.

Şurik s-a dus la baie şi a intrat sub duş. Telefonul l-a prins sub duş. A trebuit să iasă imediat din cauza telefonului. Era Svetlana.

— Şurik! Am nevoie urgentă să vii la mine.

El stătea în picioare în mijlocul culoarului înfăşurat în prosopul de baie şi nu avea niciun chef să se ducă la Svetlana. Trebuia să ducă cutia.

— Nu pot, Svetocika! Azi sunt ocupat.

— Chiar nu înţelegi că atunci când îţi cer un lucru, înseamnă că e ceva important? a întrebat ferm Svetlana.

Şurik a vrut să întrebe ce s-a întâmplat de e aşa urgent, dar brusc a simţit că asta nu-l interesează deloc.

— Te sun cum sunt liber. Bine?

Svetlana a simţit că îi fuge pământul de sub picioare: aşa ceva nu i se mai întâmplase.

— Poate că nu m-ai înţeles, Şurik. E ceva foarte important. O să regreţi, dacă nu vii, a rostit foarte încet Svetlana cu o voce smerită în care se simţea ameninţarea.

— Poate că tu nu m-ai înţeles, Svetocika. Sunt ocupat şi te sun când mă eliberez, a spus Şurik şi a închis telefonul.

Ce răspundere îşi luase asupra lui, să fie sensul şi centrul vieţii altuia! Şurik crezuse că numai ea depinde de el. A înţeles acum că şi el depinde de ea. În aceeaşi măsură.

Svetlana şi-a deschis poşeta, a scos de acolo cuţitul şi l-a azvârlit pe masă. A deschis pe urmă carneţelul şi a notat ceva repede. A scos din sertar flaconul cu pastile şi a numărat şaizeci. A scos douăzeci şi le-a pus alături. Avea ideile ei: luase şaizeci în 1979 şi nu se întâmplase nimic pentru că doza fusese prea mare, se intoxicase şi vomitase. Patruzeci, atâtea îi trebuiau. E adevărat că în 1981 luase patruzeci... Dar atunci ajunseseră la ea foarte repede.

A pus cu grijă pastilele la loc în flacon. Nu. Altceva.

Cu o mişcare largă a dat jos de pe masa grea de stejar, aflată lângă fereastră, mănunchiul de flori de înmormântare ofilite sau pe jumătate ofilite. S-a auzit zăngănitul metalului inutil. A mutat masa în mijlocul camerei, a pus pe ea scaunul, s-a urcat. Acolo pe tavan era fixat cârligul pentru lustră. De el era atârnată nu o lustră, ci un bec mic într-un abajur de sticlă ondulată. A tras de cârlig. Era plin de praf, dar era bine fixat în tavan.

„Nimeni nu are nevoie de mine. Nici eu nu am nevoie de nimeni”, a zâmbit ea, şi mândria de femeie chinuită de compromisuri şi-a desfăcut aripile de mătase. „Păcat numai că n-o să-ţi văd expresia feţei când vei veni aici, după ce-ţi vei termina toate treburile...”

Doctorul Jucilin, confruntând cerculeţele albastre şi roşii din carneţelul Svetlanei cu datele notate acolo, cu crucile desenate cu creion negru şi cu indicaţiile de tratament după prescripţiile lui cugeta la atotputernica biochimie, care a dat greş trimiţând în creierul bietei fete nişte substanţe misterioase şi împingând-o spre moarte.

„Câţi ani am urmărit-o şi mi-a scăpat”, şi-a spus îndurerat Jucilin.

64

Adresa era scrisă pe cutie cu carioca neagră: pasajul Şokalski, blocul, scara, apartamentul şi numele destinatarei — Ţilia Solomonovna Şmuk. În ultimele zile cheltuise toţi banii până la ultima copeică, nici de taxi nu mai avea, dar s-a gândit

că nu poate să-i ceară Verusiei. Cutia nu încăpea în nicio geantă, aşa că Şurik a legat-o cu o sfoară şi a mers cu transportul în comun — cu metroul, schimbându-l o dată, şi cu două autobuze. Şi de la autobuz mai avea ceva de mers. Cutia era uşoară, dar sfoara era aşa de şubredă, încât s-a rupt, când s-a dat jos din autobuz, şi pe ultima sută de metri a cărat-o în spinare spre hazul copiilor ieşiţi în cale.

A urcat la etajul cinci, a sunat la uşă. S-a auzit: „Cine e?” A spus că are un pachet de la Ierusalim. După minute bune de foială şi zornăit de metal, uşa s-a deschis şi a ieşit o bătrână mică şi cocoşată:

— Intraţi vă rog, mi-a scris Tusia că vine prietena ei, Lilia, dar văd că aţi venit dumneavoastră. Chiar n-a putut să vină ea în persoană?

—Ea a plecat deja la Tokio, a explicat Şurik ţinând cutia strâns la piept.

— Exact asta spun şi eu. Chiar n-a putut să vină să mă vadă înainte de Tokioul ăsta? Ce staţi aşa, intraţi şi deschideţi cutia.

Bătrâna arăta amabilă, dar în tonul ei se simţea arţagul. Şurik a pus cutia pe taburet. Ţilia Solomonovna i-a întins un cuţit:

— Ce staţi? Deschideţi!

Şurik a tăiat părţile lipite, iar bătrâna s-a repezit asupra cutiei. A început să scoată afară — lui Şurik nu i-a venit să-şi creadă ochilor gheme de lână de diferite culori înfăşurată pe jurubiţe, aşa cum făcea bunica lui în vremuri imemoriale, când desfăcea două bluze tricotate vechi ca să împletească una nouă. Asta era bogăţia săracilor visată în culorile curcubeului. Bătrâna a răsfirat ghemele cu vădită plăcere.

— Ah, a croncănit ea, ce vopsele au! Uitaţi-vă la roşul ăsta, nici că se poate mai frumos! Şi galbenul ăsta!

Până la urmă a scos totul din cutie. Mai rămăseseră pe fundul cutiei nişte ghemuleţe mici şi fire de lână.

— Da’ unde-i ăsta? l-a întrebat pe Şurik pe un ton sever.

— Care ăsta? s-a mirat Şurik.

— Ei care, inventarul. În colet e întotdeauna un inventar, nu-i aşa?

Şurik nu înţelegea, se uita la ea făcând ochii mari.

— Ce vă uitaţi aşa? La poştă se dă un inventar în care sunt toate înşirate. Denumirea mărfii, cantitatea, preţul. Văd că n-aţi primit niciodată pachete din străinătate.

— N-am primit, a recunoscut Şurik. Dar cutia n-a venit cu poşta. Lilia Laskina a adus-o cu ea. A zburat de la Ierusalim la Paris, pe urmă la Moscova, iar de la Moscova la Tokio.

— Da' cine e Lilia Laskina asta? De ce trebuie s-o cred că e fără inventar? Pe dumneavoastră vă văd, sunteţi cum trebuie. Evreu? Dar pe Laskina asta n-am văzut-o niciodată, poate că a păstrat pentru ea jumătate. Tusia nu se pricepe deloc la oameni, toţi o trag pe sfoară. Bine, să lăsăm asta, văd că nici dumneavoastră nu pricepeţi nimic.

Bătrâna a scotocit într-o cutie, a scos o legătură de chei, a deschis o parte a uşii duble de la un imens dulap din alte vremuri, a plonjat înăuntru şi a scos un obiect învelit într-o bucată de tifon care semăna cu trei cutii de prăjituri legate împreună.

— Uitaţi-vă, a spus triumfătoare.

S-a apucat să desfacă tifonul prins deasupra într-un nod...

A scos de acolo trei bluze de lână, toate nou-nouţe, toate în dungi.

— Aşa deci, când se întoarce Lilia asta înapoi?

— S-a dus acolo să lucreze. Nu ştiu când se întoarce. Şi nu cred că se opreşte la Moscova.

Bătrâna a rămas surprinsă:

—Cum vine asta? A adus lâna şi nu duce înapoi bluzele?

Şurik a dat din cap.

— Tinere! Te-am înţeles bine? Va să zică a adus lâna, bun, fie şi aşa, fără inventar, dar a adus-o, iar acum nu duce înapoi bluzele? Ce să fac eu cu lâna? Dacă-i aşa, nu-mi trebuie nimic! Poţi să-ţi iei înapoi lâna dumitale!

— Nu, Ţilia Solomonovna, nu pot să iau lâna dumneavoastră, a spus Şurik ferm pe poziţie.

— Ia-o! a strigat bătrâna înroşindu-se.

Şurik însă a izbucnit în râs:

— Bine, o iau! Şi o duc la primul coş de gunoi pe care-l văd. N-am nevoie de lâna dumneavoastră.

Bătrâna a izbucnit în plâns. S-a aşezat pe divan şi a plâns cu lacrimi amare. Şurik i-a adus apă, dar n-a vrut să bea. Repeta numai printre sughiţuri:

—Nu vă puteţi pune în locul nostru. Nimeni nu se poate pune în locul nostru. Nimeni nu se poate pune în locul nimănui!

A încetat pe urmă să plângă, s-a oprit brusc, fără nicio tranziţie, şi imediat i-a pus o întrebare practică:

— Spuneţi-mi, vi se întâmplă să mergeţi pe Arbat?

— Mi se întâmplă.

— Ştiţi magazinul Totul pentru lucrul de mână?

— Ca să vă spun drept, nu-l ştiu.

— E acolo. Duceţi-vă şi cumpăraţi-mi o andrea. Vă arăt ce fel de andrea. Vedeţi, a mea s-a rupt. E numărul douăzeci şi patru. Douăzeci şi doi nu mi-e bun. M-aţi înţeles? Numărul douăzeci şi patru, nici mai mult, nici mai puţin. Şi aduceţi-mi-o aici. Eu nu ies din casă, puteţi veni oricând.

Şurik se îndrepta spre staţia de autobuz mergând pe aleea străjuită de copaci subţiratici, îngălbeniţi deja şi zâmbea. Lilka a plecat şi mai mult ca sigur că n-o să mai vină niciodată. Dar lui îi era bine ca atunci când era copil. Se simţea fericit şi liber.

65

Avionul s-a ridicat lin şi maiestuos. Lilia a închis ochii şi a aţipit imediat. Pe urmă stewardesa a adus băuturile. Lilia şi-a scos carnetul din geantă. L-a deschis. Toate însemnările erau în ivrit. A scos un stilou delicat din bucla lui de piele şi şi-a notat în rusă:

„Ideea să trec prin Moscova a fost genială! Oraşul — o minune! M-am simţit la mine acasă. Şurik mă înduioşează, e nemaipomenit! Mă iubeşte şi acum, e de-a dreptul uimitor. Cred că nimeni nu m-a iubit aşa şi poate că nici n-o să mă iubească vreodată. E îngrozitor de tandru şi complet asexuat. E cam de modă veche. Şi arată groaznic: a îmbătrânit, s-a îngrăşat, e greu să-ţi închipui că are numai treizeci de ani. Locuieşte cu mama lui, e ceva acolo care miroase a ruină, a praf şi pulbere. Cât despre ea, n-arată rău pentru vârsta ei, e chiar elegantă. M-au servit cu o mâncare super, dar avea ceva tot de modă veche. Să te cruceşti, nu alta, în magazine e sărăcie lucie, iar pe masă munţi de mâncare! Interesant ar fi să ştiu dacă Şurik are viaţa lui intimă. Nu prea arată. Mi-e greu să mi-l imaginez. Are totuşi ceva special, are parcă ceva de sfânt. Dar ce găgăuţă! Doamne, s-ar zice că am fost îndrăgostită de el! Cât pe ce să rămân pentru el. Ce fericire că am plecat. Când mă gândesc că m-aş fi putut mărita cu el. Bietul Şurik.

Mi s-a urât să mă apuc din nou de muncă. Nu mă îndoiesc că-mi vor prelungi stagiul cu încă un an. Ei speră că o să le fac un ou de aur în fiecare an. Am impresia însă că scandalul ăsta din Anglia în legătură cu spionajul industrial o să ne atingă şi pe noi până la urmă. Doar nu sunt aşa de idioţi”.

Lilia a închis carnetul, a fixat stiloul în buclă şi a pus totul în geantă. Apoi a înclinat spătarul fotoliului, şi-a pus sub cap perna, s-a învelit cu pătura şi a adormit. Călătoria era lungă, mâine trebuia să se apuce de treabă, putea acum să se sature de somn.

2004